

Республикалық оқу–әдістемелік журнал
Республиканский учебно–методический журнал

Редакцияның мекен жайы:
Астана қаласы, Кенесары көшесі, 40
«7 континент» БО, 15 қабат

Журнал ҚР Мәдениет және спорт министрлігінің
есебіне қойылған. 2009 жылғы 20 ақпандағы
№ 9909- Жеке есепке қою туралы куәлік.
Жазылу индексі-75289

№ 7 шығарлым 2024 жыл

Қосымша білім және тәрбие

Білім - адам баласының ортақ қазынасы
Жүсіп Баласағұни

Тел.: 8 (7172) 64-75-88

E-mail: kosymsha20@bk.ru

8(7172) 64-75-88

E-mail: kosymsha20@bk.ru

Развитие экологического образования в школах Семькина А.В.	3	Педагогические условия формирования приёмов активизации мыслительной деятельности обучающихся Гасанова Т.Б.	77
Ерекше бадалармен жасалынған нәтижелі жұмыстар Асқарова Н.	5	Жеке тұлғаны ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеу Умбетъярова Б.Н.	80
Химияны оқытудағы құзыреттілік тәсілдер Бохаева К.М.	7	Әдістемелік жұмыс нәтижесі – сапалы білім Гиззатова Ж.И.	82
Профессиональное самообразование и саморазвитие учителя – путь к педагогическому мастерству Курманов Е.Ж.	7	Позитивті көзқарас өмірге жол ашады Тыныштыбаев М.Т.	85
Влияние цифровизации на современное воспитание: признаки культуры вербального общения Помещикова А.Ю.	9	Қоғамдағы педагог мәртебесі Ахмадиева А.С.	87
Легко ли быть сегодня заместителем директора в школе? Усенова К.К.	11	Синус, косинус, тангенс, котангенс произвольного угла (урок алгебры в 9 классе) Жанахметова А.Э.	88
«Гормондар», «Гуморальдық реттелу» ұғымдары. Эндокринді, экзокринді және аралас бездердің орналасуы және қызметі. Бездерден бөлінетін гормондар. Хасанова А.	13	Жаңартылған білім беру мазмұны: бүгінгі мен болашағы Султанова А.	90
Факторы, влияющие на качество знаний Хабарова А.В.	16	Алаш арыстарының еңбектері арқылы ұлттық рухта тәрбиелеу Имашева Г.Б.	92
Система профилактики школьной неуспеваемости как средство повышения качества знаний учащихся Хабарова Н.А.	18	Госпемстанция жалпы орта білім беретін мектебі бойынша «Lesson Study» зерттеу сабағы бойынша рефлексивтік есеп Мұсағалиева А.К.	94
«Применение методики ситуаций мыслительной активности в преподавании уроков географии» (из опыта работы) Сагимұльдина Р.Б.	21	Қазіргі заман талабына сай цифрлық білім беру ресурстарының ерекшелігі география сабағында 3д моделдеуді қолдану Тегисбаева Ж.А.	97
Введение активных стратегий чтения и их последовательное использование в процессе обучения Салимова Г.С.	25	Специфика цифровых образовательных ресурсов при подготовке учителей географии Абдикаликовна Т.Ж.	104
Оқушыларды география пәнінен олимпиадаға дайындау: жетістіктері мен аспектілері Сайнова Ж.Б.	28	The specifics of digital educational resources in the preparation of geography teachers Tegisbaeva Z.A.	105
Жер – су аттарын оқып үйренудің маңызы Утеғалиева Г.	29	Урок-конференция по книге В.Железникова «Чучело». «Уроки жизни, уроки доброты» Бакбасова Г.Д.	106
Обобщение опыта серии уроков Lesson Study Кабденова А.С., Шокубаева Т.У.	31	Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын қалыптастыру Шынғирбаева С.Ж.	109
Мастер-класс: развитие креативного мышления через стратегию «Стоп-кадр» на уроке русского языка и литературы Шокубаева Т.У.	33	Оқушылардың сауатты жазу және ауызекі сөйлеу дағдыларын дамыта отырып, функционалдық сауаттылықтарын жетілдіру Жолдасова Ғ.М., Сагиева Қ.А.	110
Развитие педагогической компетенции на уроках истории и географии при помощи инновационных технологий Бабенов Т.Е.	40	Совершенствование навыков аргументации через использование эффективных методов обучения на уроках гуманитарного цикла Сулейменова Р.С.	113
Білім және оның қоғам дамуындағы рөлі Муратов Р.С.	44	Менің тәуелсіз Қазақстаным Муканова Г.Н.	116
Изучение экологического состояния реки Урал Аубакерова Х.А.	46	Физика атома и молекул как возможное направление профессиональной ориентации школьников Серикова Р.М.	118
Решение практических заданий на уроках географии с применением ИКТ Кузнецова А.В.	49	Қазақстандағы қорықтар Нагимова Б.Ж.	120
Қызықты грамматика (авторлық бағдарлама) Нуртазиева К.А.	54	Шағын жинақты мектептерде оқу сапасын арттыру жолдары Мутиева К.Ж.	122
География әлеміне саяхат (топтық интеллектуалдық ойыны) Нурумбетова А.Р.	59	Дене шынықтыру сабақтарында оқушыларды зерттеу-жобалау жұмыстарына баулу Байдукешев А.Ж.	125
Адамның бақыты – балада Айтжанова А.Е.	61	Мектеп тәжіребесіне сабақ беру мен оқыту кезіндегі іс-әрекеттерді lesson study арқылы дамыту және жүзеге асыру Сарсенова А.М.	127
Экологический ринг «Сохраним планету вместе» Аймухамбетова Ж.Н.	64	Lesson Study зерттеу сабақтары - даму мен ілгерілеудің формуласы Рамазанова Г.С.	131
Вероятность события и ее свойства (план урока: алгебра и начала анализа) Ямаева Н.Ф.	67		
Мойынқұм ауданының физикалық-географиялық орны мен жер бедерінің негізгі ерекшеліктері Оразалиева Ә.М.	73		

Green economy Yesmuratova K.S.	133	Шағын жинақты мектеп: қазіргі жағдайы және даму болашағы Тыныштыбаева М.С.	189
Достижение страны в сфере образования за годы независимости Кульниязова М.И.	135	Особенности, методы и приёмы работы с учащимися начальной школы на занятиях языковых дисциплин для формирования и развития читательской и функциональной грамотности. Бородулина А.М.	191
Организация процесса внесения изменений и развития на уроках математики Садықова Ж.С.	137	Білім беру процесіне цифрлық технологияларды енгізу Турсинова Ж.Б.	200
Влияние системы Class Dojo на воспитательный и образовательный процессы в современных учебных заведениях Аубакирова А.О.	140	Урок химии в 8 классе в рамках проведения Lesson Study Умбетярова Е.Б.	203
Көшбасшылықты дамыту – білім беру жүйесіндегі жаңаша әдіс Айшуақов М.А.	142	Қашықтықтан оқытуды өткізуге арналған платформаларға шолу Күселбаева Ә.М.	206
Цифровые технологии на уроках русского языка и литературы Кыздаркулова С.Г.	143	Межпредметные связи на уроках художественного труда Байдүкешев Б.Ж.	209
Иррационал теңсіздіктер Сердалиева Ш.К.	146	Мүмкіндігі шектеулі балаларға информатика пәнін оқытудағы ойынның маңыздылығы Аккунанова С.С.	215
Тағылымы мол онкүндік Нагимова Б.Ж.	148	Информационная грамотность на уроке информатики: ключевые навыки для цифрового века Арыстанғалиев С.А.	219
Практика использования урока в действии Кульниязова Д.С.	149	Денатурация и ренатурация белков Тукпаева М.П.	220
Что такое PISA? Зачем проводят это исследование в школах? Хамзина Г.Б.	154	Жалпы орта білім беретін мектептерде А.Байтұрсынов шығармаларын оқыту жолдары Ибрашева Ж.Т.	223
Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын қалыптастыру Шыңгирбаева С.Ж.	156	«Кері байланыс. Критериалды бағалаудағы кері байланыстың рөлі» оқу семинары Неталиева Ф.С.	226
Использование технологии Lesson Study на уроках русского языка и литературы как средство повышения мотивации и развитие творческих способностей учащихся Хусаинова.....	157	Роль развития туризма и краеведения в географическом образовании: практические навыки и экологическая осведомленность Шарипова Д.С.	227
Биология сабағында белсенді оқу әдістері арқылы оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту Избасарова Г.М.	159	Қабылданбай батыр ерлігі Мукашева А.Г.	229
Аудие Сағай Баймуратова А.С.	161	Физикалық құбылыстардың қазақ әдебиетіндегі модуляциясы Қдырғалиев М.М.	233
Особенности развития регионального туристско-рекреационного кластера Зерендинского района Акмолинской области Кабденова А.С.	162	Мәтінмен тиімді жұмыс жасау арқылы оқу сауаттылығын арттыру Абдуайтова К.Ж.	239
Педагогический подход Lesson Study как ресурс расширения сотрудничества между учителями с целью повышения качества преподавания Бердникова Е.А.	165	Ұлт құндылығы - ұрпақ тәрбиесінде Мукашева С.Б.	241
Environmental problems Желмуханова А.С.	168	Оқушылардың дарындылығы мен шығармашылық қабілеттерін арттыруда сөйлеу мәдениетін дамытудың маңыздылығы Шагиева Н.Т.	244
Развитие аналитических и исследовательских навыков обучающихся на уроках истории Казахстана Иксанова Л.М.	170	Туризм-краеведение в современной системе образования Абишева Ш.Е.	246
Информатика және физика сабақтарында оқыту процесіндегі оқушылардың оқулық және өздік жұмыстарын белсендіре түсіру» Мейрам Ш.П.	172	Формирование исследовательской компетенции учащихся в процессе изучения химии Матвеева С.А.	251
Коуч «Грамотность чтения – основа развития функциональной грамотности учащихся. Этапы работы с текстом». Каналиева Н.Е.	174	Қазақ тілі сабақтарында тест тапсырмаларының түрлерін ұйымдастыру Урбисинова С.К.	252
Ашық сабақ «Қысым тақырыбына есептер шығару» Умирзакова Г.Е.	179	Балаңызды қанша рет құшақтайсыз? Ақтолықын М.Н.	255
Жаңартылған бағдарлама негізінде биология және химия пәндерінен оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға арналған тапсырмаларды орындау әдістемесі Бисенғалиева У.С.	182	Применение информационно-коммуникативных технологий на уроках русского языка в начальном звене в рамках обновленного содержания образования Есетова Ж.Ж.	257
Каспий теңізінің экологиялық жағдайы Мираметова Х.Х.	186	Мастер-класс «Создание работ из фоамирана через изучение народных традиций» Кубашева С.С.	259
		«Ақбауыр-ежелгі археологиялық-астрономиялық кешен» ғылыми мәлімет Бисенова А.Т.	263

РАЗВИТИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ШКОЛАХ

Семькина Алла Васильевна
учитель биологии и химии КГУ «Управление образования акимата
Северо-Казахстанской области»
КГУ «Отдела образования Жамбылского района»
КГУ «Кладбинская общеобразовательная школа»
педагог – исследователь.

Аннотация

Бұл мақалада инновациялық оқыту әдістері арқылы оқушылардың қоршаған ортаға деген құрмет, көзқарасын қалыптастыруға, ықпал ететін мектептердегі экологиялық білімнің дамуы қарастырылады.

Түйін сөздер: экологиялық білім беру, далалық білім, проблемалық оқыту.

Аннотация

В данной статье рассматривается вопрос о развитии в школах экологического образования, способствующее формированию у учащихся бережного отношения к окружающей среде через инновационные методы обучения.

Ключевые слова: экологическое образование, полевое образование, проблемное обучение.

Annotation

This article examines the development of environmental education in schools, which contributes to the formation of a respectful attitude in students towards the environment through innovative teaching methods.

Keywords: environmental education, field education, problem-based learning.

Экологическое образование – это многопрофильная область естественных наук включающая такие дисциплины как биология, химия, физика и география. Данные дисциплины нацелены на то, чтобы изучить, как функционирует естественная экологическая система и как ею можно грамотно и эффективно управлять, чтобы создать устойчивую среду для жизни всех живых организмов. Экологическое образование существует уже довольно давно, хотя его важность была подчеркнута в последние годы в связи с растущими глобальными климатическими изменениями. Основные идеи экологического образования были заложены в XVIII веке французским философом Жан-Жаком Руссо и швейцарским натуралистом Луи Агассисом, которые подчеркнули важность экологической осведомленности с образованием, сосредоточенным на «изучении окружающей среды, а не книгах». В конце XIX и начале XX века экологическое образование давалось с помощью басен и нравственных занятий, которые были сосредоточены на то, чтобы помочь учащимся осознать важность окружающей среды и оценить ее естественное состояние. В течение 1920-х и 1930-х годов образование в области охраны природы возникло как новая область, которая отличалась от более раннего изучения природы, поскольку она была сосредоточена главным образом на научном подходе к природе, а не на изучении ее истории и характеристик. Современное экологическое образование происходит из экологического образования и изучения природы с начала 1900-х годов. Он получил значительное признание и важность в 1960-х и 1970-х годах. Растет осознание вреда, наносимого гербицидами, пестицидами и радиацией, а также роста загрязнения атмосферы и гидросферы. Было понятно, что для улучшения окружающей среды требуется большее население, и активное участие простых людей было возможно только тогда, когда они были хорошо информированы.

Непрерывность экологического образования на сегодняшний день является актуальной и рассматривается на государственном уровне. Под непрерывным образованием понимается процесс роста образовательного (общего и профессионального) потенциала личности в течение жизни, организационно обеспеченный системой государственных и общественных институтов и соответствующий потребностям личности и общества. Целью его является становление и развитие личности как в периоды её физического и социально-психологического созревания, расцвета и стабилизации жизненных сил и способностей, так и в периоды старения организма, когда на первый план выдвигается задача компенсации утрачиваемых функций и возможностей [1].

В Казахстане экологическое образование было добавлено в школьную программу, чтобы способствовать глубокому пониманию окружающей среды с раннего возраста. Политика экологического образования расширяет помощь в организации и разработке образовательных программ, ориентированных не только на учащихся школ или колледжей, но и на всех граждан. Экологическое образование в школах состоит из трех основных компонентов - учебных программ, экологических объектов и обучения.

Учебные программы: экологическое образование было интегрировано в школьные программы, цель которых не только обеспечить учебные планы в классе, но и обеспечить обучение учащихся на открытом воздухе. Это усиливает взаимодействие молодого поколения с природой и помогает понять влияние человека и окружающей среды друг на друга. Добавление экологического образования, также известного как «окружающая среда как интегрирующий контекст» для обучения, помогает учащимся понять, как действия человека влияют на окружающую среду и как ее можно смягчить, чтобы снизить уровень загрязнения и сохранить его в естественном состоянии. Увеличение активности на свежем воздухе, введенное экологическим просвещением, помогает уменьшить «природно-дефицитное расстройство» у молодого поколения.

Экологические объекты: политика экологического образования способствует развитию зеленых объектов, оказывающих незначительное отрицательное воздействие на окружающую среду. Еще одним аспектом экологического объекта является использование здоровой пищи, которая направлена, прежде всего, на обеспечение учащихся свежеприготовленной едой из местных органических продуктов.

Обучение: это самый важный из всех компонентов экологического образования, поскольку оно не только учит детей жить в устойчивой окружающей среде, но и обучает их навыкам и знаниям, которые помогут построить прочные отношения с природой. Политика экологического образования включает обучение учителей и инициативы по обучению рабочих, а также создание рабочей силы, способной выдержать «зеленую» экономику. Благодаря обучению люди могут получить необходимые знания и правильно их использовать.

Для совершенствования экологического образования необходимо применять инновационные методы обучения. Утверждается, что не существует стандартизированных методов преподавания экологического образования. Но для эффективной реализации экологического образования необходимо использовать соответствующие методы преподавания и обучения. Междисциплинарный характер экологического образования подчеркивает целостное и междисциплинарное преподавание и обучение. Это можно сделать, вовлекая учащихся в критические исследования реальных проблем окружающей среды и в действия, направленные на решение этих проблем.

Полевой метод образования является одним из инновационных методов обучения. Данный метод обучения побуждает учащихся исследовать, как и почему что-то происходит, и принимать собственные решения по сложным экологическим вопросам. Развивая и укрепляя навыки критического и креативного мышления, помогает воспитать новое поколение информированных потребителей, работников, а также политиков или лиц, принимающих решения. Благодаря полевой работе учащиеся получают непосредственный опыт работы с окружающей средой и в то же время их осведомленность улучшается.

Проблемный метод обучения рассматривается как инновационная мера, стимулирующая учеников учиться тому, как учиться с помощью реальных проблем. Подвергать сомнению то, что они узнали, или ассоциировать с ранее приобретенными знаниями. С помощью данного метода учащиеся не только укрепляют свои навыки командной работы, общения и исследования, но также оттачивают свое критическое мышление и способности решать проблемы, необходимые для обучения на протяжении всей жизни.

Рефлексивное мышление и передача знаний - важные компоненты проблемного обучения. Это помогает учащимся быть более осведомленными о собственном обучении и учит их, как задавать соответствующие вопросы для решения проблем, которые необходимо решить. На протяжении всего процесса важно смотреть как на отдельного ученика, так и на усилия / успеваемость группы.

Назаренко утверждает, что создание системы экологического образования требует новой парадигмы: экологическое образование- это не часть формального образования, а его новый смысл, его цель [2].

Таким образом экологическое образование не является одномерной процедурой, как в случае традиционного образования, в котором образовательный актив предлагается только посредством “фронтального” обучения. Напротив, она обладает трехмерным характером, как это принято на международном уровне. В экологическом образовании можно выделить три формы: 1) экологическое образование об окружающей среде, 2) экологическое образование в окружающей среде или из окружающей среды, 3) экологическое образование для окружающей среды. Первая форма экологического образования пытается передать знания через преподавание предметов, относящихся к окружающей среде, в научных областях, таких как Физика, Химия, Биология, География, а также в социальных и гуманитарных науках, таких как Экономика и История. Вторая форма экологического образования проявляется через деятельность, осуществляемую в окружающей среде как таковой, где участники могут непосредственно и лично переживать ее, ее ценность и ее проблемы, предполагая деятельность в ней. И последнее, но не менее важное: третья форма-это наше моральное отношение к окружающей среде, и она имеет дело с формированием экологических ценностей, установок и поведения. Экологическое образование является одним из важнейших аспектов в воспитании и развитии подрастающего поколения, способствующее бережному отношению к окружающей нас среде и к природе в целом.

Список литературы:

1. Концепция общего и среднего экологического образования / под ред. д.п.н., академика РАО И.Д. Зверева, д.п.н., профессора И.Т.- Суравегиной // Зеленый мир. - 1997. - № 14. , с. 2-16
2. Назаренко В. М. Система непрерывного экологического образования в средней и высшей педагогической школе: Дис. д-ра пед. наук. - М.,1994.

ЕРЕКШЕ БАЛАЛАРМЕН ЖАСАЛЫНҒАН НӘТИЖЕЛІ ЖҰМЫСТАР

**Асқарова Нұргүл
Теректі ауданы Подстепный
№ 1 жалпы орта білім беретін мектебінің
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі,
педагог-сарапшы**

Тағдырдың жазуымен маңдайға біткен мүмкіндігі шектелген бала қай қоғамда болмасын ерекше қарауды қажет етеді. Осындай тұлғаны қалыптастыруды нәтижелі басқару бүгінгі педагог үшін қойылатын басты жұмыс. Баланың бойындағы кез-келген кемшілік, баланың қоршаған ортамен қарым-қатынасын шектеуде, оған адамзаттың мәдени, әлеуметтік тәжірибиесін игеруге кедергі келтіретіні бәрімізге белгілі. Сондықтан да ол балаларды қоғамнан шеттетпей, адамдарға өзгелермен бірдей оқуға, жұмыс істеуге, демалуға қоғамдық өмірге араласуға әрқашан да мүмкіндік жасай білуіміз қажет деп есептеймін. Осы тұрғыда өзім білім беретін Подстепный ауылындағы № 1 жалпы

білім беретін орта мектепте 2011 жылдардан бері логопункт ашылып, ерекше балалармен жұмыс жасап келеді. 2020 жылы Қосымша ерекше білімді қажет ететін балаларды қолдау мақсатында КПИ ашылды. Ерекше балаларға жеке тұлғаны әлеуметтік бейімдеу сабақта және сабақтан тыс уақыттарда нәтижелі жұмыстар жасалуда. Ерекше балалардың оқу сабақтарының белсенділіктерін дамытуға 3 логопед, 3 дефектолог, 3 психолог, 2 әлеуметтік педагог, арнайы сынып жетекшілері, КПИ мамандары бірлесіп, тиімді іс-шаралар өткізіп келеді. Сонымен қатар, балалардың тұлғалық құзыреттіліктерін дамытуда жағымды тұлға қасиеттерін қалыптастыруда еңбекке оқыту, еңбекке баулу ерекше тұрғысында мектебімізде инклюзив әдістемелік бірлестігі ұйымдастыруымен білім алуға ерекше қажеттілігі бар балаларға арналған «Жұлдызай» XVIII Республикалық балалар шығармашылық фестивалінің мектепшілік кезеңін өткізді. Фестивальге 42 шақты оқушы қатысты. Вокал, хореография, аспапта орындау, бейнелеу өнері және көркем-қолданбалы өнер номинациялар бойынша өз өнерлерін көрсетті. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың өнерге деген қызығушылығын арттырып, талантын ашу, жүректеріне сенім ұялату. Олардың тұлғалық дамуына үлес қосып, өмірден өз орындарын табуына ықпал ету мақсатында өткізілген фестиваль. Фестиваль ұраны: «Жұлдызай – жеңіске жетуді үйретеді!» Фестивальге қатысқан оқушылар алғыс хаттармен марапатталып, естелік сыйлықтар табысталды. Фестиваль соңында ерекше балалардың ата-аналары мектеп ұжымына өз алғыстарын жеткізді.

Оқушылардың танымдық әрекеттерін дамыту мақсатында жасалған фестиваль олардың жеке бас қасиеттеріне, тұлғалық қалыптасуына, олардың өмірлеріндегі еңбектің ролін айқындай білулеріне және адамдар арасындағы қарым-қатынастың қалыптасуына жақсы ісер алды. Сонымен қатар аталмыш деңгейдегі балаларды мектептің

пән мұғалімдері әлеуметтік оқыту барысында көрнекі құралдарды тиімді қолданып, оқытуда жаңаша инновациялық әдіс – тәсілдерді қолданып жүр. Осының әсерінен мектептегі ерекше білім беруді қажет ететін балалар білім алуға деген ынталары оянып, білім сапалары айтарлықтай деңгейге өсіп келеді. Сондай-ақ балалардың сабақтарындағы түзету жұмыстары барысында жасаған жұмыстарына сын көзбен қарауға үйреніп қана қоймай, салыстырмалы түрде бағалауға, өзгелердің сындарын қабылдай және текшелей алуға, керек кезінде жолдастарын қолдауға, көмек қолын созуға үйреніп жүр. Бұл да болса, мектептегі ерекше білім беруді қажет

ететін балалармен жасалынып жатырған жұмыстардың жарты жылдық жоғары нәтижесі.

Осы игі іс-шараның жоғары деңгейде ұйымдастырылуына атсалысып жүрген әріптестеріміздің еңбектері ұшан-теңіз, жыл сайын «Жұлдызай» фестивалін болсын, апталықтарын болсын, қызықты, шығармашылықпен өткізетін әріптестерімізге ерекше ықыласпен алғыс білдіре отырып, еңбектерінде жемісті болсын деп тілейміз.

ХИМИЯНЫ ОҚЫТУДАҒЫ ҚҰЗЫРЕТТІЛІК ТӘСІЛДЕР

Бохаева Каламкас Муратовна
Батыс Қазақстан облысы, Теректі ауданы, Ақсуат ауылы
«Ақсуат мектеп-бөбекжай-балабақша кешені»
Химия мен биология пәні мұғалімі, Педагог-зерттеуші

Білім беру процесі сабақтар, факультативтер арқылы жүзеге асырылады. Өздігінен табылған жауап - баланың табиғаттың күрделі әлемін білудегі кішкентай жеңісі, оның мүмкіндіктеріне сенімділік береді, жағымды эмоциялар тудырады, оқу процесіне бейсаналық қарсылықты жояды. Оқушының білімнің кішкене бөлігін өз бетінше ашуы оған үлкен рахат сыйлайды, өз мүмкіндіктерін сезінуге мүмкіндік береді. Оқушы өзін тұлға ретінде растайды. Сонымен, қызығушылық тек тақырыпқа ғана емес, одан да құнды - таным процесінің өзіне - танымдық қызығушылық, білімге деген мотивация пайда болады.

«Қызығушылық жоқ-сәттілік жоқ!». Сондықтан, сабақ барысында пайдаланылатын барлық әдіс-тәсілдер оқушылардың қызығушылығын арттыруға бағытталуы тиіс.

Мысалы 9 сыныпта «Түз қышқылы» тақырыбындағы оқыту кезінде, ал 8-сыныптағы «Бейорганикалық заттардың жіктелуі» тақырыбында Детективтік агенттік әдісін қолдану; 9 сыныпта «Фосфор» –тақырыбын оқытуда А.Конан-Дойлдың химиялық қателігін осы аттас шығармадан Баскервиллдің итін сипаттау кезі шешеді.

«Проблемалық мәселе, проблемалық жағдай» оқу процесін жандандырудың және құзыреттілік тәсілдерді қалыптастырудың әртүрлі формаларының ішінде орталық орын проблемалық жағдайларды шешу жатады, оның мақсаты «оқушыны ойлауға үйрету».

Мысалы 10 сыныпта «Глюкоза» – тақырыбын өткен кезде «Неліктен нан ұзақ уақыт шайнаған кезде тәтті дәмге ие болады? Неліктен үтіктелген іш киім ұзағырақ ластанбайды?» деген проблемалық сұрақ қоюға болады. Ал 11 сыныпта «Аминқышқылдарының амфотериясы» –тақырыбын оқыған кезде «Биологиядан сіз хамелеон жануарымен таныссыз. Химияда осыған ұқсас нәрсе бар ма? проблемалық сұрақ қойып, 9,10 сыныптарда «Спирттер»»Альдегидтер, карбон қышқылдары», –тақырыптарын оқыған кезде «Алкогольден резеңке галошты қалай алуға болады?», «Мұның бәрі құмырсқалар туралы», «Альдегидтер, карбоқышқылдар мен құмырсқалар арасында қандай ортақ нәрсе бар?» сұрақтар қоюға болады.

Осындай әр-түрлі шығармашылық тапсырмалар пәнді терең меңгеруге, жан-жақты дамуына, есте сақтау қабілеттерін дамытуға, химиялық тілмен сөйлеуге, оқушыларды өз бетімен жұмыстануға бағыттайды. Алдағы уақытта осы пәнге қызығушылығы артып, болашақ кәсіби мамандық таңдауға әсер етеді деп ойлаймын.

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ САМООБРАЗОВАНИЕ И САМОРАЗВИТИЕ УЧИТЕЛЯ – ПУТЬ К ПЕДАГОГИЧЕСКОМУ МАСТЕРСТВУ

Курманов Ержан Жасланович
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы
125 УВТ Oral school тарих пәні мұғалімі
Педагог-зерттеуші

«Учитель - это сердце школы, - говорит Ибраи Алтынсарин, великий учитель. На самом деле невозможно представить школу без учителя. Учитель также имеет тесные отношения со школой и ребенком. Учитель - это связь между молодым поколением и обществом. Он контролирует самый сложный процесс. Общество ставит учителя на самую ответственную задачу. Это задача воспитывать достойного человека. Итак, какой учитель должен учить молодое поколение учиться? Во-первых, прежде всего, учитель должен

быть достоин титула «Учитель». То есть, я думаю, что учитель должен быть образцом, поведением, речью, одеждой и поведением. В конце концов, учитель воспитывает потомство, воспитывает всю нацию. В качестве аргумента я хотела бы упомянуть одно из самых замечательных слов Алаша Ара Смагула Садвакасовича: «Учитель, который исправляет школу. Учитель - ученик школы. Учитель - учитель. «Рыбка, разбитая с головы». Учитель не сломает дорогу, и школа не потерпит краха. Учитель - достойная лошадь. Только когда вы станете учителем, это школа. Если школьник не знает учителя и не уважает его, школа не будет исправлена. Учитель может быть настоящим учителем ». Во-вторых, он должен овладеть собственной дисциплиной. Каныш Сатпаев говорит: «Если вы действительно войдете в свою работу, свой труд, учебу, вы выиграете». Как вы можете видеть, важно, чтобы у вас была глубокая любовь к собственному делу, к вашим собственным желаниям. Эта любовь пробуждает первую страсть ученика к знаниям и дисциплине. И стремление к познанию, пробудившееся в ученике, теперь является горячей лампой. Самое трудное - не тушить эту лампу. Для этого вам нужно усердно работать и исследовать. Только тогда это знание выйдет на свет. В-третьих, «как только учитель постоянно повысит свои знания, его / ее учитель будет упразднен до тех пор, пока он или она попытается учиться», - сказал Константин Ушинский, должен быть самомотивированным. В конце концов, невозможно быть компетентным, разнообразным специалистом, пока не освоите технологии повышения квалификации в современном образовании. Приобретение новых технологий влияет на формирование интеллектуальных, профессиональных, моральных, духовных, гражданских и многих других человеческих способностей учителя и помогает развивать самодисциплину и эффективно организовывать учебный процесс. То есть приобретение новых технологий является основным требованием для появления инновационного учителя. Только человек, который упорно работал над сыном учителя переполняет его встреч на высшем уровне. В основе этого лежит поиск и спрос. Вот почему каждый учитель может почувствовать результаты своей плодотворной работы за годы плодотворной работы и усердия. Профессиональные навыки преподавателя не должны прекращаться после окончания университета и после получения диплома. Он должен развиваться не реже одного раза в пять лет через индивидуальные курсы и аттестацию. В этой связи следует разработать специальный план, и этот план должен быть реализован. Среди них открытые уроки, различные конкурсы, конкурсы, практические экзамены, внеучебные мероприятия, участие в Олимпиаде. В то же время участие в курсах и семинарах на разных уровнях также поможет учителям улучшить свои знания. Выступая на следующем съезде работников образования и науки, президент сказал: «Сегодня молодежь - это те, кто живет в будущем. По мере того, как учителя приносят свое образование, они будут на казахском уровне на одном уровне». Президент Нурсултан Назарбаев в своем Обращении к народу Казахстана «Казахстан - 2030», помимо улучшения содержания образования для реализации основных приоритетов и задач, направленных на процветание, безопасность и процветание всех казахстанцев, различные подходы и подчеркнул необходимость использования и эффективности, а также повышения их эффективности. В заключение я хотела бы сказать, что для каждого учителя важно иметь хорошую работу по поиску любого урока и работать над новым. Для каждого учителя, который следует принципу «Мы можем учиться и учиться», каждый урок должен быть первым, кто внес свой вклад в инновации. Учитель является конкурентом. Затем он может передать свой собственный урок другим. Всякий раз, когда учитель может стать конкурентом, он может накапливать знания для себя и может сделать урок более интересным для ученика.

ВЛИЯНИЕ ЦИФРОВИЗАЦИИ НА СОВРЕМЕННОЕ ВОСПИТАНИЕ: ПРИЗНАКИ КУЛЬТУРЫ ВЕРБАЛЬНОГО ОБЩЕНИЯ

**Помещикова Александра Юрьевна,
Магистр педагогики, учитель английского языка
КГУ «Силантьевская общеобразовательная школа
отдела образования Алтынсаринского района»
Управления образования акимата Костанайской области,
Казахстан, Костанайская область, Алтынсаринский район,
п. Силантьевка**

Современный мир, в котором мы живем, полон цифровых технологий. Они влияют на все сферы жизни, в том числе и на воспитание. Сегодняшние родители и педагоги сталкиваются с новыми вызовами и возможностями при воспитании детей в век цифровизации.

Анализируя виртуальное общение, которое влияет на воспитание и наоборот, воспитание отражается в виртуальном общении необходимо сначала остановиться на понятиях «воспитание», «цифровизация», «культура», «виртуальное общение», а в дальнейшем перечислить правила и нормы поведения, которые помогают людям эффективно и уважительно общаться в онлайн-среде.

Понимая под воспитанием процесс формирования личности, который происходит в течение всей жизни, мы считаем, что оно включает в себя передачу знаний, ценностей, установок и норм поведения, которые помогают человеку стать социально адаптированным и этически ответственным гражданином. Бесспорным является факт, что воспитание включает в себя как формальные методы обучения, так и неформальные способы, такие как общение с родителями, друзьями и коллегами. Во все времена главной целью воспитания является развитие личности, ее восприятия мира и формирование собственной жизненной позиции. В процессе интеграции цифровых технологий (цифровизации) в различные сферы жизни, включая экономику, образование, здравоохранение, культуру и т.д. изменяются и способы взаимодействия людей, организаций и государств, создавая новые возможности и вызывая новые вызовы.

Цифровизация в педагогике - это процесс интеграции цифровых технологий в образовательный процесс с целью повышения эффективности и качества обучения. Это означает использование компьютеров, интернет-ресурсов, программного обеспечения, мультимедиа и других средств, которые помогают учителям и учащимся в обмене информацией и взаимодействии в рамках учебного процесса. Цифровизация также может помочь учителям создавать более интерактивные уроки, внеклассные мероприятия и учебные материалы. Несомненно, цифровизация в воспитании может быть разумным решением, поскольку дети сегодня выросли в цифровую эпоху и уже знакомы с технологиями. Использование цифровых средств обучения может сделать процесс обучения более интересным и привлекательным для детей, а также повысить эффективность обучения. Необходимо отметить, что цифровизация – это не только использование технологий в учебном процессе, но и изменение подхода к обучению, воспитанию и организации учебного процесса с использованием цифровых инструментов. Это также означает развитие цифровой грамотности у учащихся, что поможет им лучше ориентироваться в информационном пространстве и использовать технологии для решения различных задач. Кроме того, цифровизация может способствовать более гибкому и индивидуальному подходу к обучению, что позволит каждому учащемуся получить максимальную выгоду от учебного процесса.

Возможности цифровых технологий в сфере воспитания детально описываются в статье В.В.Круглова: « возможность оперативно получать доступ к искомой информации, возможность быть на связи со значимыми взрослыми и товарищами, возможность самореализации и самоактуализации в любом возрасте, возможность онлайн-участия совместной социально-значимой деятельности, если нет возможности участвовать в ней офлайн.» [1].

Воспитание, в свою очередь, является неотъемлемой частью культуры, поскольку это набор ценностей, традиций, обычаев, искусства и научных достижений, которые характеризуют определенное сообщество или народ. Она формируется в процессе исторического развития и отражает менталитет, образ жизни и убеждения людей. Культура является важной составляющей человеческой жизни, она способствует ее разнообразию и развитию. В ходе исследования мы пришли к выводу, что цифровизация может быть полезным инструментом в процессе воспитания, но она не должна заменять или уничтожать традиционные культурные ценности. Кроме того, воспитание должно быть направлено на развитие личности ребенка в целом, а не только на его технические навыки. Поэтому цифровизация в воспитании должна осуществляться с учетом культурных особенностей общества и сохранения национальной идентичности.

С развитием технологий и распространением интернета виртуальное общение становится все более популярным и доступным. Воспитание в области культуры виртуального общения включает в себя формирование навыков этикета и уважительного общения в онлайн-среде. Это может включать правила поведения в социальных сетях, форумах и чатах, понимание того, что онлайн-общение не должно заменять личное общение и уважение к чужой точке зрения. Кроме того, воспитание в области культуры виртуального общения также должно учитывать возможные риски и опасности онлайн-среды, такие как кибербуллинг и мошенничество. В целом, воспитание в области культуры виртуального общения должно быть направлено на формирование этических и моральных ценностей, которые помогут детям и подросткам успешно функционировать в онлайн-среде и создавать здоровые отношения с другими людьми.

Виртуальное общение - это коммуникация между людьми с помощью средств информационных технологий, таких как интернет, социальные сети, мессенджеры и прочее. Виртуальное общение позволяет людям находиться на связи в любой точке мира и в любое время суток, а также обмениваться информацией и мнениями. Однако виртуальное общение не заменяет полноценного общения в реальной жизни, поскольку оно лишено некоторых аспектов, таких как невербальная коммуникация и физический контакт.

Далее мы приведем правила и нормы поведения, которые помогают людям эффективно и уважительно общаться в онлайн-среде и являются критериями культуры виртуального общения. Они были отобраны на основе опроса 95 подростков 13-17 лет – средние и старшие классы КГУ «Силантьевская общеобразовательная школа отдела образования Алтынсаринского района» Управления образования акимата Костанайской области. Критерии культуры виртуального поведения расположены по порядку установленному подростками.

1. Уважение к другим пользователям. Необходимо уважительно относиться к мнению и чувствам других людей, не оскорблять и не унижать их.
2. Четкость и ясность выражения мыслей. В виртуальном общении нет возможности использовать невербальные сигналы, поэтому важно выражаться ясно и понятно.
3. Ограничение использования капса и знаков препинания. Использование капса и множества знаков препинания может быть воспринято как крик или агрессивность.
4. Не разглашение личной информации. Личная информация, такая как адрес, номер телефона или финансовые данные, должна оставаться конфиденциальной.
5. Ответственность за свои слова. Люди должны осознавать, что их слова могут иметь последствия и отвечать за свои действия в онлайн-среде. Соблюдение этих правил помогает создать уважительную и доверительную атмосферу в виртуальном общении.

С одной стороны, использование цифровых технологий может быть полезным для детей. Они могут учиться на дистанционных курсах, получать доступ к большому количеству информации, участвовать в онлайн-дискуссиях и общаться с людьми из разных частей мира. Это может расширить их кругозор и помочь им развиваться. С другой стороны, существует опасность того, что дети могут проводить слишком много времени за экранами, что может негативно сказаться на их здоровье и развитии. Кроме того, в интернете есть много ненадежной информации и опасных контактов.

Поэтому воспитание в век цифровизации должно быть сбалансированным и основываться на следующих принципах:

1. Обучение детей безопасному использованию интернета и социальных сетей. Дети должны знать, как защитить свои личные данные и избегать опасных контактов в интернете. и как отличить ненадежную информацию от достоверной

2. Ограничение времени, проводимого детьми за экранами. Рекомендуется не более 2 часов в день.

3. Сохранение традиционных методов воспитания, таких как общение с родителями, чтение книг, участие в спортивных и творческих мероприятиях.

4. Использование цифровых технологий в образовательных целях, но с учетом возрастных особенностей детей и их психологического состояния.

5. Участие родителей и педагогов в процессе приобщения к культуре виртуального общения и контроля за его использованием.

Воспитание в век цифровизации требует нового подхода и готовности к изменениям. Однако, если правильно применять цифровые технологии, они могут стать полезным инструментом в формировании личности и развитии детей. Главное - сохранять баланс между традиционными и цифровыми методами воспитания и помнить о главной цели воспитания - развитии личности и формировании собственной жизненной позиции.

Современный мир предоставляет нам огромное количество возможностей для общения и получения информации. С помощью интернета мы можем общаться с людьми из разных уголков мира, учиться на дистанционных курсах, получать доступ к большому количеству информации и многое другое. Однако, существует опасность того, что чрезмерное использование виртуальных средств общения может привести к отчуждению от реального мира и потере социальных навыков. Поэтому важно приобщать детей и взрослых к культуре виртуального общения с учетом баланса между виртуальным и реальным миром. Виртуальное общение может быть полезным инструментом для расширения кругозора и обмена опытом. Он позволяет нам учиться на примерах других людей, делиться своими знаниями, узнавать новое о мире и о себе. Кроме того, он может помочь нам находить единомышленников и создавать сообщества с общими интересами. Однако, важно помнить о том, что виртуальное общение не заменит реальных взаимодействий и важно находить баланс между ними. Дети должны учиться социальным навыкам и умению общаться с людьми в реальной жизни, а не только через экраны.

Более того, необходимо учитывать, что цифровые технологии не могут полностью заменить классические методы обучения и воспитания, такие как личный контакт с учителем или социальная интеракция с другими детьми. Поэтому важно подбирать правильный баланс между цифровыми технологиями и традиционными методами воспитания и обучения.

Список использованной литературы:

1. Круглов В.В. Возможности цифровых технологий в сфере воспитания // Отечественная и зарубежная педагогика. 2022, Т. 1, № 6 (88). С. 114–122.

ЛЕГКО ЛИ БЫТЬ СЕГОДНЯ ЗАМЕСТИТЕЛЕМ ДИРЕКТОРА В ШКОЛЕ?

**(Описание управленческого опыта заместителя
директора по УВР)**

**Зам по УВР КГУ «ОШ с.Шагалалы»
Зерендинского района
Акмолинской области
Усенова Кульшира Каирбековна**

*«Учителю принадлежит самая главная роль в формировании будущего страны.
Из всех профессии профессия учителя - самая благородная, самая трудная и самая
важная»*

Ш.А.Амонашвили

Как начинается день в школе? Конечно, с уроков, с кропотливой работы учителя и ученика. Уроки бывают интересные, яркие, удачные, и – скучные, серые, расплывчатые. Как сделать, чтобы первых было как можно больше, а вторых не было вовсе, как повысить качество обучения – эти вопросы волнуют, прежде всего, заместителя директора школы по учебной работе (обычно эту должность называют коротко – завуч). Именно он направляет, контролирует работу учителя, классного руководителя. Он, как маяк на берегу моря, смотрит, чтобы не один корабль-класс не сбился с маршрута, не потонул во время урагана, руководит учебным процессом, стараясь не допускать срыва ни одного урока. Завучу надо быть виртуозом расписания. Не забудьте еще многочисленные отчеты, посещение и анализ уроков учителей, составление табеля на зарплату, тарификации, аттестации и многое-многое другое.

Общеобразовательная школа с.Шагалалы одна из больших школ нашего, Зерендинского района. С 2015 года является опорной школой Ресурсного центра. Наша школа всегда славилась сильными учителями, положительными результатами в учебной, внеурочной, творческой деятельности. Безусловно, большая заслуга во всех этих достижениях принадлежит педагогическому составу школы, в том числе и завучам. Любой руководитель школы требует инициативных, ответственных и самостоятельных в принятии решений заместителей. Они должны ставить задачи на будущее, должны быть готовы к переменам, быстро реагировать на изменения и предупреждать негативные моменты, должны быть мобильными, способными к работе при ограниченных ресурсах, должны уметь найти альтернативный путь использования ресурсного потенциала. От всего этого зависит успешность их деятельности и деятельности образовательного учреждения.

Как начинается день у завуча?

Функции учителя и директора школы, в общем-то, понятны, а вот в чем заключаются основные цели и задачи деятельности завучей? Ответов на этот вопрос довольно много. Выделим лишь основные из них. Итак, среди основных целей и задач работы заместителей директора по учебно-воспитательной работе (УВР) – организация учебно-воспитательного процесса в школе, разработка Программы развития, формирование содержания образования в школе, освоение современных образовательных технологий и великое множество других дел. В обязанности заместителя директора по УВР входит организация и контроль за ходом процесса обучения и воспитания школьников, их поведением и успеваемостью, выполнением учебных планов и программ, качеством преподавания и качеством знаний учащихся, руководство методической работой в школе.

Я считаю главное качество для заместителя директора это – умение организовать работу коллектива, организовать целостный педагогический процесс. Во главе учителей должен стоять человек, который в состоянии сплотить вокруг себя коллектив единомышленников, основанный на сотрудничестве и взаимопонимании. Завуч по учебной работе выполняет роль «рычага», все усилия которого направлены на поддержание рабочего ритма в коллективе, создание положительного микроклимата, приятного и продуктивного взаимодействия сотрудников по школе.

Не зря «его» называют «учителями учителей» - ведь среди рабочего графика завучей большая доля времени отдана на общение с учителями и учащимися, с родителями, повышение собственной педагогической квалификации, контроля за учебно-воспитательным процессом.

Я думаю, что в деятельности современного завуча школы (да и директора) должна присутствовать не только забота о профессиональном росте учителя, о повышении его педагогических знаний, но и стремление помочь учителю стать богаче в человеческом плане. Мы часто любим повторять: «Личность может воспитать только личность». Но где их взять, столько личностей? Значит, надо воспитывать в своём коллективе, а для этого необходимо прекрасно знать людей, изучать их, помогать совершенствоваться. Сейчас очень сложное время: социально-экономическая нестабильность, большая нагрузка, снижение престижа учительской профессии привели к существенному снижению мотивации в овладении профессией. Но ведь школы работают, детей учить надо и учить хорошо, все мы хотим достойно прожить свою профессиональную жизнь. Поэтому очень важно не упустить человека, помочь преодолеть стрессы и трудности, решать проблемы, ставить цели и прояснять ценности.

Жизнь непредсказуема, дать советы на все случаи жизни невозможно, да в этом нет необходимости. Но овладеть нужными знаниями в области человеческих отношений,

воспользоваться многочисленными рекомендациями, которые предоставляют нам психологи и менеджмент – вполне реально и целесообразно. Надо осмыслить теорию и практику школьного менеджмента.

Если я хочу помогать учителям расти, повышать квалификацию, я должна глубоко знать не только их профессиональные, но и человеческие качества. Случайных людей нельзя допускать в управление школой, потому что главное – это воспитание подрастающего поколения, а это процесс многогранный. А трудности были, есть и будут, без них жизнь невозможна. Всегда стараюсь следовать принципу «Если не можешь изменить ситуацию – измени отношение к ней».

Для меня результаты моей работы значимы. Я расту над собой, ставлю новые цели, стремлюсь к высоким результатам, умею самостоятельно находить решения и их успешно реализовывать. Моя помощь нужна школе, коллегам, учащимся, родителям. Мне не страшно идти новой дорогой. Я уверена, она приведет меня к успеху!

«ГОРМОНДАР», «ГУМОРАЛЬДЫҚ РЕТТЕЛУ» ҰҒЫМДАРЫ. ЭНДОКРИНДІ, ЭКЗОКРИНДІ ЖӘНЕ АРАЛАС БЕЗДЕРДІҢ, ОРНАЛАСУЫ ЖӘНЕ ҚЫЗМЕТІ. БЕЗДЕРДЕН БӨЛІНЕТІН ГОРМОНДАР.

**М.Сатыбалдиев атындағы жалпы
орта білім беретін мектеп
Биология пәні мұғалімі Хасанова Анаргуль
Педагог-зерттеуші**

Сабақтың тақырыбы: «Гормондар», «Гуморальдық реттелу» ұғымдары. Эндокринді, экзокринді және аралас бездердің орналасуы және қызметі. Бездерден бөлінетін гормондар. §41. Гормондар арқылы гуморальды реттелу.

Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты: 8.1.7.4 эндокринді, экзокринді және аралас бездердің орналасқан жерлерін анықтау.

8.1.7.5 бездердің негізгі қызметтерін түсіндіру.

Сабақтың мақсаты: эндокринді, экзокринді және аралас бездердің орналасқан жерлерін анықтайды және бездердің негізгі қызметтерін түсіндіреді;

I.Ұйымдастыру кезеңі:

Оқушылармен сәлемдесу, түгендеу. Психологиялық жағымды ахуал туғызу үшін «Көңіл күй» әдісін пайдаланып, оқушылар бір-бірінен көңіл-күйлерін сұрау арқылы психологиялық ахуал туғызады. Оқушылармен амандасып, көңіл-күйлерін сұрау арқылы психологиялық ахуал жасау;

Оқушылар бір-біріне тілек білдіреді, тыңдау дағдыларын дамытуға бағытталады, сондай-ақ барлық оқушылардың қатыстырылуы арқылы сабаққа белсенділігі артады.

Жаңа сабаққа кіріспе:

«Суретті сөйлет» әдісі арқылы жаңа сабақты байланыстыру мақсатында ой талқылау.

Мағынаны білу үшін суретті сөйлетеді, ой бөліседі, өз білгенін айтады; Функционалды түрде сыни ойлануды дамыту, оқушының танымдық дағдысы артады. Сонымен қатар оқушыға сабақтың өмірмен байланысын көрсетеді және сабақтың тақырыбы мен мақсатын анықтауға мүмкіндік береді.

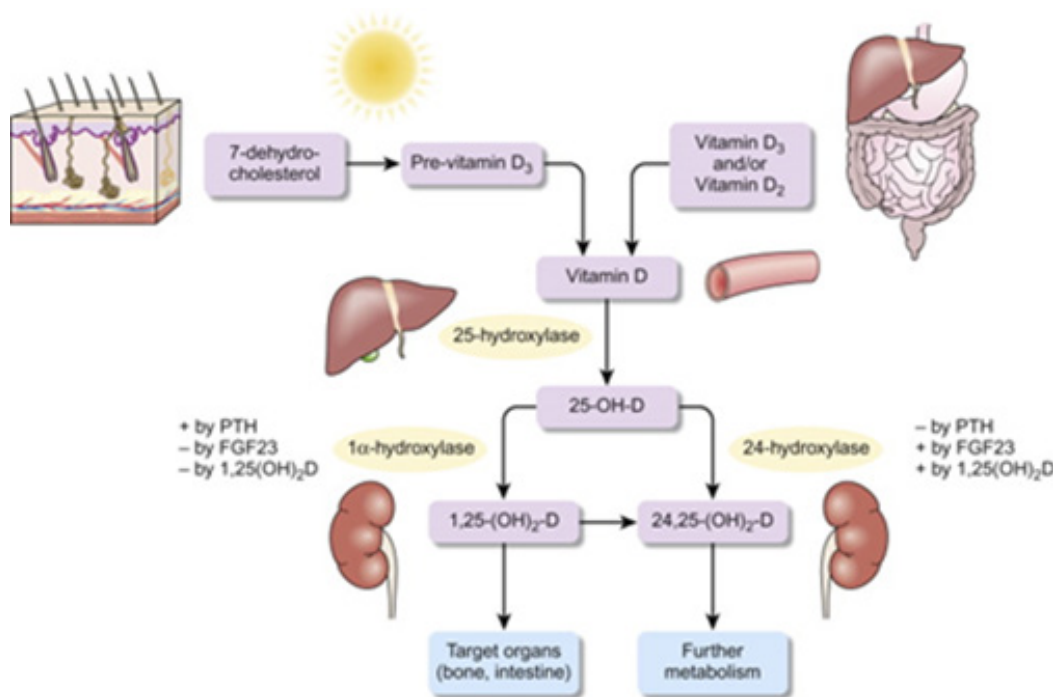
Сабақтың ортасы:

А) Оқушыларға жалпылама «wordwall» платформасы бойынша төмендегі сұрақтар беріледі.

1. Адам ағзасының қызметін қандай мүшелер жүйесі реттеп отырады?

2. Барлық жануарларда бұл ағзалар жүйесі дамыған ба?

3. Мұндай мүшелер жүйесі дамымаған жануарлар, әртүрлі өсімдіктер ағзасының қызметі қалай реттеледі?

Эндокринді, экзокринді және аралас бездердің орналасқан жерлерін көрсетеді;
(Әр оқушы өз ойымен бөліседі. Бір-бірінің пікірін толықтырып, пікір алмасады, берілген тапсырманы бағалау критерийі бойынша орындайды);

(Әр оқушы өз ойымен бөліседі. Бір-бірінің пікірін толықтырып, пікір алмасады, берілген тапсырманы сұраққа жауап беру арқылы орындайды);

Ә) Оқушыларға жалпылама төмендегі қолдану тапсырмалары беріледі. «Мағынаны қолдану» айдарындағы тапсырманы дәптеріне жазады.

Тапсырма

1. Терминдерге түсініктеме беріңіз.

Гормон дегеніміз:

Гормон қызметін атаңыз:

Гормон қасиеті:

(а) Кестені толтырыңыз.

Бездердің түрлері	Эндокринді бездері	Экзокринді бездері	Аралас бездер
Анықтамасы			
Ағзаның реттеуші қызметтеріне әсер етуі			

Дескриптор:

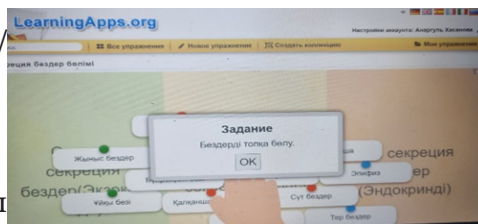
-Эндокринді, экзокринді және аралас бездердің орналасқан жерлерін көрсетеді;
(Әр оқушы өз ойымен бөліседі. Бір-бірінің пікірін толықтырып, пікір алмасады, берілген тапсырманы бағалау критерийі бойынша орындайды);

Оқушыларға жалпылама төмендегі <https://learningapps.org/watch?v=pww1notw522> талдау тапсырмасы беріледі.

Дескриптор:

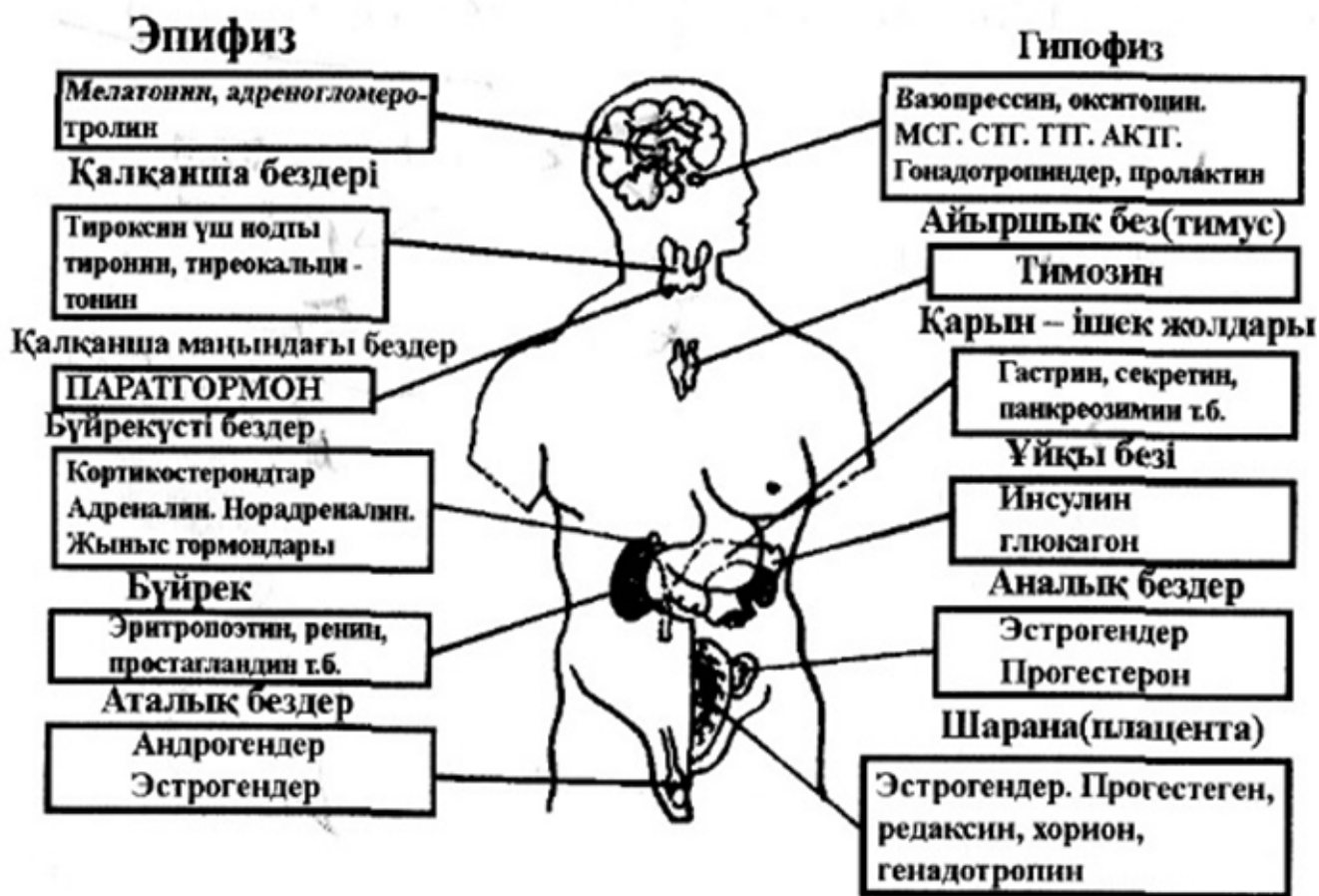
- ішкі, сыртқы және аралас бездердің ұқсастықтары мен айырмашылықтарын тұжырымдайды;

(Әр оқушы өз ойымен бөліседі. Бір-бірінің пікірін толықтырып, пікір алмасады, берілген тапсырманы бағалау критерийі бойынша орындайды);

Оқушыларға бүгінгі тақырып бойынша алған білімдерін бағалау тапсырмасы беріледі. Әр орындаған оқушы бағаланады.

Суретті пайдаланып, кестені толтырыңыз.

Бездер атауы	Гормондары	Қызметі
1-		
2-		
3-		
4-		
5-		
6-		

Презентация, оқушы алдындағы оқулықтар, оқушының жұмыс дәптері

Дескриптор:

- Бездердің негізгі қызметтерін сипаттайды;
(Әр оқушы өз ойымен бөліседі. Бір-бірінің пікірін толықтырып, пікір алмасады, берілген тапсырманы бағалау критерийі бойынша орындайды;)

Сабақтың соңы

Ой толғаныс.

Кері байланыс

«Бір ауыз сөз» әдісі.

Сабақты қорытындылау мақсатында оқушылардың сабаққа деген көзқарасын, кері байланысын тыңдалады.

Оқушы алған білімін саралай білуге дағдыланады.
Тақырып бойынша оқушылардың пікірін анықтайды.
Жинақталған деректердің құнды болуын қадағалайды.

Жеке жұмыс:

Оқушылар бір ауыз сөзбен сабақ туралы өз ойларын түсіндіріп береді. Бір ауыз сөздеріне сабақты бағалайтын келесі сөздерді айтуға болады ұнады, пайдалы, қажет, білдім, үйрендім, қызықтым, ұмтылдым, есте сақтадым, жасай аламын. т.б.

Оқушылардың сабаққа қатысқан белсенділігіне қарай 1-10 баллдық жүйе бойынша әр оқушының өзіне тиісті баллын қойып бағалайды. Сонымен қатар, оқушыларды ынталандыру үшін

«Қошеметтеу» әдісі арқылы бағаланады.

Презентация, оқушы алдындағы оқулықтар, оқушының жұмыс дәптері

Сонымен қатар 1-10 баллдық жүйе бойынша оқушылардың сабаққа қатысу белсенділігі бойынша бағаланады.

ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА КАЧЕСТВО ЗНАНИЙ

**Хабарова Алёна Викторовна, учитель
русского языка и литературы
КГУ «Путинцевская средняя школа» Отдела
образования по району Алтай УО ВКО**

Причины затруднений в учебной деятельности учеников постоянно изучались такими психологами, как Зыкова В.И., Данилов М.А., Власова Т.А., Менчинская Н.А., и другие. основной причиной принято считать социальную и педагогическую запущенность, но не маловажное значение имеют и недостатки слуха и зрения, и дефекты речи, и соматическая ослабленность ребенка в результате длительных заболеваний, и негативные взаимоотношения с учителем и одноклассниками. Те не менее, с перечисленными причинами трудностей в обучении связывается отставание у сравнительно небольшого числа детей, основную часть из них, примерно половину, составляют дети с задержкой психического развития различной степени тяжести.

На начало учебного года я всегда составляю списки, где я записываю по каждому классу данные слабоуспевающих и мотивированных детей по биологии и географии. Для диагностики успеваемости использую критериальное оценивание и тематический учёт знаний. Затем составляются планы по повышению КЗ, работы с одарёнными учащимися, работы со слабоуспевающими учащимися.

В целях предупреждения школьной неуспеваемости и повышения качества знаний по предметам я составила план повышения КЗ на данный учебный год.

Цели:

- повышение качества образования;
- создание условий для удовлетворения потребностей личности в образовательной подготовке;
- совершенствование организации учебного процесса.

Задачи:

- организация необходимого информационного обеспечения, педагогического анализа качества обучения учащихся в школе;
- совершенствование условий для современного образования и воспитания учащихся

с учётом их индивидуальных особенностей.

Чтобы достичь поставленных целей и задач, на уроках применяю элементы новых педагогических технологий, стратегии и приёмы обновлённого содержания образования.

На своих уроках я использую элементы следующих технологий:

Личностно – ориентированное развивающее обучение

Технология уровневой дифференциации

Проектное обучение

Здоровьесберегающие технологии

Учет индивидуальных особенностей учеников позволяет мне составлять задания таким образом, чтобы способствовать реализации возможностей каждого ребенка в рамках личностно-ориентированного обучения.

Дифференцированный подход к обучению приносит пусть небольшие, но положительные результаты:

- уменьшается нагрузка на детей, которым иногда физически трудно учиться в рамках школьной программы (дети со справками ПМПК);

- решается проблема неуспеваемости, потому что каждый учится так, как может, в классе улучшается психологический климат;

- становится реальностью усвоение каждым общеобразовательного минимума.

Пример дифференцированных заданий:

- составление текстов диктантов, карточек-заданий по изученному материалу, обобщающих таблиц для работы на уроке, сочинение лингвистических сказок-миниатюр, работа с дополнительной литературой, выполнение обязанностей консультанта - для более «сильных» учеников;

- подсказка учителя, проверка индивидуальных заданий, выполняемых учащимися, которые имеют более низкий уровень подготовки;

На уроках русского языка использую работу с опорными конспектами, даю творческие задания по их составлению, что способствует эффективному использованию опорных сигналов в учебном процессе.

В целях активизации мыслительной деятельности учащихся я использую опережающие задания. Например, при изучении творчества какого либо писателя, одному ученику по желанию даётся задание найти сведения о биографии писателя. В учебнике такие сведения приводятся очень кратко, сухие хронологические данные. Ученики рассказывают на уроке более подробные факты из жизни писателей. Характер опережающих заданий постепенно усложняется. В процессе самостоятельной работы развиваются познавательная активность учащихся, умение работать с информацией и самостоятельно находить её. Кроме того, у учеников формируется готовность к самообразованию, что играет не маловажную роль в повышении качества знаний и в дальнейшем обучении. Развивает умение воспринимать информацию, способность к рефлексии прием «Знаю – хочу узнать – узнал – научился». Этап «Знаю» предполагает работу в паре: что я знаю о теме урока; «Хочу узнать» — формулирование цели; «Узнал» — соотношение старой и новой. Данную стратегию чаще всего я использую при объяснении новой темы.

Технология проектного обучения: детям на уроках литературы предлагаю создать презентацию на определенную тему. Ученики, опираясь на мою помощь, намечают план работы, осуществляют подбор материалов, создают презентацию и представляют ее на уроке. Для проведения школьных праздников создаём тематические презентации.

В процессе проектной деятельности у учащихся формируются и развиваются общеучебные умения: рефлексивные и поисковые (исследовательские); навыки оценочной самостоятельности и работы в сотрудничестве, а также способности достойно представлять и защищать свой проект.

Считаю, что проектная деятельность — один из лучших способов для совмещения современных информационных технологий, личностно-ориентированного обучения и самостоятельной работы учащихся. Обращение к методу проектов возможно на уроке при проверке домашнего задания (сообщение, доклад), при изучении новой темы (защита реферата, выполнение творческой работы и т. д.), при закреплении изученного (сочинение, создание сборников, альманахов, презентаций).

Во избежание усталости учащихся чередую виды работ: самостоятельная работа, работа с учебником (устно и письменно), творческие задания – необходимый элемент на каждом уроке. Они способствуют развитию мыслительных операций памяти и одновременно отдыху ребят.

На каждом уроке в любом классе делаю в течение урока игровые паузы, зрительную гимнастику и, конечно, эмоциональную разгрузку (2-3 минуты).

Стараюсь вызывать положительное отношение к предмету, общаюсь с детьми доброжелательным и эмоциональным тоном.

Не маловажную роль в повышении качества знаний играет школьная мотивация. Работа с учащимися по повышению учебной мотивации требует от педагога усиленной подготовки, каждодневного кропотливого труда по развитию личности ребёнка. Поэтому использую в своей работе лично-ориентированный, дифференцированный подходы в обучении, вовлекаю учащихся в исследовательскую работу, побуждаю их выдвигать идеи, анализировать литературу и материалы сети Интернет. В процессе обучения я учитываю возрастные психологические особенности учащихся (смена ведущей деятельности с учения на общение), организовывать на уроках дискуссии, групповые формы работы, наряду с общими, давать индивидуальные задания, учитывающие уровень подготовки конкретного ученика, по возможности обсуждать проблемы успеваемости и поведения учащихся индивидуально, а не при всем классе.

В рамках компетентного подхода в обучении и преподавании русского языка и литературы ориентируюсь на развитие самостоятельности и ответственности ученика за результаты своей деятельности. Поэтому развиваю коммуникативную и познавательную компетентности через стратегии «Кластер» и «Кроссворд». Эти задания творческого, поискового, исследовательского и частично экспериментального характера. С их помощью учеников развивается самостоятельность, прочно закрепляются полученные знания. С моей стороны создаются все условия для выполнения данных заданий.

СИСТЕМА ПРОФИЛАКТИКИ ШКОЛЬНОЙ НЕУСПЕВАЕМОСТИ КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ЗНАНИЙ УЧАЩИХСЯ

**Психолог, учитель биологии и географии
Хабарова Н.А.
КГУ «Путинцевская средняя школа»
Отдела образования по району Алтай УО
ВКО**

Одна из «корневых» проблем педагогики и психологии - проблема школьной неуспеваемости. Профилактика школьной неуспеваемости состоит в том, чтобы своевременно обнаружить и устранить отдельные отставания, ни в коем случае не допустить их дальнейшего развития, и как итог, превращения в устойчивую неуспеваемость. «Можно привести коня к водопою, но заставить его напиться нельзя» - гласит древняя мудрость. Действительно, можно усадить детей за парты, добиться идеальной дисциплины. Но без внутренней мотивации, без пробуждения интереса, освоения знаний не произойдёт, это будет всего лишь видимость учебной деятельности.

Мотивация - это внутренняя психологическая характеристика личности, которая находит выражение во внешних проявлениях, в отношении человека к окружающему миру, различным видам деятельности. Деятельность без мотива или со слабым мотивом либо не осуществляется вообще, либо оказывается крайне неустойчивой. От того, как чувствует себя ученик в определенной ситуации, зависит и объем усилий, которые он прилагает в своей учебе. Однажды на уроке один ученик сказал: «Когда мне интересно на уроке, тогда всё становится понятным». Значит, ученику должно быть интересно на уроке. Следует иметь в виду, что «интерес» (по И. Герберту) – это синоним учебной

мотивации. Мотивацию нужно рассматривать в виде цепочки: «хочу – могу – выполняю с интересом – лично – значимо каждому» (Якиманская И.С.). Поэтому важно, чтобы весь процесс обучения вызывал у ученика интенсивное и внутреннее побуждение к знаниям, напряженному умственному труду. Именно учебную мотивацию школьника я считаю главным инструментом в профилактике школьной неуспеваемости.

Для формирования устойчивой учебной мотивации школьников обеспечиваю следующие условия:

- обогащаю содержание урока и занятия интересным материалом;
- организую интересное общение детей между собой;
- поощряю выполнение заданий повышенной трудности;
- ко всем ученикам ровное отношение - к способным, отстающим, безразличным;
- поддерживаю доброжелательный стиль отношений между всеми учениками;
- формирую у учеников активную самооценку своих возможностей;
- поддерживаю стремление к саморазвитию, самоусовершенствованию;
- использую эффективную поддержку детских инициатив, ободряю учеников при возникновении у них трудностей;
- воспитываю ответственное отношение к учебному труду;
- применяю разнообразные методы, приемы и технологии обучения и коррекции.

Мной составлена программа и план работы по этому направлению, который включает комплексные мероприятия психолога - педагогического сопровождения. В соответствии с планом было выполнено:

- на основе входящего контроля составлен список слабоуспевающих учащихся;
- установлены причины отставания слабоуспевающих учащихся через беседы с классными руководителями, с учителями – предметниками;
- проводятся беседы с родителями;
- ведётся тематический учёт знаний слабоуспевающих учеников.

Организационным моментом моих уроков и занятий давно является создание у учащихся положительного эмоционального настроения, который способствует лучшему усвоению учебного материала. Одним из приемов создания положительного эмоционального фона выбрала задание для учеников улыбнуться друг другу и сказать добрые слова. Кроме того, организую индивидуально-групповую работу, применяя дифференцированные тренировочные задания и проверочные работы, различные работы по выбору.

Периодически проверяю усвоение материала по темам уроков, на которых ученик отсутствовал по той или иной причине.

В ходе опроса и при анализе его результатов обеспечивается атмосфера доброжелательности.

В процессе изучения нового материала внимание слабоуспевающих учеников концентрируется на наиболее важных и сложных разделах изучаемой темы, чаще обращаюсь к ним с вопросами, выясняющими степень понимания учебного материала, стимулирую вопросы учеников при затруднениях в усвоении нового материала.

В ходе самостоятельной работы на уроке слабоуспевающим школьникам даются задания, направленные на устранение ошибок, допускаемых ими при ответах или в письменных работах: отмечаются положительные моменты в их работе для стимулирования новых усилий, отмечаются типичные затруднения в работе и указываются способы их устранения, оказывается помощь с одновременным развитием самостоятельности в учении.

При организации домашней работы для слабоуспевающих школьников проводится подробный инструктаж о порядке выполнения домашних заданий, о возможных затруднениях, при необходимости предлагаются карточки-консультации, даются задания по повторению материала, который потребуется для изучения новой темы. Объем домашних заданий рассчитывается так, чтобы не допустить перегрузки.

Ещё одним важным инструментом считаю внедрение в педагогический процесс инновационных технологий. Моя поисковая тема: «Развитие критического мышления учащихся на уроках биологии». Цель данной технологии – развитие мыслительных навыков учащихся, необходимых не только в учёбе, но и в обычной жизни. Умение принимать взвешенные решения, работать с информацией, анализировать различные стороны явлений. Данная технология направлена на развитие ученика, основными показателями которого являются открытость новым идеям, собственное мнение и

рефлексия собственных суждений.

Использование технологии РКМ позволяет в итоге сформировать такие умения у школьников, как:

- умение решать учебные и реальные проблемы;
- умение выделять из текста основные смысловые единицы;
- способность к продуктивной совместной работе в парах и группах;
- корректность в работе с источниками информации;
- способность отказаться от своей точки зрения, если она не позволяет объяснить тот или иной факт или входит в противоречие со здравым смыслом, логикой, научными доказательствами.

Применение элементов данной технологии способствует развитию мотивации учащихся к изучению биологии и географии, развитию кругозора и любознательности учащихся. Ученики учатся слушать и принимать мнение друг друга, формулировать и доказывать свою точку зрения, опираясь не только на свои знания, но и на знания одноклассников. Развивается умение учащихся применять на практике полученные знания.

Результатами работы по поисковой теме являются: снижение числа слабоуспевающих учеников, повышение качества знаний, участие учеников в исследовательской деятельности и защите проектов, участие в конкурсах и олимпиадах по предметам.

В работе психолога также использую инновации. При проведении коррекционной работы использую направление, активно разрабатываемое в лаборатории исследования трудностей обучения под руководством Т. В. Ахутиной, которое нацелено на развитие и коррекцию учащихся непосредственно когнитивных функций и их компонентов. Работа включает четыре этапа:

1. Установочный этап - обязательное получение согласия родителей на работу психолога с детьми; установление доверительного контакта с родителями, для того, чтобы они могли создать дома благоприятные условия для развития ребёнка. Диагностическая работа - диагностика психоэмоционального и интеллектуального развития ученика.

2. Разработка индивидуальных коррекционно-развивающих программ - так как школа наша сельская, учеников мало, программы составляются индивидуальные. Некоторые занятия проводятся в группе.

3. Коррекционный этап - непосредственно работа по составленным программам. Организация совместной работы всех участников образовательного процесса: ученик - родитель - учитель - психолог - классный руководитель.

4. Контрольный этап - оценка результатов работы, проведение нейропсихологического обследования.

Условия, которые способствуют профилактике школьной неуспеваемости:

- Организация обучения, при которой ученик вовлекается в процесс самостоятельного поиска и "открытия" новых знаний.

- Работа в группах и парах.

- Применение ИКТ на уроках. Информационные технологии обеспечивают более высокий уровень образовательного процесса по сравнению с другими методами обучения. При организации защиты проектов компьютер становится эффективным помощником учителя. В силу ряда причин использование виртуальной лаборатории на уроках биологии также способствует развитию учебной мотивации.

- Понимание ребенком нужности, важности, целесообразности изучения предмета в целом и отдельных его разделов.

- Чем больше новый материал связан с усвоенными ранее знаниями, тем он интереснее для учащихся.

- «Обучение должно быть трудным, но посильным» – использую разноуровневые задания.

- Чем чаще проверяется и оценивается работа школьника, тем интереснее ему работать.

- Позитивная психологическая атмосфера урока.

- В обучении должны создаваться возможности для творчества.

- Создание на уроке ситуации успеха для учащихся.

- Обязательный положительный настрой на урок или занятие.

Список литературы

1. Абасов З. Эта вечная проблема неуспеваемости, Директор школы 1998, №3. стр.22.
2. Бабанский, Ю.К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса: Методические основы / Ю.К. Бабанский – М.: Просвещение, 1982.
3. Вопросы предупреждения неуспеваемости школьников. Сб. статей / под ред. Ю.К. Бабанского. – Ростов-на-Дону, 1972.
4. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. Издательство: Питер Серия: Мастера психологии. 1999г., 2-е издание
5. Руководство к методике исследования интеллекта у детей Д.Векслера // Филимоненко Ю., Тимофеев В.- СПб., 1992г.
6. Столяренко Л.Д. Педагогическая психология. – Ростов н/Д.: Феникс, 2006.
7. Цетлин В.С. Неуспеваемость школьников и ее предупреждение. – М.: Педагогика, 1998.
8. Щуркова Н.Е. Воспитание на уроке. – М.: Центр «Педагогический поиск», 2007.

«ПРИМЕНЕНИЕ МЕТОДИКИ СИТУАЦИЙ МЫСЛИТЕЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ В ПРЕПОДАВАНИИ УРОКОВ ГЕОГРАФИИ» (ИЗ ОПЫТА РАБОТЫ)

Сагимульдина Роза Батырбековна,
учитель географии
КГУ «Гимназия №5 отдела
образования города Рудного»
Управления образования акимата
Костанайской области

Изучение обучающимися нового материала требует постановки перед ними познавательной задачи и активизации способов умственной деятельности, направленных на ее выполнение. Организация и стимуляция познавательной активности будут тем более необходимыми, чем более сложным и трудным для понимания является новый материал. Способы активизации мыслительной деятельности являются необходимым инструментом в работе учителя, направленным на то, чтобы каждый учащийся прочно овладел знаниями, умениями и навыками.

Общество предъявляет, будет предъявлять к учителю самые высокие требования. Учитель должен учиться всему постоянно, потому что в лицах его учеников перед ним каждый год сменяются временные этапы, углубляются и даже меняются представления об окружающем мире.

Образовательное пространство современной школы неизбежно ставит учителя перед необходимостью повышения теоретических и практических знаний, умений и навыков. Поэтому становится очевидным необходимость самообразовательной деятельности педагогов.

В КГУ «Гимназия №5» г. Рудного в течение трех лет работала экспериментальная площадка по применению технологии развивающего мышления через методику СМА. Тема эксперимента «Реализация развивающего обучения через методику ситуаций мыслительной активности (СМА) в преподавании предметов естественно-математического и гуманитарного циклов в образовательной системе гимназии». Руководителем эксперимента являлась кандидат педагогических наук Ваулина Наиля Мухитдиновна.

Цель эксперимента: определение возможностей и результативности методики

ситуации мыслительной активности по реализации развивающего обучения на различных предметах.

В данной статье хотелось бы осветить основные цели и задачи самообразовательной деятельности, суть технологии СМА, а также приемы практического использования технологии СМА на уроках географии.

Целью работы по данной теме является создание условий для повышения качества подготовки по предмету географии с учетом индивидуальных особенностей ребенка при обучении. Исходя из цели, были поставлены следующие задачи:

1. Формировать мотивационную сферу обучающихся как основу их успешной учебной деятельности;
2. Развивать активное, самостоятельное мышление обучающихся через систематическое, регулярное решение на уроках ситуаций мыслительной активности; также определен предполагаемый результат: повышение качества успеваемости и уровня обученности обучающихся по географии.

Что же такое методика ситуаций мыслительной активности (далее СМА)? Это способ общения учителя с обучающимися через ситуации мыслительной активности: учитель создает ситуацию мыслительной активности, ученики ее решают.

Ситуация мыслительной активности – это ситуация, созданная учителем и активизирующая мыслительную деятельность учеников. Ситуаций МА четыре: «выбор», «прогноз», «противоречие», «поиск причинно-следственных связей».

Именно эти ситуации соответствуют характеру мыслительной деятельности в процессе решения любой задачи, четырем ее этапам.

Задачи, решению которых способствуют СМА:

1. Формирование мотива «интересно».
2. Развитие мыслительной активности учащихся при регулярной работе по ситуациям МА (что тренируется, то развивается).
3. Развитие эмоциональной сферы учащихся, так как активизация мыслительной деятельности вызывает активизацию эмоциональную.
4. Развитие самостоятельности мышления, так как учащиеся самостоятельно находят решение ситуации.

5. Посредством ситуаций мыслительной активности делать излагаемую информацию более доступной для усвоения. Это возможно вследствие того, что:

а) имеется возможность осмыслить основные вопросы темы, делая их объектом интеллектуальных действий учащихся (в соответствии с психологическим законом осознания);

б) дается время на осмысление этих вопросов;

в) происходит выявление и осознание связей основных вопросов темы с ранее изученным материалом и связей между основными вопросами темы.

(Именно этот этап даёт понимание изучаемого вопроса).

Ситуации МА дают возможность одновременно систематически и целенаправленно решать несколько задач обучения и развития, то есть соответствуют принципу полифоничности обучения и, кроме того, позволяют вести обучение одновременно на двух уровнях – продуктивном и репродуктивном. На основе вышеизложенного можно утверждать, что методика ситуаций МА способствует формированию компетенций. Компетенцию с позиции дидактики определяем по формуле: компетенция = ЗУН + мотивация, активность, самостоятельность учащихся. Методика СМА способствует лучшему усвоению знаний (ЗУН), формированию мотива учения, развитию активности и самостоятельности мыслительной деятельности.

Средства создания ситуаций мыслительной активности – карта МА урока.

Карта МА показывает виды ситуации МА и последовательность их создания учителем на уроке.

Что дает методика СМА?

Методика СМА способствует формированию мотива учения «интересно», а это самый действенный мотив учения.

Чтобы понять суть СМА, кратко разберем условия их создания и виды моделей.

Главное условие создания СМА – доступность изложения материала.

Она проявляется, во-первых, в переводе учащихся из плоскости восприятия в плоскость осознания в процессе изучения материала, а во-вторых – в необходимости давать о понятии полное представление – его образную и словесно-логическую составляющие.

Возникает вопрос, что именно представляют из себя СМА «Выбор», «Прогноз», «Противоречие», «Поиск причинно-следственных связей», и на каких этапах уроках их можно применять?

СМА «Выбор» - это ситуация, предполагающая необходимость абстрагирования от всех характеристик вещества, кроме одной.

Данную СМА можно создать, если рассматривается: классификация, сравнительная характеристика объектов, явлений; выбор объектов, взаимодействующих с данным объектом. Типы уроков: изучение новой темы, повторение, закрепление.

СМА «Прогноз» - это ситуация, предполагающая высказывание вероятностного суждения о каком-либо вопросе, основанное на определенных знаниях.

Применяется, если изучаемый материал связан с ранее изученным; изучаемый вопрос опирается на жизненный опыт обучающихся.

СМА «Противоречие» - это ситуация, при которой прогноз относительно результата какого-либо явления не совпадает с полученным результатом.

Данная СМА применяется при рассмотрении: законов, имеющих границы применимости; явлений, наблюдаемых только при определенных условиях.

СМА «Поиск причинно-следственных связей» - ситуация, выявляющая связи причина – следствие.

Возможна при рассмотрении механизма какого-либо явления; изучении закона, закономерностей, изучении внутреннего устройства чего-либо.

Все описанные выше СМА объединяет одна цель: самостоятельное получение обучающимися новых знаний в результате решения СМА.

Примеры СМА на уроках географии

1	Актуализация знаний. А) Какие отходы металлургии знаете? Б) Каково их влияние на окружающую среду? В) Можно ли их перерабатывать? Г) Дают ли толчок к развитию новых отраслей производства? СМА. В расчете на одного жителя страны добывается 20 т полезных ископаемых в год. А отходов их переработки накоплено более 17 млрд. тонн, или почти 1200 т на каждого казахстанца. К каким последствиям это может привести?
2	Модель. Диаграмма. СМА. Причиной роста городов РК явилось развитие промышленности. Среднегодовой рост уровня урбанизации в Казахстане в 1991-2015 близок нулю и значительно ниже, чем в развивающихся странах со схожим уровнем урбанизации и в странах ОЭСР. В чем причина незначительного роста численности городского населения Казахстана в 1991-2015 годах, ведь развитие промышленности продолжается?
3	Актуализация знаний. Таблица. А) Назовите виды электростанций? Б) Определение «+» и «-» каждого вида электростанций по конкретным параметрам В) Выбрать параметры для характеристики электростанций, например: производительность тепла, доступность топлива, цена топлива, воздействие на окружающую среду. СМА. Как вы считаете, какие электростанции в будущем не будут использоваться, а какие получат развитие, почему?
4	Модель Арала. СМА. Почему высыхает Аральское море?

Итак, методика составления карты МА урока:

– структурирование материала а, б, в ...

– определение круга понятий, связанных с выделенным вопросом;

- выделение ключевого понятия;
- определение имеющихся у учеников знаний, связанных с ключевым понятием;
- формулировка ситуации МА;
- определение средств, необходимых для создания на уроке ситуации МА;
- выделение тех знаний, которые необходимо актуализировать на уроке перед формулировкой ситуации МА.

Анализируя проведенные уроки с использованием технологии СМА, я пришла к выводу, что использование приемов технологии СМА активизирует познавательную деятельность обучающихся .

Регулярное применение методики на уроках повысило интерес обучающихся к предмету. Уроки стали интереснее не только для обучающихся, но и для меня. Дети проводят сравнительный анализ, выявляют закономерности, устанавливают причинно-следственные связи, классифицируют объекты и явления, прогнозируют, дольше удерживают идеи в памяти, осмысленно работают с новым материалом, активно учатся вырабатывать собственное мнение, подкреплять его фактами, самостоятельно размышлять. Формируется мотивационная сфера обучающихся, а это - основа их успешной учебной деятельности.

Многолетний опыт применения методики СМА на уроках географии показал, что уроки стали действительно интересными и эффективными. В освоении нового материала обучающиеся активно участвуют. Я направляю деятельность обучающихся и вижу, как заинтересовано учатся дети. Они вовлечены в активное обучение, учатся мыслить и находить ответы на возникающие вопросы. Отмечу, что методику СМА я применяю регулярно на своих уроках, создавая самостоятельно модели для уроков географии и естествознания. Процесс создания СМА трудоемкий, но очень интересный и продуктивный, а главное – позволяет изменить подход к обучению и перейти учителю от ведения учебного процесса к его координации, что полностью соответствует обновленному образованию - развитию функциональной грамотности.

Методика ситуаций МА направлена на активизацию и развитие внутренней деятельности обучающегося, развитие мыслительной и эмоциональной сфер обучающихся, является энергосберегающей, что оптимально способствует реализации развивающего обучения.

Литература:

1. Ваулина Н.М. Развивающее обучение через методику ситуаций мыслительной активности [Текст]/ Н.М. Ваулина– Рудный: КГУ «Гимназия №5», 2015. – 50с.
2. Ваулина Н.М. Методика ситуаций мыслительной активности [Текст]/Ваулина Н.М. – Рудный: КГУ «Гимназия №5», 2013. – 29с.
3. Сборник материалов малой школьной НПК «Использование методики ситуаций мыслительной активности учащихся как один из путей совершенствования УВП гимназии» [Текст]/Коллектив авторов.- – Рудный: КГУ «Гимназия №5», 2013. – 40 с.

ВВЕДЕНИЕ АКТИВНЫХ СТРАТЕГИЙ ЧТЕНИЯ И ИХ ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ

ЗКО. Теректинский район. Федоровская СОШ
Учитель русского языка и литературы
Салимова Гульмира Сабыргалиевна

Современная методика преподавания русского языка в рамках обновления образования ориентирована на потребность в знании, обучение на деятельностной основе, переосмысливание и перенос акцентов с обучения языку на овладение разными видами речевой деятельности (слушание, чтение, письмо, говорение).

Раздел «Чтение» включает следующие подразделы:

- 1) понимание содержания текста;
- 2) определение стилей и типов речи
- 3) формулирование вопросов и ответов
- 4) владение разными видами чтения
- 5) составление плана
- 6) анализ художественных произведений
- 7) извлечение информации из различных ресурсов
- 8) сравнительный анализ текстов

В базовое содержание учебного предмета «Русский язык и литература» включен следующий материал:

5 класс-владеть видами чтения (ознакомительное, комментированное) читать по ролям.

6 класс-использовать виды чтения, включая изучающее и выборочное.

7 класс- использовать виды чтения, включая поисковое.

8 класс- использовать виды чтения, чтение, включая аналитическое.

9 класс- использовать виды чтения, владеть техниками критического мышления при чтении

Существуют три стратегии чтения:

*перед чтением учащиеся должны рассмотреть фотографии, названия и другие элементы представленного текста для того, чтобы угадать содержание текста и, следовательно, начать чтение с большей эффективностью.

*во время чтения они узнают, как отличить важную информацию от второстепенных деталей, при этом, как увеличить скорость чтения и как расшифровать незнакомые слова;

*после прочтения учащихся можно попросить перечитать, найти определенную информацию и подвести итоги чтения.

Карелл(1998) утверждает, что для учащихся важно не только знать стратегии чтения, но и уметь выбрать соответствующую и эффективную стратегию.

Чтение - сложный когнитивный процесс декодирования символов, направленный на понимание текста. Сейчас благодаря новым учебникам, мы обнаруживаем правильно организованную работу с текстом, где учащиеся применяют все виды чтения для выполнения заданий.

Учитель способствует этому путем четкого введения активных стратегий чтения и их последовательного использования в процессе обучения.

Это цель обучения может быть основой для нескольких уроков, каждый из которых будет иметь другую цель.

Цели урока должны описать наблюдаемую производительность, поведение учащегося и объяснить, что учащиеся должны уметь делать в результате их обучения.

1. Поисковое чтение (чтение с выборочным извлечением информации: даты, цифры, имена, названия), которое используется в 7-ом классе.

2. Ознакомительное (чтение с пониманием основного содержания, с извлечением

основной информации- чтение с общим охватом содержания и установкой на понимание главного), которое используется в 5-ом классе.

3. Изучающее (чтение с полным пониманием текста, с извлечением полной информации), которое используется в 6-ом классе.

Привлекать в качестве учебного материала необходимо тексты разных стилей в зависимости от учебных целей.

Приведу примеры выбора видов чтения на уроках русского языка и литературы.

Поисковое чтение – чтение с выборочным извлечением информации.

Вариант использования:

7 класс

Раздел:

Тема: Трудное и страшное время.

Ч 7.3.4.1. использовать виды чтения, включая поисковое.

Сообщение о цели урока. Сегодня на уроке, используя различные виды чтения, познакомимся с отрывком из повести Кайсенова, будем строить высказывания соблюдая грамматические нормы употребления частей речи.

Стратегия «Чтение в кружок» (попеременное чтение) текста «Мальчик в тылу врага».

Критерий: Обучающийся использует разные виды чтения

Уровень мыслительных навыков: применение

Задание 1. Работая в парах определите верное значение слов, соотнесите стрелками:

Боевые действия с целью получения сведений о противнике	каратель
Временная стоянка обычно под открытым небом	разведка
Жандарм, производящий жестокую расправу с мирными жителями	партизан
Член вооруженного отряда, самостоятельно действующий в тылу врага.	лагерь

Задание 2: Работая в парах, соотнесите предложения с текстом

Поставьте значок «+» в нужную графу (верно/неверно/нет информации в тексте)

	верно	неверно	Нет информации
Вдали виднелось село.			
Солдаты и жандармы направились в село.			
Серик никогда не был в разведке с опытными партизанами			
Серик потребовал увидеться с командиром.			
Серику было тринадцать лет.			

Дескриптор

Обучающийся

Задание 1- используя ознакомительное чтение, определяет значение слов.

Задание 2- соотносит предложения с текстом.

Взаимопроверка по ключам.

Общее задание группам: 1. заполнить таблицу по трем категориям, приводя примеры из текста:

	Наречия	Собственные существительные	Качественные прилагательные
Примеры			

2.Приведите устные аргументы к данному тезису.

Критерии оценивания:

- Правильно приводят примеры к каждой части речи
- Приводят аргументы к данному тезису.

Ознакомительное – чтение с пониманием основного содержания, с извлечением основной информации –чтение с общим охватом содержания и установкой на понимание главного. Одним из вариантов использования подобного вида чтения может быть текст, содержащий научные сведения или художественный текст, содержащий рассуждение на интересующую проблему. Цель чтения- получить общее представление о предмете разговора,чтобы сформулировать свою точку зрения или познакомиться с другим мнением.Для быстроты выполнения задания ключевую информацию можно выделить другим шрифтом или цветом.

Изучающее – чтение с полным пониманием текста, с извлечением полной информации.

Вариант использования:8 класс

Тема:Простое глагольное сказуемое.

Этап:объяснение нового материала

Сказуемое простое глагольное –основной ,наиболее употребительный тип сказуемого.

Учащимся предлагается статья

Задание:

1.Прочитайте текст полностью. Составьте по тексту статьи кластер «Простое глагольное сказуемое»

2.Составьте план.

3.Чему посвящена статья.

4.Ясно ли изложен материал, на Ваш взгляд.

5.Приводятся ли примеры.

Использование разных видов чтения на уроках русского языка и литературы в школе готовит учащихся к пониманию заданий упражнений,тестов.Подобная регулярная работа приводит к способности извлекать информацию из различных источников,сохранению и передаче информации, полученной в результате чтения, владение разными видами чтения.

Использованная литература:

1.Руководство для учителя.Центр педагогического мастерства АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы».2015

2.Типовая учебная программа по обновленному содержанию 5-9 классы 2017 г.

ОҚУШЫЛАРДЫ ГЕОГРАФИЯ ПӘНІНЕН ОЛИМПИАДАҒА ДАЙЫНДАУ: ЖЕТІСТІКТЕРІ МЕН АСПЕКТИЛЕРІ

Батыс Қазақстан облысы, Теректі ауданы, Ақсуат
ауылы «Ақсуат мектеп-бөбекжай-балабақша кешені»
география пәнінің мұғалімі
Сайнова Жадыра Болатовна

Олимпиадаға қатысу оқуда жетістікке ұмтылып, қабілеттерін дамытатын мектеп оқушылары арасында танымал бола түсуде. Олимпиада тек бәсекелестік алаңын ғана емес, сонымен қатар оқуды, шығармашылық ойлауды ынталандырудың және проблемаларды шешу дағдыларын дамытудың қуатты құралы болып табылады. Дегенмен, олимпиадаға дайындық жүйелі көзқарасты және оқытудың әртүрлі аспектілеріне ерекше назар аударуды талап етеді.

Оқушыларды пәндік олимпиадаға дайындаудың бірінші қадамы – жарыстың форматы мен құрылымын түсіну. Әрбір олимпиаданың өзіндік ерекшеліктері, тапсырмалары мен талаптары бар. Мұғалімдер мен оқушылар алдыңғы тапсырмаларды мұқият оқып, тест құрылымын талдап, табысты орындау үшін қандай дағдылар мен білім қажет екенін түсінуі керек. География пәнінен олимпиада тапсырмалары көбінесе стандартты емес тәсілді және шығармашылық ойлауды қажет етеді. Оқушыларға проблеманы шешудің әртүрлі әдістерімен тәжірибе жасауға, инновациялық тәсілдерді іздеуге, аналитикалық және абстрактілі ойлау қабілеттерін дамытуға ынталандыру маңызды болып табылады. Оқушылардың өз ойларын еркін жеткізе алатындай жағдай туғызу және оларды шешудің жаңа тәсілдерін ашу маңызды. Мұғалімдер олимпиадаға дайындық барысында әрбір оқушының жеке қажеттіліктерін ескере отырып, оқушылардың жеке ерекшеліктерін түсіну оқу бағдарламасын тиімді бейімдеуге және олардың әлеуетін барынша арттыруға мүмкіндік береді. Олимпиадаға дайындық күш пен өзін-өзі реттеуді қажет ететін күрделі процесс болуы мүмкін. Мұғалімдер әрбір оқушы өзін сенімді және қолдауға ие болатындай қолдау көрсететін және ынталандыратын сынып ортасын құруы керек. Табысты қатысушылардың жетістіктерін ынталандыру, кері байланыс және шабыттандыратын мысалдар мотивацияны және жоғары нәтижелерге қол жеткізуге ұмтылуды сақтауға көмектеседі. Ата-аналардың, мұғалімдердің және достардың қолдауы оқушының олимпиададағы жетістігінде маңызды рөл атқарады. Ата-аналар мен мұғалімдер оқушыға дайындық жоспарын құруға, қосымша материалдар мен ресурстармен қамтамасыз етуге, қиын сәттерде эмоционалды қолдау мен мотивацияны қамтамасыз етуге көмектеседі.

География пәнінен олимпиада тапсырмалары-оқушылар үшін айналамыздағы әлемді зерттеуде өз білімдері мен дағдыларын көрсетудің бірегей мүмкіндігі. Мұндай жарыстарға дайындық тек пәнді терең білуді ғана емес, сонымен қатар жүйелеу мен стратегиялық көзқарасты қажет етеді. География бойынша олимпиадаға дайындықтың алғашқы қадамы-жарыстың форматымен танысу. Бұл тест құрылымын, сұрақ түрлерін, қолданылатын бағалау әдістерін және сәтті сөйлеу критерийлерін зерттеуді қамтиды. Сондай-ақ, қандай тақырыптар мен тапсырмалар түрлері жиі кездесетінін түсіну үшін олимпиаданың алдыңғы нұсқаларын зерттеген жөн. География пәнінен олимпиадаға дайындықтың негізі оқу материалын терең зерттеу болып табылады. Оқушылар географиялық карталарды, климатты, рельефті, халықты, экономиканы және әлемнің әртүрлі аймақтарының мәдениетін қамтитын тақырыптарды меңгеруі керек. Фактілерді есте сақтау ғана емес, олардың арасындағы байланысты түсіну және географиялық процестерді талдай білу маңызды. География бойынша олимпиадалық тапсырмалар көбінесе карталарды, графиктерді, диаграммаларды және мәтіндік деректерді талдауды қамтиды. Сондықтан географиялық ақпаратты түсіндіруге байланысты практикалық мәселелерді шешуді үйрену маңызды. Бұл мектеп оқушыларына сұрақтарға тез және дәл жауап беруге және олимпиада аясында тапсырмаларды орындауға көмектеседі.

Практикалық міндеттерден басқа, олимпиадалық тесттер теориялық материалды білуге арналған сұрақтарды қамтуы мүмкін. Оқушылар географияның негізгі ұғымдарын, терминдері мен теорияларын игеріп, оларды іс жүзінде қолдана білуі керек. Бұл оларға теориялық сұрақтарға сәтті жауап беруге және аналитикалық ойлауды қажет ететін

тапсырмаларды орындауға көмектеседі. Тұрақты жаттығулар география олимпиадасына дайындықта маңызды рөл атқарады. Оқушылар үнемі тестілерді шешіп, практикалық тапсырмаларды орындап, жаңа материалды үйренуі керек. Әр жаттығудан кейін өзін-өзі тексеріп, қателіктерді талдап, кейіннен күшейту үшін әлсіз жерлерді анықтаған жөн. Оқулықтардан басқа, оқушылар география олимпиадасына дайындалу үшін қосымша ресурстарды пайдалана алады. Бұл анықтамалықтар, географиялық атластар, оқу бейнелері және онлайн курстар болуы мүмкін. Әр түрлі дереккөздерді пайдалану оқушыларға пәнді тереңірек түсінуге және олимпиадаға тиімдірек дайындалуға көмектеседі.

Олимпиадаға қатысу кейбір мектеп оқушылары үшін қиын болуы мүмкін. Сондықтан жарыстың психологиялық компонентіне дайындалу да маңызды. Оқушылар өз эмоцияларын басқаруды, стресс пен мазасыздықты басқаруды, сондай-ақ өз қабілеттеріне деген сенімділікті дамытуды үйренуі керек. Олимпиадаға дайындық күш пен өзін-өзі реттеуді қажет ететін күрделі процесс болуы мүмкін. Мұғалімдер әрбір оқушы өзін сенімді және қолдауға ие болатындай қолдау көрсететін және ынталандыратын сынып ортасын құруы керек. Табысты қатысушылардың жетістіктерін ынталандыру, кері байланыс және шабыттандыратын мысалдар мотивацияны және жоғары нәтижелерге қол жеткізуге ұмтылуды сақтауға көмектеседі.

Қорытындылай келе, география пәні бойынша оқушыларды олимпиадаға дайындау – мұқият жоспарлауды, жеке көзқарас пен қолдауды қажет ететін ұзақ және көп еңбекті қажет ететін процесс. Дегенмен, бұл оқушыларды жаңа білім әлеміне жол ашады, олардың шығармашылық қабілетін дамытады және болашақта табысты оқу мен мансапқа дайындайды. Жоғарыда аталған негізгі қадамдарды сақтау оқушыларға жарыста тиімді дайындалуға және табысқа жетуге көмектеседі.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Как готовиться к олимпиаде по географии. По материалам олимпиад National Geographic и Всероссийской олимпиады / Стивен Ф. Кунха, Наумов А.С.: пер. с англ. В.А. Алексеевой. – М.: АСТ: «Астрель», 2008. – 223 б.
2. Олимпиады по географии. 6-11 кл.: методическое пособие / под ред. О.А. Климанова, А.С. Наумова. – 3-е изд., стереотипное. – М.: «Дрофа», 2004. – 205 б.
3. Эпштейн Е.А. О подготовке учащихся к олимпиадам//Первое сентября. – 2006. – №18.

ЖЕР – СУ АТТАРЫН ОҚЫП ҮЙРЕНУДІҢ МАҢЫЗЫ

**Утегалиева Гульмира,
Абай атындағы жалпы орта білім беретін
мектебінің география пәнінің мұғалімі
Орал қаласы, Теректі ауданы**

Адамзат өркениетінің дамуы, ақыл ойының өрістеуі, қоршаған орта мен қоғамды тануға ұмтылыс жасауы нәтижесінде географиялық ортаға деген ұғым нық қалыптаса бастайды. Табиғатпен тіл табысу табиғат ресурстарын игеруге, табиғаттың түр-түрпатын бедерлеуге, содан соң географиялық атаулардың пайда болуына алып келді. Табиғатпен етене өмір сүру жалпы көшпенділер жұртының, қала берді қазақ халқының төл мәдениеті деп түсінсек халықтық ұғымдағы геоэкологиялық түсінік элементтері географиялық атауларда жинақталды. Географиялық атауларды қалыптастырушы негізгі фактор-халық десек, кез-келген халықтың рухани элементті өзі өмір сүрген орта мен өзі қолданыс ретінде пайдаланған, тұтынған шаруашылық тұрғысынан алатыны айқын. Осы ретте, қазақ халқына тән топонимдер көшпелі-отырықшы мәдениетіне орайластырылып, нәтижесінде жер-су аттарын айыра білу, географиялық нысандардағы белгілерді нақтылуға алып келді.

Сондықтан да қай өңірге тән топонимді алмайық сол дала халқының түсінік ұғымы, физикалық-географиялық құндылықтарын көрсететін мәлімет екендігіне көз жеткіземіз. Қазақтың жер-су атауларына келсек бұл тақырып аясында кең көлемде деректер

келтірумен қатар олар арқылы дәстүрлі қазақ өмірінің нақты ұғымымен бетпе-бет келе аламыз. Өйткені ғасырлардан бері тамыр тартқан этникалық рухани мұрада жер-су аттары үлкен мәнге ие.

Халықтың табиғатпен етене өмір сүру мәдениеті мен тәжіирбиесі осы топонимиялық атауларда жинақталған. Топонимдік фактор-қазақ тарихының үлкен бір бөлігі деп санасақ, тарихи жер-су аттары секілді түсініктер тарихи күрделілікке ие. Белгілі бір оқиғаларға, кейіпкерлердің іс – әрекетіне тікелей қатысты жер – су атаулары мен жер бетіндегі тарихи ескерткіш ретінде күні бүгінге дейін Қазақстан топырағында сақталып келе жатқан ойконим, ороним, гидронимдер тарих үшін маңызы өте зор.

Сондықтан бұл жұмысты ономастиканың кесек бір саласы топонимикаға арнап отырмыз. Мұнда топонимдер этимологиясы мен семантикасына және регионалдық топонимика мәселелері жайлы аз да болса сөз болмақ.

Топонимдер тарихын зерттеуде ерекше назар аударатын жәйт – топонимдерге байланысты пайда болған ел аузындағы аңыз-әңгімелер. Әрине, аңыз-әпсаналар барлық жағдайда тарихи шындықпен жанаса бермейді, ал лингвистикалық тұрғыдан олар көбінесе халық этимологиясына саяды. Бұл арадағы мәселенің қызығы: аңыз сюжетімен дүниеге келген жер-су атаулары шыныменен жаңа ма, әлде олар бұрыннан бар атауларға делінген бе? – осы арасын ажыратуда. Жер-су аттарының этимологиясын зерттеуде сөздердің шығу, даму төркінін іздеген еңбектердің тигізер пайдасы зор. Әсіресе, топонимдер құрамында кездесетін қайнар, құдық, балқаш, шұбар, мұқыр т.б. толып жатқан географиялық терминдердің этимологиясын ашу – әдеттегі сөздердің түп-төркінін ашудан алыстап кетпейді. Алайда топонимдердің этимологиясын ашу жай сөздердің түп-төркінін ажыратудан біршама ершеленеді, өйткені топонимдер әдетте қойылған соң көп өзгеріске түспейді, тілдің көне көрінісін сақтайды.

Біз бұл жұмыста жер-су атауларының тұрақты сөз болып қалыптасуында әлі толық сыры ашыла қоймаған көлеңкелі-күңгірт жағына назар аударамыз. Осы уақытқа дейін жер-судың қалай аталғанын зерттеушілер тілдің шығуына байланысты дәуірден немесе оның жаңа мағынаға ие болғаннан кейінгі кезеңдерін іздестіріп келеді.

Сонымен, географиялық атауларды зерттейтін ономастиканың құнарлы, бедері мол саласы – топономика гректің *topos* — орың, *онума* — есім деген сөздерінен алынған. Бұл сөздің қазақша баламасын /калька ретінде/ «жер аты» десе де болар еді. Бірақ ол баспасөзде, басқа еңбектерде «жер-су» аттары делініп жүр. Топонимика гидронимдерді /өзен, көл, теңіз, көз, тума, бастау, бұлақ, тоған/; оронимдерді /тау, төбе, жота, қырқа, сай, аңғар, шатқал, жайлау/; ойконимдерді /елді мекен аттарын/ жан-жақты зерттейді.

Дүниеде су аттары көп, біздің Қазақстан одан кеде емес. Қазақ жерінің ойы, қыры, тауы, даласы, көлі, өзен-бұлақтары қысқасы сан-салалы табиғат көріністерінің әрбір аттамы атаусыз емес. Қолдағы бар материалдарды /— топоним/ талдағанымызда, ол атаулардың құрамында елді мекендер ғана емес, өзен-көл, төбе, т.б. апеллятивтермен байланысты топонимдер тобы бар екенін көруге болады. Ол атаулар сол жердің табиғи байлықтары мен шаруашылықтары негізінде, табиғаттың тамаша көріністерімен жердің бет-бедеріне байланысты қойылып отырған.

Абай ауылының топонимдерінің құрылысы жағынан алғанда бір сөзден және екі сөзден келеді. Көбі адам есімдеріне байланысты қойылған.

Ал енді жоғарыда айтылған пікіріміз дәлелді болу үшін қолдағы бар материалды пайдаланып, оларды гидронимдер, оронимдерге бөліп қарастыруды жөн көрдік.

Кейбір жер-су атауларының құрылымдық сипаты:

а/ Гидронимдер /өзен, көл, /

Абай ауылы маңындағы елді-мекендер атаулары:

Шәкен- Доға тәріздес терең өзек. Жайық өзенінен су көп келген жылдары ортасы аралға айналады. Шәкен деген байдың жайлауы болған.

Өгізөлген- қос өгіз шөп тиелген арб Институт- Батыс Қазақстан ауылшаруашылық институты жанынан ашылып, ғылыми – тәжірибелік мекеме ретінде пайда болған елді-мекен. Қой шаруашылығы және ара өсірумен айналысқан. асымен осы өзекке құлап өлген немесе ойықтан су ішуге ұмтылған өгіздердің салмағын көтере алмаған жұқа мұз жарылып, өгіздер суға кетіпті деген ел аузында әңгімелер бар.

Баспақсалған- Жағасы батпақты кішігірім көлшік. Жаз айында суы мүлде құрғап, су ішуге келген мал батпаққа батып қалатын кездер болыпты.

б/ Оронимдер / төбе, сай, /

Аралтөбе- Абай ауылынан 1 км қашықтықтағы төбе атауы. Жайық өзені қатты тасыған

жылдары жан – жағын су басып арал болып қалған. Кеңес Одағы кезінде сүт фермасы орналасты.

Бөрібай- кісі есімі. Ыждахат колхозына қарасты елді-мекен. 1951 ж.ж 30 шақты үй болды.

Жабық- кісі есімі. Құлтай тайпасынан шыққан Мамырдың әкесі. Сол жерде Жабықтың қыстауы болған.

Өңірдегі өзен, көл, тау атауларынан біраз мысалдар келтіре отырып, олардың тарихи-географиялық сипаттамалары, сондай-ақ мән-мағыналары мен шығу төркіндері де айқындалып ашылды.

Сондықтан географиялық объектілерге жаңадан ат қоярда әркез жергілікті халықтық атауларға сүйенген дұрыс, өйткені көптеген атаулардың да халықтық этимологиясы болады. Бұл сияқты халық мұрасының да ғылым үшін маңызы зор.

Қорыта айтқанда топонимика ғылымының халық үшін ағыртушылық рөлі зор. Оның қоғам өмірінде алатын орны ерекше, өйткені өзіндік сыр-сипаты, тарихы бар.

Олай болса, қазақ тіл білімі ғылымындағы ономастика саласының сан-салалы проблемалы мәселелеріне зейін қойып, лингвистикалық, әрі тарихи этнографиялық, әрі географиялық қыр-сырын ашып, зерттеп, лайықты еңбектер жасау үлкен мәселелердің бірі деп білеміз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. www.google.kz
2. Батыс Қазақстан облысының энциклопедиясы
3. Анықтамалықтың авторлары мен құрастырушылары: Т. Жанұзақ, Г. Мәдиева, Қ. Рысбергелі, - Алматы: «Арыс» баспасы, 2009ж

ОБОБЩЕНИЕ ОПЫТА СЕРВИС УРОКОВ LESSON STUDY

КГУ «Общеобразовательная школа села Шағалалы отдела образования по Зерендинскому району управления образования Акмолинской области»

**Учитель географии Кабденова А.С,
учитель русского языка и литературы Шокубаева Т. У.**

*Мои ученики будут узнавать новое не от меня: они будут открывать это сами.
Моя задача помочь им раскрыться и развивать собственные идеи*

Н.Г.Песталоцци

Педагогический подход Lesson study в своей преподавательской деятельности мы использовали в действии т.е на практике. Была определена цель исследования: развитие функциональной грамотности на уроках с применением цифровых технологий[1]. Поставлена цель обучения: обучение учащихся через цифровые технологии для развития читательских, математических, естественно - научных навыков в реальных коммуникативных ситуациях. Ориентировали свой фокус на обучение через наблюдение. Практика осуществлялась через использование типов заданий, развивающих функциональную грамотность и использование цифровых ресурсов: Classtime.com., Learning.apps.org, Panel-Genial, Edpuzzle.com.

Запланировали ожидаемые результаты:

для учителя:

- совершенствование методики преподавания с использованием цифровых платформ;
- совершенствование знаний в области развития функциональной грамотности у

обучающихся.

для обучающихся:

-выполнение различных типов заданий на развитие у обучающихся функциональной грамотности [2].

В ходе исследования Lesson study проводится наблюдение за деятельностью учителя и обучающихся. Наблюдение - это процесс, при котором один учитель наблюдает за преподаванием урока другим учителем, с целью изучения и анализа методов преподавания и их эффективности [3].

Наша фокус - группа состоит из учителей географии, биологии, физики и информатики, русского языка и литературы. Работу по внедрению Lesson study мы начали с определения целей исследования и планирования серии уроков.

Серия уроков Lesson study представляет собой последовательное планирование, проведение и анализ нескольких уроков с целью непрерывного совершенствования учебного процесса [3]. И это позволило нам более глубоко изучить конкретную тему, проблему и постепенно совершенствовать методику обучения выбранного класса.

Совместное планирование серии уроков Lesson study дало нам возможность обмениваться идеями, экспериментировать с различными подходами к преподаванию и вместе работать над улучшением своих навыков преподавания. Анализ уроков и обратная связь выявили сильные и слабые стороны уроков, а также определили пути их улучшения.

Целью исследования являлось: изучение влияния цифровых технологий на эффективность обучения функциональной грамотности. Исследование было направлено на определение того, как использование цифровых инструментов и ресурсов может способствовать лучшему усвоению учащимися грамматических навыков и умений, умение использовать письменные тексты, размышлять о них и заниматься чтением для того, чтобы достигать целей, умение учащихся использовать естественно-научные, математические знания в разнообразных жизненных ситуациях.

Мы хотели выявить эффективные подходы к использованию цифровых инструментов в процессе обучения. Исследовали мотивацию и вовлеченность учащихся при использовании цифровых технологий на уроках. Оценивали интереса учащихся к урокам, проводимым с применением цифровых средств обучения, определяли готовность учащихся к активному участию в учебном процессе. Выявляли влияния цифровых средств оценки на объективность и надежность оценки знаний учащихся.

Ожидаемые результаты для учителя от совершенствования методики преподавания с использованием цифровых платформ включили в себя:

- Улучшение эффективности обучения: использование цифровых платформ позволило нам создать интерактивные уроки, адаптированные к индивидуальным потребностям учеников. Что способствовало повышению понимания и усвоению материала, а также улучшению результативности обучения.

- Увеличение мотивации учащихся: интерактивные задания, игровые элементы и разнообразные онлайн-ресурсы, доступные на цифровых платформах, делают учебный процесс более увлекательным и интересным для учеников. Как результат, учащиеся проявляют больший интерес к урокам и более активно участвуют в них.

- Развитие навыков цифровой грамотности у учащихся: работа с цифровыми платформами позволяет учителю обучать учеников не только предметным знаниям, но и цифровым навыкам, которые важны в современном мире. Ученики приобретут опыт работы с различными онлайн-инструментами и ресурсами.

Типы заданий, использованных на серии уроков Lesson study для развития функциональной грамотности у обучающихся были нацелены на развитие:

Личность

Любознательность, самостоятельность, инициативность, нестандартность, ответственность, творчество

Грамотность

Степень владения навыками чтения и письма

Функциональность Работать, действовать, внедрять, применять

Апробированные задания на уроках географии, физики, информатики, биологии, русского языка и литературы давали возможность учащимся адаптировать свои знания и умения в жизни. Например: ученики научились использовать электронную почту, анализировать числовую информацию, использовать информацию из СМИ, читать графики, заниматься поиском информации в Интернете, умение ранжировать эту

информацию, работать с онлайн-картами Google maps, Google Earth, понимать тексты инструкций упаковок товаров, приборов бытовой техники.

Правильно поставленная цель исследования помогла нам разрабатывать эффективные задания, направленные на учебную цель каждого урока, а также задания были привязаны к реальным ситуациям, в которых учащиеся могли представить себя.

Планируем в своей дальнейшей преподавательской деятельности проводить уроки-исследования Lesson study, расширяя цель исследования или внедряя в свою практику другие многочисленные подходы преподавания и обучения.

Литература:

1. Алимов А. Использование интерактивных методов в школе. – Алматы, 2015. – 183 с.
2. Алексашина И.Ю. Формирование и оценка функциональной грамотности учащихся. Учебно-методическое пособие. Санкт-Петербург, 2019 – 160 с.
3. «Lesson study» как способ совершенствования практики обучения. Методическое пособие. – Астана, 2014

МАСТЕР-КЛАСС: РАЗВИТИЕ КРЕАТИВНОГО МЫШЛЕНИЯ ЧЕРЕЗ СТРАТЕГИЮ «СТОП-КАДР» НА УРОКЕ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Шокубаева Т. У.

**КГУ «Общеобразовательная школа села Шағалалы отдела
образования по Зерендинскому району управления образования
Акмолинской области»
учитель русского языка и литературы**

Цели:

1. Познакомить педагогов с методикой развития креативного мышления через использование стратегии «Стоп-кадр».
2. Осознать значимость креативного мышления в образовательном процессе.
3. Разработать учебные ситуации и примеры, которые способствуют развитию креативного мышления.

Задачи:

1. Объяснить основные понятия и принципы креативного мышления и стратегии «Стоп-кадр».
2. Провести практическую работу по созданию учебных ситуаций, способствующих развитию креативного мышления.

Ход мастер-класса:

Введение (10 минут):

-Приветствие и представление.

-Объяснение целей и задач мастер-класса.

Добрый день, уважаемые коллеги! Чтобы создать позитивное настроение и установить дружескую атмосферу, предлагаю начать наш мастер-класс с упражнения «Игра в границу». Я буду задавать вопросы, если вопрос имеет к вам отношение, вы становитесь на линию, а затем делаете шаг назад и ждете следующего вопроса.

-У кого сегодня отличное настроение

- Кто любит своих учеников

- Кто не боится трудностей

- У кого категория модератор

- Кто любит читать

- Кто уже бабушка

Часть 1: Креативное мышление

- Введение в понятие КМ
- Объяснение основных принципов и навыков креативного мышления.

Креативное мышление – это способность мыслить и решать проблемы новаторским и нестандартным способом. Оно позволяет нам найти неожиданные решения, создавать новые идеи и применять уникальные подходы к решению задач.

КМ требует готовности изменять свои мысленные схемы и модели мышления. Гибкость мышления позволяет видеть проблему с разных ракурсов и искать нестандартные решения.

КМ не означает отрыв от реальности или недооценку практической ценности идеи. КМ скорее сочетает в себе интуицию и воображение с основанной на реальности логикой и анализом.

Для формирования функциональной грамотности, КМ, мною практикуется стратегия «оживление портрета». Здесь можно использовать различные онлайн-сервисы и технологии дополненной реальности для визуализации и оживления портретов известных писателей или литературных героев.

В начале или конце урока учащимся предлагается оживить портрет писателя. Это может быть выполнено путем использования приложений или онлайн-сервисов, которые позволяют ученикам сканировать или загружать фотографию портрета писателя и затем заставляют его оживать на экране компьютера или мобильного устройства.

Такая стратегия оживления портрета писателя может существенно повлиять на креативное мышление учащихся по нескольким причинам:

- Увидеть портрет писателя ожившим создает мощное визуальное впечатление, позволяющее учащимся лучше запомнить его и создать более глубокую связь с его литературным наследием. Это может способствовать развитию креативного мышления и воображения, поскольку они начинают визуализировать истории и персонажи, созданных писателем.

- «Оживление портрета» писателя может привести к увеличению мотивации учащихся изучать его произведение и литературу. Учащиеся могут воспринимать такой подход как более интересный и привлекательный, что способствует их вовлеченности и усилиям в развитии креативности.

- «Оживление портрета» предлагает новый и инновационный подход к обучению литературе, который не только стимулирует креативное мышление учащихся, но и создает более эмоциональную и интерактивную обучающую среду.

Часть 2: Стратегия «Стоп-кадр»:

- Объяснение сути и целей стратегии «Стоп-кадр».
- Демонстрация примеров работы со стратегией на уроке русского языка и литературы.
- Разбор успешных практик, использование стратегии «Стоп-кадр» в образовательном процессе.

Объяснение сути и целей стратегии «Стоп-кадр»:

Стратегия «Стоп-кадр» является эффективным инструментом для развития креативного мышления на уроках русского языка и литературы. Она основана на принципе остановке на определенном моменте изучаемого текста, изображения или ситуации, чтобы развить у учащихся ассоциативное мышление, фантазию и способствовать к анализу.

Цели стратегии «Стоп-кадр» включают:

1. Развитие эмоционального реагирования на текст. Учащиеся активно останавливаются на определенных моментах и пытаются почувствовать и понять эмоциональную окраску ситуации или персонажа.

2. Стимуляция креативного мышления и воображения. Учащиеся могут свободно ассоциировать возможности, которые предлагаются в определенном стоп-кадре.

3. Развитие наблюдательности и аналитических навыков. Учащиеся анализируют детали, жесты, выражение лица и другие аспекты, чтобы сформулировать свои наблюдения и интерпретации текста.

Демонстрация примеров работы со стратегией на уроке русского языка и литературы:

1. Пример работы со стратегией «Стоп-кадр» в изучении стихотворения:

Учитель предлагает учащимся различные строфы стихотворения и на определенной строфе останавливается. Затем учитель задает вопросы, чтобы развить креативное мышление и аналитические навыки учащихся. Например:

- Какие эмоции вызывает эта строфа?

- Какой образ формируется в вашем воображении?
- Какие ассоциации возникают у вас при прочтении этой строфы?

2. Пример работы со стратегией «Стоп-кадр» при анализе художественного произведения:

Учитель читает отрывок из произведения и внезапно останавливается, чтобы учащиеся могли раскрыть свое воображение и представить, что произойдет дальше. Затем они делятся своими идеями и обсуждают их с классом. Например:

- Остановитесь на моменте, когда главный герой стоит перед трудным выбором. Что вы думаете, какое решение он примет? Почему? А как бы вы поступили? Что бы вы предприняли?

Разбор успешных практик использования стратегии «Стоп-кадр» в образовательном процессе:

1. Участие учащихся вовлекает в активное обсуждение и генерацию идей, что способствует их мыслительных и коммуникативных навыков.

2. Развитие КМ: «Стоп-кадр» помогает развивать у учащихся способности к ассоциативному мышлению, представлению и генерации новых идей.

3. Развитие КМ стимулирует учащихся сравнивать, анализировать и оценивать различные аспекты текста или изображения, что способствует развитию их критического мышления.

4. Содействие эмоциональной связи с текстом: позволяет учащимся углубить свою эмоциональную связь с текстом или изображением, что способствует лучшему пониманию и анализу материала.

Результаты использования стратегии «Стоп-кадр» в образовательном процессе включает в себя развитие креативности, аналитических навыков и эмоциональной связи с текстом, что является важным элементом при изучении русского языка и литературы.

Рекомендации для преподавателей по внедрению стратегии «Стоп-кадр» на уроке русского языка и литературы для развития креативного мышления:

1. Просветите учащихся о концепции «Стоп-кадр» и объясните, как она может способствовать развитию их креативного мышления. Подчеркните важность остановки и обдумывания текста для более глубокого понимания и интерпретации.

2. Предоставьте учащимся возможность практиковаться в применении стратегии. К примеру, дайте им тексты литературных произведений и поставьте задачу нарисовать ассоциации, которые они видят в тексте после прочтения отрывка или целого произведения.

3. Поощряйте учащихся к представлению результатов своего творческого труда и обсуждению своих идей.

4. Разнообразьте уроки, используя различные визуальные материалы. Показывайте видео или аудио с остановками в ключевых моментах. Это поможет им лучше воспринять и анализировать тексты.

5. Дайте дополнительные задания, чтобы учащиеся могли применить стратегию «Стоп-кадр» и за пределами классных занятий. Например, предложите им создать визуальные коллажи на основе стоп-кадров или написать эссе о влиянии данной стратегии на их креативное мышление.

6. Включите элементы обратной связи и оценки в процессе работы с учащимися.

7. Проводите регулярные обзоры и рефлексии, чтобы оценить эффективность и прогресс применения стратегии «Стоп-кадр».

8. Всегда поддерживайте и поощряйте учащихся, чтобы они постоянно развивали свое креативное мышление. Помогите им видеть значение и применение стратегии «Стоп-кадр» вне учебной среды, в повседневной жизни

Часть 3. Практическая работа (20 минут):

- Разделение участников на группы.

Задания для 1 группы

Вопрос: Какова основная цель стратегии «Стоп-кадр»?

- а) Развитие креативного мышления
- б) Повышение скорости чтения

- c) Улучшение письменных навыков
- d) Расширение словарного запаса

ОТВЕТЫ:

- a) Развитие креативного мышления

Задание:

Используя стратегию «Стоп-кадр», примените свое креативное мышление и нарисуйте визуальные образы, символы, сюжеты на основе предложенного текста. Оцените визуальное представление и интерпретацию образов, которые вы создали, и опишите их в нескольких предложениях.

Сакен Жунусов. Отрывок из повести «Прозрение»

Карлыгайн усадила меня на нашу единственную лошадь и как-то растерянно спросила: - Сынок, видишь, как погода испортилась, может, ты вернешься на ферму? Верхом успеешь от дождя, а? Я наотрез отказался. Чего мне было бояться дождя? И мы двинулись дальше.

А черная туча росла и росла, закрывая все небо. Быстро стемнело, стал накрапывать дождь, а потом вдруг хлынул, как из ведра, застучал крупными каплями по иссохшей, пыльной земле и вдруг обрушился на нас градом. В один миг мы с Карлыгайн промокли до нитки! Перешитая солдатская гимнастерка, латаные-перелатаные штаны с провисшими коленками, стоптанные брезентовые сапоги - все это висело на мне, как на пугале, и уж никак не могло спасти от дождя. Не лучше была одежда и у Карлыгайн: старое выцветшее платье, поношенный отцовский чапан и какое-то подобие ботинок на ногах.

Карлыгайн остановила лошадь, сказала, чтоб я слез с нее, а сама достала бабушкино старенькое пальто, которое было приторочено к седлу, и заставила меня надеть его. Я отказывался, говорил, чтобы она сама надела, но Карлыгайн не послушалась, натянула его на меня. Я стал согреваться. А она сняла с головы промокший насквозь платок и, не выжимая его, принялась часто-часто вытирать лицо, потому что дождь заливал глаза.

Задания для 2 группы

Вопрос: Как можно применять стратегию «Стоп-кадр» на уроке русского языка и литературы?

- a) Остановка чтения или анализа текста для стимулирования креативного мышления
- b) Использование компьютерных программ для автоматического составления стоп-кадров
- c) Проведение групповых дискуссий с использованием стратегии «Стоп-кадр»
- d) Использование стратегии «Стоп-кадр» только на тематических уроках

ОТВЕТЫ:

- a) Остановка чтения или анализа текста для стимулирования креативного мышления

Задание:

Используя стратегию «Стоп-кадр», примените свое креативное мышление и нарисуйте визуальные образы, символы, сюжеты на основе предложенного текста. Оцените визуальное представление и интерпретацию образов, которые вы создали, и опишите их в нескольких предложениях.

В.К. Железников. Отрывок из повести «Чучело»

«Сжечь ее на костре!» — закричал Рыжий.

Они повалили меня и схватили за ноги и за руки. Я ляглась и дрыгалась изо всех сил, но они меня скрутили и вытащили в сад.

Железная Кнопка и Шмакова выволокли чучело, укрепленное на длинной палке. Следом за ними вышел Димка и стал в стороне. Чучело было в моем платье, с моими глазами, с моим ртом до ушей. Ноги сделаны из чулок, набитых соломой, вместо волос торчала пакля и какие-то перышки. На шее у меня, то есть у чучела, болталась дощечка со словами: «ЧУЧЕЛО — ПРЕДАТЕЛЬ».

«Поджигай!» — приказала Железная Кнопка.

Я не выдержала и закричала:

«Димка! Не надо, Димка-а-а-а!..»

А он по-прежнему стоял около чучела — мне была видна его спина, он ссутулился и казался каким-то маленьким. Может быть, потому, что чучело было на длинной палке. Только он был маленький и некрепкий.

«Ну, Сомов! — сказала Железная Кнопка. — Иди же, наконец, до конца!»

Димка упал на колени и так низко опустил голову, что у него торчали одни плечи, а головы совсем не было видно. Получился какой-то безголовый поджигатель. Он чиркнул спичкой, и пламя огня выросло над его плечами. Потом вскочил и торопливо отбежал в сторону.

Они подтащили меня вплотную к огню. Я, не отрываясь, смотрела на пламя костра. Дедушка! Я почувствовала тогда, как этот огонь охватил меня, как он жжет, печет и кусает, хотя до меня доходили только волны его тепла.

Я закричала, я так закричала, что они от неожиданности выпустили меня.

Когда они меня выпустили, я бросилась к костру и стала расшвыривать его ногами, хватала горящие сучья руками — мне не хотелось, чтобы чучело сгорело. Мне почему-то этого страшно не хотелось!

Первым опомнился Димка.

«Ты что, очумела? — Он схватил меня за руку и старался оттащить от огня. — Это же шутка! Ты что, шуток не понимаешь?»

Я сильная стала, легко его победила. Так толкнула, что он полетел вверх тормашками — только пятки сверкнули к небу. А сама вырвала из огня чучело и стала им размахивать над головой, наступая на всех. Чучело уже прихватилось огнем, от него летели в разные стороны искры, и все они испуганно шарахались от этих искр.

«Куртку сожжешь, — запищала Шмакова. — Будешь отвечать!»

«Она тронулась!» — крикнул Рыжий и бросился от меня наутек.

Они разбежались.

А я так закружилась, разгоняя их, что никак не могла остановиться, пока не упала. Рядом со мной лежало чучело. Оно было опаленное, трепещущее на ветру и от этого как живое.

Сначала я лежала с закрытыми глазами. Потом почувствовала, что пахнет паленым, открыла глаза — у чучела дымилось платье. Я прихлопнула тлеющий подол рукой и снова откинулась на траву.

Потом до меня долетел голос Железной Кнопки.

«Ты что остановился? — спросила она кого-то. — Тебе опять ее жалко?..»

Я подняла голову и увидела Миронову и Димку.

Помню, в этот момент мне показалось, что я сижу в глубоком-глубоком колодце, а Миронова говорит где-то над моей головой. Голос у нее был резкий и больно ударял по ушам.

«Все-таки, говорит, ты малодушный человек. Она же предатель! Понимать это надо».

Послышался хруст веток, удаляющиеся шаги, и наступила тишина.

Не знаю, сколько я так пролежала — может, час, а может, и минуту, только я почувствовала, что кто-то следит за мной. Я оглянулась и снова увидела в зарослях Димку. Он отвел в сторону кустарник, за которым прятался, и медленно подошел ко мне.

Дедушка, знаешь... — сказала Ленка печальным голосом, — я пришла на костер одним человеком, а встала с земли навстречу Димке совсем другим. Вот тогда-то я подумала, что моя жизнь кончилась.

Задания для 3 группы

Вопрос: Какие преимущества может принести стратегия «Стоп-кадр» для развития креативного мышления учащихся?

- a) Развитие креативности и возможность для самостоятельных мыслительных процессов
- b) Улучшение навыков чтения и письма
- c) Повышение интеллектуальной активности и аналитических способностей
- d) Усиление мотивации и интереса к урокам русского языка и литературы

ОТВЕТЫ:

а) Развитие креативности и возможность для самостоятельных мыслительных процессов

Задание:

Используя стратегию «Стоп-кадр», примените свое креативное мышление и нарисуйте визуальные образы, символы, сюжеты на основе предложенного стихотворения. Оцените визуальное представление и интерпретацию образов, которые вы создали, и опишите их в нескольких предложениях.

«Анчар»

В пустыне чахлой и скупой,
На почве, зноем раскаленной,
Анчар, как грозный часовой,
Стоит — один во всей вселенной.

Природа жаждущих степей
Его в день гнева породила
И зелень мертвую ветвей
И корни ядом напоила.

Яд каплет сквозь его кору,
К полудню растопясь от зною,
И застывает ввечеру
Густой прозрачною смолою.

К нему и птица не летит
И тигр нейдет — лишь вихорь черный
На древо смерти набезит
И мчится прочь, уже тлетворный.

И если туча оросит,
Блуждая, лист его дремучий,
С его ветвей, уж ядовит,
Стекает дождь в песок горячий.

Но человека человек
Послал к анчару властным взглядом:
И тот послушно в путь потек
И к утру возвратился с ядом.

Принес он смертную смолу
Да ветвь с увядшими листьями,
И пот по бледному челу
Струился хладными ручьями;

Принес — и ослабел и лег
Под сводом шалаша на лыки,
И умер бедный раб у ног
Непобедимого владыки.

А князь тем ядом напитал
Свои послушливые стрелы
И с ними гибель разослал
К соседям в чуждые пределы.

* Древо яда.
1828

Задания для 4 группы

Вопрос: Какой метод использует стратегия «Стоп-кадр»?

- Остановка чтения или анализа текста в определенных моментах
- Воспроизведение аудиозаписей литературных произведений
- Запись своих мыслей в форме стоп-кадров
- Работа с мультимедийной презентацией о писателях и их произведениях

ОТВЕТЫ:

а) Остановка чтения или анализа текста в определенных моментах

Задание:

Используя стратегию «Стоп-кадр», примените свое креативное мышление и нарисуйте визуальные образы, символы, сюжеты на основе предложенного произведения. Оцените визуальное представление и интерпретацию образов, которые вы создали, и опишите их в нескольких предложениях.

Габит Мусрепов. Отрывок из рассказа «Сирота».

Хмурый вечер середины лета. У подножья гор Улытау сумрачная прохлада. Еле шевелит травы лёгкий ветерок. Солнце садится. В долине сгущаются тени. На горизонт грузно легли тяжёлые тучи, и лучи заката, пробиваясь сквозь них, красят притихшие холмы в тёмно-багровый цвет, отчего они кажутся грустными, сиротливыми. Иногда луч вспыхнет ярко, предгорье оживёт на мгновение, и снова всё вокруг мрачно и холодно.

Три всадника едут по холмам. Они не спешат, но всё же иногда с опаской поглядывают на чёрную тучу, надвинувшуюся на горы.

Там идёт дождь. В то же самое время с противоположной стороны долины навстречу всадникам торопливо шёл одинокий мальчик лет десяти-одиннадцати. На лице его застыла неутешная печаль, большое недетское горе. Всё вокруг кажется ему холодным, чужим, жестоким. Задумчиво-грустные вершины холмов, окутанная сумраком долина, дикие ущелья, молчаливо хранящие тайны ночи, нагоняют страх, который сжимает сердце.

Что же заставляет мальчишку на ночь глядя идти одного в незнакомые места? Кто гонит его? Заставляет его, гонит его – судьба.

Год назад умерла бабушка Касыма. Незадолго до этого скончались родители. Тяжёлое то было горе, но тогда у него оставалась бабушка, было кому утешить. Смерть бабушки он переживал куда тяжелее. Теперь он один, совсем один, некому приласкать, некому осушить слёзы. В этот день мальчику показалось, что само небо всей своей тяжестью легло на его хрупкие плечи.

Он так привык к ней, к её ласковому взгляду, к лёгкому прикосновению её рук, к тому, что она всегда с ним. Он любил вечером приласкаться к ней, положить голову на колени и сидеть так долго-долго.

После смерти бабушки Касыма, будто бы из жалости, взял к себе их сосед Иса. Забрал он и скот, доставшийся мальчику в наследство, – десятка три баранов, несколько коров и лошадей.

Будь всё ладно в новом доме, может, и не знал бы ничего об этом Касым. Да не очень рады были ему в семье Исы. Как-то поздней ночью, когда все дети улеглись и только Касым, видно, из-за непривычной обстановки, не мог уснуть и лежал, укрывшись с головой ветхим одеялом, он услышал разговор Исы и Кадиши. Они решали, как распорядиться наследством Касыма. С того дня Касым всё больше и больше стал задумываться о себе, о своём горе. Но поделиться ему было не с кем. Прошло немного времени, и Касым, круглолицый и крепкий, любознательный и весёлый, превратился в худенького, хмурого, убитого горем мальчика.

Настали те дни, которых больше всего опасалась бабушка Касыма. Внук остался один, всем чужой. Ису интересовал только его скот, которым можно было воспользоваться.

Заключение (10 минут):

- Итоги практической работы и обсуждение результатов.
- Обратная связь от участников мастер-класса.

Заключительное слово:

Я хотела бы поблагодарить всех коллег, присутствующих на нашем мастер-классе «Развитие креативного мышления через стратегию «Стоп-кадр» на уроке русского языка и литературы». Вместе мы исследовали, как использование стоп-кадров может содействовать развитию креативного мышления учащихся и стимулировать их интерес к предмету.

У нас была возможность изучить различные методы анализа и создания стоп-кадров, а также обсудить способы их эффективного использования на уроках. Я уверена, что полученные знания и опыт помогут нам разнообразить свою педагогическую практику и вдохновить наших учеников на креативное мышление и анализ литературных произведений.

Каждый из вас внес свой вклад в мастер-класс своими идеями, вопросами и активным участием в заданиях. Я благодарна вам за ваше участие и готовность к сотрудничеству. Надеюсь, что наш мастер-класс стал для вас полезным и вдохновляющим опытом, который вы сможете применить на своих уроках. Желаю вам успехов во всех ваших творческих начинаниях и надеюсь на дальнейшую продуктивную работу и обмен идеями с вами.

РАЗВИТИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ НА УРОКАХ ИСТОРИИ И ГЕОГРАФИИ ПРИ ПОМОЩИ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Бабенов Талгат Еркинович
Учитель истории и географии КГУ «Подстепновской ОШ №1»
№1 Теректинского района,
Западно-казахстанской области

«Душа школы - учитель. Школа будет такой же, как и учитель, то есть, если учитель образован, если он может научить других тому, что знает, то дети получат большое знание в этой школе. Поэтому, прежде всего, школе нужен учитель, знающий педагогику, методику и умеющий преподавать в школе»

А. Байтурсьнов

Президент Нурсултан Назарбаев сказал: «XXI век - век образования. У страны, которая не смогла развить свое образование, нет будущего». Таким образом, садовником, который сделает нашу страну одной из самых цивилизованных стран, передаст знания будущим поколениям будет учитель. Выдающийся педагог В. Ушинский сказал: «Когда учитель постоянно развивается и совершенствуется, тогда он учитель, если он перестает учиться и искать, то он теряет свое учение».

Поэтому, учитель должен быть деловым, любознательным, хорошо разбирающийся в своем предмете, увлеченным детьми, ответственным, уверенным в своих учениках профессиональным и образованным специалистом. Современные тенденции развития общества в XXI веке возложили большую ответственность на нынешнее молодое поколение. Одна из них - обучение студентов в области образования с современной системой образования, методам обучения. То есть, это непосредственно является развитием педагогической компетенции на уроках при помощи инновационных технологий в преподавании истории в средних школах. Компетенция — это готовность (способность) учащегося использовать усвоенные знания, учебные умения и навыки, а также способы деятельности в жизни для решения практических и теоретических задач. Компетенции «закладываются» в образовательный процесс посредством технологий.

Основное требование, предъявляемое к современному уроку - перенесение центра тяжести с информационного обучения на активизацию познавательной деятельности и самостоятельной учебной работы, использование игровых технологий. Именно на уроках с применением активных форм обучения развиваются способности учащихся,

инициатива, самостоятельность.

Обучение с использованием различных методов обучения и игровых форм на уроках истории побуждает учащихся глубже изучить период преподавания материала, почувствовать дух времени и занять активную позицию. Входящие в методы обучения, игровые формы - ролевые игры, конкурсы, соревнования, тренинги, интеллектуальные обзоры, брейн-ринги и др. мероприятия, в свою очередь, несомненно, увеличат энтузиазм студентов к этому предмету. Если перечислить, используемые методы, названия игр, это:

«Люди и события», «Исторические пути казахского народа», «Ролевые игры», «Почтовые игры», «Кто это?», «Обзор галереи» «Историческая окова», «Путешествие», «Молодой историк», «Лидер XXI века», «Тестовый конкурс», «Исторические сценические спектакли», др.

Роль этих названных методов:

Методическая роль - повышение интереса учащихся к предмету история.

Воспитательная роль - воспитывает учащихся уважать все исторические ценности своей родины.

Теоретическое описание - помогает формировать у учащихся особенностей личного поведения, разговорного стиля.

Изменения в системе образования требуют лучшего понимания понятий «активность», «метод», «подход», «интерактивный метод обучения». Существует множество педагогических работ, посвященных вопросу об интерактивных методах, их особенностях, появлении новаторства или новой идеи в работе учителей-новаторов. «Инновация» при переводе с латыни означает новое, обновление, изменение, введение чего-то нового, инновация. В педагогической литературе: инновация употребляется в смысле «нововведение», «новый метод», «изменение», «новая методология». В прошлом учитель был вестником новостей, рассказчиком знания, а ученик был слушателем, слушателем законченного знания. Теперь все изменилось. Ученик - это самостоятельная и творческая личность. Преподаватель - организатор, наблюдатель за работой ученика, указывающий на конкретное направление.

Необходимо изменить методы повышения качества обучения, организации самостоятельной работы учащихся. У каждого метода есть свое место. Методов содержит иллюстрации. Плюсы и минусы метода зависят от того, где он используется. Л.Н. Толстой в своем труде «О методике обучения» сказал: «Признак халатности – знание только одного метода, признак мастерства – знание разных методов, при необходимости, умение найти метод. Учителю необходимо знать множество методов, чтобы использовать их как источник поддержки и помощи». Итак, наш ежедневный поиск, изучение новых технологий и умелое их применение в собственной практике - это необходимость глубокого и всестороннего образования наших учеников.

Работа в этом направлении интенсивно ведется в школах района. На уроках я использовал новые методы обучения. Я хотел бы привести примеры методов, которые я использую на своих уроках для работы с учениками в группах, для повышения их познавательных интересов и активности.

Игровая форма обучения предмета история

Преподавание предмета истории, внедрение его будущим поколениям требует большого количества исследований, различных методологических подходов. Если будут исследующие учителя, будут и богатые летописи, сохраненные веками. Его можно найти в ежедневной прессе в результате неустанного поиска, всестороннего анализа. Так что, это требует много исследований и тяжелой работы. Один из уроков, которые я чаще всего использую для повышения познавательного интереса и активности моих учеников - это игровой урок.

Виды игр поиска

Выявление качеств одаренности, особенности у учащихся путем использования видов игр поиска, тем самым ежедневно использую их для конкретного формирования своих взглядов путем сравнения современным обществом с помощью использования многовековых исторических фактов, обучаемого материала на уроках истории в стенах школы: является направление личности на твердый шаг в жизнь через исторические факты, политические события, культурные, экономические пути развития.

Игра «Люди и события»

В игру можно играть всем классом или группами. Цель игры: выяснить имя какого персонажа связано с событиями. Для этого ученик может использовать портрет фигуры

и изображение какого-либо события или карты из старых учебников.

Кто такой Абай Кунанбаев и что он сделал для казахского народа?

В каком веке жил Махамбет Утемисов, против кого и почему воевал?

Жизнь и творчество Аль-Фараби?

В каком году и под чьим руководством произошло это событие? Дать карту битвы при Тастобе?

Интеллектуальные игры

Интеллектуальные игры направлены для анализа знаний учащихся на уроках истории, обучения быстрому мышлению, формирования мысли, говорить красивым и художественными языком. Повышение интереса к предмету через развитие у учащихся мыслительных, познавательных навыков, формирование соискательного качества. Воспитание патриотизму, самооценке через развитие патриотических чувств

«Исторические пути казахского народа» (интеллектуальная игра)

Цель интеллектуальной игры:

Обобщение и дальнейшее расширение знаний учащихся, повторяя знания, полученные на уроках истории;

Проверка уровня знаний, быстрого мышления, запоминания, всестороннего полного выражения своей мысли, дополнительного поиска учащихся по прошедшим темам, формирование своего мнения культурным образом

Научить выбирать друзей, культурным образом правильно выражать свое мнение, ведя себя правильно.

План:

«Бәйге» (условие: быстро ответить на вопрос).

«Кто находчивый» (условие: выявить даты цифрового диктанта).

3) «Көкпар» (условие: ответить на вопрос, советуясь с группой)

4) «Говорят портреты» (условие: рассказать имя, фамилию и биография человека, нарисованного на фотокартинке).

а) Каждая группа готовит противоположной группе 5 вопросов, связанных с новостями нынешнего Казахстана.

5) Работа с фактическими ошибками (условие: найти необходимое, сравнив исторические данные на карточке с текстом).

6) «Пойми меня» (условие: найти кому принадлежат слова выдающихся личностей, написанных на карточке).

7) 2 группе отгадать загадки.

Игры, используемые для обучения новых уроков

На этом этапе игра входит как обучающе-познавательная обязанность. Во время подготовки к игре, чтобы его провести учащиеся получают необходимые сведения, личности, понятия, образы, характерные черты эпохи из новых материалов.

Метод «Ролевые игры».

Суть ролевого метода состоит в том, что учащиеся входят и действуют в образе другого человека. В игре ученикам дается незавершенная ситуация, и они должны решить или завершить данную ситуацию. Ролевая игра развивает у учащихся понимание, сочувствие и деловую хватку. Играя роль другого, можно понять его взгляды и чувства. Ролевые игры учат студентов вести себя в разных ситуациях. Этот метод увеличивает способность отстаивать свое мнение и принимать решения. Роли могут выбирать ученики. В конце концов, игра обсуждается и оценивается.

Например, 6 класс, можно использовать «Древнюю индийскую культуру» по предмету История древнего мира. По этой теме по одному из разделов учащимся можно сыграть представление - Религия буддизм, его основатель «Путь прихода к суфийской жизни Гаутамы-Будды».

Роли, роль Будды, дворцовых слуг, изгнанного старика, суфия играют сами ученики. Тогда вы увидите, что у некоторых учеников есть актерские способности.

Игры для устного пересказа обучаемого материала и работы с печатным текстом

Игра «Кто это?»

Вы можете повысить интерес учащихся, задавая вопросы перед началом каждой новой темы. Например, в 8 классе я задавал следующие вопросы по теме «Абылай хана».

Его прадед был полководцем по прозвищу убийца, объединившим казахов. Он был другом Кабанбая. Бухар жырау посвятил свои песни. Знаменитый герой отличился храбростью во время джунгарского нашествия. Он получил от народа титул хан-батыр.

Богенбай - друг героя.

Очень интересно использовать эту игру на тему национально-освободительного восстания.

Игры на закрепление, повторение и обобщение материала

Виды игр, направленные на дальнейшее повышение познания через обобщение знаний учащихся, полученных на уроках истории. Проверка уровня знаний, быстрого мышления, запоминания, всестороннего полного выражения своей мысли, дополнительного поиска учащихся по прошедшим темам, формирование своего мнения культурным образом.

«Почтовая игра».

Эту игру эффективно использовать при повторении темы или главы. Ученикам задают вопросы или раздают картинки, относящиеся к конкретному событию.

Ученики прибивают бумагу к положению государства на висящей карточке.

Например:

1. Где появилась пирамида?
2. Где находится сфинкс?
3. Где появилась клинопись?
4. Где находится Великий шелковый путь?
5. Назови семь чудес мира, покажи.
6. Где самое длинное озеро?

Познавательные, национальные игры

Через игру ребенок самостоятельно познает окружающую среду. Таким образом, он имитирует то, что видит в жизни, и имитирует действия других. В результате он воссоздает ситуации, которые видел в семейной жизни и деятельности. Например, казахские национальные игры: «Бәйге», «Көкпар», «Хан талапай», «Қыз қуу», «Теңге алу», «Аударыспақ», «Орамал тастау», «Көкпар», «Асық», «Сиқырлы қоржын» и др. повышают у детей отношение и способности к работе.

Игра - прекрасная вещь, которая развивает человеческий разум, ведет от мысли к мысли, расширяет дыхание, указывает далеко, наполняет воображение и крылья. Великий учитель В.И. Сухомолинский сказал: «Без игр, без музыки, без сказок, без творчества, без воображения не может быть полноценного умственного воспитания». Поэтому, ум ученика развивается через усвоение национальных обычаев и сознания. Использование элементов национальных игр в учебном процессе зависит от темы и содержания урока. Только тогда его познавательная и образовательная ценность возрастет.

Нетрудно заметить, что вовлечение школьников в познавательные, национальные игры, таких как «Бәйге», «Көкпар», «Теңге алу», «Кочевка», «Снежный ком», «Кто быстрее?» очень эффективно. Бытует мнение, что эти игры следует использовать при утверждении или повторении нового материала. Учащийся может получать разные оценки во время или после игры, в зависимости от участия. Учитель должен оценивать и мотивировать работу каждого ученика. Образовательная ценность игры состоит в том, что она учит ребенка быть умным и знающим.

Создание у учащихся интереса через игру не только пробуждает интерес к истории, но и способствует, воспитывает расширению жизненного опыта учащихся, совершенствованию их способности исследовать мир, рассмотрению историю через призму других предметов. Таким образом, интерпретация уроков истории через познавательные, национальные игры способствует моментальному и быстрому усвоению предметных тем.

Интерактивно активные методы

Интерактивно активные методы обучения никогда не заменят лекционную память, но помогают его полному усвоению, формируют навыки самостоятельного мнения, отношения, характера

Метод «Обзора галереи» по Саймону Браунхиллу

Цель: Представить свою работу, защитить свои идеи, представить оригинальные идеи через представление итоговой работы или продукта по обсуждаемой теме, подготовленному постеру.

Эффективность: Анализ, обобщение, оценка; Тщательная работа с информацией. Знакомит одноклассников с предложенной проблемой, информацией через воображение; узнает мнение окружающих по предложенному вопросу; обсуждает свою работу с одноклассниками, расширяет свои знания и понимание за счет глубокого анализа работы.

Использование: Готовый плакат будет повешен на стену. «Путешествие в галерею» - группы перемещаются по комнате, просматривают стенгазеты, сортируют, анализируют

и наклеивают свое мнение или вопрос на стикеры. В конце осмотра галереи группы рассматривают работу, анализируют, обсуждают, отвечают на вопросы и делают выводы из мнений одноклассников в стенгазетах.

Заключение

В заключение, что я получил, используя эти методы? Чего я добился? Такие инновационные интерактивные методы обучения позволяют учащимся получать знания более эффективно, чем на предыдущих традиционных уроках. То есть, в этом случае повышается уровень успеваемости, скорости, концентрации, систематическому обучению.

Недаром говорят, что «Счастье учителя в ученике». Итак, можно вспомнить слова учителя Амонашвили, «Ученик - это не стакан, в который нужно наливать, это яркая свеча, нужно просто уметь ее зажечь».

Список использованной литературы

1. История Древнего Казахстана. Методологическое вспомогательное средство. Т. Түртіңгүл., Б.Адырбек, А. Көпекбай. Для учителей 5 классов. – Алматы, 2001 год.
2. Жанпейісова М. М. Технология модульного обучения как инструмент развития учащегося. Алматы, 2002.
3. Жолдасбаев С, Аманбосынов К., Көпекбай Ә. История Казахстана в средние века. 7 класс. Методологическое вспомогательное средство для учителей. - Алматы, 2002.
- 4.Коротков М. В., Студеникин М. Т. Практикум по методике преподавания истории в школе. – М., 2000.
5. Методический журнал «История Казахстана» 01.30.2006 год. №1
6. «Методика обучения истории в школе» Тұрсын Хазретұлы Алматы 2004г.
7. Тұрғанбаев Б.А. Развивающие обучающие технологии – Алматы 2000 год
8. «Педагогический поиск» Составитель И.Н. Баженова Алматы М 2000 г.
9. «Важность использования метода проектирования» Есеркепова И.Ж.
10. Т.С. Сыдықов, А.Е. Әбілқасымова, «Дидактические основы формирования познавательной активности учащихся» Алматы, 2008 год, журнал
11. Казахстанская школа «Понятие одаренного ребенка» №12, 2006 год.

БІЛІМ ЖӘНЕ ОНЫҢ ҚОҒАМ ДАМУЫНДАҒЫ РӨЛІ

Муратов Руслан Салауатович

Білім беру – адамдардың білім, білік және дағды алуға немесе жетілдіруге бағытталған танымдық әрекеті.

Алғашқы мектептер Ежелгі әлемде пайда болды, өйткені мемлекет білімді адамдардың тапшылығын бастан кешірді.

Орта ғасырларда Батыс Еуропадағы мектептердің көпшілігі шіркеу мектептері болды. Сонымен қатар, бұл мектептердің екі түрі болды:

1. приходтық діни қызметкерлер даярланған төменгі шіркеу мектептері. Бұл мектептерде латынша санауды және жазуды, шіркеу рәсімдерін орындауды үйретті;

2. епископтардың қарауында болған үлкен ортағасырлық мектептер басқаша білім берді. Бұл мектептерде римдік дәстүрге сүйене отырып, олар «жеті өнер» деп аталатын арифметика, геометрия, астрономия, грамматика, риторика, диалектика және музыканы зерттеді. Мұндай мектепте оқу өте ұзақ болды: 12-13 жасқа дейін және екі деңгейден тұрды. Біріншіде тек грамматика, риторика және диалектика зерттелді, ал қалған «өнер» екінші,

ең жоғары деңгейді құрады.

Экономикалық қатынастардың дамуы және қалалардың өсуі зайырлы мектептердің кең таралуына әкелді, оларда оқыту латын тілінде емес негізінен ұлттық тілде жүргізілді.

Орта ғасырларда да алғашқы жоғары оқу орындары, университеттер пайда болды. Елімізде мұғалім кадрларын даярлау жоғары мектеп жүйесін құруды талап етті. Қазақстандағы жоғарғы оқу орындарының жүйесі Кеңес өкіметі жылдарында дами бастады. Еліміздегі алғашқы жоғары оқу орны Қазақ педагогикалық институты (ҚазПИ, қазіргі Абай атындағы ҚАЗҰПУ) 1928 жылы Алматыда ашылды.

Қазіргі әлемде: бастауыш, орта, орта арнаулы және жоғары білім бар.

Қазіргі уақытта еліміздің білім беру жүйесінде елеулі өзгерістер орын алуда:

- білім беру барған сайын гуманистік сипатқа ие болуда, яғни адамды адамгершілікке тәрбиелеуге көбірек көңіл бөлінуде;

- білім берудегі плюрализм: мемлекеттік мекемелермен қатар мемлекеттік емес оқу орындары да кең таралған;

- білім беру жүйесіне компьютерлік құралдарды кеңінен енгізу;

- білім беру үдерісін интернационалдандыру, яғни әртүрлі елдер үшін біртұтас білім беру жүйесі құрылуда.

Қазақстан Республикасының 15-бабында әрбір баланың білім алу құқығы бекітілген. Әрбір балаға мемлекеттік және муниципалдық білім беру ұйымдарында жалпыға бірдей қолжетімділікке және тегін мектепке дейінгі, негізгі жалпы және орта кәсіптік білім алуға кепілдік беріледі. Бұл құқықты іске асыру еңбек қызметін жүзеге асыру үшін қажетті жалпы білім беру және кәсіптік дайындықты алуға мүмкіндік береді.

Бұған адамның өзі де, мемлекет те мүдделі, сондықтан еліміздің Конституциясы негізгі жалпы білімнің міндетті сипатын белгіледі. Бұл тәрбиені балалардың ата-аналары береді. Сонымен қатар, әрбір адам конкурстық негізде мемлекеттік немесе муниципалдық оқу орындарында тегін немесе жеке жоғары оқу орындарында ақылы түрде жоғары білім алуға құқылы.

Қазақстан Республикасының білім беру жүйесі өзара байланысты білім беру бағдарламаларынан, білім беру ұйымдарының желісі мен осы бағдарламаларды жүзеге асыратын білім беру органдарынан тұрады.

Қазақстан Республикасының жалпы білім беретін және кәсіптік білім беру бағдарламалары жүзеге асырылуда. Жалпы білім беру бағдарламаларына: мектепке дейінгі тәрбие, бастауыш жалпы білім беру, негізгі жалпы білім беру, орта (толық) жалпы білім беру жатады. Кәсіптік бағдарламаларға бастапқы кәсіптік білім беру бағдарламалары кіреді; орта кәсіптік білім; жоғары кәсіптік білім; жоғары оқу орнынан кейінгі кәсіптік білім, жоғары оқу орнынан кейінгі (жоғары оқу орнынан кейінгі) кәсіптік білім.

Білім беру бағдарламалары игерілуде, яғни. оқыту мынадай нысандарда жүзеге асырылуы мүмкін: білім беру ұйымында – сырттай, сырттай (кешкі), сырттай оқу нысанында; отбасылық тәрбие, өзін-өзі тәрбиелеу, экстернат түрінде.

Білім беру ұйымы – білім беру процесін жүзеге асыратын, яғни бір немесе бірнеше білім беру бағдарламаларын іске асыратын және (немесе) білім алушылар мен тәрбиеленушілерді ұстау мен тәрбиелеуді қамтамасыз ететін мекеме.

Білім беру ұйымдары мемлекеттік, муниципалдық, мемлекеттік емес (жеке), қоғамдық және діни ұйымдардың (бірлестіктердің) мекемелері болуы мүмкін.

Білім беру ұйымдарына мыналар жатады:

- мектепке дейінгі;

- жалпы білім беру (бастауыш жалпы, негізгі жалпы, орта (толық) жалпы білім беру);

- бастапқы кәсіби мекемелер.

ИЗУЧЕНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО СОСТОЯНИЯ РЕКИ УРАЛ

Аубакерова Хатима Аубакеровна

Учитель географии КГУ Школа-лицей №17 г.Атырау
Контакты: hatima_1979@mail.ru, +7 777 043 79 69

Цель исследования моей работы: выяснить степень загрязнения вод реки Урал

Задачи исследования: сбор и изучение теоретического материала; по результатам исследований сделать вывод об экологическом состоянии реки Урал; разработать и провести социологический опрос среди учащихся.

Гипотеза: Своей научной работой я бы хотела привлечь внимание к данной проблеме, и помочь улучшению экологической проблемы реки Урал и предложить стратегические планы по сохранению реки.

Этапы процедуры исследования:

I-этап-изучение особенностей использования и охраны реки Урал;

II-этап- проведение социологического опроса учащихся;

III-этап- соблюдение необходимых мер за сохранение реки Урал;

Результаты работы и **выводы:** Показана проблема реки Урал и пути ее решения.

Предложения и **выводы** для сохранения р.Урал

Область практического использования результатов работы: результаты исследования могут быть использованы в быту, а также на уроках географии, биологии на факультативных занятиях по изучению родного края р.Урал.

Я люблю свой родной край! И поэтому с огромным интересом собирал материалы о флоре, фауне и жизнедеятельности реки Урал. Урал-основная водная артерия для сотен тысяч жителей двух западных областей нашей республики. Особенно для засушливой Атырауской области роль Урала исключительно важна, т.к 70% потребляемой населением воды берется именно с реки Урал.

Урал по своей длине третья река Европы и берет свой исток в России. Длина реки, протекающей по территории Башкирии, Челябинской, Оренбургской областей России, через Западно-Казахстанскую, Атыраускую области, составляет 2534 км.С1991 года Урал имеет статус трансграничной реки.

Начнем с того, чем «питается» река Урал? В первую очередь ее формируют паводковые воды, талые снега, горные ледники, а также за счет подземных источников. На реке построено три водохранилища. Одно из мощнейших – Ириклинское. Много веков подряд Урал был полноводной рекой. Еще не так давно Урал был судоходным. В Уральске действовало крупное управление судоходства, которое занималось перевозкой грузов и пассажиров вверх и вниз по течению –самый дешевый вид транспорта пользовался популярностью. Но решили создать самый крупный искусственный водоем Южного Урала – Ириклинского водохранилища. Урал обмелел- судоходство прекратилось. Совсем недавно население гордилось тем, что река Урал – самая чистая в Евразии. Но сегодня об этом уже не скажешь. Так как река связывает Оренбуржье с Казахстаном с 1991г. Урал приобрел статус межгосударственной трансграничной реки. Судьба Урала волнует, как Оренбургскую область, так и Казахстан. И проблемы Урала являются общими для двух приграничных сторон, в связи с тем, что экологическая обстановка в бассейне общей реки оценивается как напряженная.

1.2. Биосфера реки Урал

Урал богат представителями рыбной фауны (более 40 видов).Ознакомимся с самыми распространенными.Проходные рыбы: осетр; белуга и севрюга;белорыбица. Полупроходные рыбы: вобла; судак; лещ; сазан.Постоянно обитающая рыба: плотва и густера; щука и лещ; елец и карась;кутум и синец; язь и сазан; голавль и голец; жерех и сом; красноперка и налим; подуст и судак; линь и укляя; усач и окунь; пескарь и бычок; ерш и форель. В верховьях Урала можно встретить хариуса и таймень. Вдоль русла Урала, на всем протяжении его течения живут самые различные животные, для которых Урал стал родным домом. На севере Урала встречаются представители тундр: северные олени.

На юге реки встречаются представители степей: ящерицы, змеи, землеройки, сурки. Тайга богата на хищников: рысей, горностаев, соболей, лисиц, росомох, волков и медведей. Также здесь встречаются следующие представители копытных: косули, олени, лоси. В речных долинах можно встретить бобров, ондатр и выдр.

1.3. Химический состав реки Урал

Состав реки следующий. Из источника интернета я узнала что Минерализация паводковой воды в р. Урал изменяется от 0,3 до 0,6 г/л, общая жесткость от 3,2 до 5,8 мг-экв/л, рН 7,9-8,0. Несмотря на малую минерализацию и стабильные физические показатели, химический состав воды по течению реки, на протяжении 761 км, претерпевает существенные изменения. В казахстанскую часть Урало-Каспийского бассейна поступает по р. Урал, ниже устья р. Илек (п. Жарсуат), смешанная по составу гидрокарбонатно-хлоридно-сульфатная кальциево-магниевая вода. Ниже по течению, на удалении 180 км (п. Январцево), ее состав изменяется на гидрокарбонатно-сульфатный магниевый-кальциевый. Далее по течению, ниже устья р. Шаган (п. Кушум), паводковая вода практически сохраняет свой состав, являясь гидрокарбонатно-сульфатной кальциево-магниевой. И только у границы с Атырауской областью (п. Индер) состав воды становится гидрокарбонатным кальциево-натриевым. На химический состав воды в реке Урал значительное влияние оказывают его крупные притоки Илек и Шаган.

1.4. Экологические проблемы реки Урал

Изучая экологическое состояние реки Урала я узнала что загрязнение Урала началось после строительства Ириклинского водохранилища. Хотя его и считают главным спасителем реки от обезвоживания, но именно водохранилище нарушило естественный процесс самоочищения Урала во время весенних паводков. Стали появляться заболоченные участки, ослабевшее течение не стало справляться с мусором, дно не промывалось. И каждый год уровень воды в реке понижалось на 20 сантиметров. Экологические проблемы реки Урал затрагивают не только интересы населения Западно-Казахстанской области, но и всего Урало-Каспийского бассейна. Из-за обмеления водной артерии исчезли нерестилища уникальных рыб, увеличились объемы сброса сточных вод в реку. Поэтому важна совместная схема использования и охраны водных ресурсов реки Урал с обязательствами и ответственностью Казахстана и России по всему кругу проблем реки. Главными здесь являются вопросы совместного определения водохозяйственного баланса, режима работы крупных хранилищ, позволяющих нашей стране стабильно получать необходимые объемы воды. Что мы можем сказать о причинах загрязнений и обмелений реки Урал? Причина загрязнения и обмеления Урала кроется не только в Ириклинском водохранилище, ведь 60 % всей воды в Оренбург стекает не из Ириклинского водохранилища, а из Сакмары, берущей начало в Башкортостане. Снег в Башкирии тает позже, и вода стекает с гор через Сакмару и ее притоки. Следовательно, уровень воды в Урале должен подниматься в апреле, но в последнее время такое явление не наблюдается. Река Большой Юшатырь в Башкортостане является правым притоком Сакмары, Сакмара впадает в Урал, но Урал все равно мелеет. А ведь 15-20 лет назад вдоль Урала было около 2000 мелких озер и рек. Во время половодья, когда река выходила из берегов озера наполнялись водой. А сейчас ее мало в самом Урале, а озера высохли.

2.1. Социологический опрос «Экологические проблемы реки Урал»

Цель: Выяснить знают ли учащиеся нашей школы о загрязнении реки Урал.

Процедура проведения: опрос учащихся школы, подведение итогов, построение диаграмм для иллюстрации.

Таблица 1. Социологический опрос «Экологические проблемы реки Урал» (приложение 1)

В результате опроса мы получили следующие данные:

Вопрос Ответ да, нет, не знаю

№1 Как выдумаете, происходит ли загрязнение реки Урал? 100%-да

№2 Какие основные источники загрязнения реки Урал вам известны? з а в о д ы , фабрики – 50%, сточные воды -31,25%, мусор – 18,75%

(приложение 1, диаграмма 1)

№3 Оказывает ли загрязнение реки на живые организмы? 87,5% - да, 12,5% - нет

(приложение 1, диаграмма 3)

№4 Какие меры можно предпринять для очистки реки Урал? Приобрести заводам специальное оборудование, не загрязнять пляжи

№5 Какие действия для очистки от загрязнения реки можете сделать вы? не загрязнять пляжи и реку пластиковыми бутылками, убирать за собой мусор, бережно относиться к реке, очищать дно и сажать деревья

Результаты проделанной работы: опрос показал, что 100% опрошенным ученикам известно о загрязнении реки Урал, также обучающиеся знают об основных источниках загрязнения и понимают к каким последствиям приводит загрязнение реки; большинство учащихся знают о мерах, которые можно использовать для защиты реки от загрязнения.

Заключением данной моей работы является выявление того, что загрязнение реки ведет к уменьшению рыбных запасов, снижению судоходства, загрязнению воды. Нужно изменить режим гидрогеологии, наполнять пруды во время весеннего половодья, высаживать деревья на берегах для поднятия подземных вод к поверхности земли. Практическая значимость моей работы заключается в том, что она позволяет выделить наиболее приоритетные направления природоохранной деятельности по степени их вклада в ущерб, наносимый ихтиофауне реки Урал. Это поможет существенно повысить эффективность работы, как рыбных хозяйств, так и местных экологических служб. Таким образом, еще раз следует подчеркнуть, что в сложившейся экологической обстановке следует предпринять все необходимые меры по сохранению генофонда осетровых рыб, по очищению дна реки Урал а именно:

- применить новые технологические решения для очистки речной воды для питья.
- провести дноуглубительные работы в русле реки Урал от п. Индер до г. Уральска;

А также предлагаю:

- мероприятия по охране водного объекта для общественности: в первую очередь- это распространение листовок среди местного населения; создание зеленых патрулей в целях уборки берега; проведение акции «Чистые берега»; улучшить высадку деревьев по берегам реки Урал, хотелось бы, чтобы у каждого жителя нашего города, было желание сохранить красоту природы, сберечь ее богатство для будущих поколений для наших детей.

- Активизировать работу по согласованию различных научных проектов о сохранении и рациональном использовании водных биологических ресурсов р.Урал;

- Чтобы жители Атырауской области бережно относились к нашей реке и рационально использовали ее богатства.

- Придание р. Урал статуса «национальной реки» в России и Казахстане.

- Для увеличения количества и улучшения качества воды располагаемых водных ресурсов в регионах, испытывающих дефицит в воде, необходимо продолжить работы по интенсификации использования питьевых подземных вод. И мое предложение таково: поставить побольше урн для мусора возле реки Урал.

Чтобы предотвратить трагедию загрязнения реки, необходимо в первую очередь жителям, проживающим в тесной близости с рекой, не сваливать мусор и бытовые отходы в воду, так как это тоже имеет весьма сильное влияние на санитарно-гигиеническое состояние воды. И в заключении хочу отметить, что только все мы- жители Атырауской области сообща сможем помочь реке Урал, избавиться от такой экологической проблемы. Так давайте, же поможем ей, ведь река Урал-это тоже наше достояние, гордость нашего города!

РЕШЕНИЕ ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАДАНИЙ НА УРОКАХ ГЕОГРАФИИ С ПРИМЕНЕНИЕМ ИКТ

Кузнецова Анна Владимировна
Учитель географии

КГУ «Жамбылская общеобразовательная школа» отдела образования
Костанайского района УОАКО

Одним из направлений модернизации общего образования является деятельностный характер образования, направленность содержания образования на формирование общих учебных умений и навыков, обобщенных способов учебной, познавательной, коммуникативной, практической, творческой деятельности, на получение учащимися опыта этой деятельности, на развитие информационной культуры. С сентября 2023 года в КГУ «Жамбылская ОШ» реализуется экспериментальная площадка «Повышение компетентности учителей английского языка, биологии, химии, географии через эффективное использование возможностей ИКТ». Цель эксперимента – повышение компетентности учителей английского языка, биологии, химии, географии через эффективное использование возможностей ИКТ.

Специфика географии как предмета заключается в том, что она содержит большой объем материала. Уроки с использованием ИКТ организую на основе работы со специализированными обучающими программными средствами. Несомненно, что работа с компьютером вызывает у детей повышенный интерес и усиливает мотивацию обучения. Использование компьютерных технологий создает возможности доступа к большим массам современной, свежей информации. А сочетание цвета, мультипликации, музыки, звуковой речи, динамических моделей и т.д. расширяет возможности представления учебной информации. Учеников привлекает новизна проведения мультимедийных уроков. В классе во время таких уроков создаётся обстановка реального общения, при которой ученики стремятся выразить мысли «своими словами», они с желанием выполняют задания, проявляют интерес к изучаемому материалу, у учеников пропадает страх перед компьютером. Учащиеся учатся самостоятельно работать с учебной, справочной и другой литературой по предмету. У учеников появляется заинтересованность в получении более высокого результата, готовность и желание выполнять дополнительные задания. При выполнении практических действий проявляется самоконтроль.

Применение ИКТ на уроках географии не только облегчает усвоение учебного материала, но и представляет новые возможности для развития творческих способностей учащихся:

- повышает мотивацию учащихся к учению;
- активизирует познавательную деятельность;
- развивает мышление и творческие способности учащихся;
- формирует активную жизненную позицию.

ИКТ – всего лишь инструмент, использование которого должно органично вписываться в систему обучения, способствовать достижению поставленных целей и задач урока. Компьютер не заменяет учителя или учебник, но коренным образом меняет характер педагогической деятельности. Главная методическая проблема преподавания смещается от того, «как лучше рассказать материал», к тому, «как лучше показать».

Следует отметить, что время на предварительную подготовку учителя при использовании ИКТ на первом этапе, несомненно, увеличивается, однако постепенно накапливается методическая база, что значительно облегчает эту подготовку в дальнейшем.

Основным направлением моей работы является использование информационных технологий в процессе обучения. Диапазон использования компьютера в учебно-воспитательном процессе очень велик: от тестирования учащихся, учета их личностных особенностей до игры.

Ни для кого не секрет, что в настоящее время у учащихся наблюдается слабая мотивация к учебе. Они не заинтересованы в обучении. Причин этого достаточно много: это и перегруженность школьных программ, и оторванность изучаемого материала от жизни, от способностей и потребностей учащихся и многое другое.

Поэтому я ставлю перед собой цель – поддерживать интерес учеников к учению. Кроме того, перед каждым из нас стоят и определенные педагогические задачи, в частности, поиск эффективных методик и технологий.

Условно «уроки с использованием компьютера можно разделить на несколько групп: «уроки – презентации», «исследовательские уроки», «виртуальные экскурсии», проектные, тестирование и другие»

Типы уроков, которые я использую в учебном процессе.

На уроках географии я использую мультимедиа-технологии, помогающие мне в решении следующих учебных и познавательных задач:

1. формировать мотивацию к предмету
2. активизировать детей на уроке
3. создание атмосферы успешности
4. способствовать развитию коммуникативных умений и навыков (дети учатся общаться на материале предмета)

Использование мультимедиа - технологий на уроках географии позволяет учащимся в яркой, интересной форме рассматривать понятия и процессы, видеть географические объекты в видеороликах и на фотографиях, закреплять материал в интересной форме, что способствует чёткому восприятию материала по той или иной теме.

Чаще всего использую электронные учебники. Но даже к этим учебникам надо подходить творчески. Как показал опыт работы, большинство учебников предлагает материал фрагментарно. Поэтому возникает необходимость дополнить одну программу другой. Таким образом, учитель сам становится автором, он создаёт свою собственную программу.

Уроки-презентации

Я пошла по пути создания собственных презентаций. Это позволило мне полнее раскрыть материал, реализовать межпредметные связи с литературой, историей, биологией. Тема урока представлена на слайдах, в которых кратко изложены ключевые моменты разбираемого вопроса, что дает возможность учащимся в течение лекции учителя сконцентрировать на них внимание. Лекция учителя сопровождается видеорядом, который может быть представлен анимацией, рисунками, видеоматериалами, фотографиями, необходимыми картами и схемами.

Многие изучаемые географические объекты, такие как равнины и горные массивы, моря и океаны, гигантские промышленные предприятия и обширные сельскохозяйственные угодья, не могут быть показаны непосредственно. Поэтому «использование на уроках демонстрационных средств (слайды, картины, анимации, видеозаписи) способствуют формированию у детей образных представлений, а на их основе – понятий». Причём эффективность работы со слайдами намного выше, если их дополнять показом схем, таблиц и т.д.

Уроки - исследования

Неограниченные возможности компьютер открывает для исследовательской работы. Интересны уроки, на которых учащиеся самостоятельно ведут поиск, отбирают материал по заданию учителя. На этих уроках используются ресурсы Интернет.

Медиаобъекты можно использовать не только при изучении нового материала, но и при закреплении изученного материала и при его повторении.

Слайды с фотографиями результатов действия того или иного географического процесса или явления, также снабженных текстовыми комментариями. Но при работе с ними учитель должен обращать внимание обучаемых на то, что изображенное на слайде есть результат действия изучаемого географического явления или процесса. Само явление или процесс при этом может протекать катастрофически быстро (например, землетрясение), а может занимать длительные промежутки времени (например, формирование речной долины).

В зависимости от целей и задач урока выбранный медиаобъект может использоваться как слайд с географическим объектом, а может как слайд, на котором изображен результат действия процесса. Например, слайд, показывающий речную долину, можно использовать для ознакомления с ее составными частями, а можно как демонстрацию результатов действия водных потоков.

Слайды со схемами, диаграммами, таблицами особенно важны при изучении экономической географии, при рассмотрении сущности географических явлений и процессов, их качественных и количественных характеристик.

Видеоролики, отображающие географические процессы или явления, и анимации рассматриваются как форма моделирования реальных событий, фактов, научных данных. Собранные в видеоролик отдельные кадры составляют образную модель, дающую определенное представление об оригинале.

Все названные медиаобъекты способствуют формированию чувственных образов предметов и явлений, действительно-составляющих первоначальный этап процесса формирования новых географических знаний. Аналитические возможности приведенных медиаобъектов позволяют выделять существенные признаки предметов и явлений и, следовательно, способствовать эффективному формированию географических понятий. И, наконец, использование медиаобъектов способствует формированию у школьников географической картины мира.

Интерактивные карты - это новый тип интерактивных инструментов обучения географии. С одной стороны, интерактивные карты обладают свойствами географической карты, т. е. являются уменьшенными в масштабе изображения поверхности Земли с использованием уникальных языковых символов. С другой стороны, у них появляется возможность изменять содержимое карты, новое свойство, которое приближает их к геоинформационным системам. В качестве примера возьмем интерактивную карту «природные зоны мира». При выводе на экран-это физико-географическая картосхема мира. Но на этой картосхеме можно вывести границы данной природной зоны, а на карте будет отображаться только территория этой природной зоны и ничего лишнего. Это позволяет сосредоточить внимание учащихся только на том, что учитель говорит в данный момент.

Виртуальные экскурсии

Посетить многие государства мира, можно не выходя из компьютерного класса. Чтобы организовать урок с посещением виртуального государства, необходимо составить маршрут или сформулировать запрос поиска информации для учащихся. Важным является организация работы с полученной информацией. Необходимо, чтобы результатом виртуальной экскурсии стала творческая работа: доклад, сообщение, презентация, заполненная таблица, ответы на вопросы и другое.

Большой интерес проявляют учащиеся 9-10 классов на уроках экономической географии Казахстана и географии мира. Учащимся дается задание представить, что они являются гидами какого-то города или страны, штата. Их задача составить презентацию или сообщение, визитную карточку выбранного объекта, причем составить так, чтобы другие учащиеся заинтересовались, чтобы захотелось приехать в этот город или страну.

Такие уроки проходят быстро, интересно, каждый старается успеть выступить на уроке, а если выступить не успевают, то выступают в очередь на следующем уроке.

Тестирование

Необходимо распределить тестовые задания по дисциплинам и темам дисциплин: при создании новой группы вопросов осуществляется иерархическая группировка вопросов по дисциплине, разделу, теме.

«Задания могут быть различных типов: вопросы с несколькими вариантами ответов; вопросы, ответы на которые должны вводиться тестируемым с клавиатуры; вопросы, для ответа на которые нужно установить соответствие между элементами двух или трех списков; вопросы, где в качестве ответа нужно указать правильную последовательность элементов в предлагаемом списке». В конце урока учитель собирает данные о выполнении работы, выведенные на экран дисплея, выставляет оценки.

Но если провести тестирование в электронном виде при помощи программ:

Kahoot -Использовать уже готовые викторины по любой теме (предмету) для разных возрастов. Создавать и редактировать опросы в короткий промежуток времени в своем аккаунте. Комбинировать разные виды вопросов (головоломки, тест с несколькими верными ответами, открытые вопросы, определение последовательности и др.). Проводить тесты дистанционно или в классе в режиме «здесь и сейчас», когда дети видят вопрос на экране и сразу же отвечают на него с помощью телефона или компьютера. Преподаватель отправляет каждому ученику индивидуальный код, по которому он входит в виртуальную классную комнату. Удобная функция, потому что не желающие расставаться с телефоном дети включаются в процесс обучения с интересом и совмещают приятное с полезным.

Socrative - Педагоги могут инициировать формирующие оценки с помощью викторин, быстрых опросов, выходных билетов и космических игр на время, вызывающих интерес и азарт к учебе. Всё это доступно в полном объеме в бесплатной версии. Для входа в

систему не обязательно создавать новый аккаунт, можно использовать адрес электронной почты домена Google. Результаты обрабатываются и визуально отображаются в режиме реального времени, чтобы экономить силы и время педагога и помочь ему определить возможности для дальнейшего обучения. Учащиеся могут подключиться к уникальной комнате педагога, открыв через любое устройство приложение или сайт socrative.com Тесты и отчеты с результатами к ним можно скачать, отправить по электронной почте или на Google Диск.

Learningapps - Сайт предлагает 18 обычных и оригинальных заданий, в том числе кроссворды, викторины, пазлы, игра «Кто хочет стать миллионером?», определение хронологии, аудио/видео контент, слова из букв и др. Почти в каждом типе заданий в настройках выбирается нужный формат – звуковой, графический, текстовый или комбинированный. Можно загружать свои изображения, аудио- и видеоматериалы. Огромный выбор уже готовых тестов по категориям предметов: все школьные дисциплины, иностранные языки, искусство, здоровье, религиоведение, философия, психология, труды и др. Есть возможность выбрать уровень сложности заданий – от дошкольного до последипломного образования. Педагог при разработке заданий может оставлять подсказки и комментарии по выполнению упражнений. А еще регулировать доступ для конкретных пользователей. Ссылки на упражнения можно отправлять в виде уникального QR-кода, который система присваивает каждому заданию.

Quizizz - Викторины создаются и размещаются только на сайте Quizizz при регистрации аккаунта, при этом доступ к ним открыт и на самом сайте и в приложении. Ученики могут проходить тесты индивидуально, приглашать в игру друзей и участвовать в групповых викторинах и заданиях прямо на уроке. Каждый видит на своем устройстве вопрос и варианты ответа. Отмазка «мне ничего не видно с последней парты» больше не работает. Сайт открывает массу дополнительных возможностей: создавать интерактивные презентации, выбирать викторины других пользователей и редактировать их по своему усмотрению, настраивать систему мотивации, отключать или включать музыкальное сопровождение. Учащиеся и коллеги могут писать комментарии по презентациям и тестам, что позволяет быстро собирать обратную связь и редактировать материал при необходимости. Учащиеся автоматически получают уведомление каждый раз, когда вы назначаете им тест, больше не нужно отправлять игровые коды.

Quizlet - Все функции для создания флеш-карточек становятся доступны сразу после регистрации (не обязательно оформлять платную подписку). Для каждой темы можно формировать модуль карточек из 5 блоков: пояснение терминов, их заучивание, прописывание ответов, сопоставление изображений или фактов и проверочный тест. Таким образом ученики осваивают материал всеми способами: визуально, тактильно и аудиально (в приложении можно слушать правильное произношение на 18 языках мира).

Online Test Pad- Этот онлайн-сервис позволяет создавать разнообразные образовательные тесты. И не только:) Учащиеся могут проходить тесты без регистрации в сервисе. Тесты можно встроить на сайт или в блог. Доступна разнообразная статистика по прохождению тестов. Доступно множество настроек.

Создание тестов в Google Forms - Позволяет создавать тесты с разнообразными тестовыми заданиями. Интегрирован с другими сервисами Google, в том числе успешно можно использовать с Google Classroom. Есть возможность отслеживать статистику.

Применение «компьютерной техники делает урок привлекательным и по-настоящему современным, происходит индивидуализация обучения, контроль и подведение итогов проходят объективно и своевременно».

Таким образом, главная цель учителя на уроке создать благоприятные условия для активного развития познавательной деятельности, успех которой в значительной мере зависит от разнообразия познавательного пространства.

Активно используя в обучении новые информационные технологии, происходит формирование специальных навыков у обучающихся с различными познавательными способностями, позволяет делать уроки более наглядными и динамичными, более эффективными с точки зрения обучения и развития учащихся, облегчает работу учителя на уроке и способствует формированию ключевых компетенций учащихся.

Включение в ход урока ИКТ делает процесс обучения интересным и занимательным, создаёт у учащихся бодрое, рабочее настроение, облегчает преодоление трудностей в усвоении учебного материала. Разнообразные моменты применения информационно-компьютерных технологий, поддерживают и усиливают интерес детей к учебному

предмету. Компьютер может и должен рассматриваться как могущественный рычаг умственного развития ребёнка. Но необходимо использовать все возможности для того, чтобы учащиеся учились с интересом, чтобы большинство испытали и осознали притягательные стороны изучаемого предмета.

Электронные образовательные ресурсы

Сервис	Краткое описание
	Сервис, с помощью которого можно составить интерактивную презентацию онлайн.
	Вы можете создать журнал, брошюру, презентацию и т. д. Из документов в формате PDF. Имеет функции аппроксимации, разметки основных, нужных мест.
	Интересные книги в 3D формате.
	Конструирование интерактивного теста.
	С введением Аудио, видео материала можно составить кроссворд, викторину и тест, примерное предложение, задания на идентификацию.
	Тест можно скомпилировать, выполнить (платно).
	Есть возможность пройти онлайн тест.
	GeoDartGame – можно создать карту, игру.
	Jigsawplanet – из готового рисунка можно собрать пазл.
	Есть возможность составить кроссворд за короткое время.
	Построение чертежа, кластера.
	Составление группового чертежа, схемы
	Составление карты, графического чертежа
	WikiWall – Стенгазету можно выпустить. Внесение изображений, записей, видео каждого участника.
	Так же, как Powerpoint, но делается онлайн. Каждый. есть возможность ввода изображений, видео, графики.
	Вы можете создать электронную книгу, введя Видео, аудио, текст.

Список литературы:

- 1.Афанасьева О.В. Использование ИКТ в образовательном процессе. – www. pedsovet.org
- 2.Антонова Т.С., Харитонов А.Л. О мифах и реалиях. //Компьютер в школе. – 2000, №5
- 3.Апатова Н.В. Информационные технологии в школьном образовании. М.: ИОШ РАО, 1994
4. Брыксина О.Ф. Конструирование урока с использованием средств информационных

ҚЫЗЫҚТЫ ГРАММАТИКА (АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА)

Нуртазиева Куляш Адильхановна

Батыс Қазақстан облысы
Теректі ауданы. Жайық НОМ
Бастауыш пән мұғалімі. Сарапшы

Түсінік хат

Тіл қашанда ұлт мәдениетінің, өнер-білімнің ұлы қаруы, алтын тұғыры саналатындықтан, қазақ тілі мен әдебиетінің келешек көкжиектері білім беру ұйымдарының қазіргі таңдағы оқытылу жайынан бастау алады. Осы тұрғыдан алғанда курс оқушының талабын ұштап, шығармашылық, тұлғалық шарықтауына мүмкіндік береді, интеллектуалдық деңгейін биіктетеді. Қазақ тілінен жүргізілетін практикалық жұмыстарға қойылатын талап ерекше. Практикалық сабақта әр оқушының белгілі тақырыптардан өзінше жұмыс жасауына мән беріледі. Бұл оқушының қабілетін дамытады, белгілі тақырыптардан терең теориялық білім алып, оны іс жүзінде қолдануға дағдыландырады. Сонымен қатар оқушының білімді шала түсінген тұстарын практика жүзінде нақтылауда атқаратын қызметі зор. Негізгі мақсаты - оқушылардың материалды жүйелі түрде меңгеруіне жағдай жасау, қазақ тілі ғылымының теориялық негіздерін меңгерту.

Авторлық бағдарламаның мақсаты –грамматиканы меңгерту арқылы ана тілінің қызметін жүйелі меңгерген, оның қыр-сыры мен тарихын жетік білетін, қарым-қатынастық біліктілігі дамыған, ұлттық санасы оянған дара тұлға қалыптастыруға мүмкіндік туғызу.

Осы мақсаттан келіп туындайтын міндеттер:

- оқушылардың фонетикалық, морфологиялық, лексикалық және синтаксистік машықтары мен дағдыларын дамыту;
- тіл дыбыстары, сөз таптары мен қосымшалар туралы теориялық білімдерін жүйелеу;
- теориялық білімдерін ауызша, жазбаша сөйлеу тілдерінде орынды қолдануға төселдіру;

• оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту;

• оқу материалдары арқылы ана тілін жетік меңгерген ұлтжанды тұлға қалыптастыру;

Факультативтің жүргізетін жұмыс түрлері мынандай:

1. Қазақ тілінен берілетін теориялық білімді практикалық жұмыстармен тығыз ұштастырып, тіліміздің өзіндік заңдылықтарын өздерінің ауызша, жазбаша жұмыстарында дұрыс сауатты қолдану;

2. Өтілген грамматикалық ережелердің негізінде мәтінмен жұмыс істеу;

3. Фонетикалық ерекшеліктер, орфографиялық заңдылықтарды дұрыс танып, ұқсас формаларды бірден ажырату үшін салыстыру, талдау жұмыстарын жүргізу;

4. Жай талдау үлгісімен қатар талдаудың жаңа әдісі сатылай кешенді талдау үлгілерін жүргізу;

5. Деңгейлік тапсырмалар орындау;

Қорытындылау: оқушылардың білімі әр тақырыпты өткен сайын тест жұмыстары, шығармашылық тапсырмаларды, талдау жұмыстар, мысал келтірулер арқылы бағаланады.

Оқушының білімі мен біліктілігіне қойылатын талаптар:

Оқушылар нені білу керек:

- қазақ тіл білімінің салалары бойынша барлық ережелерді ;
- білгенін практика жүзінде іске асыра алуды;
- талдау машығының жоғары болуы;
- орфографиялық заңдылықтарды терең меңгеру;
- салыстыра алу қабілетінің басым болуы;

Оқушылар нені үйрену керек:

- тіліміздің өзіндік заңдылықтарын өз жұмыстарында сауатты қолдану;
- грамматикалық ережелер негізінде мәтінмен жұмыс істеу;
- сатылай кешенді талдау үлгілерін меңгеру;
- деңгейлік тапсырмаларды орындай алу;

ББД деңгейін тексеру:

1. Өзіндік жұмыс
2. Тест жұмыстары
3. Талдау жұмыстары

Күтілетін нәтиже:

● салыстыра, дәлелдей, талдай, қорытындылай білу дағдыларын меңгеру, тілдік және әдеби білімдерінің толығуы;

- практикалық, танымдық, шығармашылық тапсырмаларды еркін орындай алу;
- сауатты жазу, сауатты сөйлеу, өзіндік ой дербестігінің болуы;

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі: жаңашылдық немесе қолданыстағы бағдарламалармен салыстырғанда осы бағдарламаға енгізілген жаңа түсініктемені қалпына келтіру мақсатында ұсынылған авторлық бағдарлама жаңартылған білім мақмұнына негізделіп типтік-үлгілі бағдарлама мақсаттарына сүйене отырып құрастырылған.

Бағдарламаның ғылыми табиғаты – оның жаңа білім беру парадигмасы философиясына, әдіснамасына, психологиясына және педагогикалық ғылым мен практиканың соңғы жетістіктеріне сәйкес әзірленген.

Бағыттылығы:

-оқушыларда ББД қалыптастыру ғана емес, жеке тұлғасын дамыту және тәрбиелеу;
-алалардың психофизиологиялық және әлеуметтік денсаулығын сақтау;
-білім беру процесінің экономикалық, экологиялық, этнопедагогикалық, психологиялық бағыттылығын қамтамасыз ету;

-білім беру мазмұнының гуманистік, интеграциялық және инновациялық тәсілдерге сәйкестігін қамтамасыз ету және т.б.;

-ғылым талаптарына сәйкестікті қамтамасыз ету (проблеманың болуы, ғылыми гипотеза, проблеманы гипотетикалық шешу, ғылыми негізделген зерттеу жүргізу, зерттеу нәтижелерін зерттеу алдында алынған мәліметтермен салыстыру);

Білім өнімі: оқушылардың сабақ барысындағы танымдық, зерттеушілік іс-әрекеттерінің барысында әзірленетін материалдар.

Оқушының оқу өнімі: конспект, тезистер, тарихи талдау, ғылыми мәселелерді өздігінен шешуі, нақыл сөздерін есте сақтау, эссе, шығарма таныстырылым, рөлдік ойындар, ізденіс жұмыстары, мазмұнын тану, ой қорыту, ойтолғау т.б.

Жаңартылған білім мазмұны бойынша күтілетін нәтиже – қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік негізінде, сыйластық, бірлескен жұмыс, ашықтық, білімі мықты, қарым-қатынас қабілеті, тәртібі қалыптасқан, кеңейтілген дағдыларды меңгерген: білімді функционалдық және шығармашылық қолдану; сыни ойлау; зерттеу жұмыстарын жүргізу; ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану; әртүрлі коммуникация түрлерін қолдану, оның ішінде тілдік дағдыларды меңгеру; топта және жеке жұмыс жасау, жұптық жұмыстарды орындай білу, алған білімдерін жинақтап, әртүрлі мәселелерді шешуде қолдану икемділіктерін дамыту.

Бағдарлама «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары мен элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету туралы ереже» (бұдан әрі – Ереже) Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319-III «Білім туралы» Заңына (06.05. 2020 ж. енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді.

Ақпараттық-әдістемелік бөлім

Авторлық бағдарлама түсінік хатта көрсетілгендей мақсат, міндеттерді жүзеге асыруға бағытталған. Бағдарламадағы тарауларға орай алынған тақырыптар білім беру стандартына сай игеруге тиіс материалдарды қамтиды. Ал осы тақырыпты игеруде қашықтан оқу барысында қолданылатын инновациялық тәсілдері тақырыптарды толық меңгеруге көмектеседі. Инновациялық әдіс-тәсілдер арқылы берілген тапсырмалар, шығармашылық жұмыстар формативті бағаланады. Шығармашылығын дамытатын, тақырыпқа сай берілген тапсырмалар оқушылардың даму рейтингін бақылап, мониторинг жасауға көмектеседі. Оқушы жұмысын бағалауда төмендегідей ерекшеліктерге:

- оқушының шығарманы түсіне отырып, мәнерлеп оқуына;

- талапқа сай, нақышына келтіріп, қашықтан айта білу шеберлігіне;
- ақын шығармашылығын толығымен игеруіне;
- қаламгерлер мұрасын дәріптеуге бағытталған түрлі шығармалар, көркемсөз оқу байқауларына қатысуына;
- шығармашылық, ізденіс жұмыстарымен айналысуына баса назар аударған жөн.

Мәтінмен жұмысты бағалау критерийі

«9-10» - оқушы шығарма мазмұнын түсінудегі тыңдалым, айтылым, жазылым, сөйлесім дағдыларын еркін орындай алса, мазмұны мен идеясын еркін түсініп, тапсырмаларын орындай отырып, жұмысты мұқият орындаса қойылады.

«7-8» - оқушы тапсырманы шығарма мазмұнын түсіну барысында тыңдалым, айтылым, жазылым, сөйлесім дағдыларына байланысты қателер жіберсе, ойын жеткізуде немесе талдауда сәл қателіктер болғанда қойылады.

«5-6» - мәтінді оқығанмен, талдауда белсенділік танытпай, тыңдалым, айтылым, жазылым, сөйлесім дағдыларын орындауда қателері болса.

«3-4» - мәтінді оқуда қиналып, талдауда белсенділік танытпай, тыңдалым, айтылым, жазылым, сөйлесім дағдыларын орындауда жіберілген қателері көп болса, тақырыптан ауытқушылық орын алғанда қойылады.

«1-2» - шығарманы оқымай, мазмұнын мүлде игермегенде қойылады.

Мәтінмен жұмысты бағалау критерийі:

Критерийлер	Дескриптор	балл
Мәтін мазмұнының меңгерілуі	Мәтінді оқиды, түсінеді.	1
	көтерілген басты мәселені анықтайды, тірек сөздерді таба біледі.	1
	Негізгі мәселеге байланысты өз ойын толық жеткізіп айта алады.	1
Барлығы:		3 балл
Шығарманы талдау	әдеби туындыны тұтастай қабылдау мәдениеті,	1
	көркемдік бейнелеу құралдарын таба білуі	1
	Шығарманың түйінін тауып, құнды, әрі еркін жауап беруі	1
		3 балл
Шығарма, эссе түрлері, ойтолғау, т.б жұмыс түрлерінің жүзеге асырылуы	Ой реті сақталады;	1
	Дәйек сөздерді, мысалдарды, фактілерді дұрыс қолдана біледі;	1
	Тілдік нормаларға сай орындап жазады;	1
	Құрылымын сақтап жазады;	1
		4 балл
Барлығы:		10 балл

Функционалдық сауаттылық – адамның айналадаға ортаға барынша тез бейімделіп, сол ортамен қарым-қатынасқа түсе алу қабілеті жәнecол ортаға барынша көселеалуы мен қарым-қатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші. Ендеше, функционалдық сауаттылық адамның белгілі бір мәдени ортада өмірсүруі үшін қажетті деп саналатын жәнеоның әлеуметтік қарым-қатынас жасауын қамтамасыз ететін білім, білік, дағдылардың жиынтығынан құралады. Ал кең мағынасында ол тек білік пен білімділік әлеміне барудың жолы ғана емес, ол – ұлттың, елдің немесе жеке адамдар тобының мәдени және әлеуметтік дамуының өлшемі. Осындай сапалық сипаты тұрғысынан қарағанда, функционалдық сауаттылық жеке адамды дамытудың тетігіретінде қолданылады.

Жалпы, функционалдық сауаттылық дегеніміз не? Функционалдық сауаттылық дегеніміз - адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене

араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына, жасына қарамай ілесіп отыруы, адамның маамандығына, жасына қарамай үнемі білімін жетілдіріп отыруы. Ондағы басты мақсат жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейімделуі болып табылады. Мұндағы басшылыққа алынатын сапалар:

- шешім қабылдай алу;
- шығармашылық тұрғыда ойлау;
- белсенділік;
- өз кәсібін дұрыс таңдай алу;
- өмір бойы білім алуға дайын тұруы болып табылады.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру — бүгінгі күндегі заман талабы. Осының ішінде оқу сауаттылығы- балалардың жазба мәтіндерді түсінуі және қолдануы, мәтін барысында ой толғауы, жаңа білім игерудегі әдіс-тәсілдерді қолдануы, әлеуметтік ортаға бейімделуі. Яғни, оқу сауаттылығының негізі — мәтінмен жұмысты толық қалыптастыру болып табылады.

Қазақ тілі сабақтары жазылым, оқылым, айтылым, тыңдалым дағдыларының ерекшеліктері арқылы іске асады. Сондықтан күнделікті сабақты дағдылар ерекшелігін ескеріп құру, оқу сауаттылығын арттыруда маңызды роль атқарады. Соның ішінде оқылым дағдыларының ерекшеліктері оқу сауаттылығын арттырудың бірден бір жолы-мәтінмен жұмыс

Бағдарлама мазмұны

1- тақырып. Кіріспе сабақ. Тіл білімінің салалары. Фонетика, лексика, морфология, синтаксис, пунктуация туралы түсініктерін кеңейту.

2 - 3- тақырып. Фонетика. Дауысты дыбыстар.

Дауысты дыбыстардың ерекшеліктері, дыбыстардың сөйлеу негізіндегі өзгерістері мен заңдылықтары.

4 - 5- тақырып. Дауыссыз дыбыстар, емлесі.

6 - тақырып. Орфография мен орфоэпия. Орфографияның қарастыратын мәселелері, негізгі принциптері.

7-8 - тақырып. Үндестік заңы. Дыбыстардың бір-біріне ықпалы, ықпалдың түрлері. Сингармонизм заңы.

9 - тақырып. Буын. Тасымал. Екпін. Буынның түрлері. Тасымалдауға болмайтын жағдайлар. Екпін түспейтін буындар.

10 - тақырып. Оқу сауаттылығы тапсырмаларын орындау

11 - тақырып. Лексиканың салалары туралы.

12-13 - тақырып. Қолдану аясы шектеулі сөздер. Бір-бірінен ажырата білу.

14 - тақырып. Тұрақты сөз тіркесі. Еркін сөз тіркесі мен тұрақты сөз тіркесі.

15-16 - тақырып. Сөз мағынасы. Антоним. Синоним. Омоним.

17 - тақырып. Оқу сауаттылығы тапсырмаларын орындау

18 - тақырып. Сөзжасам. Сөз құрамы.

19 - тақырып. Қосымшалар. Жұрнақ пен жалғау. Жұрнақтар, олардың құрамы.

Жалғаулардың түрлері.

20 - тақырып. Морфология. Сөз таптары. Зат есім.

21 - тақырып. Сын есім. Түрлері. Қызметі.

22 - тақырып. Сан есім. Сан есімнің сөйлемдегі қызметі. Емлесі.

23 - тақырып. Есімдік. Есімдіктің түрлері.

24 - тақырып. Етістік. Заттың іс-әрекетін, қимылын білдіретін сөз табы туралы.

25 - тақырып. Үстеу. Түрлері.

26 - тақырып. Одағай. Түрлері.

27 - тақырып. Шылау. Атқаратын қызметі.

28 - тақырып. Оқу сауаттылығы тапсырмаларын орындау, қорытындылау.

29 - тақырып. Сөз тіркесі. Сөз тіркесінің құрамы. Сөз тіркесінің басты грамматикалық қасиеті.

30 - тақырып. Сөйлем. Түрлері.

31 - тақырып. Сөйлем мүшелері.

32 - тақырып. Бірыңғай мүшелер. Ерекшелігі.

33 - тақырып. Оқу сауаттылығы тапсырмаларын орындау

34 - тақырып. Оқу сауаттылығы тапсырмаларын орындау

Аптасына – 1 сағаттан. Барлығы - 34 сағат

№	Тақырып мазмұны	Сағат саны	Мерзімі	Ескерту
1	Кіріспе сабақ. Тіл білімінің салалары. Фонетика, лексика, морфология, синтаксис, пунктуация	1		
2-3	Фонетика. Дауысты дыбыстар.	2		
4-5	Дауыссыз дыбыстар, емлесі.	2		
6	Орфография мен орфоэпия. Орфографияның қарастыратын мәселелері, негізгі принциптері.	1		
7-8	Үндестік заңы. Дыбыстардың бір-біріне ықпалы, ықпалдың түрлері. Сингармонизм заңы.	2		
9	Буын. Тасымал. Екпін. Буынның түрлері. Тасымалдауға болмайтын жағдайлар. Екпін түспейтін буындар	1		
10	Оқу сауаттылығы тапсырмаларын орындау	1		
11	Лексиканың салалары туралы.	1		
12-13	Қолдану аясы шектеулі сөздер Бір-бірінен ажырата білу	2		
14	Тұрақты сөз тіркесі. Еркін сөз тіркесі мен тұрақты сөз тіркесі.	1		
15-16	Сөз мағынасы. Антоним. Синоним. Омоним.	2		
17	Оқу сауаттылығы тапсырмаларын орындау	1		
18	Сөзжасам. Сөз құрамы.	1		
19	Қосымшалар. Жұрнақ пен жалғау. Жұрнақтар, олардың құрамы. Жалғаулардың түрлері.	1		
20	Морфология. Сөз таптары. Зат есім.	1		
21	Сын есім. Түрлері. Қызметі.	1		
22	Сан есім. Сан есімнің сөйлемдегі қызметі. Емлесі.	1		
23	Есімдік. Есімдіктің түрлері.	1		
24	Етістік. Заттың іс-әрекетін, қимылын білдіретін сөз табы туралы.	1		
25	Үстеу. Түрлері	1		
26	Одағай. Түрлері.	1		
27	Шылау. Атқаратын қызметі	1		
28	Оқу сауаттылығы тапсырмаларын орындау	1		
29	Сөз тіркесі. Сөз тіркесінің құрамы. Сөз тіркесінің басты грамматикалық қасиеті.	1		
30	Сөйлем. Түрлері.	1		
31	Сөйлем мүшелері.	1		
32	Бірыңғай мүшелер. Ерекшелігі.	1		
33	Оқу сауаттылығы тапсырмаларын орындау.	1		
34	Оқу сауаттылығы тапсырмаларын орындау	1		

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012 – 2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары.- Астана:2012. –1-2 б.
2. Бастауыш мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын қалыптастыру әдістемесі, әдістемелік құрал, Астана: 2013. – 7-8 б.
3. PISA халықаралық зерттеуі, әдістемелік құрал. Астана: ҰББСБО, 2013. – 8-9б, – 79б.
4. Оқу сауаттылығы. Тренерге арналған нұсқаулық. PEARSON 2013. – 138 б.
5. Оқу сауаттылығы. Мұғалімнің жұмыс дәптері. PEARSON 2013. – 47-48 б.
6. Основные результаты международного исследования PISA 2012. Национальный отчет. Астана: 2013. –105-106 с., –147 с.
7. Мұғалімге арналған нұсқаулық, III деңгей: 2012. –58 б.
8. Аханов К. Тіл білімінің негіздері. А., 1978.
9. Оразов М. Сөз теориясы. А., 1996.
10. Белбаева М. Қазіргі қазақ тілінің лексикологиясы. А., 1976.
11. Әлімбаев М. Маржан сөз. А., 1978.
12. Құлмағамбетова Б. Қазақ тілін оқыту методикасы. А., 1988.
13. Серғалиев М. Көркем әдебиет тілі. А., 1995.
14. Баспасөз беттер

**ГЕОГРАФИЯ ӘЛЕМІНЕ САЯХАТ
(ТОПТЫҚ ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫҚ
ОҰЫНЫ)**

Нурумбетова Акмарал Ракишевна

**Сақтапберген Әлжіков атындағы
№144 орта мектептің
география пәнінің мұғалімі**

Мақсаты: Балалардың география пәніне қызығушылығын, белсенділігін дамыту, оқушыларды ұйымшылдыққа, достыққа, тез ойлап, тез шешім қабылдауға, бір-біріне көмектесуге, жарыс барысында белсенділік көрсетуге, жеке тұлға ретінде дамуына мүмкіндік жасау арқылы тәрбиелеу мақсат етілді.

Өткізілу түрі: Сайыс

Ресурстар: Интерактивті панель, слайд, онлайн платформалар, таратпа материалдар: контексті тапсырма, контур карталар, тарсия.

Бәйгеге түсіп жарыспай,
Жүйріктің бағы жанарма?
Білім мен өнер жарысып,
Тәрбие, тәлім табар мән.
Бұл бәйге ойдың бәйгесі

Кім жүйрік ойға сол алда деп сайысымызды бастамас бұрын оқушыларымызға баға беретін әділқазылар алқасымен танысыңыздар

Ойын кезеңдері:

Таныстыру; барлық 8 сыныптар
Ал, балалар, сайысқа қалайсындар,
Сендер өтер әлі де талай сын бар
Білімді бір тексеріп көрейік біз
Жауап қатсаң сұраққа жарайсындар деп сайысымыздың келесі айналымы

I айналым – Ой қозғау (Quizlet платформасында ұялы телефон арқылы сұрақтарға жауап беру) Топтан 1 телефонмен тіркеліп тапсырманы орындау, платформа өзі жеңімпаздарды панель бетінде анықтап береді.

II айналым – Тарсия пирамидасын құрастыру. Топтар таратылған тапсырманы орындап пирамида құрастырады. Дұрыс құрастырған топқа 10 балл.

III АЙНАЛЫМ

«Қызық таймс» Learning apps платформасында оқушылар елдер мен астаналар жұбын дұрыс табу керек. Толық дұрыс тапқан топқа 10 балл.

IV айналым

1. «Контекст» деп аталады. Қатысушыларға функционалдық сауаттылыққа негізделген мәнмәтіндік тапсырмалар таратылады. Топтар тапсырмаларды дұрыс орындаса 4 балл беріледі.

Қазақстанның аласа таулары №1

Сарыарқа — Қазақстанның ірі физикалық-географиялық және табиғи-тарихи аймағының бірі. Сарыарқа – халықтық атау. Сарыарқа – «Қазақтың ұсақ шоқысы» деп те аталады (Орталық Қазақстан ұсақ шоқысы). Батыстан шығысқа дейін ұзындығы 1200 км, оңтүстіктен солтүстікке дейін 950 км. Батыс жағы біршама тегістеу, Ұлытаудың таулы жерлері (1133 м) және Көкшетау үстірті (947 м, Көкше тауы) салыстырмалы биіктігімен ерекшеленеді. Шығыс жағы 1403 метр (Қарқаралы таулары), 1469 метр (Шыңғыстау жотасы) және 1566 метрге жететін ең биік шоқысына (Ақсораң тауы) дейін биіктеп отырып, шоқылы жер бедерімен айрықшалаанады. Сарыарқа геологиялық жас жағынан тым көне тауға жатады, яғни жылдар бойы мүжіліп бірте-бірте шөгіп бара жатқан кәрі тау. Салыстыру үшін айтқанда еліміздің шығысындағы Алтай тауы жас тауға жатады.

1. Сарыарқаның ең биік нүктесін атаңыз?

- A. Ұлытау
- B. Көкше
- C. Ақсораң
- D. Шыңғыстау

2. Сарыарқа жерінен ағып өтетін өзендерін атаңыз?

- A. Жайық, Ырғыз
- B. Іле, Қаратал
- C. Есіл, Нұра
- D. Тобыл, Ойыл

3. Атасу кен орнында өндірілетін пайдалы қазбаны атаңыз?

- A. Темір-марганец
- B. Қорғасын-мырыш

C. Фосфорит

D. Мұнай-газ

4. Павлодар облысында ораласқан ұлттық саябақты атаңыз?

- A. Баянауыл ұлттық саябағы
- B. Алтынемел ұлттық саябағы
- C. Көкшетау ұлттық саябағы
- D. Іле Алатау ұлттық саябағы

Қазақстанның ішкі сулары №2

Сырдария — Орталық Азиядағы өзен. Өзен Қырғызстан мен шығыс Өзбекстандағы Тянь-Шань тауларындағы екі өзеннің: Нарын және Қарадария өзендерінің қосылуынан бастау алады да, 2,212 км қашықтықта орналасқан Арал теңізіне барып құяды. Сырдария өзенінің алабы 800 000 шаршы километрді құрайды, бірақ су іс жүзінде соның тек 200 000-ынан ғана жиналады. Оның біржылдық . Оның біржылдық теңізге құюы — 28 км³

ғана, бұл Әмударияның теңізге құятын суының жартысына тең.[1] Сырдария өзенінің суы Орталық Азиядағы ең құнарлы мақта өсіретін аймақтарды суғаруға қолданылады.

1. Өзеннің бойында орналасқан қала?

- A. Өскемен
- B. Атырау
- C. Қостанай
- D. Қызылорда

2. Сырдария өзені өтетін табиғат зонасы?

- A. Шөлейт
- B. Шөл
- C. Дала
- D. Орманды дала

3. Сырдария өзені ағып өтетін мемлекеттерді атаңыз?

- A. Қытай, Моңғолия
- B. Қазақстан, Өзбекстан
- C. Түркіменстан, Өзбекстан
- D. Қырғызстан, Өзбекстан

4. Сырдария өзені орналасқан жазықты атаңыздар?

- A. Тұран жазығы
- B. Солтүстік Қазақ жазығы
- C. Шығыс Еуропа жазығы
- D. Балқаш маңы жазығы

V айналым --«Үздік картограф». Таратылған кескін картаға берілген тапсырманы орындап кескінді бояйды.10б

- 1. Қазақстанның ірі өзендерін контурға белгілеу
- 2. Қазақстанның ірі көлдерін белгілеу
- 3. Қазақстан облыстарын белгілеу
- 4. Қазақстанмен шекаралас елдерді белгілеу

ҚОРЫТЫНДЫЛАУ:

Шын жүйріктер сыналады жарыста,

Жарыстың ба, орта жолда қалыспа!

Әділқазы бағалайды сіздерді Жеңіс мәре жақынба әлде алыспа? деп әділқазы алқасына сөз береміз.

Жарыс қорытындысын шығарып, жеңген топты анықтау, балаларды марапаттау.

АДАМНЫҢ БАҚЫТЫ – БАЛАДА

Айтжанова Анаргүл Елеусиновна

Федоровка жалпы орта білім беретін мектебі
Педагог-сарапшы

Ата-ананың қайсысы болса да, өз балалары қабілетті, тапқыр, талантты болып өссе, басқа балалардан оқ бойы озық болса деп армандайды. Дұрыс, ата-ананың өмірдегі басты мұраты- өзінің ізін жалғастыратын ұрпағының ерекше болуы, оның бақытты болуы. Бірақ, ең бастысы, балам жақсы Адам болса екен деп армандау керек. Ол ержеткенде адамдарға пайдалы болып, қоғамға зардап келтірмейтіндей болып өсуі қажет. Өзінің биік «Меніне» ешқашан да кір келтірмей, қайта оны жаңа білімдермен толықтырып, өмір тәжірибесін жетілдіріп, өзінің Махаббаттың құдіретті күшімен үнемі байытып отыруы аса маңызды қасиеттер болып есептеледі. (Сара Алпысқызының «Өмір әдебі» кітабынан)-

Бала – кең әлемдегі ең пәк, ең таза асыл жан. Оның ойының тазалығы, арының тазалығы қоршаған ортаға байланысты болмақ. Бала осы ортаны қалай қабылдап, танып білсе, оның алдынан кең әлемнің есігі де солай ашылмақ. Әрбір балада өзі өзгелерге сенетін және өзі

де сенімге ие болатын үлкен достық сезімдері болады.

Бүгінгі күні педагогтардың, отбасы мен жұртшылықтың күш – жігерін үйлестіріп отыру - сынып жетекшісінің міндеті. Баланың алғашқы тәрбиешісі-ата- ана десек, баланың көзқарасы және нанымы, мінез-құлық дағдылары мен әдеттері отбасында қалыптасады. Ал, бала тәрбиелеуде, оқытуда мектеп шешуші роль атқарады. Мемлекет балаларды тәрбиелеуде отбасына мектеп арқылы көмектесіп, отбасылық тәрбиенің мазмұны мен ұйымдастырылуына әсер етіп отырады. Яғни мектеп мемлекеттік мекеме есебінде жасөспірімдер мен жастарды дұрыс тәрбиелеуде отбасына жәрдемдесуге, ата –аналар арасында педагогикалық насихатты белсене жүргізуге міндетті.

Халқымыздың сан ғасырдан бергі даналығына құлақ ассақ, «Адамның бақыты – балада» деген екен. Кез келген адам өзі өмір бойы қуып жете алмайтын бақыт деген құдыретті сөздің өлшемі өмірінің жалғасы ұрпағымен келетініне мән бермеуі де мүмкін. Біреуі бақытын байлықтан тапқысы келсе, екінші біреуі даңқ пен атақтан, мансап пен қызметтен іздестіреді. Мұның бәрі түсінген адамға қолдың кірі сияқты нәрсе. Адамға нағыз бақытты-тәрбиелі ұрпағы ғана сыйлай алады. «Адам ұрпағымен мың жасайды» деген сөз тегін айтылмаса керек. Олай болса адам өмірінің мәні-өз ұрпағы.

Шыр етіп сәби дүниеге келген сәттен бастап ата-ана алдында нәзік те қиын, қырсыры мол үлкен қоғамдық міндет тұрады. Ол –бала тәрбиесі. Бала тәрбиесінде алғашқы ұстаз-ата-ана. Бала үшін үй ішінен, ата-анадан артық тәрбиеші жоқ. Адамгершілік, бауырмалдық, татулық, қайырымдылық, әдептілік, инабаттылық сияқты қасиеттер-жанұяда тәрбие балаға сөзбен, теориямен дамымайды, үлкендердің үлгісімен сіңеді. «Әкеге қарап ұл өсер, шешеге қарап қыз өсер» дейді халық даналығы. Бала кішкентай кезінен-ақ әр нәрсеге әуестеніп үлкендерге көмектескісі келеді. Бұған кейбір әке-шеше «жұмысымды бөгейсің, істеп жатқан ісімді бүлдіресің» деп ұрысып жіберуі мүмкін. Бұл қате түсінік. Керісінше, өзің жұмыс істеп жүргенде баланың қолынан келетін ісіне жағдай туғызып, оның үйренуіне көмектескен орынды. Тіпті балаға берген тапсырмаңыздың аяғына дейін орындалуына төзімділікпен бақылау керектігін де ұмытпаған жөн. Өстіп баланың бірте-бірте еңбекке деген болашағына жол ашылады. Әрі істеген ісін ұқыпты да тындырымды орындауына бағыт бересіз. Баланың жақсы ісін мадақтап, терісін оң етіп түсіндіріп отырса, ол да ересектерді сыйлап, кез-келген тапсырмасын орындауға қарсылық білдірмейді. Орынсыз ұрысу, зеку, сұрақтарына дөрекі, келте жауап беру немесе әділ талап қоя алмау ата-ананың беделін түсіреді.

Ата-ана – бала тәрбиесіндегі басты тұлға. Сондықтан әке де, шеше де балаларының жан дүниесіне үңіліп, мінез-құлқындағы ерекшеліктерді жете білгені жөн. Балалармен әңгімелескенде олардың пікірімен де санасып отырған орынды. Өз баласымен ашық сөйлесе алмай, сырласа білмейтін ата-аналар «екеуміз де жұмыстамыз, кешкісін үй шаруасынан қол тимейді, баламен сөйлесуге уақыт жоқ» дегенді айтады. Бұл дұрыс емес. Баламен сөйлесуге тіпті арнайы уақыт бөлудің қажеті жоқ. Әке мен шеше ұл-қыздарымен үй шаруасында жүріп-ақ әңгімелесіп, ой бөлісуге неге болмасқа. Жанұядағы жанжал, үлкендердің аузына келген сөздерді айтуы, баланың көзінше басқа біреуді сөгуі, біреудің сыртынан өсек айтуы балаға теріс әсер етеді. Бала алдында әке-шеше, үй ішінің үлкендерінің әдептілік танытқаны жөн. Мысалы, арақ пен темекінің толып жатқан зиянын біле тұра, балалардың көзінше арақ ішіп, үсті-үстіне темекі тартқандар бар. «Көрінген таудың алыстығы жоқ» дейді, ертең-ақ ұл өсіп ер жетеді, қыз өсіп бой жетеді. Сонда арақ пен темекінің зиянын қалай ұқтырамыз.

Негізінен жанұяның шырқы бұзылған, ата-анасы маскүнемдікке салынған немесе жамандық жағынан азғындаған ортада бала, жасөспірім қашанғы жиіркенішті көріністі, ондағы айқай-шу мен дау-жанжалға, ұрыс-керіске шыдап жүре бермек. Басқа өмір аңсайды немесе теріс тәрбиеге тез бой алдырып үлгереді, егер осы теріс жолға мүлде бет бұрып кетсе, онда бәйтеректің бір бұтағы қисық өсті дей беріңіз. Бақытсыз қыз, бұзақы ұл осыдан шығады. Сонда негізгі кінәні кімнен іздейміз?!

Бұзақылықтың басы бос жүруден басталады. Кейде сабақты жиі қалдыруға әртүрлі сылтауларды үлкендердің өзі үйретіп отырады. Бұл жағдайда балаға өтірік айтуды үйретіп отырғанын аңғармай да қалуы мүмкін. Жас шыбықты қалай исең, солай өседі ғой. Иә, «Ұяда не көрсең, ұшқанда соны ілерсің» демекші ата-ана тәрбиесі бала өмірінде үлкен із қалдырады. Баланың бойына барлық жақсы қасиеттерді дарыту, тіпті жанында жүрген достарына дейін мән беру, табиғат сыйлаған дарыны болса дамыту, дұрыс білім алуына жағдай жасау-ата-ананың басты парызы. Ендеше бала тәрбиесінде ұсақ-түйек дейтін ешнәрсе жоқ және сол нәрседен де қателесуге қақымыз жоқ. Бала-әр жанұяның бақыты.

Олай болса, өз бақытымызды бағалай білейік.

Ата-аналар жиналысында қызығушылықты дамытатын сұрақтар қоюға болады:

А) Бала тәрбиесінде кемшілік бар екенін мойындайсыз ба?

Ә) Балаңызға үлгі болатындай бойыңызда қандай жақсы қасиеттер бар?

Б) Келешекте балаңыз қандай адам болғанын қалайсыз? т.б

Осы сұрақтарды қоя отырып қорытынды жасау керек:

- Кез келген бала озат немесе үлгермейтін болсын, шапшаң немесе сылбыр болсын, ол өзін жақсы көру мен сыйлауды қалайды;

- Естеріңізде ұстаңыз: баланы әлсіз деп бағаламай, оның жақсылық жағын да көру керек. Жылы сөзді аямаңыз.

Бір нәрсені орындағанда мақтап, орындамағанда сынаңыз.

Баланың алдына өзі орындай алатындай міндеттер қойыңыз.

Бұйырудың орнына өзіңе тең адамша кеңес, көмек сұрауға тырысыңыз.

Көп жағдайда баланы жазалау, шектен тыс талап қою ешқандай нәтиже бермейді.

Жанұяның тірегі әке болсын,

Шаңырақтың шуағы ана болсын.

Бар тілекті арнайтын баламызға,

Көңіліміз ғажайып нұрға толсын.

Ата-аналарға кеңес:

«Ата-анадан өсіп ұрпақ тараған,

Жақсы, жаман болса солардан» деген сөздің өзінде астарлы ой жатыр. Бүгінгі үл-ертеңгі әке, ол әкеге қарап өседі. Бүгінгі қыз-ертеңгі ана, ол шешеге қарап өседі, бойын түзейді. Балаға білім тәрбие беруде басты тұлға-ұстаз болса, оны жалғастырушы, демеуші-ата-ана!

-Баланы үнемі сынап берсе, ол жек көруді үйренеді;

-Егер бала өшпенділікте өссе, ол қатыгездікті үйренеді;

-Егер де балаға күле берсеңіз, ол тұйық болып өседі;

-Егер баланы сөге берсеңіз, онда ол кінәлі сезіммен өседі;

-Егер баланы әлпештей берсе, ол өзімшіл болып өседі;

-Егер бала шыдамдылықпен өссе, онда ол басқаларды қабылдауды үйренеді;

-Егер баланы қолдап тұрса, онда ол өзіне сенуді үйренеді;

- Егер баланы мақтаса, онда ол игілікті болып өседі;

-Егер бала шындықта өссе, онда ол әділетті болып өседі.

1. Баланың жақсысы-ата-ананың абыройы, ары.

Жаманы-қайғысы, азап-соры. (В.Сухомлинский)

2. Баланы 5 жасқа дейін патшаңдай күт, 10 жасқа дейін құлдай жұмса, 15 жастан асқан соң - досыңдай сырлас.

3. Адам қанша білімді бола тұра, тәрбиесіз болса, ол елінің өркендеуіне, ғылымға пайда әкелмейді.

4. Балаға мінез үш алуан адамнан жұғады: Біріншісі -ата-анадан,
Екіншісі -ұстазынан,
Үшіншісі- құрбысынан.

Қорытынды:

Бастауыш сынып мұғалімі өзі жетекшілік ететін оқушылардың ата-аналарымен үнемі қарым-қатынаста болуы керек. Өйткені бастауыш сынып оқушылары өздігінше сабаққа дайындалуда үнемі үлкендерден көп көмек керек етеді. Бала өз сабағын дұрыс орындап отырса да, ата-анасына көрсетіп дұрыстығына көз жеткізгенде ғана сенімді бола алады.

Балаларына қамқорлық жасау және оларды тәрбиелеу - ата – ананың табиғи құқығы әрі парызы. Отбасы – барлығының басы, жан – жақты дамуының негізі болатын тәрбие институты. Отбасының балаға тәрбие берушілік қызметінің мақсаты – баланың жасын, жас ерекшелігін, психологиялық дамуын ескере отырып жарасымды жетілген ұрпақ тәрбиелеу. «Баланы жастан», «Ұяда не көрсең, ұшқанда соны ілерсің» деген даналық сөздердің мағынасы өте терең. Есейіп кеткен соң баланың теріс мінезін, қалыптасқан қате көзқарасын өзгерту өте қиын. Осы кезде «Балаңыздың тәрбиесін бастамас бұрын өзіңіздің мінез-құлқыңызды, өмірге көзқарасыңызды ой елегінен өткізіп бақыладыңыз ба?» деген сауал туады. Ұлы педагог А.С. Макаренко «Балалардың алдында беделді болуды қаламайтын ата-ана жоқ. Бірақ қалай, қай бағытта өнеге беріп, өсіріп келе жатқанын ойламастан, бала санасына рухани өктемдік жасап тәрбиелейтін ата-ана баршылық. Бұл беделді болудың қандай жолы? Мұндай жолмен келген адам баланың санасы жетілгенде

өздігінен жойылады» деген. Отбасындағы ата-ана мен баланың қарым-қатынас нәтижесінде адамгершілік, эстетикалық, дене тәрбиесінің алғашқы үлгілері қалыптасқан. Ал әке мен шеше – баланың алғашқы тәрбиешілері. Ата-аналар бала бақытының шынайы бағбаны болуы тиіс. Бала бақыты - білімде. «Білім-бір құрал. Білімі көп адам құралы сай ұста сұқылды, не жасаса да келістіріп жасайды» дейді Ахмет Байтұрсынұлы. Бүгінгі таңда болып жатқан өміріңіздегі өзгерістерге байланысты ұстаздар мен ата-аналардың бала тәрбиелеудегі жауапкершілігі арта түсуде. Балаларды оқыту мен тәрбиелеуде отбасының басым ролін мойындай бірлесе жұмыс атқару керек. Бала психикасы үйдегі көрген – білген, естіген мәліметтермен толығады. Әрбір ұстаз ата –аналармен қарым –қатынас жасауда түрлі тәсілдерді, қазіргі жаңа технологияларды пайдалана отырып ата –ананың қызығушылығын арттыру мақсатында жұмыс атқарса, ата-ананың мектепке, ұстазға деген көзқарасы мықты болады. Сонда ғана мектеп пен ата-ананың арасында берік ынтымақтастық орнайды.

Нәтиже

Ата-аналармен көптеген жұмыстарды атқару нәтижесінде ата-ананың мектеппен тығыз байланысы орнайды. Балаларының сабақтарына қатысып, сабақтан тыс шараларды бірге ұйымдастырып, атсалысып отырады. Бала тәрбиесінде бірден –бір жауапты – ата-ана. Бала тәрбиелі, еңбекқор, инабатты болып өсуі үшін ата-ананың ролі зор екенін түсінеді. Сондықтан балаларының болашағы үшін мектеппен, сынып жетекшімен байланыс орнатуы тиіс.

ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ РИНГ «СОХРАНИМ ПЛАНЕТУ ВМЕСТЕ»

Аймухамбетова Жанат Наушабековна

**Костанайская область г. Житикара,
учитель географии
КГУ «Вечерняя школа отдела образования
Житикаринского района»
Управления образования акимата
Костанайской области**

Цель:

-формирование экологического сознания учащихся.

Задачи:

- формирование устойчивого интереса к экологическим проблемам современности;
- формирование экологической культуры подростков;
- воспитание уважения к природе и окружающей среде;
- развитие коммуникативных навыков, творческой активности и инициативы учащихся.

Подготовительная работа:

- опережающие задания, подготовленные отдельными учащимися (краткое сообщение об экологической ситуации в Казахстане; группами (песня на экологическую тему, экологический ролик):

- предварительное формирование групп, определение учащимися ролей в группе: спикер, оформитель, координатор, дизайнер, таймкипер и т.п.

Оборудование: проектор с экраном, раздаточный материал, плакаты, музыкальные номера.

Ход мероприятия

Ведущий 1.

Добрый день, дорогие ребята!

Мы приветствуем вас на экологическом ринге «Сохраним планету вместе».

Ведущий 2.

На сегодняшний день крайне актуальными являются вопросы сохранения и защиты окружающей среды.

Выход чтецов (стихотворение «Стон Земли»):

1. Вращаясь в космосе, в плену своей орбиты,

Не год, не два, а миллиарды лет,

Я так устала... Плоть моя покрыта

Рубцами ран – живого места нет.

Терзает сталь мое земное тело,

И яды травят воды чистых рек,

Все то, что я имела и имею,

Своим добром считает человек.

2. Зачем друг друга люди так боятся,

Что позабыли о самой Земле?

Ведь я могу погибнуть и остаться

Обугленной песчинкой в дымной мгле.

И не случайно грозные вулканы

Выплескивают с лавой боль Земли...

Очнитесь, люди!

Призовите страны,

Чтобы меня от гибели спасти!

Просмотр экологических роликов, призывающих к отдельному сбору отходов с целью их повторного использования и переработки
(подготовлены командами)

Ведущий 1.

Наш дом - Земля в опасности. Горы мусора, отравленные реки, вырубленные леса... Удобства людей оказались бедой для природы, значит, надо жить иначе, следовать таким правилам, которые будут оберегать все живое на Земле.

Ведущий 2.

Кто, если не мы спасет нашу прекрасную планету для будущих поколений. Это ответственная миссия и справиться с ней без экологических знаний невозможно.

Ведущий 1.

Итак, мы начинаем игру. Поприветствуем аплодисментами участников экологического ринга!

На сцену приглашается команда _____

На сцену приглашается команда _____

Ведущий 2.

Представление членов жюри.

Ведущий 1 (ознакомление с правилами игры).

Игра состоит из 5 раундов. Первой отвечает команда, которая раньше другой нажала на кнопку звонка.

Ведущий 2.

За правильный ответ команда получает 1 балл. Неправильный ответ - 0 баллов и право

ответа переходит другой команде. Победителем ринга становится команда, набравшая большее количество баллов.

1 раунд «Экологическая разминка».

Команды получают листочки с заданием: распределить верно срок полного разложения бытового мусора в земле.

Вид мусора	Срок полного разложения в земле
А – консервная банка	1- вечно
Б– бумага	2 – 200 лет
В – фильтр от сигарет	3 – 90 лет
Г – полиэтиленовый пакет	4 - 2-10 лет
Д – стеклянная бутылка	5 - 100 лет

Ответ: А-3, Б -4, В -5, Г – 2, Д – 1.

Каждый правильный ответ приносит команде 1 балл.

2 раунд «Синоптики».

Определить погоду.

1.Багряные зори... (к ветру)

2.Дым столбом... (к морозу)

3.Утром на траве роса... (дождя не будет)

4.Длинные сосульки... (к затяжной весне)

5.Грачи рано прилетели... (весна теплая будет)

6.Рыба выскакивает из воды... (к дождю)

7.Вечером с реки поднимается пар... (завтра пойдет дождь)

8.Бледный цвет луны... (признак плохой погоды)

9.Иней на деревьях... (к морозу)

10.Вечером сильно стрекочут кузнечики, кричат лягушки... (будет ясно)

11.Кошка свернулась клубочком... (к похолоданию)

12.Ворона кричит зимой... (к метели).

3 раунд «Звуки природы».

Прослушать запись и определить природные звуки (птицы и животные).

4 раунд «Песенная переключка».

Каждая команда должна представить свою песню на экологическую тематику.

5 раунд «Мы за чистый город!».

Представитель каждой команды в течение 1 минуты должен призвать всех зрителей беречь природу и высказать свои предложения по улучшению окружающей среды в городе.

Ведущий.

Ребята! Сегодня на экологическом ринге мы узнали, как важно беречь природу для нас и наших потомков. Мы должны быть патриотами своей страны. Порою очень важно - уметь убедить своих соотечественников в необходимости заботы об окружающей среды. Сохраним планету вместе!

Список литературы

1. С.Михалков «Стон Земли».

ВЕРОЯТНОСТЬ СОБЫТИЯ И ЕЕ СВОЙСТВА (ПЛАН УРОКА: АЛГЕБРА И НАЧАЛА АНАЛИЗА)

Ямаева Наталья Фёдоровна

КГУ «Общеобразовательная школа села
Шагалалы отдела образования по Зерендинскому району управления
Акмолинской области»

Класс: 10Б	Количество присутствующих:	Количество отсутствующих:
Цели обучения в соответствии с учебной программой:	10.3.2.1 - знать понятие случайного события, виды случайных событий и приводить их примеры; 10.3.2.2 - вычислять вероятность случайных событий, применяя свойства вероятностей;	
Цели урока:	Учащийся: - знает понятие случайного события, виды случайных событий и свойства применяет знания на практике	
Критерии оценивания:	Обучающийся: - различает виды случайных событий.	

Ход урока

Этап урока/ Время	Действия педагога	Действия ученика	Оценивание	Ресурсы
Приветствие, создание коллаборативной среды/ 2 мин	Приветствует учеников. Организует актуализацию требований к ученику с позиции учебной деятельности.	Приветствуют друг друга. Прием «Стоп» Выполняют движения по выпавшей картинке по часовой стрелке	Оценивание эмоционального состояния учащихся	Видео ролик приложение 1
1 мин	На уроке вы будете получать баллы за вашу работу, у каждого есть свой воздушный шар. Который будет подниматься вверх за каждый полученный балл на одно деление			Лист оценивания и воздушные шары
4 мин	Актуализация знаний Дескрипторы: -верно находит количество способов -верно находит количество кодов -верно вычисляет количество перестановок -верно вычисляет и применяет формулу перестановки	Переходят по ссылке и отвечают	ФО 1балл за 2 ответа 2балла макс	смартфоны https://learningapps.org/view7640537

<p>Этап вызова/ 3 мин.</p>	<p>Создает условия для формирования внутренней потребности учеников во включение в учебную деятельность.</p> <p>ОПРЕДЕЛЕНИЕ ТЕМЫ И ЦЕЛЕЙ УРОКА:</p> <ul style="list-style-type: none"> - совместно с учащимися опередить тему урока; - совместно с учащимися определить цели урока; <p>Знакомит с темой и целью урока: знает понятие случайного события, виды случайных событий;</p> <ul style="list-style-type: none"> - приводит примеры случайных событий, совместных и несовместных, зависимых и независимых событий применяет знания на практике 	<p>«Мозговой штурм.</p> <p>Распределите высказывания по ячейкам и попробуйте привести свои примеры:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. В урне имеются белые и черные шары. Из урны наугад берутся два шара. Оба шара белые. (с) 2. Брошен игральный кубик с количеством очков от 1 до 6. Выпадение не более шести очков. (д) 3. Брошен игральный кубик с количеством очков от 1 до 6. Выпадение десяти очков.(н) <table border="1" data-bbox="780 741 1096 958"> <thead> <tr> <th>Случайные события</th> <th>Достоверные события</th> <th>Невозможные события</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td> </td> <td> </td> <td> </td> </tr> </tbody> </table> <p>Принимают участие в постановке темы (цели) урока. Осмысливают поставленную цель. Записывают тему урока в тетради.</p>	Случайные события	Достоверные события	Невозможные события					<p>Презентация</p>
Случайные события	Достоверные события	Невозможные события								
<p>Этап осмысления/ Изучение нового материала/ 15 мин</p>	<p>Событие – явление, о котором имеет смысл говорить, что оно происходит или не происходит</p> <ul style="list-style-type: none"> • Утром пойдет дождь • Десятиклассники изучают алгебру и начала анализа • На елке растут яблоки • Попадание в цель при стрельбе • При телефонном звонке абонент окажется занят. • Результаты различных опытов (выпадает орел или решка при подбрасывании монеты) <p>Испытание или опыт – это комплекс условий, в которых могут осуществиться или нет.</p> <p>-Рассматриваемые события. обозначают А, В, С</p> <ul style="list-style-type: none"> • Достоверные U (за вторником наступит среда, солнце взойдет на востоке, при подбрасывании игральной кости выпало число 4) • Случайные (выпадение герба, утром пойдет дождь, послезавтра испортится погода) 									

	<ul style="list-style-type: none"> Невозможные V(солнце сядет на востоке, из корзины с яблоками достали грушу, за июнем наступит январь, при подбрасывании монеты достоинством в 5 тенге выпадает 2 тенге) $V=\bar{U}$, $V=U$ Элементарные события- события которые нельзя разделить на более простые. () Благоприятствующий исход- исход испытания, в котором наблюдается интересующее нас событие. (из коробки с зелеными и красными шарами достаем красный шар, в класса 10 мальчиков из 25 учащихся должны выбрать наугад жеребьевкой мальчика проводим 10 испытаний и все 10 раз выбираем мальчика) Равновозможные исходы-исходы опыта, которые имеют одинаковые шансы наступления(орел или решка, четные или нечетные цифры при подбрасывании игральной кости) Совместные (совместимые)-если наступление одного не исключает наступление другого (при стрельбе по мишени первый и второй стрелок попали) Несовместные (несовместимые)-если наступление одного исключает наступление другого (при подбрасывании игральной кости один раз выпала цифра 5 и цифра 6) Событие противоположное событию A (\bar{A})- событие, которое наступает тогда и только тогда, когда не наступает событие A. (пара попадание при выстреле и промах при выстреле, выпадает герб и выпадает решка при бросании монеты, вынули из корзины зеленый шар и не зеленый шар) 			
	<p>Количество испытаний может быть большим. Число испытаний увеличивают, чтобы узнать, насколько часто появляется некоторое событие. Нр если некоторое событие появлялось к раз при n испытаниях, тогда k/n называют частотой появления наблюдаемого события. Частота события –отношение числа появлений этого события к числу проведенных испытаний. Вероятностью события A</p>			

	<p>отношение числа m результатов испытаний, благоприятствующих этому событию, к общему числу испытаний n, если они равновозможные и несовместные. Вероятностью события A $P(A)=m/n$, $m \leq n$, $m, n \in N$, где m - число появлений события A при n испытаниях.</p> <p>Вероятность события A выпадет «орел» и события B - выпадает «решка» записывают $P(A)=0,5$ $P(B)=0,5$, или $P(A)=50\%$, $P(B)=50\%$</p>			
	<p>1) Найдем вероятность события X число выпавших очков на игральной кости является простым числом</p> <p>Решение: используем формулу $P(X)=m/n$ где m - число появлений события X при n испытаниях. Так как может выпасть 1,2,3,4,5,6 то $n=6$, а $m=3$ так, как простые числа 2,3,5 $P(X)=3/6=0,5$</p> <p>2) В коробке 10 белых и 8 желтых шаров. Наугад извлечены три шара. Какова вероятность того, что вынутыми шарами будут 2 белых и 1 желтый?</p> <p>Решение: $n=C_{18}^3$, а $m=C_{10}^2 * C_8^1$</p> <p>$P(A)=m/n=(C_{10}^2 * C_8^1) / (C_{18}^3) = 10! / (2! * 8!) * 8! / (1! * 7!) * (3! * 15!) / 18! = 15/34$</p> <p>Свойство 1. Вероятность достоверного события равна единице Свойство 2. Вероятность невозможного события равна нулю. Свойство 3. Вероятность наступления событий, образующих полную группу, равна 1. Свойство 4. Вероятность противоположного события равна значению разности между единицей и вероятностью данного события, т.е $P(\bar{A})=1-P(A)$</p> <p>Вероятность случайного события есть положительное число, заключенное между нулем и единицей. Вероятность можно представить в виде двойного неравенства $0 \leq P(A) \leq 1$</p>			
<p>Закрепление изученного/ 2 мин</p>	<p>№26.1 устно При бросании игрального кубика выпадает одна из цифр от 1 до 6. Найдите вероятность события: выпадает цифра 2 ($1/6$), выпадает цифра 1 или 2 ($2/6=1/3$), выпадает цифра 4 или 6 ($2/6=1/3$), выпадет нечетная цифра ($3/6=1/2$)</p>	<p>Отвечают устно</p>	<p>Похвала бонус</p>	

4 мин	№26.4 в парах	По 2 учащихся	1 балл	учебник
6 мин.	<p>Групповая работа образец страница 195 №10 В коробке 10 белых и 8 желтых шаров. Наугад извлечены три шара. Какова вероятность того, что вынутыми шарами будут 2 белых и 1 желтый?</p> <p>Решение: $n=C_{18}^3$, а $m=C_{10}^2 * C_8^1$ $P(A)=\frac{m}{n}=\frac{C_{10}^2 * C_8^1}{C_{18}^3}=\frac{10!}{2!*8!} * \frac{8!}{1!*7!} * \frac{3!*15!}{18!}=\frac{15}{34}$</p> <p>Пример №1. В урне 10 шаров: 6 белых и 4 черных. Вынули два шара. Какова вероятность, что оба шара белые?</p> <p>Решение. Вынуть два шара из десяти можно следующим числом способов:</p> $n = C_{10}^2 = \frac{10!}{2!8!} = \frac{10 \cdot 9}{1 \cdot 2} = 45$ <p>Число случаев, когда среди этих двух шаров будут два белых, равно</p> $m = C_6^2 = \frac{6!}{2!4!} = \frac{5 \cdot 6}{1 \cdot 2} = 15$ <p>Искомая вероятность</p> $P = \frac{m}{n} = \frac{15}{45} = \frac{1}{3}$ <p>Дескрипторы -Оформляют решение -Верно объясняют решение примеров -защищают работу Защищают работу</p>	<p>Разбирают примеры Готовят выступление</p>	<p>ВЗО по ответам друга ФО по дискрипторам 3б</p> <p>Взаимоченивание групп По дискрипторам</p>	<p>учебник Доски А4 учебник Слайд 8-9 дискрипторы</p>
4 мин	<p>Закрепление тест - индивидуально Для каждого из событий определите, каким оно является – невозможным, достоверным или случайным:</p> <p>1. Вода становится теплее при нагревании; А. Достоверное В. Случайное С. Невозможное</p> <p>2. Человек рождается старым и становится с каждым днем моложе; А. Достоверное В.Случайное С. Невозможное</p> <p>3. При подбрасывании кубика выпадает 7 очков; А. Достоверное В. Случайное С. Невозможное</p>	<p>Учащиеся отвечают и показывают ответ по карточке</p>	<p>5б проверка ответов по сканеру 1а,2с,3с,4а, 5с</p>	<p>Телефон и Plik карты Слайд 13 https://quizizz.com/join?gc=863161&source=liveDashboard или рабочий лист</p>

	4. Камень падает вниз; А. Достоверное В. Случайное С. Невозможное 5. После лета наступает зима; А. Достоверное В. Случайное С. Невозможное			
	Достигнуты ли цели?			
Домашнее задание/ 1 мин.	Дает разъяснение по домашнему заданию. § 26 №26.2	Записывают домашнее задание Осмысливают выполнение домашнего задания. Задают вопросы по домашнему заданию. Домашнее задание:		Презентация
Рефлексия/ 1 мин.	Организует фиксирование нового содержания, рефлексия, самооценку учебной деятельности.	Ответить на вопросы: Что узнал? Чему научился? Что осталось непонятным? Над чем надо поработать?	СО	Презентация
1 мин	Оценивание	В течении урока прием воздушный шар		
1 мин	Подведение итогов урока			
	Дополнительное задание			https://quizizz.com/join?gc=404784

Использованная литература

1. А.Е. Абылкасымова, Б.Е. Корчевский. Учебник «Алгебра и начала анализа»10 класс: «Мектеп», 2019 год
2. И.П.Рустюмова, С.Т.Рустюмова. «Пособие для подготовки к ЕНТ по математике»: «Алматы», 2010 год

МОЙЫНҚҰМ АУДАНЫНЫҢ ФИЗИКАЛЫҚ- ГЕОГРАФИЯЛЫҚ ОРНЫ МЕН ЖЕР БЕДЕРІНІҢ НЕГІЗГІ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Жамбыл облысы әкімдігінің білім басқармасы
Мойынқұм ауданының білім бөлімінің
Жамбыл атындағы мектеп-гимназиясы
коммуналдық мемлекеттік мекемесі
география пәні мұғалімі Оразалиева Ә.М.

Аңдатпа: Мойынқұм ауданының географиялық орны мен жер бедерінің ерекшеліктері анықталады.

Кілтті сөздер: географиялық орны, жер бедері, туған өлке.

The purpose: Determination of properties of natural resources taking into account geographical features of Moyinkum region.

Keywords: geographical location, relief, native land.

Біз өз тарихымыздың адамзат тарихымен, күллі өркениет тарихымен тереңінен астасып жатқанына, біздің мүдделеріміз етене төркіндес екеніне өзіміздің де, өзгелердің де көзін әбден жеткізуіміз керек. Солай екендігін бүгінгі істерімізбен, өткенге деген түсініктерімізбен дәлелдеуіміз керек». Шынымен де, бүкіл дүниені танып білу үшін, ең бірінші өз жеріңнен бастаған жөн. Туған жер, кіндік қаның тамған жердің киесі мен сырын, қырын түсінбей жатып, өзге жерді танып білем деу бекер-ақ. Ал, менің туған жерім түгін тартсаң, май шығатын-Мойынқұм өңірі деп аталады. Ата-бабамыз сонау көне заманнан бері ақ білектің күшімен, ақ найзаның ұшымен қорғап, кемел кеңдікпен, ерен ерлік – елдікпен артындағы ұрпағына аманат етіп қалдырған қазақтың ұланғайыр ұлы даласының әр өңір өлкесінің, әрбір аймақ-аумағының өзіндік орны географиялық ерекшелігі бар десек, бұл Мойынқұмға да қатысты. Қазақтың бақ-береке дарыған қасиетті де құтты жерінің бірі ол.

Иә, Жамбыл облысы аумағының 42% -ын алып жатқан бір қиыры Бетпақтың белімен, бір шеті Балқаш көлімен құшағын айқастырған, Мойынқұм құмы, Шу аңғары, Хантау, Жамбыл, Байғара таулары өңіріне орналасқан осы алып ауданымыздың атағы алысқа кеткен. Сондай-ақ, қойыны аңдыздаған аң-құсқа және әралуан өсімдіктерге толы болса, қойнауының, өзге елдер де көз тіккен қазына-байлығы, тіпті, мол.

Мойынқұм ауданы – Жамбыл облысының солтүстік-шығыс жағынан орын тепкен. 1965 жылы құрылған. Жер аумағы 55,3 мың шақырым. Тұрғыны 32762 адам.

Аудандағы 26 елді мекен 16 ауылдық әкімшілік округке біріктірілген. Орталығы – Мойынқұм ауылы. Мойынқұм – Оңтүстік Қазақстан, Жамбыл облыстары жеріндегі құмды алқап.

Мойынқұм ауданы Оңтүстік Қазақстанның орталығына жуық 40-46 градус солтүстік енділікпен 68-74 градус шығыстық-бойлық аралығында орналасқан. Ауданның шығысынан-батысына дейінгі қашықтық 330 шақырым болса ал оңтүстігінен-солтүстігіне дейін 275 шақырым қашықтықты алып жатыр.

Солтүстігі мен шығысында Шу өзені аңғарымен, оңтүстігінде Қаратау, Қырғыз Алатауы жоталарының бөктерімен шектеледі.

Аудан солтүстік жағынан Қарағанды облысынан 190 шақырым қашықтықты қамтитын аумағымен шектесе Солтүстік Шығыс бөлігінде Балқаш көлінің 115 шақырым жиегін қамтитын жерлерді басып өтеді. Ауданның оңтүстік-шығыс шекарасы Алматы облысының 140 шақырым жерімен шектесіп жатыр және 40 шақырым қашықтықта обысымыздың Қордай ауданының жерін жиектейді. Оңтүстік шекара қашықтығы 180 шақырым Шу, 120 шақырым Т.Рысқұлов аудандарының жерімен шектеседі. Ал оңтүстік-батыс және батыс жағынан қашықтығы 250 шақырым созылған жерлерде Талас ауданының шекарасымен, батыс және терістік-батыс бөлігінде ұзындығы 250 шақырымға шамалас Сарысу ауданының жерімен шектеседі. Мойынқұм ауданы облыс территориясының

42%-ын алып жатыр, яғни жер көлемі бойынша облыста бірінші орында, ал халқының саны бойынша сегізінші орында. Аудан территориясының көлемі Батыс Европадағы Голландия, Бельгия, Люксембург және Манако сияқты майда мемлекеттердің жерімен тең деуге болады.

Мойынқұм-Оңтүстік Қазақстан, Жамбыл облыстары жеріндегі құмды алқап. Солтүстігі мен шығысында Шу өзені аңғарымен, оңтүстігінде Қаратау, Қырғыз Алатауы жоталарының бөктерімен шектеледі. Мойынқұмның Шу өзеніне жалғасқан бөлігінің ені 15-30 км.

Мойынқұм ауданының жер қыртысы әртүрлі. Ауданның оңтүстік-шығысы мен батыстарында жоталар мен қырыттар биік үстірттер кездеспейді. Оның есесіне жал-жал боп жатқан құмды төбешіктер, бұйраттар кездеседі, ал солтүстік-шығыспен Балқаш көлінің оңтүстік жиегін алып жатқан Шу-Іле тауының сілемдері көп жерді алып жатыр. Қырғыз Алатауының бір тармағы болған, теңіз деңгейінен 1800м биік. Айтаудан биіктігі бірнеге ондаған шақырымнан кейін 1053 метрлік Хантау бөлінеді. Бұл таудан Жиек деп аталатын қырат басталып жалғасады. Одан әрі Қойжарылған, Майжарылған, Байғара, Шағырлы деген шөлейт қыратты жерлермен ұштасады. Жер қыртысы палеозойлық тұғырдың майысқан жерінде жатыр, беткі жағы шөгінді қабат. Шығыс бөлігі биіктігі 10-15м, ұзындығы 1-2 км-дей жеке жалдарға бөлінген, жер бедері бұйратты. Орталық бөлігінде биіктігі 50-70 м құмды қырқылар қалыптасқан. Ойыстарда жер асты сулары тым жақын. Оңтүстік-шығысында және батысында жер асты сулары тереңіректе 35-50 м кездеседі.

Географиялық орнының ерекшеліктеріне сай Мойынқұм жерінің өзіне тән ерекшеліктері бар. Олар:

- дүние жүзілік мұхиттан бірнеше мың шақырым қашықтықта орналасуы;
- оңтүстігіндегі биік таулы белдеулердің қоршап жатуы;
- мұхиттан қашықта орналасуына орай ауа массаларының трансформациялануына байланысты климатының аридтілігі мен жауын-шашынның аздығы;
- шөл және шөлейт зоналарына тән өсімдіктермен жануарлар дүниесінің таралуы;

Ауданның жер бедері де әртүрлі. Солтүстік – шығысынан жиектей созылып жатқан Шу- Іле тауы ара-тұра кездесетін биіктері болмаса, негізінен ұсақ шоқылы болып келеді. Оның сілемдері Айтау, Хантау, Желтау, Жамбыл тауы, Байғара деп жалғасып кете береді. Мойынқұмның жер асты байлығының бірқатары, міне, осы аймақта.

«...Отырыңқырап туған алтын сары ай толықсып, мойынқұм үстіне көңілжіп көгілжім сәуле шашып тұр. Ай сәулесі төгілген мына жердің не шеті, не шегі көрінбейді. айнала төңірек алыстан көлбеп, жұлдызды аспанмен барып астасады.

...Азия құрлығының осы бір ұлы даласын шөлейтке шыдамды, жаны сірі жыңғыл өскен, қыл арқандай ширатылып, тарамыстай таратылып сексеуіл шыққан, қоян сүйек пен көкпегі, кекіресі мен изені жайқалған, күн сәулесі астында да алыстан алтын тоғайдай сағымданып, сылаңдап тұратын алтын сары шиі құлпырған, арасына кіріп кетсең өзін де көрінетін, өзгені де көретін сұйық судыр ши басқан ұлы далаға әзір қауіп- қатер төне қояды-ау дегендей сезікте жоқ еді ғой...»

Заманымыздың заңғар жазушысы, әлемге әйгілі қырғыз қаламгері Шыңғыс Айтматов өзінің атақты «Жан пида» атты романында осылай деп жазған.

Аудан жерінің едәуір көлемін қалың өскен сексеуілді аймақ алып жатыр. Мұндай жерлердің жалпы көлемі 1 миллион 46 мың гектардан асып түседі. Құм қыртысының бұзылмауына, табиғаттың құрылымын сақтауға сексеуілдің ерекше маңызы бар.

Аудан территориясын ауа-райына, жер, топырақ құрылымына, су көздеріне, өсетін өсімдіктері мен мекендейтін жан-жануарларына, басқа да географиялық және экономикалық тиімділігі ерекшеліктеріне сәйкес негізінен төрт аймаққа бөлуге болады.

Бірінші аймақ-Шу бойындағы ну шалғынды қалың қамыс өскен үлкен аңғар.

Жерінің көбі қара топырақты, шұрайлы болып келеді, шаруаға өте қолайлы. Бұл аңғар Мойынқұм ауылынан басталады да, Шу өзені сарқылатын Саумалкөл, Ащыкөл көлдеріне дейін созылып жатыр. Негізінен бұл аңғар шабындық ретінде пайдаланылады. Оның үстіне бұл өңірдің қары жұқа, қысы шытымыр, құбылмалы болып келеді. Боранды күндері де аз болмайды.

Шудың екі өңірі көбіне жазық келеді. Таулы қырат, құм жоталары өте сирек. Оның есесіне ойдым-ойдым көлдер, Ақкөл, Қаракөл, Кіші Қамқалы, Сары Шыған, Шу өзенінің тарам-тарам болып жатқан ірілі-ұсақты Радай, Қараөзек, Сарқырама, Қыйлы, Қаратал деп аталатын тармақтары жиі ұшырасады. Мұнда өсетін шөп әралуан және өте жұғымды. Күзге қарай қайта көктеген балауса құрақ, тұтасқан киіздей қалың өскен ажырық, селеу,

еркек, жабайы жоңышқа, басқа да ащылы-тұщылы шөптер мал үшін құнарлы жеммен бірдей.

Екінші аймақ-Мойынқұм құмы. Шу өзенінің сол жағалауларынан Талас өзенінің төменгі сағасына дейін созылып жатқан байтақ өңір бұл

Оның жалпы ұзындығы 100 км асып түссе, ені кей жерлерді 300км дейін жетеді. Жер бедері тегіс емес, жал-жал құм мен ойдым-ойдым шұрат іркес-тіркес жалғасып жатыр.

Ғылыми-зерттеу орындарының деректеріне қарағанда, кейбір құм жалдарының теңіз деңгейінен биіктігі 700 метрге дейін жетеді. Мойынқұмның қысы басқа жерге қарағанда қолайлы, жазы тым ыссы, жауын-шашын сирек жауады. Мұнда негізінен еркек шөп, ақселеу, ебелек, изен, жусан, дүзген, теріскен, тб шөптер бітік өседі.

Үшінші аймақ-Бетпақдала. Бұл оңтүстік-батыс шеті Шу өзенінің төменгі бойынан басталып, солтүстігінде Сарысу өзеніне дейін созылатын, түстік шығысы Балқаш көлінің батыс жиегімен шектесіп, Мойынтыға дейін баратын кең алқап.

Жалпы көлемі 110 мың шаршы километрден асатын бұл аймақ тек біздің ауданға ғана қарамайды. Оның біраз бөлігі Қарағанды, Оңтүстік Қазақстан, Қызылорда облыстарының территориясын қамтып жатыр.

Бетпақдаланың шығыс шетінде жалпақ та, биік жондар жиі ұшырасады. Ал солтүстік шығысында таулы қыраттар көп. Оның кейбірінің теңіз бетінен биіктігі 500-600метрден асады. Ауа-райы көбіне құрғақ. Жазы құрғақ, өте ыстық, ал қысы суық. Жері көбіне ақ, сортаңсыз сұр, қоңыр топырақты болып келеді. Топырақ қыртысы өте тығыз, қатты. Жауыннан кейін деғди бастаса тіпті шегедей болып қатып қалады. Мұның өзі өсімдіктердің тез, қалың өсуіне көп бөгет болады. Баялыш, ақ жусан, қара жусан, шығыр осы өңірге тән өсімдіктер. Ойпандау жерлерінде изен, еркек шөп, шеңгел, жантақ өседі.

Ғалымдардың зерттеулеріне қарағанда Бетпақдалада жерасты суы онша терең емес. Мал айдайтын жол бойынан қазылған құдықтар бұған нақты дәлел.

Төртінші аймақ-Сарыарқа жайылымы.

Әрине, мұнда біздің ауданның жері көп емес. Осынау ұлан байтақ өңірдің жазы салқын, шөбі шүйгін, суаты мол болып келеді. Ал қысы өте қатал.

Осы төрт аймаққа ортақ жай – бәрінің де шөл және шөлейт болып келетіндігі.

Ауданның шетсіз де шексіз ұлан байтақ жерінде Шу өзені өмір өзегі, тіршілік тынысы болып отыр. Бұл өзеннің жалпы ұзындығы шамамен 1100км, ал ені бас жағында 60-100метр болса, аяқ жағында 20-50 метрге дейін жіңішкеріп кетеді.

Аудан көлемінде Шудан басқа да бірнеше ірілі-ұсақты өзендер аз емес. Былқылдақ, Сарыбұлақ, Ақсүйек, Қияқты, Қарасай, Аңдасай, Ақсай, Шыңтас, Тоғыз өзендерінің бірінің суы мол, бірі тайыз. Таулы жерлерде түрлі бұлақ-бастаулар жиі кездеседі. Олардың суы жылға-жылғаны толтырып, жайылымдар мен шабындықтарға, мол жайылып жатады. Бастау-бұлақтар жазғы күндері өте қолайлы суат ретінде де пайдаланылып келеді.

Аудан жерінде ірілі-ұсақты ондаған көл бар. Солардың ішіндегі ең ірісі де, шаруашылыққа тиімдісі де Балқаш көлі. Аудандағы көлемі жағынан екінші орын Алакөл көлінің үлесіне тиеді. Жаз айларында суы көп тартылып кетеді. Себебі, қысқы және көктемгі тасқын суымен толыққан көл суының едәуір мөлшері жазғы ыстық әсерінен буланып ұшып кетеді. Жалаңаш көлі одан кішілеу болса да суы мол, бүкіл жаз бойы сарқыла қоймайды. Осы жердің жерасты сулары да көл суын молайтуға әсер етіп отырады.

Мойынқұм ауданы жерінің географиялық-гидрологиялық ерекшеліктері де көп. Соның ең бастысы – аудан жерінің қай түкпірінен алсаңыз да жерасты суының өте молдығы. Әсіресе Хантаудың етегі, Шу өзенінің солтүстігіндегі Майжарылған, Қойжарылған үстірттері, Жамбылтаудың күнгей беткейі жерасты суларына бай. Оның көзі көбінесе жер бетінен 5 метр тереңдікте жатса, ең ары кеткен жағдайда 30 метр тереңдіктен аспайды. Қазақтың көрнекті ғалымы У.Ахметсафиннің деректеріне сүйенсек, Мойынқұмның шығыс және орталық бөлігінде жерасты суының қоры 180 миллиард текше метрден асып түседі. Міне, осы мол су көзін мал шаруашылығына пайдалану өте қолайлы және тиімді болар еді.

Мойынқұм ауданының ауа-райы әртүрлі, Бетпақ даласы, Мойынқұмның құмы, Шу бойының әрқайсысында өзгешеліктері көп. Қыстың 40 градус аязы мен желінен бастап жазғы 40 градус аптап ыстығы ортасында Шу бойының қоңыр салқыны шегедей қатып жатқан тақырлары ойдым-ойдым жер алып жатқан сор құмы көкмайсалы шалғыны ну қамыс ағаштары аралас орманы тарыдай шашылып жатқан аң-құстың мекенлі көлдері ең қажеттісі адамдарды қызықтыратын сары алтындай ауасы. Климаты өте қуаң континентті. Қаңтардың орташа температурасы батысында -11,2С шығысында -2-7,5С, шілдеде 26,9-25,6С. Ауаның ең төменгі температурасы -40-44С. Жауын-шашынның жылдық мөлшері

150-330мм. Қардың қалыңдығы 10-15 см-дан аспайды.

Шу бойының қоңыр салқыны, шегедей қатып жатқан тақырлары, ойдым-ойдым жер алып жатқан сор құмы, көкмайсалы шалғыны, ну қамыс, ағаштары аралас орманы, тарыдай шашылып жатқан аң-құстың мекенді көлдері, ең қажеттісі адамдарды қызықтыратын таза алтындай ауасы. Табиғат, оның байлығы – Жаратушының сыйы. Аялай білгенге берері көп, адамға қызмет етеді. Жеріміздің асты да, үсті де тұнған байлық. Олардың атын атар болсақ, алтын, күміс, уран, барит, гранит, флюрит, қорғасын, мырыш, әктас және тағы басқа құрылыс материалдарын қамтамасыз ететін қазба байлықтар болып жалғасады. Және осылардың қоры бірнеше жүздеген-миллиондаған тоннадан асып жығылуда.

Қысы суық, жазы ыстық болып климаты шұғыл континентілігін; келуімен ерекшеленетін климатының шұғыл континенттілігінің; желдің, температураның әсерінен жүретін үгілу үрдісін, жер бедерінің эолдық пішінін, құрғақ климат жағдайында топырақ пен өсімдіктер жамылғысының шөлге тән түрлерін таралуын анықтайды. Шөлді шөлейтті Тұран жазығының жан-жақты оқып үйрену табиғат байлықтарын шаруашылық мақсатта игеру барысын қоршаған ортаның тепетеңдігін сақтау мәселесін шешу мен қатар, табиғат жағдайларының негізгі ерекшеліктерінің терен меңгеруге мүмкіндік береді.

Қорытындылай келе, географиялық орнының ерекшеліктеріне сай Мойынқұм жерінің өзіне тән ерекшеліктері бар. Олар:

- дүние жүзілік мұхиттан бірнеше мың шақырым қашықтықта орналасуы;
- оңтүстігіндегі биік таулы белдеулердің қоршап жатуы;
- мұхиттан қашықта орналасуына орай ауа массаларының трансформациялануына байланысты климатының аридтілігі мен жауын-шашынның аздығы;
- шөл және шөлейт зоналарына тән өсімдіктермен жануарлар дүниесінің таралуы;

Мойынқұм ауданы жерінің географиялық-гидрологиялық ерекшеліктері де көп. Соның ең бастысы – аудан жерінің қай түкпірінен алсаңыз да жерасты суының өте молдығы.

Құт-береке тұнған туған Мойынқұм өңірі туралы мақалалар алда да сан рет жазылатын шығар...

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. «Қазақстан» Ұлттық энциклопедиясы
2. Ә.Төлепбергенов «Мойынқұмда жайлауым» Алматы «Қайнар» 1987ж
3. А.Назарбеков «Жаңару жылдары» Алматы «Қайнар» 1977ж
4. «Жамбыл облысының топонимикалық атауларының анықтамалығы» Тараз «Сенім» 2007ж
5. Т.Оспанбеков «Ақбақай» Алматы «Мектеп-Болашақ» 2003ж
6. Б.Қарашолақов «Мойынқұмда ауылым» Алматы «Мерей» 1996ж
7. К.Көкірекбаев «Құт дарыған өлкеде» Алматы 2003ж
8. Бейсенова А.С. Қазақстанның физикалық географиялық тұрғыдан зерттелуі. 2002 ж
9. «Мойынқұм таңы» газеті
10. Интернет материалдары

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ПРИЁМОВ АКТИВИЗАЦИИ МЫСЛИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ.

Т.Б Гасанова,

учитель географии
СШ им. М. Горького
Енбекшиказахского района, Алматинской области

Показателем развития государства во все времена является уровень образования в стране. В век научно-технического прогресса объем информации бесконечно увеличивается, поэтому учителя школ должны найти наиболее оптимальные способы организации учебно-воспитательного процесса, когда учащиеся не просто получают хорошие теоретические знания, а умеют самостоятельно их добывать и использовать в повседневной жизни.

Очень важным аспектом работы по развитию профессионализма учителей является Lesson study, представляющий собой подход для исследования класса в целях совершенствования школьной практики. Этот подход наиболее эффективен для сплочения учителей, совместного определения проблем, создания коллаборативной среды для совместного обучения, обмена опытом и коллективной ответственностью за результативность исследования.

В целях улучшения качества образования, развития функциональной грамотности и активизации мыслительной деятельности учащихся МО была сформирована фокус-группа в составе 5 человек, которые использовали подход Lesson Study в среднем звене. Выбрав тему исследования, определили для себя основные цели обучения: наблюдение за обучением учащихся более детально, для того чтобы выявить пробелы в знаниях.

Тема исследования по предметам естественно-математического направления «Новые подходы обучения – диалоговое обучение и групповая форма работы». Исследование в действии на базе школы является процессом, который позволяет анализировать, размышлять и разрешать школьные проблемы. Проблема, с которой мы сегодня столкнулись: применение знаний и навыков в незнакомой жизненной ситуации, умение сотрудничать, помогать друг другу, оценивать свою работу и делать выводы, внедрять в жизнь постановления правительства по функциональной грамотности Саморефлективное исследование собственной практики проводится с целью более углубленного её понимания и дальнейшего совершенствования. Все усилия исследования в действии направлены на переосмысление существующей школьной практики, посредством непрерывного выявления проблем, сбора данных, их анализа и на его основе – практических действий. Исследование в действии является коллаборативным подходом в обучении учителей и развитии их практики.

Ожидаемые результаты:

Для учителя:

- рост профессионального мастерства учителей, повышение эффективности урока через вовлеченность их в исследовательскую деятельность
- активизация учебного процесса; - совершенствование школьной практики
- привлечение учащихся к работе по активизации учебной деятельности
- создание благоприятной учебно-познавательной среды для всестороннего развития личности.

Для учеников:

- применение новых подходов обучения – диалоговое обучение и работа в группах, парах через подход Lesson Study с целью повышения мотивации учащихся;
- создание комфортной среды и позитивного настроения учащихся, в перспективе - повышение качества обучения и образования

Общая цель команды учителей урока исследования (Lesson Study): совершенствование методики преподавания и повышения уровня знаний учащихся

Цель для учеников: организовать активное обучение ученика (А, В, С), способы работы

в классе, а именно, индивидуальной и групповой, с применением приемов критического мышления, новых подходов – диалоговое обучение.

Фокус-группой было решено совместно планировать все уроки в исследуемом классе, совместно наблюдая, анализируя обучение. На 1-ой встрече Lesson Study учителя решили, что выберут трех «исследуемых» учеников, которые являются типичным представителем определенной группы учеников, т.е. сильный – А, средний – В, слабый – С. В дальнейшем уделяя внимание на обучении и развитии именно этих трех представителей учащихся.

Исследование в действии помогает совершенствоваться как опытным, так и начинающим учителям. Поскольку, в результате совместного планирования, совместного наблюдения, совместного анализа учителя формируют и «совместное представление» об обучении. Фокус-группой учителей было проведено исследование уроков химии, географии и биологии в 8 классе с применением подхода Lesson Study.

Цель исследования: как применение новых подходов в обучении, диалоговое обучение, повлияет на усвоение новой темы, активизацию мыслительной деятельности учащихся на уроках.

Для достижения цели было осуществлено совместное планирование, преподавание, наблюдение урока.

Мною был проведен урок географии на тему «Демографическая политика», который был запланирован как урок – исследование, где учащиеся, сами должны были определять цель, критически мыслить, сравнивать, сопоставлять и прийти к единому решению. Выполняя задания в группах, учащиеся закрепили пройденный материал при помощи «Мозгового штурма», составляли проект демографической политики для отдельно взятой страны составляя флаер, защищали свой проект, оценивали проекты своих товарищей. По окончании урока учащиеся высказали свое мнение в рефлексии, где были положительные отзывы по данному уроку.

После урока группа учителей, посетивших данный урок, проанализировали и определили критерии успеха, достигнутые исследуемыми учащимися. Наиболее важными для обучения учащихся явилось мастерство публичных выступлений с флаерами, умение вести диалог, развитие культуры презентации.

Ключевой идеей серии последовательных уроков определили: «Как применение новых подходов в обучении, диалоговое обучение, повлияет на усвоение новой темы?»

Диалоговое обучение было решено использовать на уроках с целью более глубокого осознания и понимания учащимися. Для этого в основную часть урока были введены вопросы для учащихся, и вся деятельность учащихся на уроке была организована в тесном диалоге с учителем. Вопросы носили проблемный характер и давали возможность учащимся обсуждать их как в парах, так и в группах и аргументированно комментировать свои ответы. Работа в диалоге помогла учителям - наблюдателям получить более полный материал за наблюдаемыми учащимися.

По окончании урока было проведено интервью среди учеников, где ученики выразили свое положительное мнение о проведенном уроке.

Можно отметить, что ученики А,В,С активно включались в учебно-познавательную деятельность, ученик А – проявлял лидерские качества, у ученика В – были хорошо развиты коммуникативные навыки, ученик выступал составленным постером от группы, ученик С- более активно включалась в познавательное поле деятельности, но недостаточно раскрылась, но есть первые шаги. Итак, за этими учениками и за классом в целом вели наблюдение коллеги.

Задания к урокам были подобраны таким образом, чтобы активизировать мыслительную деятельность учащихся, носили частично-поисковый характер, заставляющий учащихся проводить ассоциации, анализировать, аргументировать, обсуждать, делиться друг с другом знаниями, а также творческие задания на развитие коммуникативных навыков учащихся.

Учителя отметили, что в группах ребята начинают внимательно присматриваться друг к другу, у них быстрее развивается критическое мышление, они учатся признавать свои ошибки не стесняясь, пытаются учиться самостоятельно, подчеркивают способности и вклад других членов команды.

Фокус-группа отметила, что применение стратегии критического мышления влияет на развитие знаний, умений на уроках, дают возможность раскрыть внутренний потенциал каждого ребенка.

Чтобы добиться хороших результатов на уроках, необходимо использовать идеи

уровневых курсов, идеи семи модулей, чтобы дети на уроках включались в учебно-познавательную деятельность, это стало нормой проводимых уроков, учитель должен научить трудиться учащихся, тогда увеличится темп урока, будут больше хороших учеников, с хорошей успеваемостью и стремлением к учебе, главное заинтересовать учащихся работать в том режиме, где они найдут себя, им будет интересно и нужно в дальнейшем, в становлении как личности.

На основе наблюдения мы сделали выводы: активность ученика зависит от окружения, поддержки учителя, необходим индивидуальный подход к учащимся, правильно продуманные и составленные задания, каждый этап работы и определение целей для каждого ученика. При таком подходе урок будет обязательно ярким, насыщенным, интересным для каждого ученика. выполнения заданий и дисциплиной, разделял ответственность между всеми членами группы, он знал, что несет ответственность за всю деятельность группы. Можно отметить, что применение такого подхода положительно сказывается на слаженности работы как у группы учеников, так и учителей. уделяя внимание на обучении и развитии именно этих трех представителей учащихся.

Переходя от традиционных форм к развивающим, можно повысить мотивацию учащихся. А нам, учителям, самим надо работать в сотрудничестве, обогащать друг друга новыми идеями, учиться на ошибках и искать новые подходы. Это очень непросто – не только обучать своему предмету, а обучать учеников критически мыслить, развивать навыки самообучения и самооценивания, на каждом уроке работать над развитием одаренности учеников.

Следует отметить, что на последующих циклах LessonStudy, у исследуемых был замечен рост организаторских способностей. В каждой группе лидер следил за ходом выполнения заданий и дисциплиной, разделял ответственность между всеми членами.

На основе наблюдения мы сделали выводы:

- активность ученика зависит от окружения, поддержки учителя, необходим индивидуальный подход к учащимся, правильно продуманные и составленные задания, каждый этап работы и определение целей для каждого ученика;

- используя новые подходы в обучении, заложенные в идеях уровневых курсов, а именно, внедрение семи модулей обучения в учебный процесс, мы ориентируем на развитие самостоятельной творчески мыслящей личности, на самореализацию «я» ученика, на развитие творческого потенциала ученика, чтобы он смог применить полученные знания в дальнейшей жизни и легко адаптировался в окружающем мире.

Фокус-группа отметила, что применение стратегии критического мышления влияет на развитие знаний, умений на уроках, дают возможность раскрыть внутренний потенциал каждого ребенка.

Но необходимо помнить, что обязательное условие роста профессионального мастерства – это понимание, анализ и размышление над тем, что мы делаем. Однако, в любом случае учиться только на своей практике сложно и не всегда эффективно. Например, для таких целей конструктивное обсуждение урока с коллегами может быть очень полезным.

Lessonstudy можно рассматривать как средство для развития и усовершенствования преподавания посредством концентрации внимания на обучении учащихся и определить способы использования Lessonstudy в качестве инструмента для совершенствования практики группы учителей, совместно планирующих, преподающих, наблюдающих и анализирующих обучение на исследуемых уроках.

В процессе исследования урока, учителя работают вместе, чтобы планировать, обучать, наблюдать и совместно анализировать урок. В то время как один учитель реализует урок в классе, другие наблюдают и делают заметки на вопросы учащихся и их понимание. Совместное планирование и сотрудничество поможет учителям развить или усовершенствовать инновационные педагогические подходы для удовлетворения потребностей учащихся.

Организация такой практики, как исследование урока имеет ряд преимуществ, среди которых выделяются следующие:

Осознавая, что при проведении исследования урока внимание сконцентрировано не на самом учителе, а на реакции учеников на проводимые им действия, педагог не испытывает давления со стороны коллег, находящихся на уроке. Как следствие, ему значительно проще критически взглянуть на процесс в целом.

Иными словами, организация подобного вида деятельности подразумевает, что

исследование, как таковое, проводится непосредственно участниками процесса, а не приглашёнными из вне компетентными лицами. Именно это и является отличительной особенностью данной технологии в сравнении с другими видами организации и проведения исследований, которые либо описывают, интерпретируют или обобщают педагогический опыт, не принимая во внимание необходимость проведения тщательного анализа с целью выявления образовательных проблем с последующим поиском путей их решения. Целевая направленность подобной технологии заключается в изучении и последующем анализе самого процесса обучения, а не деятельности самого учителя.

Таким образом - это:

- Наиболее эффективный способ профессионального развития;
- Способствует созданию профессионального сообщества учителей;
- Помогает учителям сфокусироваться на том, как думают учащиеся.

ЖЕКЕ ТҰЛҒАНЫ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР АРҚЫЛЫ ТӘРБИЕЛЕУ

Умбетьярова Бактыгүл Нуржановна

Бастауыш сынып мұғалімі
Педагог-зерттеуші
«Чапаев жалпы орта білім беретін мектебі» КММ
БҚО, Теректі ауданы, Долинный ауылы

Мен Ұстазбын. Ертеңгі күннің еңселі ұрпағын саналылыққа қарай бағыттау басты міндетім.

Мен осы ұстаздық мамандықты таңдағанымға мақтанамын, өмірімді бір сәт те шәкірттеріміз елестете алмаймын. Шәкірттерім — менің өмірімнің бір бөлшегі. Менің таңдаған осы жолым — үлкен жауапкершілікті, төзімділікті, ізденімпаздықты, шығармашылықты талап ететін киелі жол. «Ұстаздық еткен жалықпас» — деп хәкім Абай айтқандай, отыз жылдан бері Чапаев ЖОББМ-де жас бүлдіршіндерге әліппені танытып, білім нәрімен сусындатып келемін.

Жаңа кезеңдегі білім берудің өзекті мәселесі жас ұрпаққа адамгершілік рухани тәрбие беру. Халықта «Ағаш түзу өсу үшін оған көшет кезінде көмектесуге болады, ал үлкен ағаш болғанда оны түзете алмайсың» - деп бекер айтылмаған. Сондықтан да қазіргі кезде халқымыздың ұрпақтан ұрпаққа жалғасып келе жатқан салт дәстүрі мен әдет-ғұрыптарын қымбат қазына ретінде бағалап, балалардың жас ерекшеліктеріне сай ата-баба дәстүрі мен халықтық педагогиканы басшылыққа ала отырып шығармашылықпен жұмыстанып келемін.

Шығармашылық жұмысымның тақырыбы «Жеке тұлғаны ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеу».

Идея қайдан туындады? Оған жауапты «Адамға ең бірінші білім емес, тәрбие берілуі керек, тәрбиесіз берілген білім адамзаттың қас жауы» деген ғұлама ғалым Әбу Насыр әл-Фарабидің сөзімен бергім келіп тұр [1].

Міне, осы тұста шығармашылық жобамның мақсаты мен міндеттерімен таныстырғанды жөн көріп отырмын.

Мақсаты: Бүгінгі оқушы – Егеменді еліміздің ертеңгі ұрпағы. Ұлттық құндылықтарын бойына сіңіру арқылы қалыптасқан тәні мен жаны сұлу, өзіне өзі сенімді, халықтың салт-дәстүрін, Ата заңын, тарихын құрметтейтін, елжанды, әлемдік бәсекеге қабілетті тұлғаның негізін қалау.

Бастапқы білім, тәрбие негізін салу.

Міндеттері:

- Бастауыш сынып оқушыларына қазіргі уақыт талабына сай, қоғамымыздың саяси дамуына жауап беретін ұлттық құндылықтар жөніндегі таным, түсініктерінің жиынтығын

меңгерту (білімдік, ақпараттық);

- Ана тілі, діні, оның тарихы, мәдениеті, өнері, салт-дәстүрі, рухани мәден мұраларды қастерлеу;

- Оқушы бойына жанашырлық сезім, намысшылдық тәрбиесі, ұлттық мінезді қалыптастыру;

- Сабақты, сыныптан тыс шараларды тартымды, ұтымды ұйымдастыру;

- Оқушыларды елжандылыққа тәрбиелеу.

Жеке тұлғаны ұлттық тәрбие арқылы дамыта отырып, нақты әрекет арқылы оқытуда төмендегі құндылықтардың болуы қажет:

• белсенді қарым-қатынас: оқушы мен мұғалімнің әрбір мәселеде өз көзқарастарын білдіріп отыруы;

• индивидуалдік: мұғалімнің әр жеке оқушының ерекшелігін дамытуы, қоғам алдындағы жауапкершілігінің болуы;

• өзіндік тәртіп: өзіндік бақылау мен бағалауды, шешім қабылдауды үйрену және оны дамыту;

• шыдамдылық: әр түрлі пікірлерді қабылдай алу, бір-бірінің пікірлері мен ерекшеліктерін құрметтеу, қабылдау [2].

Өзектілігі: халық педагогикасын жаңдандыру; мәңгілік ел болудың негізгі өзегі – ұлттық бірегейлікті сақтау; өскелең ұрпақты ұлттық құндылықтар арқылы оқыту және тәрбиелеу. Ол үшін ең әуелі ұрпағымызды бала кезінен ұлттық тәлім-тәрбиеге баулып, халқының салт-дәстүрін жақсы білетін саналы азамат тәрбиесіне көңіл бөлуіміз керек. Сондықтан қатардағы жеке тұлғаны нағыз толыққанды тұлғаға айналдыру үшін ұлттық құндылықтар арқылы тәрбие берудің маңызы зор.

Ұлттық құндылықтар дегенді оқушыға қалай түсіндіреміз?

Қарапайым тілмен айтқанда, ұлттық құндылықтар белгілі бір ұлтқа ұлт азаматына тән зат, адами қадір-қасиет, яғни ғасырлар бойы жинақтаған ұлттық рухани және материалдық құндылықтар. Ол – тәрбие мен оқытуға бағытталған мұрағаттар. Оларға меймандостық, кісілік, сыйластық, имандылық, кішіпейілділік, салауаттылық, қайырымдылық, ізгілік, еркіндік, өнерпаздық, сыпайылық, мәдениеттілік, шығармашылық, рухани байлық, махаббат сынды қасиеттер жатады. Кез-келген ұлттың сипаты бес қағидаға келіп тіреледі. Біріншісі – тілі, екіншісі – діні, үшіншісі – дәстүрі, төртіншісі – тарихы, бесінші – атамекені [3].

Ал, осы ұлттық тәрбиені бала бойына сіңіруде бастауыш сыныпта атқаратын жұмысының орны ерекше. Тәрбиені сәби ана құрсағынан бастаса, оны білім теңізінің мектеп атты кемесінде ұлттық құндылықтарымызбен жетілдіру өте маңызды. Біз өзіміз, яғни ұстаздар қауымы қазақ халқының ұлттық салт-дәстүрін толық білеміз бе?

Осы төңіректе біз ойланып көрейікші.

Халқымыздың әдет ғұрпын, салт-дәстүрін, ата-ана, ұстаз өзі толық білмей тұрып, балаларға ұлттық тәрбие беруі мүмкін емес. Қай заманда болсын, ұлттық өрлеудің халықтық қалыптасудың ең негізгі шарты – білім. Ұлттық тәрбиенің өрісі мен өресі бүгін де, ертең де, халық үшін көкейтесті мәселе. Ұлттық мәдениет болмаса ұлт сақталмайды. Ал бастауыш сынып ұлттың да, ұлттық мәдениеттің де, өмір сүруімен дамуының алғашқы баспалдағы болып саналады.

Бастауыш сыныптарда бұл жұмысты жүзеге асырудың төмендегідей мүмкіндіктері бар:

- топтағы тәрбие сағаттары;

- ана тілі, дүниетану және музыка сабақтарындағы ұлттық құндылықтарға бағыттап отыратын шағын мәтіндерді таңдап, талғап пайдалану;

- арнайы факультатив курсын жүргізу;

- сыныптан тыс жұмыстарды жетілдіру.

Осы жерде өзімнің тәжірибеммен бөлісе отырып, жетістіктеріме тоқталып кетуді жөн көріп отырмын.

- Оқушыларымыздың саусақ моторикасын дамытып, көркем жазуға баулу мақсатында «Тоқыма» үйірмесімен жұмыстанып, 2017 жылда облыс көлемінде, 2021 жылы республика көлемінде авторлық бағдарламамды тараттым. Қазіргі уақытта оқушыларым үлкен үзіліс кезінде ілмекпен тоқуды әдетке айналдырды.

- Ойлау, логикасын, есептеу дағдыларын дамыту мақсатында қазақтың ұлттық ойындарының бірі «Тоғызқұмалақ» ойынын оқушыларымызмен бірге ойнап, қызығушылықтарын арттырып келемін.

- Сыныптан тыс уақытта былтырғы оқу жылында ұлттық мереке «Наурыз мерекесін» тойлау мақсатында театрға оқушыларымызмен бірге барып, ұлттық құндылықтарымызды бойымызға сіңіріп қайттық.

- Оқушы санасына ұлттық құндылықтарды сіңірудің тағы бір жолы – халық ауыз әдебиетінде жатқандығы белгілі.

- Өйткені жасынан ертегі, жаңылтпаштар, жұмбақтар, мақал-мәтелдер, аңыз әңгімелер, шешендік сөздер мен батырлар жырларын, жыраулар шығармаларын оқып, жаттап, маңызды да, құнды тұнығына қанып өскен баланың бойында еліне, жеріне, халқына адамзатқа деген сүйіспеншілігі арта отырып, ұлтжанды, намысқой, арлы азамат боп қалыптасады.

- Сондықтан, оқушыларым үнемі мәнерлеп оқу, интеллектуалдық, зияткерлік сайыстарға қатысып, жүлдері орындарға ие болып жүр.

- Сабағымның ұйымдастыру, бағалау, кері байланыс бөлімдерінде бауырсақ, киіз үй, домбыра, қоржын, асық т.б ұлттық бұйымдарды қолдана отырып, әр-түрлі әдіс-тәсілдерді қолданып келемін.

Қорыта келе, мектеп табалдырығын жаңа аттаған кішкентай шәкірттердің өз халқының ұлттық құндылықтарын саналы түрде түсініп, қабылдауына, салт-дәстүрлерін қадір тұтып, елін сүйетін, рухы жоғары, патриоттық, ұлттық құндылық бағдары анықталған АЗАМАТ болып жетілуіне бастауыш мектептегі ұлттық құндылық бағдар қалыптастыру міндетінде және маңызы зор деп есептеймін. Халқымыздың маңдайына біткен ұлттық құндылықтарымызды, сонау өткен ғасырлардан өшпес мұра болып қалыптасып келе жатқан дархан халқымыздың таратқан үлгі насихаты асыл мұраларымызды дәріптеп, білімге ден қойып көп ізденіс жасамайынша оқыту мен тәрбиені бірге ұштастырып, ықпалдастыру мүмкін болмайды. Оқыту мен тәрбиені ықпалдастырып қажымай еткен еңбек арқасында әлемдік деңгейдегі дарынды да тәрбиелі оқушы тұлға шығатынына сенімім мол.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Ұзақбаева С. А. Халықтық педагогикадағы эстетикалық тәрбие: пед. ғыл. докт... дисс.,- Алматы, 1993. - 420б.
2. Шашақова А. Халық тәлім-тәрбие бастауы. – Алматы: Рауан, 1994.- 112б.
3. Толегенова, А. Б. Жеке тұлғаны ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеу / А. Б. Толегенова. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2015. — № 7.2 (87.2). — С. 64-65. — URL: <https://moluch.ru/archive/87/17229/> (дата обращения: 29.11.2023).

ӘДІСТЕМЕЛІК ЖҰМЫС НӘТИЖЕСІ – САПАЛЫ БІЛІМ

Батыс Қазақстан облысы Теректі ауданы
Федоровка жалпы орта білім беретін мектебі
Мектеп директорының оқу ісі жөніндегі орынбасары
Гиззатова Жемистуль Искаковна

Мектептегі әдістемелік жұмыс – педагогтардың кәсіби шеберлігі мен мамандығын жоғарылатудың негізі, мұғалімдердің әдістемелік дайындығымен тұтас оқу-тәрбие процесінің тиімділігін арттырудың өзара байланысы. Мұғалімдердің теориялық дайындығын жетілдіру – оның әдістемелік жұмысының сапасын арттырудың кепілі. Ғылыми жетістіктерін және алдыңғы қатарлы тәжірибелерді ендірудегі негізгі жұмыс түрлері. Мұғалімдердің өзіндік білім көтеру жұмысы – әдістемелік жетілудің негізі.

Мектептегі әдістемелік жұмыстардың түрлері және әдістері.

Мұғалімдердің аттестатталуы - мамандық шеберлігінің шынайы деңгейін айқындайтын құрал. Мұғалімдерді аттестаттау, аттестатталатын мұғалімдердің педагогикалық іс-әрекетін сараптау үшін мұғалімнің мектептегі оқу-тәрбие жұмысының өлшемдері мен көрсеткіштерін диагностикалау әдістемесі.

Мектептегі әдістемелік жұмыс педагогикалық мәдениетті көтерудің шарты. Мұғалімнің кәсіптік дайындығы оның педагогикалық жоғары оқу орнын бітірумен аяқталмайды, ол

мұғалімнің кәсіптік қызметінің бүкіл кезеңін қамтиды. Сонымен бірге мұғалімнің кәсіптік білімін үздіксіз көтеріп отыруы оның шығармашылық қабілетін дамытуды және дербес педагогикалық тәжірибесін үнемі дамытудың шарты болып табылады. Егер мұғалім қоғамдық ортада белсенді позиция ұстанып, оның дербес тәжірибесі әлеуметтік және педагогикалық тәжірибемен кірігіп педагогикалық ұжымның қолдауына ие болып, кәсіптік шығармашылық ізденісін көтермелеп отырса, мұғалімнің кәсіптік шеберлігі мен педагогикалық мәдениетінің артуы барынша жемісті болары сөзсіз.

Мұғалімдердің біліктілігін жетілдіру жоспарына сәйкес олар бес жылда бір рет мұғалімдер біліктілігін көтеру институттарында немесе педагогикалық жоғары оқу орындарының арнаулы факультеттерінде арнайы дайындықтан өтуі тиіс.

Аттестаттаудың негізгі мақсаты педагог қызметкерлердің кәсіптік біліктілігін көтеру, шығармашылық белсенділігін дамыту, әлеуметтік қорғауды қамтамасыз ету. Үнталандырудың негізгі құралы ретінде мұғалім еңбегіне ақы төлеуді жіктеу болмақ. Жалпы педагогикалық процестің сапасы мұғалімнің жалпы дайындығына, педагогикалық біліміне және әдістемелік шеберлігіне байланысты.

Педагогикалық және әдістемелік жұмыстардың ұжымдық формалары:

Мектептің педагогикалық кеңесі.

Мектептің әдістемелік кеңесі.

Мұғалімдердің әдістемелік пән бірлестіктері.

Кіші шығармашылық топтар.

Психологиялық-педагогикалық семинарлар.

Практикумдар-семинарлар.

Ғылыми-практикалық конференциялар.

Педагогикалық оқулар.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында: «Білім беру жүйесінің басты міндеті ұлттық және жалпы азаматтық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар: оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» деп білім беру жүйесін одан әрі дамыту міндеттерін көздейді. Сондықтан, қазіргі АҚШ даму кезеңі білім беру жүйесінің алдында оқыту үрдісі технологияландыру мәселесін қойып отыр. Заман талабына сай білім берудің стратегиялық мақсатын өз жауапкершілігін сезіне алатын, өздігінен әрекет етуге және әрекетінің шешімін таба білуге қабілетті, барлық істе сауатты тұлғаны оқыту мен тәрбиелеуді қамтамасыз ету болып табылады. Жоғарыдағы мақсаттарға жоғары оқу орындарында білім берудің Отандық және әлемдік тәрбиелерінде қалыптасып, өз қызметін оң атқарып келе жатқан білім мазмұнының негізгі құрылымын жобасын жүзеге асыруда қолданылатын жаңа педагогикалық технология арқылы жету көзделеді.

Дүниежүзінде білімнің рөлі артып, әр елдің өзіндік білім беру жүйесі тағайындалған. Бірақ, ол әлем халықтарының білім берудегі тәжірибесімен, бағыт-бағдарымен деңгейлес болуы қажет. Қазақстан Республикасындағы үлкен өзгерістердің білім беру саласында қамтылуы маңызды іс-шара болып табылады. Осы орайда білім беруді дамыту тұжырымдамасы Қазақстан Республикасының білім беру жүйесін дамытудағы маңызды құжат екендігі сөзсіз.

Қазақстан Республикасының білім беру саласындағы бүгінгі басты міндеттерінің бірі- жастарға терең білім беру. Ал, оның негізгі техникалық және кәсіптік білім берудің оқыту үрдісін жақсартуға жаңа технологияларды енгізу болып табылады. Оқу тәрбие үрдісіне жаңа инновациялық әдіс тәсілдерді енгізу оқушылардың білімге деген қызығушылығын, талпынысын арттырып өз бетімен ізденуге шығармашылық еңбек етуге жол салады. Оқушылар терең де жүйелі білім және әдістемелік тәсілдерді пайдалана отырып, сабақты қызықты да тартымды өткізу мұғалімнің шеберлігіне байланысты. Қоғам дамыған сайын, барлық құрылым бірге дамиды.

Қазіргі таңда кәсіптік және технологиялық білім беру үрдісінде кеңінен қолданылып жүрген бірнеше инновациялық технологияларды атап көрсетуге болады.

Білім беру жүйесіндегі инновациялық технологиялар:

- Проблемалық оқыту;
- Дамыта оқыту;
- Деңгейлеп оқыту;
- Дәстүрлі оқыту;
- Модульдік оқыту;

- Сұрақ-жауап ойындары;
- Цифрлық білім беру ресурстары.

Жаңа технологиялардың педагогикалық негізгі қағидалары:

- балаға ізгілік тұрғысынан қарау;
- оқыту мен тәрбиенің бірлігі;
- баланың танымдық күшін қалыптастыру және дамыту;
- баланың өз бетімен әрекеттену әдістерін меңгерту;
- баланың танымдылық және шығармашылық икемділігін дамыту;
- әр оқушының дамуы үшін жүйелі жұмыс істеу;

Проблемалық оқыту – ғылыми таным нәтижелерін, білімдер жүйесін ғана меңгеріп қоймай, сонымен бірге нәтижелерге жету жолдарын, баланың таным дербестігін қалыптастырып, оның шығармашылық қабілеттерін дамыту.

Дамыта оқыту – мектеп жасына дейінгі балада білім, білік дағдының қалыптастыруын жоққа шығармайды, бірақ оқыту мен тәрбиелеу баланың дамуын қамтамасыз ететін жағдай болу керек. Дамыта оқыту технологиясы ұйымдастырылған оқу іс әрекетіне балаларға тәрбиешінің қарапайым ізденіштік, зерттеушілік іс әрекетін қалыптастыру тән. Дәстүрлі оқыту – балалардың таным қабілеттері және жас мөлшері шамамен бір деңгейді құрайды. Оқыту барысында жоспарланған тақырып кеңінен түсіндіріледі, балалар сол тақырып бойынша білім, білік дағдыларын игеру мақсатында жұмыс істейді. Цифрлық білім беру электрондық оқулықтар, компьютерлік ойындар, виртуалды жаттығу әдістері, ғылыми-әдістемелік зерттеулер құрайды. Цифрлық білім беру міндеті:

- Оқытушының сабаққа дайындығына көмек
- Оқытушының сабақ өткізу үрдісінде көмек
- Оқушының үй тапсырмасын орындауда көмек.

Сол негізгі құрылымның бірі ретінде білім беру жүйесінің толассыз даму және тоқтамсыз өзгеріс үстінде болу, үдерістің бір белгісі екені анық. Әлемдік сарапшылар білім беру жүйесін салыстыруға келетін бірнеше елдерді атап көрсеткен. Олардың алғашқы бестігіне АҚШ, Канада, Сингапур, Финляндия, Швеция тағыда басқа бірнеше елдер жатады. Ол елдер ең алдымен білім саласына салынған инвестиция көлемін, мамандар дайындау мәселесін, оқулар арасындағы қоғамдастық тағы да басқа жиырма шақты критерийді негізге алған. Жаңа ғасыр көгінде әлем кеңістігіндегі білім беру саласы да жаңа арнаға бет бұрды. Бүгінгі ақпараттар легі тасқындаған уақыттың талғамы бөлек, талабы өзгеше болғандықтан заманға сай қоғам болашағы жас ұрпақты тәрбиелеу үлкен жауапкершілікті міндеттеді. Бұрынғы цензуралық білім жүйесі, стандартты қайталауға арналған сабақ құрылымы ата-ананың да, баланың да талғамынан табылмады. Бұл жалғыз біздің елімізді ғана емес, басқа мемлекеттерді де толғандырды.

Қазіргі кезеңде Республикамызда білім берудің жаңа жүйесі жасалып, қазақстандық білім беру жүйесі әлемдік білім беру кеңістігіне енуге бағыт алды.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Скакун В.А. Введение в профессию мастера производственного обучения: Методические пособие-М. :Высш.шк.,2010г.
2. Қабдықайыров Қ., Инновациялық технологияларды диагностикалау,- А ,2015
3. Раджерс Э. Инновация туралы түсінік , - // Қазақстан мектебі ,№4 , 2011. «Әлеуметтік әріптестік жағдайында техникалық және кәсіптік білім беру», Білім беру мекемесі басшыларының анықтамалығы №2 (26) 2013ж;

ПОЗИТИВТІ КӨЗҚАРАС ӨМІРГЕ ЖОЛ АШАДЫ

Тыныштыбаев Мурзатай Тыныштыбаевич
Сарапшы, педагог-психолог
Абай атындағы жалпы орта білім беретін мектебі
Батыс Қазақстан облысы, Теректі ауданы, Абай ауылы

Мақсаты: Жасөспірімдер арасындағы аутодеструктивті мінез-құлықтың алдын алу
Міндеттері:

- Болып жатқан оқиғаларды әртүрлі қырынан талдай білуге үйрету;
- Қандай да бір оқиғалардан шығудың жолдарын іздеуге үйрету;
- Позитивті өзіндік «Мен» -ін қалыптастыру;
- Өзіндік ұстанымды көрсете білу дағдыларын дамыту;
- Қоршаған ортаға позитивті қарым-қатынас қалыптастыруына көмектесу;

Түрі: тренинг-сабақ

Әдістері: көрнекі, демонстрациялық, сөздік, практикалық, диагностикалық, әңгіме, ойын.

Жұмыс формасы: ұжымдық, жеке

Қатысушылар: 7-9 сынып оқушылары

Көрнекі құрал-жабдықтар: презентация, жүрек, шарлар, А4 қағазы, стикерлер, жіп, сандық, түсті маркерлер, т.б

Жоспар:

I Кіріспе

1. «Менің атым» жаттығуы

2. «Сүйікті ісім» жаттығуы

II Негізгі бөлім

1. «Өмір жебесі» әдістемесі

2. «Эмоционалды босаңсу» жаттығуы

3. «Даналық әлемі» аңызы

4. «Қақпан» жаттығуы

5. «Қыл көпір» жаттығуы

III Қорытынды

1. «Сандық» жаттығуы

2. «Соңғы сөз» жаттығуы

Барысы:

I Кіріспе

- Салематсыздар ма балалар! Бүгінгі сабағымыздың тақырыбы: Позитивті көзқарас өмірге жол ашады. Ендеше сабағымызды бастайық.

1. «Менің атым» жаттығуы

Мақсаты: Коммуникативті қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыру.

Нұсқау: - Менің қолымдағы жүрек өмірдің символы. Осы жүректі қолымызға алып, қасымыздағы адамның есімін атап, есімінің алғашқы әріпінен басталатын жақсы қасиетін қосып айтамыз.

Талдау:

- Қасымыздағы адамның жақсы қасиеттерін атау сіздерге қиындық тудырды ма?

- Сіз туралы мақтау естігенде қандай күйде болдыңыз?

2. «Сүйікті ісім» жаттығуы.

Мақсаты: Позитивті өзіндік «Мен» -ін қалыптастыру;

-Балалар біздің әрқайсымыздың сүйіп айналысатын, қызығушылық танытатын істеріміз бар. Біздің қасымызда жүрген ата-анамыз, күнде қасымызда жүрген достарымыз да кейде біздің нені қалайтынымызды біле бермейді.

Нұсқау: - Қазір шеңберге тұрып: «Мен ұнатамын» сөз тіркесімен әркім өзінің сүйікті ісін айтып шығады.

Қорытынды: Біз әрқайсымыз жеке тұлғамыз, сондықтан да қызығушылығымыз әртүрлі болуы бұл заңдылық.

II Негізгі бөлім

1. «Өмір жебесі» әдістемесі

Мақсаты: Оқушылардың жай-күйлерін анықтау.

Нұсқау: Алдарыңыздағы параққа өздеріңізді бейнелейтін суретті таңдап салыңыз.

Нәтижені өңдеу: Түзу жебе – тыныштықтағы өмір; қисық жебе – көңіл күйдің болмауы; иірімі көп жебе – өмірдегі қиындықтардың белгісі; шеңбер жебе – тұрақтап қалған өмір белгісі.

2. «Эмоционалды босаңсу» жаттығуы

Мақсаты: Негативті ойлардан арылу

Нұсқау: - Балалар қазір алдымызда тұрған шарды аламыз. Содан кейін асықпай ойланып бұрын сізбен болған жайсыз жайттарды, әлі де кешірілмеген өкпе реніштерді есімізге түсіреміз. Енді барлық негативті шарды үрлеу арқылы ішімізден, ойымыздан шығарамыз, яғни тазартамыз. Үрлеп болсақ шардың ауызын бекітіп, шарды жарып жібереміз. Шарды жарып жібергенде негативті ойлар жоқ болып кетеді. Енді біздің есімізде тек жақсы ойлар қалды.

Талдау:

- Негативті жайларды есіңізге түсіргенде қандай күйде болдыңыз?

- Шарды жарып жібергенде не сезіндіңіз?

3. «Даналық әлемі» аңызы

Бұл елде барлығын білетін дана қария өмір сүріпті. Бір адам ол қарияның барлығын біле білмейтінін дәлелдегісі келген. Көбелекті екі алақанының ортасына ұстап дана қарияға келеді. Қариядан: «Менің қолымдағы көбелек тірі ме, әлде өлі ме?» - деп сұрайды. Жігіт: егер тірі десе өлтіре саламын, егер өлі десе жібере саламын – деген ойда тұрады. Дана қария ойланып: «Барлығы сенің қолыңда» - деген екен.

Талдау: - Жігіт өзіне көп ой түйді, ал сіздер не түйдіңіздер?

Қорытынды: «Барлығы сенің қолыңда» сөзінде үлкен мағына жатыр. Өмірден жақсылық көру, жақсылық жасау сенің қолыңда.

4. «Қақпан» жаттығуы

Мақсаты: Кедергілерді жеңе білу дағдыларын қалыптастыру.

Нұсқау: - Екі топқа бөлінеміз. 1- топ шеңбердің ішінде қалады да, 2- топ шеңбер құрып қолдарымен ұстап тізбектеліп тұрады. Шеңбер ішіндегілер адамдар, ал шеңбер құраушылар қақпан. Іштегі адамдар әртүрлі тәсілдерді қолдана отырып қақпаннан шығып кетуі тиіс. Ал қақпан құрушылар мейлінше шығармауы керек. Кей жағдайларда шығаруына да болады.

Қорытынды: - Өмірде де осылай болады. біз қандай да бір кедергілерге тап болып одан шығудың жолын таба алмайтын секілдіміз. Батылдық танытып, өз-өзімізге сеніп, күш тауып, шынайы, мейірімді болсақ, көмек сұрай білсек міндетті түрде ондай адамдар табылады. Қиын сәттерде сіздерге көмек қолын соза алады, тек көмек сұрай білу қажет.

5. «Қыл көпір» жаттығуы

Мақсаты: Кедергілерді жеңе білу дағдыларын дамыту.

Нұсқау: Алдарыңыздағы қыл көпірден әрқайсысымыз жеке –жеке сол көпірден құламай өтуіміз керек.

Талдау: - Қаншалықты қиын немесе жеңіл болды?

- Өмірде мұндай жағдайда болғыңыз келе ме?

III Қорытынды

1. «Сандық» жаттығуы

Мақсаты: Өмірге позитивті көзғарас қалыптастыру.

Нұсқау: - Сіздер өмірлік жолға дайындалып жатырсыздар және соған байланысты сандықты жинауымыз керек. Яғни өмірде ең қажетті адами қасиеттерді жинауымыз қажет. (Парта үстінде тұрған сандыққа стикерге жазылған қасиеттерді салады)

2. «Соңғы сөз» жаттығуы

Оқушылар шеңберге тұрып : «Мен білемін, өмірде жетістіктер бар, оған жету тек біздің өз қолымызда » деп бәрі бірге айтады.

ҚОҒАМДАҒЫ ПЕДАГОГ МӘРТЕБЕСІ

**Батыс Қазақстан облысы, Теректі ауданы
Абай атындағы жалпы
орта білім беретін мектебінің
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі
Ахмадиева Алия Сансызбаевна
педагог-сарапшы**

Педагог деген кім? Ол қандай болуы керек? Педагогтің қоғамдағы рөлі, беделі қандай болмақшы?-деген сұрақтар төңірегінде ойланып,ізденгенімде, қазақтың ағартушы ақыны, түркітанушы, педагог Ахмет Байтұрсынұлының: «Ең әуелі мектепке керегі - білімді, педагогика мен методикадан хабардар,жақсы оқыта білетін мұғалім », -деген пікірін оқығанымда, мені толғандырған сұрақтарға жауап тапқандай болдым. Бұл пікір мен іздеген сұраққа жауап қана емес, маған,тіпті, барша ұстаздар қауымына ауыр жүк, зор міндет жүктегендей болып көрінді. Осы орайда,Б.Момышұлының «Ұстаздық- ұлы құрмет. Себебі,ұрпақтарды ұстаз тәрбиелейді.Болашақтың басшысын да,данасын да, ғалымын да,еңбекқор егіншісін де,кеншісін де ұстаз өсіреді», -деп ертеңгі ел тұтқасы болатын жас буынды тәрбиелеу,оларды терең біліммен,жаңашыл көзқараспен қаруландыру,өмірге бейімдеу,жаңа заманның көшінен қалмайтындай үлкен өмірге дайындау ұстаздардың қолын да екендігін айтып отыр. Сондықтан да, педагог - рухани бай, зиялы,мәдениетті, шығармашыл жан болуы керек.

Ал, педагогтың рухани байлығы оның балаға деген риясыз махаббаты, мейірімділігі мен адамгершілігінде. Соңғы ұрпаққа алдыңғы ұрпақтың жинаған тәлімі мен мәдени құндылықтарын жеткізу де сол ұстаздардың еншісіндегі дүние десек еш қателеспейміз. Бір сөзбен айтқанда: «Ұстаз- мектептің жүрегі, бала жанының бағбаны». Педагог- тәрбиеші ғана емес,білім беру жүйесіндегі басты тұлға. «Бір әріп үйреткен ұстазыңа,қырық жыл тағзым ет»,- деген нақыл сөздің өзі қай қоғамда болмасын педагог мәртебесінің қаншалықты зор екендігінің айқын дәлелі. Өйткені,мұғалім-бүкіл білім беру жүйесінің басты тұлғасы,адамзат өркениетін дамытушы ұлы күш.

«Алты Алаштың баласы бас қосса, төрдегі орын-мұғалімдікі», -деп педагог-жазушы М.Жұмабаев айтқандай , өзінің өмір бойы жинаған білімін ұрпақтарынан еш аямайтын ұстаздардың мәртебесінің бәрінен де жоғары екендігін халқымыз ертеден-ақ мойындаған. Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев ел арасындағы осы сөзді қайта тірілкендей болды.

Президентіміздің 2019 жылдың 30 желтоқсанындағы «Педагог мәртебесі туралы» заңы ұстаздар қауымына жаңа серпін,тың қолдау әкелгендей болды.Бұл заңның қабылдануы, заман қалай өзгерсе де, ұлы мамандық иелеріне деген құрметтің еш өзгерместен,өз деңгейінде сақталып қалғандығының дәлелі.

Заң мұғалімдер үшін қандай өзгерістер әкелді?- деген сауал туындайтын болса, бұл заң барлық педагогтердің жеке дамуына ғана емес,оқу үрдісін жаңартуға зор мүмкіндік берді. Бұл заң жаңашыл,шығармашыл педагогтердің озық іс-тәжірибе таратуына,ақпараттық ресурстарды тегін пайлана отырып, кәсіби біліктілігін арттыруға жол ашты.Бір сөзбен айтсам,кәсіби құқықтарына қол жеткізуге мүмкіндік берді. Бұл заң педагог еңбегінің еленуіне мүмкіндік алып берді.

Қоғамда педагогтің мәртебесімен қатар, оның қоғам алдындағы жауапкершілігі де артып отыруы қажет. Сондықтан да, XXI ғасыр ұрпағын оқытып,тәрбиелеуде ұстаздар қауымының жауапкершілігі күн санап артуда. Жаңашылдық, жаңа технология, жаңа әдіс-тәсілдер, жаңа ізденіс,тынымсыз еңбек...Осы талаптарды орындау үшін мұғалім түбегейлі өзгеруі қажет. Неліктен өзгеру керек? Дәлірек айтсам, ескі көзқарастан алшақтап, жаңаға бетбұрыс, жаңаша білім беруге көшу - заман талабына айналу. Әлем өзгеруде,қоғам көші ілгері жылжуда... Ұстаз үшін өзгеріссіз қалу-өте қауіпті. Өзгеріс қажет. Ал, педагогтың өзгеруі дегеніміз- сабақ беруде оқытудың жаңа технологияларын тиімді пайдалана отырып,оның нәтижесіне қол жеткізуі. Бұл идеяны өткен ғасырың өзінде-ақ Жүсіпбек Аймауытов «Жаңа технология-жаңадан жаңаны іздеу», -деп дөп басып айтып кетіпті. Адамзат өркениетінің даму тарихында жақсы мектебі мен жаңашыл мұғалімдері бар мемлекет ғана алға озып шығатынына ешкім күмән келтіре алмайды. Себебі, мектеп

жұмысы мен оқушы жетістіктерін өрістетудегі негізгі тұлға- мұғалім. Өйткені, ұстаз - бір ғана ұлды ғана емес, тұтастай ұлтты тәрбиелейтін тәрбиеші.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында: «Білім беру жүйесінің басты міндеті: оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу», - деп білім беру жүйесін одан әрі дамыту міндеттерін көздейтінін жеткізеді. Осы орайда, сансыз ақпараттардың ішінен өзіне қажетін өлшеп алып, өмірге деген көзқарасын, ұстанымын, қажеттіліктерін, құндылықтарын жалпы адами құндылықтармен байланыстыра алатындай тұлға тәрбиелей алса ғана ұстаз мәртебесінің жоғарлағаны деп ойлаймын.

«Тәуелсіз ел тірегі- білімді ұрпақ», - демекші жаңа дәуірдің күн тәртібінде тұрған өзекті мәселе бұл- білім беруді дамыту. Заман талабы күн санап өзгеруде. Осынау өзгерістен қалмай, өзекті мәселенің түйткілін шешіп, білім кеңістігінен орын ала білген педагогтың мәртебесі де жоғары болмақ.

Атақты педагог Я.А. Коменскийдің «Мұғалім - мәңгі нұрдың қызметшісі. Ол - барлық ой мен қиял-әрекетіне ақылдың дәнін сеуіп, нұр құятын тынымсыз лаулаған жалын иесі» - деген өсиет сөздерін санамда мәңгі сақтап, осы пікірден қуат алып, шыңдалып келемін. Мұғалім өз пәнінен сабақ беретін жай оқытушы емес, жаңалықтың жаршысы, ұлт тәрбиешісі десем қателеспеймін шығармын, сірә.

СИНУС, КОСУНУС, ТАНГЕНС, КОТАНГЕНС ПРОИЗВОЛЬНОГО УГЛА (УРОК АЛГЕБРЫ В 9 КЛАССЕ)

Жанахметова Алия Эрмековна
учитель математики и физики Подстепновской СОШ №1
Западно-Казахстанской области, Теректинского района

Цель обучения в соответствии с учебной программой:

знать определения тригонометрических функций;

знать взаимосвязь координат точек единичной окружности с тригонометрическими функциями;

ХОД УРОКА

1 этап: Организационно-подготовительный.

Музыкальное приветствие на разных языках

Деление на группы методом «Выбор карточки»

Постановка темы урока по методу «Поиск слов»

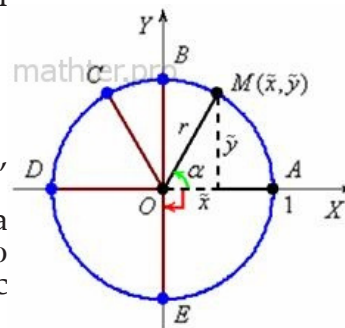
Актуализация знаний. Метод «Случайное колесо». Отвечают на вопросы по темам прошлых уроков (перевод из градусной меры в радианную и наоборот). (Программа «Wordwall»)

1. Переведите радианы в градусы $\pi/2$, $\pi/3$, $\pi/4$, $\pi/6$

2. Переведите градусы в радианы 30, 45, 60, 90

Метод «Сопоставление» Вспомните правила синусов, косинусов, тангенсом, котангенса

Для определения синуса, косинуса, тангенса, котангенса на координатной плоскости используют так называемую единичную окружность (радиуса 1). Изобразим её в декартовой системе с центром в начале координат:

Рассмотрим произвольную точку $M(\bar{x}, \bar{y})$, принадлежащую окружности, и положительно ориентированный угол $\alpha = \angle AOM$ (зелёная стрелка).

Синусом угла α называют отношение ординаты точки M к радиусу окружности:

$$\sin \alpha = \frac{\bar{y}}{r}$$

Косинусом угла α называют отношение абсциссы точки M к радиусу окружности:

$$\cos \alpha = \frac{\tilde{x}}{r}$$

Тангенс угла α – есть отношение $\operatorname{tg} \alpha = \frac{\tilde{y}}{\tilde{x}}$ (если $\tilde{x} \neq 0$),

и котангенс: $\operatorname{ctg} \alpha = \frac{\tilde{x}}{\tilde{y}}$ (если $\tilde{y} \neq 0$).

2 этап: Новая тема.

Определим значения функций. На шариках даны задания для каждой группы. Учащиеся готовят задания. Каждая группа выступает, показывая пути решения задач.

Получаем таблицу со значениями данных функций

Метод: «Найди пару» (Программа «Wordwall»)

При повороте точки P на угол $\frac{\pi}{2}$ получается $(0; 1)$.

При повороте точки P на угол $\frac{-\pi}{2}$ получается $(0; -1)$.

При повороте точки P на угол $\frac{3\pi}{2}$ получается $(0; -1)$.

При повороте точки P на угол $-\pi$ получается $(-1; 0)$.

Работа с заданиями с учебника 20.6

Метод: «Откройте поле» (Программа «Wordwall»)

Найдите значение выражения:

1) $2\sin 30^\circ + 2\cos 45^\circ$; 2) $3\sin 60^\circ - 2\cos 60^\circ$;

3) $\sin 30^\circ - 3\operatorname{tg} 45^\circ$; 4) $\sin 45^\circ + 2\operatorname{ctg} 60^\circ$.

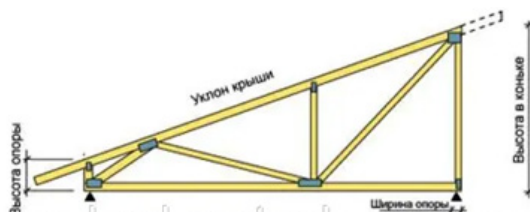
Чему равно значение выражения:

1) $\operatorname{tg} \frac{\pi}{3} + 2\operatorname{ctg} \frac{\pi}{6}$; 2) $\operatorname{tg} \frac{\pi}{4} - 3\operatorname{ctg} \frac{5\pi}{6}$;

3) $3\cos \frac{\pi}{3} + 2\sin \frac{\pi}{4}$; 4) $-\sin \frac{\pi}{2} + 2\operatorname{ctg} \frac{3\pi}{4}$?

«СМС» методом учащиеся обмениваются вопросами и выполняют взаимопроверку, оценивая друг друга лайками

3 этап урока: Применение
В строительстве

$\alpha = 45^\circ$ Решение:
 $b = 8 \text{ м}$
 $h = ?$ $\operatorname{tg} \alpha = \frac{h}{b/2}$
 $\operatorname{tg} 45^\circ = \frac{h}{8/2}$
 $\frac{\sqrt{2}}{2} = \frac{h}{4}$
 $h = 2\sqrt{2} \approx 2.8 \text{ (м)}$

В медицине

Врач-рентгенолог рассматривает рентген-снимок, где образуется угол 60° . Найдите расстояние между структурами организма, если высота 50 м.

В спорте

Скалолаз поднимается на 30-градусный уклон у подножья горы. Если он поднимается с постоянной скоростью 3 м в час, то на какой высоте он будет через 5 часов?

«Лайфхаки» по заучиванию правил функций.

4 этап урока: Рефлексия

Рефлексия проводила по QR коду, используя программу Paddlet

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫ: БҮГІНІ МЕН БОЛАШАҒЫ

Батыс Қазақстан облысы Теректі ауданы
Федоровка жалпы орта білім беретін мектебі
Бастауыш сынып мұғалімі
Сұлтанова Айнагул

Қазіргі білім беру жүйесінің мақсаты - бәсекеге қабілетті маман дайындау. Мектеп – үйрететін орта, оның жүрегі - мұғалім. Ізденімпаз мұғалімнің шығармашылығындағы ерекше түс - оның сабақты түрлендіріп, тұлғаның жүрегіне жол таба білуі. Ұстаз атана білу, оны қадір тұту, қастерлеу, арындай таза ұстау - әр мұғалімнің борышы. Ол өз кәсібін, өз пәнін, барлық шәкіртін, мектебін шексіз сүйетін адам. Өзгермелі қоғамдағы жаңа формация мұғалімі – педагогикалық құралдардың барлығын меңгерген, тұрақты өзін-өзі жетілдіруге талпынған, рухани дамыған, толысқан шығармашы тұлға құзыреті. Жаңа формация мұғалімі табысы, біліктері арқылы қалыптасады, дамиды. Нарық жағдайындағы мұғалімге қойылатын талаптар : бәсекеге қабілеттілігі, білім беру сапасының жоғары болуы, кәсіби шеберлігі, әдістемелік жұмыстағы шеберлігі. Осы айтылғандарды жинақтай келіп, жаңа формация мұғалімі - рефлексияға қабілетті, өзін-өзі жүзеге асыруға талпынған әдіснамалық , зерттеушілік, дидактикалық - әдістемелік, әлеуметтік тұлғалы, коммуникативтілік, ақпараттық және тағы басқа құдыреттіліктердің жоғары деңгейімен сипатталатын рухани- адамгершілікті, азаматтық жауапты, белсенді, сауатты, шығармашы тұлға. Нәтижеге бағытталған білім моделі мен басқарудың жаңа парадигмасы аясында жекелеген ұғымдар мен нормаларды және тиімді педагогикалық технологияларды меңгеру үшін педагогтардың кәсіби мәдениетін дамытуға бағытталған оқу қажеттіліктері туындылап отыр. Біліктілік арттыру жүйесінде педагогтардың оқу қажеттіліктері нақты білімнің мәнін түсінуге, соның нәтижесінде өзіндік іс-әрекетке енуге және жеке өміріндегі тәжірибені жетілдіру мақсаттарына байланысты қалыптасады. Осы заманғы мұғалім оқуға үлкен потенциалдық мүмкіндіктермен келеді. Сондықтан олардың функционалдық сауаттылықтарын кәсіби шеберлікпен ұштастыру үшін нәтижеге бағытталған білім беру үлгісінде мақсатты түрде білім беретін, қалыптастыратын, дамытатын андрогогикалық процесс қажет. Басқаша айтқанда ересектерге арналған, жалпы және кәсіби білімнің қажеттілігін дамыту, ғылым, білім мен мәдениет жетістіктері арқылы адамдардың жалпы мәдениеті мен әлеуметтік белсенділікті дамытуға бағытталған танымдық іс-әрекетке ынталандыру үшін білім беру. Қазіргі білім беру парадигмасы «білікті адамға» бағытталған білімнен «мәдениет адамына» бағытталған білімге көшуді көздейді. Бұл білім беру жаңаша ұйымдастыру - оның философиялық , психологиялық, педагогикалық негіздерін, теориясы мен тәжірибесін тереңірек қайта қарауды қажет етеді. Сондықтан бүгінгі күні еліміздің білім жүйесінде оқыту үдерісін тың идеяларға негізделген жаңа мазмұнын қамтамасыз ету міндеті тұр. Білім сапасын арттыру және нәтижеге бағытталған үлгіге беталуы барысында мұғалімдер мемлекеттік стандарт берілген нәтижелерге жетуде кәсіби шеберлікпен меңгерген зерттеу біліктері мен дағдылары нәтижесінде проблеманың шешімін таба алатын, ақпараттық – коммуникативті мәдениеті жоғары тұлғалық - дамытушылық функцияны атқарады.

Қазіргі заман адамның осы құзыреттілікті меңгере отырып тек « кәсіби икемділігін оңтайландыруды қамтамасыз ету ғана емес, іске асырылу мүмкіндігін « үнемі оқып – үйрену және өзін-өзі жасау талабын қалыптастыра алады. Қазақстандағы білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы жобасында Қазақстанда оқитындарды сапалы біліммен қамтамасыз етіп, халықаралық рейтингілердегі білім көрсеткішінің жақсаруы мен қазақстандық білім беру жүйесінің тартымдылығын арттыру үшін, ең алдымен, педагог кадрлардың мәртебесін арттыру, олардың бүкіл қызметі бойына мансаптық өсуі, оқытылуы және кәсіби біліктілігін дамытуды қамтамасыз ету, сондай- ақ педагогтердің еңбегін мемлекеттік қолдау мен ынталандыруды арттыру мәселелеріне үлкен мән берілген [1]. Осыған байланысты қазіргі таңда еліміздің білім беру жүйесіндегі реформалар мен сыңдарлы саясаттар, өзгерістер мен жаңалықтар әрбір педагог қауымының ойлауына, өткені мен бүгінгі, келешегі мен болашағы жайлы толғануына, жаңа идеялармен жаңа жүйелермен жұмыс жасауына негіз болары анық. Олай болса,

білімнің сапалы да саналы түрде берілуі білім беру жүйесіндегі педагогтердің, зиялылар қауымының деңгейіне байланысты. Дәстүрлі білім беру жүйесінде білікті мамандар даярлаушы кәсіби білім беретін оқу орындарының басты мақсаты – мамандықтарды игерту ғана болса, ал қазір әлемдік білім кеңестігіне ене отырып, бәсекеге қабілетті тұлға дайындау үшін адамның құзырлылық қабілетіне сүйену арқылы нәтижеге бағдарланған білім беру жүйесін ұсыну – қазіргі таңда негізгі өзекті мәселелердің бірі.

Қазақстан Республикасының 12 жылдық білім беру тұжырымдамасында педагог кадрлардың кәсіби - тұлғалық құзыреттілігін қалыптастыру басты мақсат екендігін атай келе, 12 жылдық білім беруде педагог төмендегідей құзыреттіліктерді игеруі міндетті деп көрсетілген.

1. Арнайы құзыреттілік- өзінің кәсіби дамуын жобалай білетін қабілеті.

2. Әлеуметтік құзыреттілік- кәсіптік қызметімен айналысу қабілеті.

3. Білім беру құзыреттілігі - педагогикалық және әлеуметтік психологияның негіздерін қолдана білу қабілеті.

Ендеше құзыреттілік дегеніміздің өзін қазіргі заман талабына сай педагог қауымының өзін-өзі өзгерте алу қабілеттілігі деп түсінуге болады. Білім саясатындағы түбегейлі өзгерістерді күнделікті оқу үрдісінде берілетін

тапсырмалардан бастау қажет екендігі айқын көрсетілген. Студенттер оқытушы қауымнан тек білімге ғана емес, өмірге үйрететін қабілеттілікті қажет етіп отыр. Демек, болашақ педагогтеріміз осы ақпараттық қоғамнан қалыспай: жедел ойлаушы: жедел шешім қабылдаушы: ерекше ұйымдастырушылық қабілетті: нақты бағыт- бағдар беруші болып шығуы - бұл қазіргі заманның талабы. Міне, құзыреттілік қалыптастыру дегеніміздің өзі болашақ мұғалім - қазіргі студенттердің шығармашылық қабілеттерін дамыта отырып ойлаудың, интеллектуалдық белсенділіктің жоғары деңгейіне шығу, жаңаны түсіне білуге, білімнің жетіспеушілігін сезінуге үйрету арқылы ізденуге бағыттауды қалыптастырудағы күтілетін нәтижелер болып табылмақ. Бұның өзі өз кезегінде қазіргі ұстаздардан шәкіртті оқытуда, білім беруде, тәрбиелеп өсіруде белгілі бір құзыреттіліктерді бойына сіңірген жеке тұлғаны қалыптастыруды талап етеді. Мұндай құзырлылықтың қатарына мыналар жатады:

- бағдарлы құзыреттілік (азаматтық белсенділік, саяси жүйені түсіну, баға бере білу, елжандылық, т.б);

- мәдениеттанымдылық құзыреттілік (ұлттық ерекшеліктерді тани білу, өз халқының мәдениеті мен өзге ұлттар, әлем мәдениетін салыстыру, саралай білу қабілеті);

- оқу-танымдық құзыреттілік (өзінің білімділік қабілетін ұйымдастыра білу, жоспарлай білу, ізденушілік-зерттеушілік әрекет дағдыларын игеру, талдау, қорытынды жасай білу);

- коммуникативтік құзыреттілік (адамдармен өзара қарым-қатынас тәсілдерін білу, мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілінде, халықаралық қатынаста шетел тілінде қатынас дағдылары болуы);

- ақпараттық-технологиялық құзыреттілік (ақпараттық технологиялармен, техникалық объектілер көмегімен бағдарлай білу, өз бетінше іздей білу, таңдай, талдай білу, өзгерте білуді жүзеге асыра білу қабілеті);

- әлеуметтік- еңбек құзыреттілігі (әлеуметтік-қоғамдық жағдайларға талдау жасай білу, шешім қабылдай білу, түрлі өмірлік жағдайларда жеке басына және қоғам мүддесіне сәйкес ықпал ете білу қабілеті);

- тұлғалық өзін-өзі дамыту құзыреттілігі (отбасылық еңбек, экономикалық және саяси қоғамдық қатынастар саласындағы белсенді білімі мен тәжірибесінің болу қабілеті).

Аталған құзыреттілік қасиеттерді тұлға бойына дарытуда педагог қауымның арнайы әлеуметтік білім беру құзыреттіліктерінің жан-жақты болуы талап етіледі. Егер педагог өзінің кәсіби өсу жобасын дұрыс жолға қоя отырып, өзінің кәсіптік қызметіне нақты берілу арқылы тұлғаның алған білімін өмірде қолдана білетіндей тапсырмалар жүйесін ұсына алатын жағдайда болғанда ғана студент құзыреттілігін қалыптастыруға мүмкіндік табады. Бір сөзбен айтқанда, тұлғаға бағытталған білімдер жүйесі білім стандартына сай тұлғаның жан- жақты дамуына негізделген, алған білімін өмірдің қандай бір жағдаяттарына қолдана алатындай дәрежеде ұсыну педагогтің құзыреттілігіне байланысты болады [2].

Білім беру жүйесі қоғамның әлеуметтік – экономикалық дамуында жетекші роль атқарады. Ал білімнің қалыптасып, дамуының жалпы шарттары философияның негізгі мәселесі – рухтың материяға, сананың болмысқа қатынасы тұрғысынан зерттелетін ілім таным теориясы деп аталады. Таным теориясының басқа ғылыми теориялардан түбірлі айырмашылығы – ол білімнің қалыптасуы мен негізделуінің жалпы ұстанымдарын,

объективтік қатынастарды қалыптастырады.

Қазіргі білім беру жүйесінің мақсаты - бәсекеге қабілетті маман дайындау. Мектеп – үйрететін орта, оның жүрегі - мұғалім. Ізденімпаз мұғалімнің шығармашылығындағы ерекше түс - оның сабақты түрлендіріп, тұлғаның жүрегіне жол таба білуі. Ұстаз атана білу, оны қадір тұту, қастерлеу, арындай таза ұстау - әр мұғалімнің борышы. Ол өз кәсібін, өз пәнін, барлық шәкіртін, мектебін шексіз сүйетін адам. Өзгермелі қоғамдағы жаңа формация мұғалімі – педагогикалық құралдардың барлығын меңгерген, тұрақты өзін-өзі жетілдіруге талпынған, рухани дамыған, толысқан шығармашыл тұлға құзыреті. Жаңа формация мұғалімі табысы, біліктері арқылы қалыптасады, дамиды. Нарық жағдайындағы мұғалімге қойылатын талаптар: бәсекеге қабілеттілігі, білім беру сапасының жоғары болуы, кәсіби шеберлігі, әдістемелік жұмыстағы шеберлігі. Осы айтылғандарды жинақтай келіп, жаңа формация мұғалімі - рефлексияға қабілетті, өзін-өзі жүзеге асыруға талпынған әдіснамалық, зерттеушілік, дидактикалық - әдістемелік, әлеуметтік тұлғалы, коммуникативтілік, ақпараттық және тағы басқа құзыреттіліктердің жоғары деңгейімен сипатталатын рухани- адамгершілікті, азаматтық жауапты, белсенді, сауатты, шығармашыл тұлға. Нәтижеге бағытталған білім моделі мен басқарудың жаңа парадигмасы аясында жекелеген ұғымдар мен нормаларды және тиімді педагогикалық технологияларды меңгеру үшін педагогтардың кәсіби мәдениетін дамытуға бағытталған оқу қажеттіліктері туындай отыр.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы // Астана . 2004. 28-б
2. С.Е. Шишов. Понятие компетенции в контексте проблемы качества образования // «Государство и образование», 2002. 88-б

АЛАШ АРЫСТАРЫНЫҢ ЕҢБЕКТЕРІ АРҚЫЛЫ ҰЛТТЫҚ РУХТА ТӘРБИЕЛЕУ

**Батыс Қазақстан облысы, Теректі ауданы,
Федоровка жалпы орта білім беретін мектебінің
қазақ тілі мен қазақ әдебиеті пәнінің мұғалімі
Имашева Гульжанар Бауржановна**

Жас буынға тәуелсіздік қазақ халқына оңай келмегенін ұғындыру, санасына сіңдіру оңайға түспеді. Қазақ халқының егемендігін аңсаған Алаш ардақтылары – Әлихан Бөкейхан, Халел Досмұхамедов, Мұстафа Шоқай, Ахмет Байтұрсынұлы, Міржақып Дулатұлы, Мұхамеджан Тынышбайұлы болды. Алаш арыстарының көздеген мақсаты бір еді ол – қазақты тәуелсіз ел ету, дамыған елдердің қатарына қосу, халықты ілім-білімге қанықтырып, көзін ашу. Осы жолда Алаш идеясын жүзеге асыруды көздеген қазақтың ардақты ұлдары өз өмірлері үшін қорықпады, болашақ ұрпақтың ертеңі үшін қорықты.

Кемел келешекке, жарқын болашаққа ұмтылсақ ең алдымен тарихымызды біліп, өткен күннен сабақ алып, ел тәуелсіздігі жолында жанын қиған жандардың еңбегін бағалауымыз керек. Ұрпақ тәрбиесі жолында ұстаз еңбегі өлшеусіз. Ертеңгі ел тұтқасын ұстайтын азамат – бүгінгі оқушы. Оларды ұлтжанды, Отанының адал ұлдары мен қыздары етіп тәрбиелеу мына біздің қолымызда.

Алаш қозғалысы қазақ қауымындағы отаршылдыққа қарсы бағытталған, жаңашылдыққа ұмтылған жалпыхалықтық демократиялық қозғалыс еді. Алаш арыстары халық санасын жоғары көтеріп, ұлттық бостандық идеясын ұсынды. Ұлттық мүддені қорғау бойынша бағыт ұстанды. Алаштық ұрандар сол дәуірдің оқыған, талапты жастарын бірден баурап алды. Халықтың тыныс-тіршілігімен таныс рухты жастар Алаш қайраткерлерінің бағытын ұстанып, солармен бірге қимыл жасады. Алаш қозғалысын Кеңес үкіметі теріске шығарғанмен, ұлттық идея ұлтжанды азаматтардың санасында, жүрегінде өмір сүрді. Тарихқа көз жүгіртсек 1917 жылы Орынбор қаласында Бірінші

жалпықазақ съезі өтті. Осында Алаш партиясының бағдарламасы жарияланған болатын. Қозғалыстың көшбасшысы Ахмет Байтұрсынов: «басқалардан кем болмас үшін біз білімді, бай һәм күшті болуымыз керек. Білімді болуға – оқу керек! Бай болуға – кәсіп керек! Күшті болуға – бірлік керек! Осы керектердің жолында жұмыс істеу керек!» деген еді. Әлихан Бөкейханның жобасы бойынша қазақтың жерінде өндірілетін шикізат, сол елдің халқының қажеттілігіне жарауы тиіс болатын. Яғни, толық экономикалық тәуелсіздікке қол жеткізуді көздеді.

Алаштың тағы бір ардақтысы Міржақып Дулатов «Оян, қазақ» деп жар салса, Халел Досмұхамедов «Өз тілін өзі білмеген ел – ел бола алмайды.

Тілінен айырылған жұрт – жойылған жұрт» деді. Х.Досмұхамедов көтерген тіл мәселесі де өкінішке орай әлі де өзекті, тіл деп шырылдап, қазақ тілінің қамын жеп жүрген азаматтарымыздың жан айқайы әлі де кей құлаққа, соқыр санаға жетпегендей.

Өткен жиырмасыншы ғасырда Алаш арыстары көтерген тіл мәселесі қазіргі дәуір де өзекті. Мұзафар Әлімбаев «Туған жерді сүю – парыз, сүю үшін білу парыз» десе, Жүсіп Баласағұн өзінің «Құдатқу білік» еңбегінде «Тіл адамның даңқын асырады. Адам ол арқылы бақыт табады» деген. Ахмет Байтұрсынұлы «Дүниеде ешбір тіл өздігінен шықпайды. Тіл қалың елдің күндегі тұрмыс қазанында қайнап, пісіп дүниеге келеді» деген екен. Иә, Алаш ардақтыларының сөз маржанын терсек мұндай мысал, әр адамның жүрегіне жол табар сөз көп-ақ. Ең бастысы сол сөздерден ғибрат алу.

«Айқап» журналының оқырмандарына арнап үзбей шығармаларын арнап, қоғамдық өмірге бейжай қарай алмаған, өз пікірін оқырманмен бөлісуге асыққан ұлы тұлғаларымыз Шәкәрім Құдайбердіұлы, Ахмет Байтұрсынов, Міржақып Дулатов, Сұлтанмахмұт Торайғыров, Сәкен Сейфуллин, Бейімбет Майлин, Жұмағали Тілеулин, Қошқе Кемеңгеров және т.б. зиялы азаматтар сүбелі үлес қосты. Бұл алыптардың ұлттық мүдде жолындағы бір алаңда тоқайласуы болашақ Алашорда үкіметінің құрылымдық бағытын айқындаудың сара жолы осы «Айқап» журналы және «Қазақ» газеттері арқылы көрініс тапты. Бес жыл бойы жарық көрген басылым мазмұнында рухани әлемімізде тың серпіліс туғызған Алаш ардақтыларының тың идеялары жатқан еді. Ол идеялар осы журнал арқылы біршама айқындалып, бірталай қаламгерлердің тәжірибе алаңына айналды.

XX ғасырдың басында қазақша шыққан тақырып жағынан 400 атаулы жарияланған кітаптарды топқа бөлсек: Бірінші – қазақ халқының өткендегі тарихи тағдырын, болашақтағы даму жолын, саяси жағдайын суреттейтін Абайдың «Өлеңдер жинағы» (1909), Н.И.Веселовскийдің редакциясымен шыққан Шоқанның шығармасы, Мақыш Қалтаевтың «Қазақ айнасы», «Тура жол» сияқты кітаптары. Екінші – оқуға, өнерге, білімге шақырған, сол білімді қалай игеру, қайдан іздеу жолдарын нұсқайтын Ғ.Мәжитовтың «Қазақ шәкірттеріне ақыл» (1910), Закрия Ерғалиұлының «Қазақ әліппесі» (1910), С.Көбеевтың «Үлгілі бала» (1912) кітаптары. Үшінші – кәсіпшілік, отырықшылық, сауда-саттық, еігіншілік, бау-бақша, өндіріс қолөнері істеріне арналған «Торғай шаруашылық қоғамы» (1903), «Май алатын машина» (1912) сияқты еңбектер. Төртінші - кедейдің ауыр халін суреттейтін, олардың патша үкіметінің әкімдері мен және солармен сыбайлас бай, болыс, старшиндерден шеккен әділетсіздігін баяндайтын Мәшһүр Көпеевтың

«Сарыарқа кімдікі?» (1907), А.Сабаловтың «Сұм заман» (1911), Х.Сәдуақасовтың «Халық мұңы» (1915) шығармалары. Халқымыздың рухани жаңғыруы – жан дүниеміздің жаңғыруы, тарих бетіндегі көмескі тартқан шындықтарды бүгінгі ұрпақ санасына қайта тоқылуы.

Тәуелсіздік алғаннан кейін оқушыларымыз Алаш зиялыларының шығармаларын еркін оқып, түрлі сайыс, байқауларға қатысуда. «Ахмет Байтұрсынұлы оқулары», «Мағжан оқулары» т.б. басқа байқауларда ұлттық құндылықтарды бойларына сіңіріп, болашақ ұрпаққа үлгі көрсетуде.

Біз бабаларымыздың күресімен өсетін бойымызға сіңіруде, олардың бүгінгі күнімізбен тікелей сабақтас құндылық екендігін әрқашан сезінуіміз қажет. Осы тамырластық дегдар сезім бүгінгі қазақтың азаттығына, ел болуына, ел болу үшін, басқа да мемлекеттік атрибуттармен, істермен бірге ұлт тілінің мерейін асыратын, отаршылдық қалдықтармен күресетін баянды шаруаларға жұмылдыру шарт һәм міндетті. Бағзы бабалардан да, абыз Абайдың да, Алаш зиялыларының да аманаты осында.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Байтұрсынов А. Тіл тағлымы (қазақ тілі мен оқу-ағартуға қатысты еңбектері) - Алматы: «Ана тілі», 1992.448 б.

2. Нысанбаев Ә. Жаһандану және Қазақстанның орнықты дамуы. Алматы, 2002 ж.
3. Дулатұлы Міржақып. Ахмет Байтұрсынұлы (өмірбаяндық очерктен үзінді) // Ана тілі, 1991, 24-қаңтар.
4. Қойгелдин М.Қ. «Ұлттық саяси элита».- Алматы, 2004. 440 б.
5. «Қазақ» газеті. - Алматы., «Қазақ энциклопедиясы» 1998. 444 б.
6. Аймауытов Ж. Алты томдық шығармалар жинағы. // Психология, жан жүйесі мен өнер таңдау. - Алматы: «Ел - шежіре», - 2013. Т.4, 384 б.
7. Дулатов М. «Ағартушылық бағыттағы еңбектерімен оқу құралдары, алты томдық шығармалар жинағы». - Алматы: Мектеп. - 2003. Т.4. 400 б.

ГОСПЛЕМСТАНЦИЯ ЖАЛПЫ ОРТА БІЛІМ БЕРЕТІН МЕКТЕБІ БОҰЫНША «LESSON STUDY» ЗЕРТТЕУ САБАҒЫ БОҰЫНША РЕФЛЕКСИВТІК ЕСЕП

Мусағалиева Айкерим Каздуковна
Директордың оқу ісі жөніндегі орынбасары
Батыс Қазақстан облысы,
Теректі ауданы, Юбилейный ауылы,
Госплемстанция ЖОББМ

Қазақстан Республикасы педагог қызметкерлердің біліктілігін арттыру мақсатында деңгейлік курстар ұйымдастырылғаны баршамызға мәлім. Біздің мектепте осы бағдарламаның сертификатын иеленген 4 мұғалім. Мектебімізде осы мұғалімдермен қатар осы бағдарламаның идеясына қызығушылық танытқан мұғалімдерден «Өзгеріс тобы» деп аталатын топ құрылды және мектеп тренерлері «Тәжірибедегі рефлексия» курсы ұйымдастырып мұғалімдерді сертификаттады. Осы топ мүшелерінің ықпалымен мектеп тәжірибесіне біраз өзгерістер енгізе бастадық.

«Lesson study» - негізгі идеясын түсініп, мектептің, оқушының және мұғалімнің мүмкіндіктерін ескере отырып, нәтижеге қол жеткізу үшін қолжетімді, тиімді қадамдар жасауға болатынына көз жеткіздік.

Зерттеу сабақтарында алған тәжірибемізбен бөлісу мақсатында ұйымдастырылған семинар-сабағымыздың тақырыбы: «Lesson study» – біздің мектебімізде». Мақсаты: Зерттеу сабақтары бойынша іс-тәжірибемен бөлісу. Бұл зерттеу сабағын ұйымдастыруда «Lesson study» зерттеу сабағы бойынша нұсқаулықты және А. Әлімовтың «Интербелсенді әдістемені мектепте қолдану» атты оқу құралын басшылыққа алдық.

Lesson study – дің басты мақсаты:
Оқушыларға білім алуға көмектесу;
Топ мүшелерінің кәсіби дамуына ықпал ету.

Зерттеу сабағын жүргізу үшін:
– L.S. зерттеу тобын құрдық. Зерттеу тобында осы бағдарламаны игерген мұғалімдермен қоса, сынып жетекші және психолог маман болды.

– Зерттейтін сыныпты таңдауда, пән мұғалімдерімен бірлесе ақылдаса отырып, зерттеуге 5 сыныпты алдық. Себебі, ол сыныпта бастауыш сыныптан жоғарғы сыныпқа көшкенде әртүрлі мұғалімдерге бейімделуінде қиындықтар болды. Зерттелетін пәндерді мұғалімдердің ұсынысы бойынша

1. Қазақ тілі,
2. Жаратылыс тану,
3. Математика пәндері деп ұйғардық.

– Келесі қадам – осы сыныптағы проблеманы анықтау болды. Осы мақсатта осы сыныпқа сабақ беретін негізгі пән мұғалімдері сабақтағы проблемаларын Лессон Стади бұрышына жазып, бірнеше проблемалар анықталды. Одан кейін зерттеуші топтың отырысы болды. Бұл отырыста осы бірнеше проблемадан ортақ проблема шығарылды. Ортақ негізгі проблеманы: «Мәтінмен жұмыс істеу арқылы оқушылардың оқылым дағдысын қалыптастыру» – деп алдық.

– Зерттелетін пәндердің пән мұғалімдерімен, сынып жетекші және психолог мамандар бірігіп, бақыланатын оқушыларды анықтады. Мұнда А оқушысы – сабақты жақсы оқиды, бірақ өзіндегі ақпаратпен бөліспейді. В оқушысы – сабақта үлгерімі ортадан жоғары, мінезі тұйық, бірақ ұқыпты, белсенділік танытпайды, тек сұрағанда ғана жауап беретін оқушы. Ал С оқушысы – деңгейі төмен, сабаққа қызығушылығы жоқ, сылтау тауып сабақтан қалуға тырысып отыратын оқушы.

– Сынып жетекші мен психолог мамандардың көмегімен 5 сынып оқушыларының оқылым дағдыларының деңгейін анықтайтын сауалнама құрастырылып, алынды.

Сауалнама қорытындысында:

Кітап оқисың ба? деген сұраққа 11 оқушының 7-ы ешқашан деп, мәтінді қанша рет оқығанда түсінесің? дегенде 8 оқушы 3 реттен көп деп, үй тапсырмасын орындауда 9 оқушы үлкендердің көмегіне сүйенетінін байқадық. Демек, оқушылардың мәтінді оқу дағдысының қалыптасуына ықпал ету керек екенін түсіндік.

– Оқушы үнін ескеру мақсатында олардан сұхбат алынды.

– Проблеманы шешу үшін «Оқушылардың оқылым дағдысын қалай қалыптастыруға болады?»,

«Ол үшін қалай жұмыс жасаймыз?»,

«Қандай әдіс-тәсілді қолданамыз?» – деген сұрақтар айналасында талқылау жасалынды. Осы талқылаудағы ұсыныстарды және оқушы үнін ескере отырып, қазақ тілі пәнінің мұғалімі Балжан Муратқызы І зерттеу сабағының жоспарын жасап келді.

– Қазақ тілі пәнінің мұғалімі Балжан Муратқызының №1 зерттеу сабағының жоспарын талқыладық та, талқылау барысында тағы да ұсыныстар айтылды. Осы ұсыныстарды ескеріп, қайта жоспарладық. Біз бұнда оқылым дағдысын қалыптастыруды басты назарда ұстадық.

– Осы соңғы жоспар бойынша сабақ өтілді, оқушыларға бақылау жүргізілді.

– Зерттеу сабағының оқушыларға әсерін білу үшін, бақылаудағы оқушылардан сұхбат алынды.

– №1 зерттеу сабағыны талдау жүргізілді, бақылаудағы оқушылардың іс-әрекеті талданып, сабақтың сәтті, сәтсіз тұстарын анықтадық та, сәтсіз тұстары бойынша қайта жоспарлап, зерттелетін 2-ші пән бойынша №2 зерттеу сабағының жоспарын бірлесе құрдық. Әрине, мұнда «оқушы үнін» ескеріп отырдық. Ал оқушыларды бақылауда мұғалімдердің бақылау дағдысы қалыптасқанша бір оқушыны бақылайтын екі бақылаушы болды.

– Осы қадамдар бойынша №3 зерттеу сабағын да бірлесе жоспарлап, №2 зерттеу сабағының сәтсіз тұстарын ескеріп, қайта жоспарлап өткіздік.

№1 зерттеу сабағы қазақ тілі сабағында: Сабақтың тақырыбы: «Ғажайып планета» болды. Оқушыларға мәтін таратылды, тапсырма мәтінге тақырып қою және мәтіннің түсінігін өз сөзімен

жазып, «Ыстық орындық» әдісі арқылы оқу болды. Нәтижеде, А оқушысы – өз деңгейінде жауап берді, ал В оқушысы – түсінгенін жазғанымен, мәтінге тақырып қоя алмады. С оқушысы – өз ойын, түсінігін жаза алмады. Сабақтан кейін, бақылаудағы оқушыларлардың сұхбаттарының «Ыстық орындық» әдісінде қобалжып, өз ойларын білдіре алмағанын байқадық, келесі сабақта оқушыларды орнында отырып жауап беретіндей әдіс таңдау қажеттігін білдік. Сөйтіп, «Интервью» әдісін қолдануды жоспарладық.

№2 зерттеу сабағына тоқталсақ, зерттеу сабағы жаратылыстану пәні болды. Сабақтың тақырыбы: «Микроскоп» болды. Пән мұғалімі: Р.Марленовна. Ол кісі де осы ұсыныстарды ескеріп сабақ жоспарын жасап келді. Жоспарды зерттеу тобында тағы да талқылап,

қайта жоспарлап, соңғы жоспар бойынша сабақты өткізді. Оқушылар бақыланды. Жоспарлағанымыздай оқушылар орнында отырып жауап бергендіктен, оқушыларды қобалжу болмады. Бұл сабақта жаңа тақырып аз бөліктерден жұптарға бөлініп берілді. Жұптағы 1-ші оқушы мәтінді оқып, жұбына: «Сен қалай ойлайсың, мәтін не туралы айтып тұр?» немесе «Мәтінде нені әңгімелеп тұр? деген сияқты сұрақтар қойды. Ал 2-ші оқушы түсінгенін өз сөзімен айтты, ал 1-ші оқушы 2-шіге «Өте жақсы түсініпсің, жарайсың!», «Жақсы, бірақ, түсінгеніңді өз сөзіңмен айтып үйрен!» деген сияқты кері байланыстар берді. Сабақта оқушылар бірін-бірі тыңдап, қызығушылықпен жұмыс жасады. Бұл сабақта оқушыларда ой еркіндігі пайда болып, ойларын дұрыс тұжырымдар айтуға тырысты. Мәтінмен жұмыс жасағанда «Интервью» әдісінің тиімділігін байқадық. А оқушысы – жұбымен ынтымақтаса жұмыс жасаса, В оқушысында белсенділік пайда болып, қолын көтеріп сабаққа қызыға қатыса бастағанын байқадық. Сол сияқты С оқушысының да сабаққа қызығушылығы оянып, сабаққа қатыса бастағаны сабағымыздың сәтті жағы болса, сәтсіз тұстарына кей жұптардың (деңгейлері әртүрлі) деңгейі жоғары оқушы көшбасшылықты өз қолына алып кеткені, мәтіннің мазмұнын айтуда С оқушысы ойын жеткізе алмағанын айтуға болады. Осы сәтсіз жақтарын келесі сабақта қарастыру қажеттігін білдік.

№3 зерттеу сабағы математика пәні болды.

Пән мұғалімі Мирамгүл Бакытжановна

Сабақтың тақырыбы:

«Ондық бөлшектерді көбейту». Бұл сабақта

«Төңкерілген сабақ» әдісін қолдандық. Оқушылар

1-ші тапсырма орындады. Осы тапсырманың орындалуын

мәтіннен оқыды. Тапсырманың 1-ші орындалуы мәтіннің

мағынасын түсінуге үлкен көмегі болды. Нәтижесінде

оқушылар ондық бөлшектерді көбейту ережесін өздері

тұжырымдады. Сабақты бекіткенде, ондық бөлшектерді өмірде

қолдануға арналған тапсырмалар беріліп, оқушылардың

қызығушылығын арттырдық. А оқушысы – жұпта жұмыс жасап, өзіндегі ақпаратпен

бөлісуді үйренді. В оқушысында белсенділік пайда болып, ойын қысылмай еркін айтуға

үйренді. Ал С оқушысының сабаққа қызығушылығы оянды. Жалпы, осы үш сабақты

қорытындыласақ, сабақтардан байқағанымыз оқушыға жай ғана мәтінді оқу тапсырмасын

беріп қана қоймай, оқылым дағдысын қалыптастыратын әдістерді таңдай білу қажеттігін

түсіндік. «Әр бала – жұлдыз» – демекші әр оқушыға өз деңгейінде білім қалыптастыру

үшін бір циклмен шектелмей, келесі циклдарды ұйымдастыру қажеттігін түсіндік.

Сонымен, L.S. зерттеу сабағының тиімділігі:

- Мұғалімдер арасында кәсіби диалогты қалыптастырып, дамытады.
- Ұжымдық мәдениетті қалыптастырады.
- Мұғалімдердің назарын оқушылардың білім қажеттіліктеріне аударады.
- Бағдарламаны, ғылыми тұжырымдамаларды терең түсінуге көмектеседі.
- Мұғалімдер кәсіби педагогикалық білімін дамытады.
- Мұғалімдер сабақты бақылау және кері байланыс беру дағдыларын қалыптастырады.
- Мұғалімдер білімнің ғылыми мағынасына түсінеді және зерттеушілерге айналады.
- Оқушының оқуы жақсартады.
- Функционалдық сауаттылығы дамиды.
- Қоғамға қажетті тұлға болып қалыптасады.

Біздің бұрынғы тәжірибемізде сабақ жоспарын бірігіп құру, сабақты бірігіп зерттеу, проблемаларды бірігіп шешу деген болмаған еді. Лессон Стади мұғалімдердің кәсіби біліктілігін көтерудің, білімін жетілдірудің, тәжірибе алмасудың оңтайлы әдісі екеніне көз жеткіздік. Оқушы сабақты жақсы меңгеруі үшін бірнеше сабақ бойы түрлі әдістерді қолданып, бақылап, зерттеп, соңында тиімді әдісті анықтау арқылы жетістікке жетуге болатынын түсіндік.

Лессон Стади оқушыға саналы білім беруді көздеген, бір мақсатқа жұмылған ұстаздар шеберханасы деп айтсақ, артық айтпаған болар едік.

К. Ушинский: «Мұғалім – өзінің білімін үздіксіз жетілдіріп отырғанда ғана мұғалім, ал оқуды, ізденуді тоқтатқанда, оның мұғалімдігі де жойылады» дегендей ізденісімізді тоқтатпайық. Осы жолда, алла сіздерге күш-қуат берсін!

ӘДЕБИТТЕР:

1. МАН мұғалімдерге арналған, II деңгей
2. А.Скендірова және авторлық бірлестікте. Жаңа формациядағы педагогтың жеке элитарлы тұлғалық үлгісімен іс-әрекетінің психологиялық ерекшеліктері. «Педагогика және психология» атты ғылыми-әдістемелік. №1 журнал
3. Жайтапова «Модели профессионального самообразования» Жаратылыстану-математика бағытындағы кәсіби күзіреттілік.
4. А. Әлімов «Интербелсенді әдістемені мектепте қолдану»

ҚАЗІРГІ ЗАМАН ТАЛАБЫНА САҒ ЦИФРЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ РЕСУРСТАРЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІГІ ГЕОГРАФИЯ САБАҒЫҒЫНДА 3D МОДЕЛДЕУДІ ҚОЛДАНУ

Манғыстау облысы білім басқармасының
Жаңаөзен қаласы білім бөлімінің №4жбб мектебі
География пәні мұғалімі:
Тегисбаева Жұлдыз Абдикаликовна

Мақалада қоғамның барлық саласы, еңбек нарығы цифрлық ресурстарды кеңінен қолдана білетін мамандарды талап етіп отырғандықтан, болашақ маман иелерін цифрлық ресурстарды кеңінен қолдана білуге дайындауда жоғары оқу орында атқарылатын жұмыстар түріне сипаттама жасалған. Білім беру, оқытуда цифрлық технология жаңа контексті құрап отыр, қазіргі уақытта ғылыми-зерттеу орталықтары ақпаратты жеткізу бойынша жасап жатқан ресурстар түрлерімен болашақ ұстаздарды дайындау. Күнделікті дәріс, семинар сабақтарды цифрлық ресурстарды қолдану арқылы студенттерді даярлау. Сабақ барысында цифрлық ресурстарды қолдану жаңа инновациялық технологияларды қолдану мүмкіндігін кеңейтеді. Қазіргі уақытта білім саласында мобильділік өте жоғары болуы, электронды портфолио, кредиттер, интернет-журнал, подкаст цифрлық ресурстарды кең көлемде қолдануды талап етеді. Оқытушылар студенттерге жұмыстың мазмұнын, әдісін, құралы мен формаларын өзгертуге мүмкіндік жасай алатын шығармашылық жұмыстарды ұсына отырып, өзіндік жұмыстардың сипатын талдауды, оқу қызметін өз беттерінше ұйымдастыра алуды, білім алуда оқытудың топтық, ұжымдық түрін таңдауға бағыт бере отырып, білім берудегі цифрлық ресурстардың қажеттілігін түсіндіреді. Цифрлық білім берудің ерекшеліктерін: білім алушы үшін түсініктілігін, нақты мәліметтердің болуын, дәрісті жоспарлауда нақты түрін таңдау, білім алушылардың дағды, білім, білікке негізделген оқу іс-әрекетінің түрлерін ұсыну, білім берудің деңгейлік саралау, даралау мүмкіндігін, білім беруде заманауи жоғары интерактивтілігін, мультимедиялығын қамтамасыз етілуін ескеру қажет. Жоғары оқу орны оқытушысының негізгі мақсаты, оқытудың сапалы нәтижелеріне жетуге жағдай жасайтын және цифрлық технологияға негізделген оқыту дизайндарын зерттеуге бағытталады. Мақалада география пәні мұғалімдеріне жоғары сапалы білім беруді анықтау үшін, сапалы оқуды ұсынатын принциптер кешені дайындалуы туралы және жоғары білім беру кезінде аса сапалы оқытуды қамтамасыз ете алатындай әлеуеті бар оқыту дизайнының басты элементтерін сипаттау үшін ассоциативтік, когнитивтік, жағдаяттық тұғырларын қолданудың қажеттілігі сипатталады: білім алушылардың білімді игеруге атсалысуын, студенттердің бұрын игерген білімдері мен қалауларын ескере отырып, соның негізінде олар күткен деңгейде білім ұсыну, оқыту контексіне мән беру, оқыту дизайнын жүзеге асыру мәселесін және білім алушыға ұсынылатын кеңірек оқыту бағдарламасы аясында оның орнын қарастыру. Цифрлық білім беруде білім алушыға қойылатын міндет түрлері, оның өз оқуына сыни көзбен қарауына, зияткерлік дағдыларына қолдау көрсету үшін белсенді атсалысуын ынталандыруға және құлшынысын арттыруға арналған тәсілдерді талдау, білім алушылардың үйреніп, қалыптастырып жатқан білімдерін өздеріне және өз сыныптастарына көрсетіп, оны бөлісуге ынталандыру.

Кілт сөздер: инновация, ипровизация, коммуникация, рефлексия, анимация,

интернет-журнал, цифрлық ресурс, виртуалды галерея, интеграция, визуальді, портфолио, оқыту технологиясы, кәсіби бейімділік, диалог, интерактивті модельдер.

Кіріспе

Қазақстан Республикасында жаңа білім беру жүйесінің қалыптасу үрдісі жүріп жатыр. Осыған байланысты, алдыңғы қатарлы ойлар мен жаңа педагогикалық технологияларды тәжірибелік тұрғыдан жаңарту және оларды ғылыми тұрғыда негіздеу бағытындағы жұмыстар жүргізілуде. Жаһандануға байланысты еліміздің білім беру жүйесіндегі ең басты мәселе — инновацияландыру, ал оқыту үрдісінде жаңа технологияларды пайдалану.

Цифрлық технология білім беру мен оқытуға арналған жаңа контексті құрайды. Қазіргі жастар үшін әлеуметтік желілер — интернетте айналысатын негізгі іс, жеке веб-блог, блог, подкаст, уики ақпаратты жасауды демократияландырады, әлеуметтік бағдарламалық жасақтама адамның өзіне қажетті ақпаратты тауып, онымен алмасып отыруға жол ашатын онлайн-қауымдастықтарға қатысуына мүмкіндік береді. Қазіргі таңда ғылыми-зерттеу орталықтары интернет бір сәтте қамтамасыз ететін мәліметтермен үнемі алмасып отыруға тәуелді, интернет ғылыми мәліметтерге ашық қолжетімділікті қамтамасыз етудің мемлекет қаржыландыратын ресурстары жасалып жатыр. Қашықтықтан оқу мүмкіндігінің арқасында ең жоғарғы сапалы білім беру ресурстары университетке келіп оқымайтын адамдар үшін қолжетімді болып отыр.

Еңбек нарығындағы жұмыс орындары цифрлық ресурстарды қолданудың жоғары деңгейін талап ететіндіктен, оқу орындары түлектерінің жұмысқа орналасуы үшін білімнің белгілі бір ауқымын меңгеруді ғана емес, жаңа мүмкіндіктерді — сауаттылық пен цифрлық ойлауға деген қабілеттілікті, бейімделе білуді, мәселелердің шешімін табуды, коммуникациялардың жаңа формаларын игеруді мақсат етіп қояды. Еңбек нарығы икемділік пен дағдылануды талап еткендіктен, жоғары оқу орнында білім беру, біліктілікті үнемі арттыру — өмір бойы оқу және үздіксіз кәсіби даму үлгісіне сай қайта ұйымдастырылады. Технология білім беру ұйымдарына тікелей әсер етеді [1].

Қазіргі білім алушылардың оқу орындары арасындағы мобильділігі өте жоғары, мұны стандартталған кредиттерге, электрондық портфолиоларға, білім алуға қатысты жекелей есептерге дейінгі заманда елестетудің өзі қиын, мұның бәрі цифрлық технологиялардың кең ауқымда қолданылуын талап етеді. Цифрлық ресурстарды білім саласында қолдану жаңа инновациялық технологияларды қолдану мүмкіндігін кеңейтеді.

XXI ғасыр — зайырлы қоғамда педагогтің зерттеушілік даярлығын қажет ететін, жаңа форматтағы мұғалімнің инновациялық іс-әрекет жасай алатын уақыты. Білім мен тәрбие беруде инновациялық көзқараспен қарауды талап етеді. Әлемдік мәдениет пен ғылымның дамуына үлкен үлес қосқан, ғалым әл-Фараби адамды тек білім арқылы жаңартуға, жетілдіруге болады, мұның өзі бар халыққа бірдей ортақ нәрсе деп түсінді. Әл-Фарабидің философиялық жүйесінде оқу үрдісінде берілген білім мен ғылыми білім, рахат пен азап, болмыс пен ойлау, әдіснама мен дидактика диалектикасы қарастырылады. Әл-Фарабидің педагогикалық тұжырымдамасы бойынша тәрбие мен тәлім, оқыту мен үйрету өзара тығыз байланыста, бірін-бірі толықтыра отырып жүргізілуі тиіс.

Қазіргі қоғам білім беруді дамыту стратегиясы ашық ақпараттық білімдік кеңістіктегі ақпараттардың өзара байланыс негізінде, білім алушыларды дайындауға бағытталған «үнемі білім алу» қағидасы болуы тиіс. Басты үрдіс ретінде қазіргі таңда оқу орындарында дайындау білім берудің жаңа ақпараттық-қатынастық парадигмасы болып саналады. Білім берудің жаңа парадигмасына өту оқытудың тиімділігін арттыру мен сапалы білім беруді қамтамасыз ететін педагогикалық және ақпараттық технологияларды ұштастыру негізіндегі электрондық білім беру болып саналады.

Я.А. Коменский, А. Дистервег, Ж.Ж. Руссо, К.Д. Ушинский оқушылардың ақыл-ойының қалыптасып дамуында білім берудің мәнін, берілетін білім мазмұны мен көлемін, оқытудың ұстанымдар жүйесін анықтап, құнды еңбектер жазды.

Оқытудың инновациялық технологияларын іске асыру оқыту моделін өзгерту есебінен жүзеге асырылады, онда білім алушы белсенді білім беру субъектісі ретінде, тұлғаны тану негізінде өзін-өзі оқыту есебінен кәсіптік әрекеттің белсенді қатысушысы бола алады. Осыған байланысты білім алушылардың танымдық іс-әрекетінің технологиялық жүйесі «зерттеу — диалог — ойын» әдістерінің логикалық тізбегінен құралады. Диалог — бұл қатысушылардың әртүрлі ұстанымдары мен көзқарастарын ескере отырып, ақпарат алмасу, болашақ маманның пәндік-мазмұндық және әлеуметтік-психологиялық тәжірибесін моделдеу ойыны [2].

Итальяндық педагог, дәрігер, еркін тәрбиелеу мен жеке тұлғаны дамыту

идеологиясының өкілі М. Монтессоридің пікірінше, білім беру адамды қалыптастырмайды. Тек өзінің денесі мен жан дүниесін дамытуға мүмкіндік жасайды. Білім беру білім алушы мен білім берушінің өзара қарым-қатынас іс-әрекеті емес, білім алушыларды дамытудың табиғи үрдісі ретінде қарастырылады. М. Монтессори сабақ барысында оқытушының белсенді жұмыс жасауын құптамайды. Оқытушының негізгі жұмыс әдісі бақылау, жастарды жас ерекшелігіне, икемділігіне, қызығушылықтарына, талап-тілегіне қарай бағыт беруі қажет деген пікірді ұстанады.

Жаңа инновациялық технологиялар оқу ақпараттарының мазмұнына да қызығушылық танытуына және олардың шығармашылық пен тұрақты ізденіске орнатылуына негізделеді. Инновациялық оқу сабақтарының маңыздылығы оқытушының болашақ маманның өзін-өзі іске асыратын, өзін-өзі қамтамасыз ететін, шығармашылық, басқарушылық, өзінің кәсіби қасиеттерін, орындаушылық қабілеттерін батыл көрсете алатын және өзінің эмоционалдық жағдайын басқара алатын жеке-кәсіби қасиеттерін қалыптастыру үшін алғышарттар жасаумен анықталады [3]. Мұндай сабақтарда білім алушылардың оқу іс-әрекетінің жүйесі кәсіби рөлдерді өзгерту арқылы жедел кәсіби шеберлікті қалыптастыруға әсерін тигізеді, онда білім алушылар бір жағдайда — өз әрекетінің және өз қарамағындағы қызметкерлердің кәсіби әрекетінің басқарушылары, екіншісі — кеңесшілер, үшіншісі — ұйымдастырушылар, төртіншісі — қатысушылар сияқты әрекет етеді. Білім алушылардың зияткерлік әрекеті жүйелі сипатқа ие болады, импровизациялық дағдылар, ойлау мен іс-әрекеттердің икемділігі дамиды, кәсіби түсінігі көрінеді.

Әдістер мен материалдар

Жоғары оқу орындарында виртуалды оқу ортасын (VLEs) және оқытуды басқару жүйелерін (CMS) кеңінен енгізу және қолдану арқасында бүгінгі күні көптеген оқытушылар оқу үшін тартымды әрі тиімді жағдай қалыптастыруға мүмкіндік алып отыр. Цифрлық ақпараттың стандартталған репозиторийлері арқылы тікелей ұсынылатын оқу объектілері түріндегі онлайн-контентті дайындап шығару бағытындағы қызмет — оқыту технологияларын өз жұмысында тиімді түрде қолданғысы келетін мұғалімдерді сан алуан цифрлық ресурстармен қамтамасыз ете алады.

Цифрлық білім беруді Ұлыбританияның, Нидерландтың Ашық университеттері, АҚШ-тағы Феникс университеті сияқты мамандандырылған мекемелер ұсынады. Бұл мекемелер білім беру саласы нарығында өз орнын алу үшін дәстүрлі университет-колледждермен бәсекелесіп және білім алушыларға ықпал етіп келеді. Мысалы, Ұлыбритания Ашық университеті оқытатын курстардың басым бөлігін қолжетімді етіп, телевизиялық деректі фильмді көру, плакатқа тапсырыс беру, подкаст басып алу, курс материалдарын қарастыру, басқа білім алушылармен пікірталас, жаппай ашық онлайн-курсқа қатысу сияқты қызметтерді пайдалану арқылы оқу үрдісіне қатысып көруге немесе толыққанды бір онлайн-курсқа жазылуға шақырады [4].

Цифрлық технологиялар оқытуда жаңа инновациялық технологиялар ретінде келесі факторлармен анықталады:

- білім алушылардың оқу қызметін ұйымдастыру оқытудың топтық және ұжымдық тәсілдеріне құрылған;
- білім алушыларды сұрау–бақылау, бекіту қызметтерін біріктіреді, бұл оқыту сипатында болады;
- білім алушылардың өзіндік жұмысының сипаты өзгереді, олар өз бетінше, шығармашылық әрекетке бағытталған және алынған білімді практикада ауыстыру және қолдану біліктерін қалыптастыруға ықпал етеді;
- жаңа материал білім алушыларды білімді меңгерудің эмоциялық жолына шығаратын әдістердің көмегімен сабақта игерілген кезде ілеспе бекітудің рөлі күшейтіледі;
- әр түрлі тәжірибе жұмыстар көлемінің ұлғаюына байланысты кейінгі бекіту үлесін арттыру;
- оқу сабағының икемді құрылымы оқытушыға шығармашылық ойына байланысты білім алушылармен жұмыстың мазмұнын, әдістерін, құралдарын және формаларын өзгертуге мүмкіндік береді.

Жаңа инновациялық технологиялардың қазіргі кең тараған түрі — білім беруде цифрландыру технологиясын қолдану. Цифрландыру технологиялары дегеніміз — бұл әлемнің жаңа құралдары. Цифрлық сауаттылық қажет, себебі ақпараттық қоғамдағы қауіпсіздіктің негізі, ХХІ ғасырдағы ең маңыздысы білім. Оқу пәнінің белгілі бір тақырыбы бойынша мультимедиялық түсіндіруді, интерактивтік тапсырмаларды және тестілік сұрақтарды қамтудан тұрады.

Цифрлық білім беру ресурстарына қойылатын негізгі талаптар:

- 1) Қазақстан Республикасының Ғылым және жоғары білім министрлігінің нормативтік актілеріне, оқулық мазмұнына сәйкес болуы керек;
- 2) білім берудің заманауи түрлерін бағдарлауға, оқытудың жоғары интерактивтілігін және мультимедиялығын қамтамасыз ету қажет;
- 3) білім берудің деңгейлік саралау және даралау мүмкіндігін қамтамасыз ету, білім алушылардың жас ерекшеліктерін және мүмкіндіктерін ескеру;
- 4) білім алушылардың пән бойынша дағды, білім мен білікке негізделген өмірлік мәселелерді шешуде тәжірибе жинақтауға бағытталған оқу іс-әрекеттерінің түрлерін ұсыну тиіс;
- 5) өздік және топтық жұмыстарда қолдануын қамтамасыз ету;
- 6) дәрісті жоспарлауда цифрлық білім беру ресурстары нақты айқындалу тиіс;
- 7) нақты мәліметтер болуы шарт;
- 8) цифрлық білім беру білім алушы үшін түсінікті болуы керек;
- 9) цифрлық білім берумен қатар басқа да бағдарламалар қолданылуы керек [5].

Цифрлық білім беру ресурстарын студенттер дәріс, семинар, СОӨЖ барысында білім алу үшін және анықтамалық мәліметтер ретінде, ал оның құрылымын жаңа тақырыпты түсіндіргенде, тақырыпты бекіту және меңгеру деңгейін бағалау кезінде қолдана алады. Цифрлық білім беру кешендерінің түрлері:

- анықтамалық материалдар: графиктер мен диаграммалар, хронологиялық кестелер, карта, гербарийлер.
- ақпарат алу блогы: ғылыми мақалалар, мәтіндер, иллюстрациялар, анимациялар және тағы да басқа мультимедиялық құрылымдар, мультимедиялық презентациялар.
- виртуалды галерея: видеофрагменттер, анимация, шынайы және иллюстрациялық суреттер, дыбыстық объектілер.
- виртуалды зертханалар: интерактивті модельдер, интерактивті анимациялар; - интернет көздері;
- сөздіктер;
- білім алуға негізделген сұрақтар, тапсырмалар, есептеулер.

Нәтижелер және оларды талқылау

Жоғары оқу орындарында студенттердің оқу үрдісі кезіндегі тәжірибесі әр түрлі сипатта көрініс табуы мүмкін. Педагогикадағы теориялық мәселелер бойынша еңбек жазған Терри Майес пен Сара де Фрейтас «Технологиялар көмегімен жетілдірілген білім алу» еңбегінде электрондық оқытуға байланысты қазіргі заманғы оқытуды және оқу үрдістерін қамтитын үш тұғыр туралы ойларын ортаға салған. Бұл үш тұғыр ассоциативтік, когнитивтік, жағдаяттық деп сипатталған. Білім беруді жобалауға осыларды қолданса, әрқайсысы нақты оқыту нәтижелеріне жетуге мүмкіндік беретін тәжірибені игеруге жағдай жасайды [6].

Оқытушының негізгі мақсаты, оқытудың сапалы нәтижелеріне жетуге жағдай жасайтын және цифрлық технологияға негізделген оқыту дизайнерларын зерттеуге бағытталады. География пәні мұғалімдеріне жоғары сапалы білім беруді анықтау үшін, сапалы оқуды ұсынатын принциптер кешені дайындалуы қажет. Бұл принциптер жоғары білім беру кезінде аса сапалы оқытуды қамтамасыз ете алатындай әлеуеті бар оқыту дизайнының басты элементтерін сипаттау үшін ассоциативтік, когнитивтік, жағдаяттық тұғырларымен қолданылады:

- Білім алушылардың білімді игеруге атсалысуы. Студенттердің бұрын игерген білімдері мен қалауларын ескере отырып, соның негізінде олар күткен деңгейде білім ұсыну;
- Оқыту контексіне мән беру. Оқыту дизайнын жүзеге асыру мәселесін және білім алушыға ұсынылатын кеңірек оқыту бағдарламасы аясында оның орнын қарастыру;
- Білім алушыға қойылатын міндет. Оның өз оқуына сыни көзбен қарауына, зияткерлік дағдыларына қолдау көрсету үшін белсенді атсалысуын ынталандыруға және құлшынысын арттыруға арналған тәсілдерді іздеу;
- Практиканы қамтамасыз ету. Білім алушылардың үйреніп, қалыптастырып жатқан білімдерін өздеріне және өз сыныптастарына көрсетіп, оны бөлісуге ынталандыру.

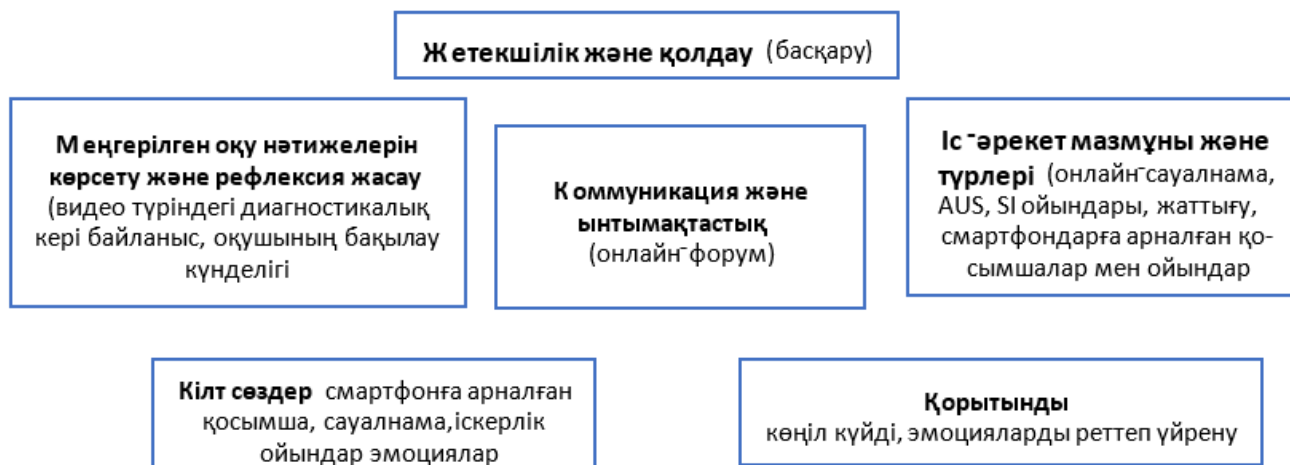
География пәні мұғалімдерін оқытуда цифрлық білім беруде оқытушы оқытудың мына төрт қырына назар аудару қажет:

1. Оқыту барысында қандай нұсқаулық немесе жетекшілік беріледі?
2. Оқушылар оқу барысында білім беру мазмұнын қаншалықты игеріп, қандай іспен

айналысады? 3. Оқыту барысында қарым-қатынас және ынтымақтастық технологияларының қандай түрлері қолданылады?

4. Оқыту үрдісінде оқу нәтижелері қалай көрсетіледі және ол жайлы оқушылар қалай рефлексия жасайды?

Оқыту үрдісі кезінде білім алу мазмұны мен іс-әрекет түрлеріне келсек, студенттер онлайн-сауалнамаға жауап беріп, ойын және видео түріндегі оқу іс-әрекеттерімен шұғылданады. Оқу барысында студенттер ешқандай байланысқа түспейді, бірақ ойларын онлайн-форумда бөлісе алады. Сондай-ақ игерілген мәліметтің нәтижелерін көрсету және ол жөнінде рефлексия жасау кезінде олардың әрқайсысына жеке дайындалған видео түріндегі онлайн-сауалнамадан кейін студенттерге диагностикалық кері байланыс беріліп, олар өздерінің білімдерін, байқаған өзгерістерін күнделіктеріне жазады (1-сурет).

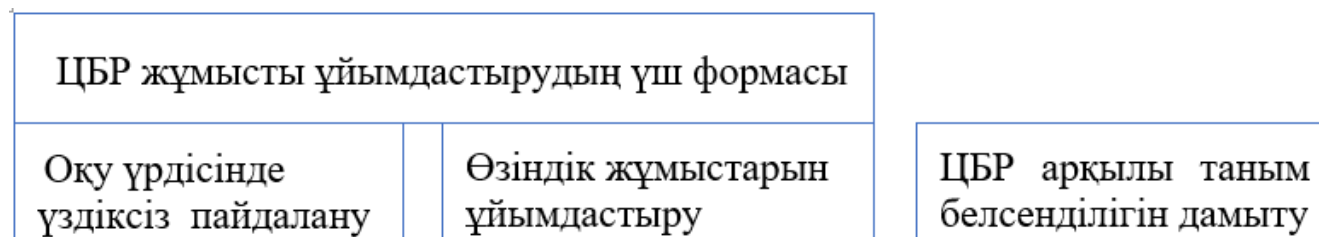

1-сурет. Цифрлық білім беруде оқыту үрдісін басқару

Географияны оқытуда интеграциялық үрдіс жиі қолданылады. Цифрлық білім беру ресурстары оқу материалдарын тез меңгертіп қана қоймай, білім алушылардың шығармашылығын дамытуға мүмкіндіктер береді:

- білім алуға деген қызығушылық артады;
- таным белсенділігі дамиды;
- логикалық ойлауы, шығармашылық дағды дамиды;
- заманауи тұрғыда белсенді өмірлік позиция қалыптасады.

Географияны оқытуда ЦБР мен жұмысты ұйымдастырудың үш формасын атап өтуге болады (2-сурет)

2-сурет. ЦБР мен жұмысты ұйымдастырудың үш формасы

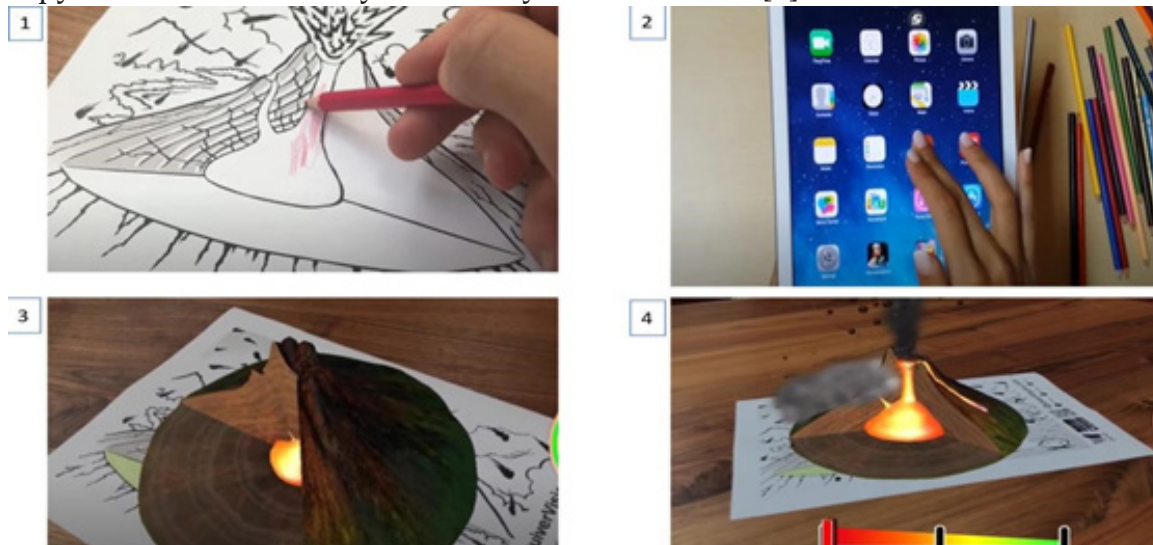
География сабақтарында цифрлық білім беруді қолданудың негізгі бағыттарын атап өтсек:

- оқу мәліметтерін демонстрациялау;
- сыныптан тыс іс-шараларды ұйымдастыру;
- оқушылардың білімдерін жүйелеу мен қорытындылау;
- жобалау және өзіндік жұмыстарды ұйымдастыруда студенттердің білімдерін тексеру.

Цифрлық ресурстарды оқу үрдісінде қолданудың басты мақсаты — білім алушыларды оқыта отырып, оның еркіндігін, белсенділігін қалыптастыру, оның өздігінен шешім қабылдауға дағылануына мүмкіндік жасау.

Дәріс, семинар сабақтарда цифрлық ресурстарды қолданудың өзіндік ерекшелігі, студенттер логикалық ойлауын дамытып қана қоймайды, барлық сабаққа шығармашылықпен қарауға бейімделеді.

Цифрлық білім беру ресурстарының бір түрі Quiver бағдарламасын табиғат зоналарының биологиялық жағдайы, топырақ жамылғысы мен өзен жүйесі, флорасы мен фаунасын суреттегенде кез келген проблемалық сұрақтарға жауап беруге мүмкіндік туғызады. Дәріс немесе семинар барысында ресурстың қағазға шығарылған нұсқасын бояп, кейін планшетте немесе смартфонда орнатылған қосымшасы арқылы бейненің анимациялы және дыбысты сұлбасын, анимациялық тұрғыдан құбылыстар мен жануарлар, өсімдіктер дүниесін тамашалағанда үлкен көмек құралы (3-сурет). Білім алушыларға оқу материалын бір рет көрсеткенде визуальді түрде есте сақтауына, шығармашылық әлеуетін арттыруға, логикалық ойлауын дамытуға көмектеседі [7].

3-сурет. Quiver бағдарламасы арқылы жасалған студенттер жұмысы

Қазіргі кезде әр түрлі тақырыптағы электронды географиялық карталар бар. Бұл карталардың демонстрациясы баспа карталарына қарағанда маңыздылығы жоғары. Электронды карталармен жұмыс жасау кезінде: жер қыртысының белгілі бөліктерін жақыннан көруге, белгілі бір жер бөлігін түсіруде картаны оңтайлы қолданып, көрнекілік қолдану, суреттер, экрандық перне тақталар арқылы жазбалар енгізуге, карталарды біріктіруге, заңдылықтар мен себеп-салдарын анық көруге мүмкіндік туындайды. Кейбір карталарда территорияларға қосымша иллюстрациялар, мәтіндік материалдар қосылған. Электронды карталар қабаттардан тұрады және әр қабат түрлі картографиялық ақпараттан тұрады. Мысалы: физикалық картада құрлық, мұхит жер бедері, өзен-көлдер, су мен құрлық нысандарының 4180 аттары, ағыстар, полюстер, градус торы. Семинар сабақтың өту барысында қабаттарды қосып немесе алып тастауға болады (4-сурет).

4-сурет. Электронды картамен жұмыс

Жоғары оқу орнында география пәні мұғалімдерін дайындауда цифрлық білім беру ресурстарын тиімді қолдана отырып, студенттің құзыреттілігін дамыту, әдістерді меңгерту, білім беру мазмұнын жетілдіру, сапасын арттыруы нәтижелі білім беруге бағыттайды. Қорытынды

Білім мен тәрбие беруде қолданылатын технологиялар көп, бұл жерде мысал ретінде көрсетілген түрлері ғана. Педагогикалық технологиялар саласында жүргізілген көптеген зерттеулер білім берушілер және білім алушылардың дамуын ашық көрсетеді. Оқытушы оқу ақпаратының көмегімен оқыту технологиясын жүзеге асыра алады [8].

Инновациялық білім беру технологияларының негізгі қағидасы пассивті білім беру түрінен активті (белсенді) білім беруге көшу, оқу танымын ұйымдастырудағы бастамашылдығына, шығармашылық жұмыс жасауына, логикалық ойлауына жағдай туғызу. Бұрынғы білім беру саласында студент тек тыңдаушы, орындаушы болса, қазіргі уақытта өздігінен ізденетін жеке тұлға екендігіне ерекше мән беруіміз керек.

Білім берудегі инновациялар келесі мақсаттарға қол жеткізуге көмектеседі:

- білім беру процесін ізгілендіру, демократияландыру;
- білім алушылардың танымдық іс-әрекетін күшейту;
- оқу және тәрбие жұмысын ұйымдастырудың тиімділігін арттыру; - әдістеме мен дидактика тұрғысынан оқу материалын өзгерту.

Қойылған мақсаттарды жүзеге асыруға педагогикалық процеске белсенді енгізіліп жатқан жаңа тәсілдер көмектеседі. Олар оқу орындарында жұмыс істеудің жаңа әдістері мен тәсілдерін әзірлеуге негіз болып табылады.

Оқытуда жаңа технологиялар үшін негіз болып табылатыны базалық қағидат, талаптар мен мақсаттар жиынтығы. Қазіргі білім берудің талабы студенттерге мүмкіндігінше көп білім беру емес, оларды тек білуге ғана емес, сонымен бірге алынған ақпаратпен жұмыс істеуге үйрету.

Педагогикалық инновациялардың негізінде екі негізгі әдіс қарастырылады:

1) жеке тұлғаға бағытталған әдіс — білім беру үрдісін әр студенттің жеке басына бағдарлауды білдіреді. Қазіргі педагогика әр оқушының ерекше тәжірибесі мен сипатын ескеріп, оның даралығы мен талантын дамытуы керек. Бұл әдісті жүзеге асыру таңдау қағидаттарына (студенттер өздері қалаған бағыттарды таңдай алады), сенімге (оқытушылар тарапынан авторитарлық қысымның болмауы), шығармашылық пен жетістікке, субъективтілікке, даралыққа сүйенуді қамтиды;

2) құзыреттілік әдіс — оқытудың нәтижесіне назар аударады, ал нәтиже білімнің жиынтығы емес, дағдылар жиынтығы, оқушының қақтығыстарды, мәселелерді шешуге, әртүрлі жағдайларда әрекет етуге қабілеттілігі [9].

Кез келген технологияның (өндірістік, әлеуметтік) негізгі бөлігі — түпкі нәтижені мұқият анықтау және оған жету болғандықтан, әдістемеге қарағанда технологияның артықшылықтары басым екендігін байқауға болады. Атап айтқанда:

біріншіден, технологияда түпкі нәтиже дәл анық болса, дәстүрлі педагогикада мақсатқа жету жол-

дары керісінше анық болмайды. Сондықтан технологияда мақсат негізгі болғандықтан, оны дәл анықтауға мүмкіндіктің болуы; екіншіден, мақсат қою диагностикаға сүйенгендіктен, оған жету үшін істелетін жұмыстардың

нәтижесі объективтік әдістер арқылы тексерілуі; үшіншіден, оқытушы дайындықсыз оқыту үрдісін жүзеге асыра алмайтындығы;

төртіншіден, әдістемеді сабақ жоспарлары — оқытушының жоспары болып табылады, себебі

оқыту үрдісінде жұмыс істейтін оқытушы [10].

Ал технологияда білім алушылардың оқу іс-әрекетінің түрлері және мазмұны көрсетілген жоба жасалады. Әдістеме бойынша әр оқытушы сабақ жоспарын өзінше жасай отырып, сабақта білім алушылардың іс-әрекетіне қарай түрліше ұйымдастыра алады.

Ұлт педагогі Ж.Аймауытов «Сабақ беру үйреншікті жай ғана шеберлік емес, ол жаңадан жаңаны табатын өнер» деген, яғни оқу үрдісін жаңаша ұйымдастыру, білім алушылардың әрекеті арқылы ойлау дағдыларын жетілдіруге, шығармашылық қабілеттерін дамытуға негізделуі қажет. Жастардың білімге деген қызығушылығын арттыра отырып, басқару білім алушының білімге, ғылымға деген құлшынысын күшейтеді, өркендеуіне өте қажет шығармашылық қасиеттерін ашады. Білімнің сапалы болуы тікелей ұстазға, оның білім дәрежесі мен іздену шеберлігіне байланысты.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Таубаева Ш. Дидактикадағы инновация: оқу құралы / Ш. Таубаева, И. Мақсұтова. — Алматы: Қарасай баспасы, 2020. — 366 б.
- 2 Матяш Н.В. Инновационные педагогические технологии: учеб. пос. / Н.В. Матяш. — М.: Академия, 2011 — 114 с.
- 3 Киселева Л.С. Инноватика в научно-педагогической деятельности: учеб. пос. / Л.С. Киселева. — М.: Проспект, 2018. — 144 с.
- 4 Beetham N. Rethinking pedagogy for a digital age: methodical manual / N. Beetham, R. Sharpe. — New York: Taylor & Francis Group, 2018 – 326 p.
- 5 Мыңбаева А.К. Оқытудың инновациялық әдістері, немесе сабақты қалай қызықты өткізуге болады: оқу құралы / А.К. Мыңбаева., З.М. Садвакасова. — Алматы: Эверо, 2010. — 187 б.
- 6 Саттибаева Р. Цифрлық білім беру ресурстары география сабағында: әдістемелік нұсқаулық / Р. Саттибаева. — Қарағанды: Болашақ, 2019. — 34 б.
- 7 Новенко Д.В. Цифровые образовательные ресурсы для обучения географии в соответствии с образовательными стандартами нового поколения / Д.В. Новенко // География в школе. — 2010. — № 3. — С.75–77.
- 8 Блаженков В.А. Приемы развивающего обучения географии: учеб. пос. / В.А. Блаженков. — М.: Дрофа, 2006. — 158 с.
- 9 Кыстаубаева Ж.Н. Интерактивные формы работы как средство повышения мотивации учащихся к обучению: метод. реком./ Ж.Н. Кыстаубаева. — Алматы: Атамұра, 2017. — 36 с.
- 10 Медетбекова М.А. Жаңа түрпатты сабақты құрылымдау технологиясы: әдістемелік құрал / М.А. Медетбеков, Г.Қ. Рахимжанова. — Шымкент: Әрлеу, 2011. — 83 б.

СПЕЦИФИКА ЦИФРОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ ПРИ ПОДГОТОВКЕ УЧИТЕЛЕЙ ГЕОГРАФИИ

Т.Ж.Абдикаликовна

В статье дана характеристика видов работ, выполняемых вузом в подготовке будущих специалистов к широкому использованию цифровых ресурсов, так как все сферы общества, рынок труда требуют специалистов с широким доступом к цифровым ресурсам. В образовании, обучении цифровые технологии создают новый контекст, подготовка будущих учителей теми видами ресурсов, которые в настоящее время разрабатываются научно-исследовательскими центрами по доставке информации. Подготовка студентов к ежедневным лекциям, семинарским занятиям осуществляется с использованием цифровых ресурсов. Применение цифровых ресурсов в ходе занятий расширяет возможности применения новых инновационных технологий. В настоящее время мобильность в сфере образования очень высока, электронное портфолио, кредиты, интернет-журнал, подкаст требуют широкого использования цифровых ресурсов. Оценка потребности в цифровых ресурсах в образовании с предоставлением обучающимся возможности выбора групповой, коллективной формы обучения, самостоятельной организации учебной деятельности, анализа характера самостоятельной работы, творческих работ, позволяющих студентам изменять содержание, метод, средства и формы работы. Необходимо учитывать особенности цифрового образования: понятность для обучающегося, наличие конкретных данных, выбор конкретного вида при планировании лекции, предоставление обучающимся навыков, знаний, основанных на умениях видов учебной деятельности, возможность уровневой дифференциации, индивидуализации образования, обеспечение современной высокой интерактивности, мультимедийности в образовании. Основная цель преподавателя вуза направлена на изучение дизайна обучения, создающего условия для

достижения качественных результатов обучения и основанного на цифровых технологиях. В статье описана необходимость использования ассоциативных, когнитивных, ситуационных позиций для определения качественного образования учителей географии, разработки комплекса принципов, предлагающих качественное обучение, и для описания ключевых элементов дизайна обучения, обладающих потенциалом для обеспечения высокого качества обучения при высшем образовании: с учетом вовлеченности обучающихся в усвоение знаний, ранее усвоенных студентами знаний и предпочтений. На основе этого предлагать знания на ожидаемом ими уровне, придавать значение контексту обучения, рассмотреть вопрос реализации учебного дизайна и его место в рамках предлагаемой обучающемуся программы более широкого обучения. В цифровом образовании задача, которую ставит перед обучающимся, состоит в том, чтобы критически относиться к своему обучению, анализировать подходы к стимулированию активного участия и повышения мотивации для поддержки интеллектуальных навыков, побуждать обучающихся демонстрировать и делиться изучаемыми и формирующимися знаниями.

Ключевые слова: инновации, импровизация, коммуникация, рефлексия, анимация, интернет-журнал, цифровой ресурс, виртуальная галерея, интеграция, визуализация, портфолио, технология обучения, профессиональные способности, диалог, интерактивные модели.

THE SPECIFICS OF DIGITAL EDUCATIONAL RESOURCES IN THE PREPARATION OF GEOGRAPHY TEACHERS

Tegisbaeva Zhukdyz Abdikalikovna

The article describes the types of work performed by the university in preparing future specialists for the widespread use of digital resources, since all spheres of society, the labor market require specialists with wide access to digital resources. In education and training of digital technologies create a new context, training future teachers with the types of resources that are currently being developed by research centers for information delivery. Preparing students for daily lectures, seminars using digital resources. The use of digital resources during classes expands the possibilities of using new innovative technologies. Currently, mobility in the field of education is very high, electronic portfolios, loans, an online magazine, a podcast require extensive use of digital resources. Assessment of the need for digital resources in education, providing students with the opportunity to choose a group, collective form of education, independent organization of educational activities, analysis of the nature of independent work, creative works that allow students to change the content, method, means and forms of work. It is necessary to take into account the features of digital education: clarity for the student, the availability of specific data, the choice of a specific type when planning a lecture, providing students with skills, knowledge based on the skills of types of educational activities, the possibility of level differentiation, individualization of education, ensuring modern high interactivity, multimedia in education. The main goal of a university teacher is aimed at studying the design of training that creates conditions for achieving high-quality learning outcomes and based on digital technologies. The article describes the need to use associative, cognitive, situational positions to determine the quality education of geography teachers, to develop a set of principles offering quality education, and to describe the key elements of learning design that have the potential to ensure high quality education in high education: taking into account the involvement of students in the assimilation of knowledge, knowledge previously acquired by students and preferences and, on the basis of this, to offer knowledge at the level they expect, to attach importance to the learning context, to consider the implementation of educational design and its place within the framework of the broader training program offered to the student. In digital education, the task that students face is to be critical of their learning, analyze approaches to stimulating active participation and increasing motivation to support intellectual skills, encourage students to demonstrate and share the knowledge being studied

and formed to themselves and their classmates.

Keywords: innovation, improvisation, communication, reflection, animation, an online magazine, digital resource, virtual gallery, integration, visualization, portfolio, learning technology, professional inclinations, dialogue, interactive models.

References

- 1 Taubayeva, Sh. & Maksutova, I. (2020). Didaktikadagy innovatsiia [Innovations in didactics]. Almaty: Qarasai baspasy [in Kazakh].
- 2 Matiash, N.V. (2011). Innovatsionnye pedagogicheskie tekhnologii [Innovative pedagogical technologies]. Moscow: Akademiia, 114 [in Russian].
- 3 Kiseleva, L.S. (2018). Innovatika v nauchno-pedagogicheskoi deiatelnosti [Innovation in scientific and pedagogical activity]. Moscow: Prospekt, 114 [in Russian].
- 4 Beetham, H. & Sharpe, R. (2018). Rethinking pedagogy for a digital age. New York: Taylor & Francis Group, 326
- 5 Mynbayeva, A.K. & Sadvakasova, Z.M. (2010). Oqytudyn innovatsiialyq adisteri, nemece sabaqty qalai qyzyqty otkizuge bolady [Innovative teaching methods or how to have an interesting lesson]. Almaty: Evero [in Kazakh].
- 6 Sattibayeva, R. (2019). Tsifirlyq bilim beru resurstary geografiia sabagynda [Digital educational resources in geography lessons]. Qaragandy: Bolashaq [in Kazakh].
- 7 Novenko, D.V. (2010). Tsifrovye obrazovatelnye resursy dlia obucheniia geografii v sootvetstvii s obrazovatelnyimi standartami novogo pokoleniia [Digital educational resources for teaching geography in accordance with the educational standards of the new generation]. Geografiia v shkole — Geography at school, 3, 75–77 [in Russian].
- 8 Blazhenov, V.A. (2006). Priemy razvivaiushchego obucheniia geografii [Methods of developing geography teaching]. Moscow: Drofa, 158 [in Russian].
- 9 Kystaubayeva, Zh.N. (2017). Interaktivnye formy raboty kak sredstvo povysheniia motivatsii uchashchikhsia k obucheniiu [Interactive forms of work as a means of increasing students' motivation to learn]. Almaty: Atamura [in Russian].
- 10 Medetbekova, M.A. & Rahimzhanova, G.K. (2011). Zhana turpatty sabaqty qurylymdau tekhnologiiasy [The technology of structuring a new type of lesson]. Shymkent: Orleu [in Kazakh].

УРОК-КОНФЕРЕНЦИЯ ПО КНИГЕ В.ЖЕЛЕЗНИКОВА «ЧУЧЕЛО». «УРОКИ ЖИЗНИ, УРОКИ ДОБРОТЫ»

Бакбасова Гульмира Джамбуловна
Батыс Қазақстан облысы, Теректі ауданы, Ақсуат ауылы,
«Ақсуат мектеп-бөбекжай-балабақша кешені»
орыс тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі.

Тема: Мы в ответе за свои поступки.

Цель урока:

- Знакомство с творчеством В.Железникова.
- Развитие устной и письменной речи. Обучение пересказу эпизода, характеристике героя. Формирование умения рассуждать, выражать свое отношение к поступкам героев.
- Воспитание доброты, умения сочувствовать, сострадать, видеть истинную красоту.

Форма урока: Урок-конференция.

Эпиграф урока (записывается на доске):

«Помни, ты не один на свете, кроме тебя есть другие люди; и они нуждаются в твоей доброте, понимании, мужестве, в твоей защите и помощи». (Л. Кассиль)

Ключевые слова: сочувствие, милосердие, бойкот, жестокость, раскаяние, истинная красота.

Наглядность: отрывки из текста, эпизоды из фильма, слайды с иллюстрациями, вопросами и отрывками из текста, портрет писателя.

Подготовка к уроку начинается задолго до урока, т.к. ребята должны прочитать повесть заранее, написать отзыв, нарисовать иллюстрации к повести.

Чтобы создать атмосферу конференции, нужно расставить парты в форме круглого стола, поставить на них указатели, где написано, какую роль выполняет ученик. Ведущий или учитель знакомит всех присутствующих на уроке с участниками конференции: это корреспонденты, художник, литературоведы, актеры, искусствоведы, текстологи, читатели. Каждый из них выступает по определенному вопросу:

- текстологи подбирают отрывки из текста, которые нужно зачитать, выводят их на слайд;
 - корреспонденты проводят заранее в классе сочинение - отзыв о прочитанной повести и отбирают для урока самые интересные;
 - художник дает задание нарисовать иллюстрации к повести и отбирает наиболее удачные для выставки, дает им оценку на конференции;
 - литературоведы готовят рассказ о писателе и краткий обзор его произведений;
 - актеры расскажут об экранизации повести, актерах, сыгравших роли героев книги о восприятии фильма зрителями; подготовят выразительное чтение стихотворения Н. Заболоцкого «Некрасивая девочка»;
 - искусствоведы расскажут о картинах, которые собирал дедушка Лены Бессольцевой, что они значили для него;
 - читатели могут готовить вопросы для обсуждения, участвовать в их обсуждении.
- То есть все ребята будут привлечены к подготовке и проведению урока.

Ход урока

1. Слово учителя о теме и цели урока, о проблемах, которые будут рассмотрены на уроке, об их злободневности и в наши дни, знакомит с эпиграфом урока, к которому учащиеся вернутся в конце урока, делая вывод, обобщая все то, о чем говорили.

Учитель представляет участников конференции.

2. Выступление литературоведов с рассказом о писателе и его творчестве.

В. Железников родился в 1925 году. Писать книги начал в 35 лет. Первая его книга «Разноцветная история» вышла в 1960 году. Для учащихся 5-7 классов писатель написал 6 книг:

- 1). «Хорошим людям - доброе утро»;
- 2). «Чудак из бб»;
- 3). «Путешественник с багажом»;
- 4). «Каждый мечтает о собаке»;
- 5). «Белые пароходы»;
- 6). «Чучело».

Герои книг - мальчишки и девчонки из жизни. Писатель показал мир детства, сложные взаимоотношения подростков. Не всегда эти взаимоотношения построены правильно, иногда ребята могут быть и страшно жестокими. Герои Железникова проходят непростой жизненный путь: они ошибаются, разочаровываются, учатся узнавать людей, разбираться в людях, становятся умнее, мужественнее.

«Чудак из бб» - самая веселая книга Железникова. Когда ее читаешь, почти все время смеешься. Боря Збандуто - герой рассказа - действительно чудак, но он прекрасный человек, у него доброе, чуткое, отзывчивое сердце.

Повесть «Чучело» - повесть о непростых взаимоотношениях школьников. Здесь очень мало положительных героев. Носителями добра являются только дед и внучка Бессольцевы. Здесь все перевернуто - зло воспринимается подростками как героизм, а доброта преследуется, считается проявлением слабости характера. И все же в неравном столкновении добра и зла побеждают добро, совесть, честность.

Книга учит нас быть добрыми, сильными духом, честными, ненавидеть жестокость и малодушие, отравляющие жизнь другим людям.

Все книги В. Железникова очень популярны среди читателей.

3. Художник.

Все книги Владимира Железникова имеют прекрасное оформление. Рисунки к ним сделаны художниками Гальдяевым и Цейтлинным. Рисунки художников дают возможность представить героев повести, их характеры, показывают самые острые моменты сюжета.

Наши ребята, прочитав повесть, тоже попробовали себя в роли художников-оформителей

(демонстрируем иллюстрации учащихся, ребята «узнают» эпизод).

4. Корреспонденты (заранее отбирают лучшие отзывы и зачитывают их):

«Недавно я прочитала книгу В.Железникова «Чучело». Эта повесть потрясла меня тем, как точно писатель сумел показать жестокость среди подростков. Хотя книга написана давно, кажется, что писатель только вчера заглянул в нашу школу и вынес на суд читателя все, что творится в ней.

Ведь и сегодня эта жестокость царит среди подростков и уже воспринимается многими как нормальное явление. Кто сильнее, наглее, тот и прав. Но самое страшное - бездушные «железные кнопки» имеют поддержку среди нас. Мало, кто решится выступить в защиту слабого: за себя боятся.

Не дай бог быть в школе новичком! Сколько унижений придется тебе пережить, если не сумеешь показать силу своего характера!»

«Шмаковы, Вальки, Мариши, Сомовы, Мироновы есть в каждой школе, я сама лично была свидетельницей того, как травили девочку.. Я тоже, как Дима Сомов, предала ее, я не заступилась за нее. Сейчас вспоминаю об этом, и мне стыдно, что не подумала о том, каково было ей:»

5. Артист.

За 25 лет писатель издал более 30-ти книг, его книги издавались в Болгарии, в Польше, Югославии, Чехословакии, Венгрии и на многих языках народов нашей страны. Пьесы по его произведениям долгое время шли на сценах театров. Он неоднократно награждался литературными премиями, а в 1974 году ему была присуждена Государственная премия СССР. По сценариям В.Железникова поставлено 10 фильмов, в том числе «Чучело». Этот фильм получил наибольшее число откликов и завоевал в 1984 году 2-е место.

- Автор сценария - Владимир Железников;
- Режиссер - постановщик - Ролан Быков;
- Главную роль исполняла Кристина Арбакайте;
- Диму Сомова играл сын Ролана Быкова.

Фильм дал повести 2 жизнь.

Учитель проводит обсуждение книги по следующим вопросам:

1. Как называлась повесть первоначально? Какое из этих названий, по-вашему, наиболее удачное и почему? («Всего-то несколько дней»):

2. Почему ребята в классе не приняли Лену? (Не такая, как все:)

3. Почему в глазах ребят Ленка «чучело», а для Николая Николаевича «красавица», «чудный человек»? В чем истинная красота человека?

(В классе ее воспринимают с внешней стороны, здесь привыкли ценить:)

4. В чем сходство Лены с «Машкой»? Почему это сходство так радовало Николая Николаевича? (Дедушка видит не только внешнее сходство, но и сходство характеров:)

5. Что значат для него его картины? Почему Лена говорит ребятам: «Он же умрет без них. Благодаря картинам он только и выжил:»

Искусствоведы расскажут о картинах.

1. Объявленный Лене бойкот - это справедливость или жестокость? Можете ли вы оправдать этот бойкот?

2. «Величайшее поощрение преступления - безнаказанность» /Цицерон/. А можно ли оставлять безнаказанным предательство?

3. Как расценивать отказ Лены от бойкота Димы? Права ли она?

4. Был ли коллектив в 6-м классе? Что такое коллектив и в чем его сила?

5. Бойкот Лене - это проявление коллективизма или влияние сильной личности?

6. Что значит - сильная личность? Есть ли в вашем классе по-настоящему сильная личность?

7. Можно ли считать, что Лена потерпела поражение в столкновении со злом?

8. Мог ли подобный случай произойти в вашем классе?

В процессе обсуждения ребята опираются на отрывки из текста: описание Лены, «Каждый свою выгоду ищет:», о правде, правда Бессольцевой и т.д.

В ходе этой беседы ребята должны понять, что с бездуховностью окружающего нас мира, с жестокостью, с бессердечием, с равнодушием можем бороться только мы сами. Но для этого каждый из нас должен научиться ставить себя на место другого человека, научиться сочувствовать, сострадать, стремиться прийти на помощь, когда кто-то в этом нуждается.

В любой ситуации надо оставаться человеком, не унижать достоинство другого

человека, не идти на поводу у толпы. Ведь зло чаще всего совершается с молчаливого согласия многих. И в какую бы одежду не рядился человек, какой бы внешностью ни обладал, если он бездушен и жесток и несет окружающим его людям боль, страдания - он неприятен, отвратителен.

Актер читает стихотворение Н.Заболоцкого «Некрасивая девочка».

Учитель:

- Что объединяет героя стихотворения с героем повести «Чучело»?
- Какой вопрос ставит перед читателем Николай Заболоцкий?
- Как бы вы на него ответили?

Дома написать небольшое сочинение-рассуждение «Что есть красота?»

Завершая урок, учитель снова возвращает ребят к эпиграфу урока: «Помни, ты не один на свете:». Эти слова звучат как напутствие.

Урок сопровождается показом слайдов и просмотром эпизодов (по выбору учителя) из фильма.

Использованная литература:

1. М.: Детская литература. 1989
2. Железников Владимир Карпович «Чучело» 2018г
3. Гальдяев Владимир Леонидович

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Шынгирбаева Светлана Жумабаевна,

**Жайық негізгі орта мектебінің бастауыш сынып мұғалімі
Батыс Қазақстан облысы, Теректі ауданы, Жайық ауылы**

Жаңартылған білім беру бағдарламасының ерекшелігі спиральді қағидатпен берілуі. Білім беру тек қана оқытумен ғана шектелмей, оны керісінше, әлеуметтік адаптация процесіне бейімдеу қажет екендігі айқын. Функционалдық сауаттылықтың маңызын түсінген оқушы әрбір пәндегі берілген білімге қол жеткізудің бірден бір тиімді құралы ретінде қабылдауы тиіс. Функционалдық сауаттылық, кеңінен алғанда, білім берудің (бірінші кезекте жалпы білім беруді) көп жоспарлы адамзат қызметімен байланысын біріктіретін тұлғаның әлеуметтік бағдарлану тәсілі ретінде түсіндіріледі. Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру қазіргі таңда оқыту жүйесіне қойылып отырған әлеуметтік сұраныс талаптарымен сай келу үшін бастауыш сыныптардан бастап оқушының оқу, жазу сауаттылығын, жаратылыстану ғылымындағы сауаттылығын, математикалық сауаттылығын, компьютерлік сауаттылығын, денсаулық мәселесіндегі сауаттылықты, құқықтық сауаттылығын қалыптастыруға бағытталған арнайы жұмыс арқылы оң нәтижелерге қол жеткізуге болады. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту үшін білім беру жүйесінде басшылыққа алынатын нысандар анықталды:

- білім беру мазмұны (ұлттық стандарттар, оқу бағдарламалары); оқыту нысандары мен әдістері;
- білім алушылардың оқудағы жетістіктерін диагностикалау мен бағалау жүйесі;
- мектептен тыс, қосымша білім беру бағдарламалары;
- мектепті басқару моделі (қоғамдық-мемлекеттік нысан, мектептердің оқу жоспарын реттеудегі дербестігінің жоғары деңгейі);
- барлық мүдделі тараптармен әріптестікке негізделген достық қалыптағы білім беру ортасының болуы;
- ата-аналардың балаларды оқыту мен тәрбиелеу процесіндегі белсенді рөлі.

Функционалдық сауаттылық – оқушылардың сыртқы ортамен қарым-қатынас жасау қабілеті, оқушылардың өзгермелі өмірге бейімделуінің шарты, оқушылардың жеке бас

қабілеттерін дамытудың тетігі, оқушылардың әлеуметтік дағдыларын дамытудың негізі, әлеуметтік-мәдени дамуының өлшемі, білім, білік, дағдыларының құзыреттілікке ұласу жолы. Ол оқушылардың қатысымдық, ақпараттық, проблемалардың шешімін табу құзыреттіліктерінің бірлігінен құралады.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығы ең алдымен үйден, отбасынан басталады. Өйткені, ата – аналардың балаларды оқытуы және тәрбиелеуі ұлттық жоспарда функционалдық сауаттылықтың негізгі тетіктерінің (механизмдерінің) бірі болып көрсетілген. Отбасында әрбір грамды, ватты, минутты есептей алмайтын және де есептегісі келмейтін баланың үй шаруасына да қыры болмайды. Баланың бойына рухани құндылықтарды қалыптастыруға, жағымсыз мінез-құлық әдеттерден арылтуға көмек беретін функционалдық сауаттылық ата – ана бойында да болуға тиіс. Ата-аналар баланың ұғынуына көмектесулері керек. Үйде жарық пен тұрмыстық приборларды дер кезінде сөндіру, токтан ажырату қажеттігін, есік алдағы су құбырының краны арқылы тамшыдан өзен құралып қайта ағып кетіп жатқанын бала білуге тиіс. Еңбектің бағасын білген бала оның нәтижесін де жақсы бағалай біледі. Осының бәрінде аса терең ата – ананың функционалдық сауаттылығы тұр.

Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығы дегеніміз – оқушының пәнді терең түсіну қабілетін дамыту, алған білімін сыныптан тыс жерде, кез келген жағдайда тиімді пайдалана білуін қамтамасыз ету. Егер осы аталған шарттар бастауыш сыныпта орындалғанда оқушының функционалдық сауаттылығы қалыптасады. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуда оқу бағдарламасындағы әрбір пәннің рөлі зор. Соның ішінде бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамытуда білім берудің алатын орны ерекше.

Функционалдық сауаттылықтың негізгі міндеті – мұғалім баланы оқыта отырып, оның еркіндігін, белсенділігін, шығармашылық тұрғыда ойлауын қалыптастырып және де баланың өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландыру. Олай болса шығармашыл тұлғаны қалыптастыру үшін әр сабағымызда біз тек оқулық шеңберіндегі білімді үйретумен шектеліп қана қоймай, кең түрде әр баланың талабына, деңгейіне сай жұмыстарды саралап, ыңғайластыруымыз керек. Біз тек оқулық шеңберіндегі білімді үйретумен шектеліп қана қоймай, кең түрде әр баланың талабына, деңгейіне сай жұмыстарды саралап, ыңғайластыруымыз керек.

Қорыта айтқанда, тұлғаның бейімділігін, қажеттілігін қанағаттандыруды, қызығушылығын ескере отырып, функционалдық сауаттылыққа қол жеткізуді қамтамасыз етіп, жан-жақты дамыған, алған білімдерін өмірмен байланыстыра алатын тұлғаны тәрбиелеп оқыту – білім беру мамандарына артылған жауапты міндет екенін түсінгеніміз жөн.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ САУАТТЫ ЖАЗУ ЖӘНЕ АУЫЗЕКІ СӨЙЛЕУ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТА ОТЫРЫП, ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТАРЫН ЖЕТІЛДІРУ

**Ақтөбе қаласы,
«Шаңырақ» аула клубы.**

**Жолдасова Ғазиза Мухиядинқызы-қосымша білім беру педагогы,
Сагиева Қымбат Ахметкалиевна-әдіскер**

Қазіргі таңдағы әлеуметтік жағдайларды ескере отырып, жеке тұлғаны қалыптастыруда білім мен тәрбие ұштасқан тұста ғана оқу үрдісі нәтижелі болады.

Жас ұрпақты ұлтжандылыққа тәрбиелеуде ұлттық санасын оятып, тілін дамытып және білім беруді тиімді әдістемемен жандандыра түсіп дамыта оқу керектігі туындап отыр. Оқушының тілін дамыту – қазіргі кезде оқу-тәрбие ісіндегі басты мәселе.

Біздің елімізде қазақ тілі – мемлекеттік тіл. Соған орай оқу орыс тілінде жүретін сыныптарда егемендік еліміздің мемлекеттік тілі – қазақ тілін оқыту өмірлік зор маңызға ие.

Орыс сыныптарындағы қазақ тілі сабағының білімдік дәрежесі бүтіндей басқа.

Өйткені, орыс топтарындағы қазақ тілін оқытудың әдісі де, оған қойылатын талаптары да өзгеше. Мақсаты – оқушыларды қазақша сөйлей білуге үйрету болады да, сол сөздерден сөйлем құрау үшін грамматикалық ережелер, анықтамалар сөз үйретудің техникасы ретінде қарастырылады.

Тілдің құдіреті оның міндетті қызметінде «Тіл дамыту дегеніміз – тілдік норманың жетілу, ширау, даму дәрежесі» тіл ғылымдарының ғалымы М. Балақаев айтқандай, қазіргі таңдағы тіл саясатының басым бағыттарының бірі – мемлекеттік тілді дамыту мен оның қолданылу аясын кеңейту болса, оның кешенді тармағы – тәуелсіз мемлекетіміздің болашағына адал қызмет ететін мемлекеттік тілді жетік меңгерген оқушыларды тәрбиелеу болып табылады.

Оқушылардың ауызекі сөйлеу тілін мәтіндер арқылы дамытуды жүзеге асыру нәтижесінде олардың қазақ тілінен білімдері толықтырылып, мәтінмен жұмыс. Тілді үйретуде мәтіннің қатысым әрекетіндегі маңыздылығына сәйкес, оны іріктеп, таңдаудағы негізгі ұстанымдар төмендегідей жүйеленген: мәтін мазмұны толықтай аяқталып, белгілі бір логикалық жүйеге бағынуы; мәтін тақырыбы күнделікті өмір талабына сай, танымдық сапасы жоғары, тәрбиелік мәнінің зор болуы; мәтін мазмұны оқушылардың түсінісуіне қолайлы, даму деңгейлеріне сай болуы; мәтінді іріктеп, таңдауда фонетикалық, лексикалық, грамматикалық ерекшеліктердің ескерілуі; мәтін мазмұнының нақты, қызықты болуы.

Тілде қарым-қатынас жасау сөйлесім әрекетінің барлық түрлері тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым, тілдесім әрекеттерінің негізінде жүзеге асырылады.

Оқытудың қазіргі уақыт талаптарына сай әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, мәтіндермен жүйелі жұмыс жүргізу арқылы оқушылардың сөздік қорларын байытып, сөйлеу тілдерін дамытуға болады. Мәтіндермен жұмыс барысында оқушылардың өз бетінше ақпарат алып, онымен жұмыс істеу дағдылары дамытылып, қазақ тілі бойынша білімдері толық түсері сөзсіз. Тілді оқытып, үйретудің сапасын арттыру әртүрлі жағдайларға байланысты.

Басты мақсатым – оқушыларға қазақ тілін меңгерту, сауатты жазуға үйрету, қазақ халқының әдет-ғұрпын, тілін құрметтеуге, Отанды сүйуге баулу.

Сабақ өткізу, оқыту барысында өткізілетін ең күрделі жұмыс түрлерінің бірі – сабақта мәтінмен жұмысты ұтымды ұйымдастыру. Мәтінмен жұмыс – сабақта өтілетін әртүрлі жұмыстардың жиынтығынан құралады. Олар: дыбыстармен жұмыс; сөздіктермен жұмыс; сөздік қорларын жетілдіру; тіл дамыту; ережемен жұмыс; ауызша сөйлей білуге дағдыландыру;

Мәтін алдындағы жаттығулар мен соған сәйкес жұмыс түрлері мынадай бағытта жүргізіледі: тілдік тұлға мен сөйлем үлгілерін мәтінде танып, айыра білу және әртүрлі құрылымдық материалдарды (сөзжасам элементтері, етістіктің жақ, шақ түрлері, т.б.) меңгерту.

Келесі мәтінмен жұмыс кезеңі. Бұл кезеңде мәтіннің тілдік материалы мен құрылымы орындалады. Мәтін ішінен қажет мәліметті бөліп алу, айыра білуге машықтандыру жаттығуларын әртүрлі тәсілмен орындау. Мәтінмен жұмысты былайша ұйымдастырамын: оқығанның мазмұнын айту, мәтін бойынша сұраққа жауап беру, жоспар жасату, бірнеше бөлімге бөліп оқыту, негізгі жанама ойды таптыру, қорытынды жасату.

Шартты түрде алып отырған үшінші кезеңде мәтінді оқып, түсініп, негізгі ойды қазақ тілінде жеткізе білу. Мәтінді оқығаннан кейінгі жұмыстар: логикалық сұрақтар, сөздік жұмыстар, фонетикалық жаттығулар, сөйлем құру, мәтінге жоспар құру, аударма, мәтінге ат қою, диалог, ситуация құру, мәтіннің мазмұнын жоспар бойынша айту.

Осы аталған іс әрекеттерді жүзеге асыруда оқушылар өзара тілдік қарым қатынасқа түседі. Тілдік қарым қатынасқа түсу деген сөз – біз оқытудың коммуникативтік технологиясын да іске асыру. Мәтінді оқытудың мынадай түрлерін сабақ үстінде қолдану мұғалімнің жеке зерттеушілік жұмыстары үшін өте пайдалы: Дауыстап оқыту арқылы – оқушының сөйлеу элементтерін меңгергендерін байқауға болады, тағы да бір тиімділігі – оқушылар бірінің қатесін бірі естіп және түзетіп отырады. Іштей оқу – бұл жұмыстың мақсаты оқушылардың шапшаң оқу дәрежесін анықтау. Мысалы: оқушыларға іштей шапшаң оқу үшін бір мәтін беріліп, қай жерге дейін оқу керектігін белгіленеді. Әркім белгілеген жерге келгенде кітаптарын жауып, бітіргенін байқатады. Осылайша оқушылардың оқу шапшаңдықтарының мөлшерін мұғалім өзі белгілеп отырады.

Тіл дамыту жұмысы – күрделі де шығармашылық процесс. Тіл байлығының мол болуы бір жағынан балада жаңа құбылыс, көрініс, ұғымдар мен түсініктердің көбеюіне, ал екінші жағынан, тілді жан-жақты меңгеруіне байланысты. Тілдің жақсы дамуының құралы тілдік қор болып табылады. Тіл дамытудың негізгі мақсаттары: өз ойын жүйелі

түрде еркін жеткізе білу; байланысты сөйлей білу; мазмұндылығы; анықтығы, мәнерлілігі; грамматикалық, орфографиялық қатесіздігі.

Тіл дамытудың негізгі мақсаттарын жүзеге асыру үшін, оқудың алғашқы аптасында мына мәселелерді анықтап алдым: сыныптағы әрбір баланың жалпы сөздік қоры; сөздің дыбыстық жағын меңгеру дәрежесі; байланыстырып сөйлеу дәрежесі. Сөзді, сөйлемді, сөз тіркестерін тақтадан, кітаптан, дәптерден дұрыс оқыта білу – қазақ тілін меңгертіп, сөздік қорларын молайтуға септігін тигізеді. Мәтінмен жұмыстың негізгі міндеттері: қазақ тіліне тән дыбыстарды дұрыс айтуға, сөйлемді дұрыс құрай білуге, байланыстырып сөйлеуге, еркін оқуға үйрету.

Сөйлеу және оқуды меңгерген соң, жазу тілі қалыптастырылады. Сөз – тілдің негізгі өлшемі. Мәтінмен жұмыс тіл дамытудың басқа түрлері сияқты сөздік жұмысы оқу-тәрбие жұмысының барлық саласында жүргізіледі. Балалар сөзді ұғу арқылы сөйлеу үстінде тілін дамытады. Сөздік жұмысы оқушының ойын дамытумен тығыз байланысты. Тіл дамыту жұмыстарында жаңа сөздермен жұмыс ерекше орын алады. Тақырыпқа байланысты сөйлем және сурет бойынша әр түрлі мәтін құрастыру, жаттығу жұмыстарын жазу, кешендік талдау жасау.

Жазу арқылы жүйелі сөйлеуді, сөйлеу стилін үйрету және ауызекі сөйлеуге жұмыс жасатуға болады. Ауызекі сөйлеу әдісінің бірі – диалог арқылы дамыту. Диалог құру үшін белгілі бір тақырыпта оқуға байланысты оқушының сөздік қорын дамыту, жаңа сөздер үйретіп, мағынасын ұқтыра отырып, оларды жасайтын формаларды меңгертіп, сөйлем құрауға үйрету, сөз бен сөзді байланыстыруға, ауызша ойларын жүйелі айтуға, әңгімелеуге жаттықтыру керек. Сонда оқушы диалог құру кезінде сауатты сөйлеуге, қазақ тілінің грамматикасын ескере отырып диалог дұрыс құруға тырысады. Бұл оқушының тілін дамытады.

Жоғарыда аталған әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, мұғалім өз жұмысына талдау жасап, қызметіндегі артықшылықтары мен кемшіліктерін көре алады. Мұғалім әр сабақта оқушыға жағдай жасап, түрлі технологияларды жүйелі қолданып, оларды шығармашылықпен пайдалана білсе, жақсы нәтижелерге қол жеткізуге болады; қазақ тіліне қызығушылық көтеріледі, ауызекі сөйлеуі дамиды, коммуникативтік дағдылар қалыптастырылады.

Функционалдық сауаттылық дегеніміз не?

Бұл сұраққа мынандай деректер келтіруге болады. Ресми дерек бойынша, мектеп жасындағы балалардың 40 пайызы әдеби мәтінді түсінуге қиналатындығы дәлелденген. Бұлар мектептен білім алса да, қызмет жасауға келгенде қарапайым жазу үлгісін білмейтіндігін көрсеткен. Тіпті олар әр түрлі жағдайда кездескен бланкіні толтыра алмай, ондағы ақпараттың мәнісін түсіне алмапты. Бір қызығы, олар теледидарда не айтылып жатқанын, жалпы айтқанда, күнделікті өмірдің есебін білмейтін болып шыққан. Соның салдарынан жұмыссыздық, өндірістегі апат, жазатайым оқиғалар, жарақат алулар көбейіп кеткен. Жалпы, барлық зерттеушілердің болжамы бойынша адамдардың сауатсыздық деңгейінің төмендеуі, оларға дұрыс білім беріп, тиянақты оқытпаудан, оқырман болуға үйретпеуден болған көрінеді. Сақтанбау, ұқыпсыздық, байқаусыздық, апаттар: мұның бәрі ережені дұрыс оқымағандықтан, түсінбегендіктен, санаға сіңірмегендіктен орын алып отыр. Функционалдық сауаттылығы дегеніміз – адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына, жасына қарамай ілесіп отыруы, адамның мамандығына, жасына қарамай үнемі білімін жетілдіріп отыруы. Ондағы басты мақсат: жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейімделуі болып табылады.

Мұндағы басшылыққа алынатын сапалар: белсенділік, шығармашылық тұрғыда ойлау, шешім қабылдай алу, өз кәсібін дұрыс таңдай білу, өмір бойы білім алуға дайын тұруы болып табылады. Бұл функционалдық дағдылар мектеп қабырғасында қалыптасады.

Орыс тілінде білім беретін мектептегі қазақ тілі мен әдебиет пәндерінің алатын орны ерекше. Сондықтан, оқушыға халықтың қоғамдық өмірін, арман-мүддесін танытуда, оларға идеялық-саяси, рухани-адамгершілік, этикалық-эстетикалық т.б. тәрбие беру, тіліміздің өзіндік қалыптасқан ережелерін, жалпы айтқанда грамматикасын үйрету – қазақ тілінің басты міндеті болып танылады.

Қорыта айтқанда, оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын аттыру үшін мұғалім шебер болуы керек. Ол баланы қалай оқыту, оның сабаққа деген ынтасын қалай ашуға болады деген сұрақтар төңірегінде жұмыс жасауы тиіс. Жалпы адам баласы есту,

көру, ұстап көру, сезу және иіскеу арқылы есте сақтайды. Кейбір оқушылар жазбашаға, кейбірі ауызшаға қабілетті болып келеді. Интербелсенді оқыту барысында оқушылар өзіндік пікір қалыптастырып, өз ойларын дұрыс жеткізе білуге, өз көзқарасын дәлелдеуге, пікірталас жүргізуге, басқаларды тыңдауға, өзге пікірді сыйлауға және онымен санасуға үйренеді. Оқушылардың функционалдық оқу сауаттылығын дамыту жолдары түсіндіріліп, ағымдағы оқу жылында мәселені бірлесіп шешу енгізілді. Сондықтан, оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру Қазақстан мектебі мұғалімдерінің кәсіби құзыреттілігін дамытудың басты ұстанымы болуы шарт. Осы ретте, қазақ тілі пәнін дұрыс жүргізе білудің маңызы зор.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ НАВЫКОВ АРГУМЕНТАЦИИ ЧЕРЕЗ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭФФЕКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ ГУМАНИТАРНОГО ЦИКЛА

Сулейменова Р.С.

ЗКО Теректинский район
КГУ «Комплекс школа-ясли-детский сад Аксуат»
учитель русского языка и литературы

С середины XX века понятие аргументации становится важным компонентом гуманитарного знания.

Совершенствование этого навыка является ключевым аспектом успешной коммуникации. Сегодня трудно представить обучению без понимания необходимости аргументировать, убедительно представлять свою точку зрения, доказывать или объяснять высказанное положение.

Обновлённая система образования РК даёт возможность усовершенствовать базовые умения и навыки, формируемые у школьников: точно и правильно излагать свою точку зрения по предложенной теме, прислушиваться к чужому мнению, подбирать различные доказательства к аргументам, формулировать выводы, логично и последовательно строить свою устную и письменную речь, используя приемы критического мышления.

Тема исследования: «Совершенствование навыков аргументации через использование эффективных методов обучения на уроках гуманитарного цикла».

Цель работы: теоретически обосновать и определить эффективность использования предложенных приёмов для совершенствования навыков аргументации в процессе письма и говорения.

Задачи: выбрать эффективные методы и приемы обучения аргументации, которые будут использоваться на уроках.

Актуальность.

На учителей русского языка и литературы возлагается задача научить учеников казахских классов строить аргументированную речь, выступать в дебатах, дискуссиях, создавать устные высказывания и письменные творческие работы, критически осмысливая и анализируя различную информацию.

Данные навыки необходимы для учащихся при подготовке к СО, СОЧ и СОР, где им предстоит писать эссе, выражать своё мнение по проблеме, аргументировать его, опираясь на знания, жизненный или читательский опыт. Но, анализируя устные высказывания и письменные работы школьников, мы часто сталкиваемся с тем, что у учащихся по-прежнему вызывает трудности аргументация собственного мнения: наблюдается шаблонное начало, неразвёрнутость доказательств, недостаточная формулировка выводов, неумение использовать словесные формулы — всё это мешает им решать те или иные коммуникативные задачи (создание устного или письменного монологического высказывания по определённым темам, давать полные ответы, излагать мысли логично и

последовательно и др.). И сами старшеклассники на вопрос «Что больше всего вызывает затруднение при подготовке к внешнему суммативному оцениванию?» ответили: «Подбор аргументов». Так что же такое аргументация?

Аргумент – это довод, основание (или их совокупность), приводимые в доказательство высказанной мысли.

Аргументировать – т.е. приводить доказательства, аргументы.

Аргументация - интеллектуально-коммуникативная деятельность, основанная на выполнении текста или его фрагментов, той или иной точки зрения и на убеждение оппонента. Основу аргументации составляют причинно-следственные смысловые отношения

Цель аргументации состоит в убеждении аудитории в истинности какого-либо положения, склонение людей к принятию авторской точки зрения, побуждение к размышлениям или действиям.

Для эффективного обучения аргументированной устной и письменной речи, нам было бы полезно обратиться к технологии развития критического мышления, предложенной американскими учеными Ч. Темпл, К. Мередит и Д. Стилл, адаптированной и обогащенной петербургскими учеными Галактионовой Т.А., Загашевым И.О., Заир Бек С.И., Муштавинской И.В., Трифионовой Е.А.. Эта технология позволяет ученикам работать с текстовой информацией и использовать ее для создания аргументативных устных и письменных работ.

Мы проводили Исследование урока в 7«А» классе с казахским языком обучения. В результате наблюдения выяснили, что на стадии подготовки и написания творческой работы можно использовать приёмы, позволяющие:

1) систематизировать и анализировать информацию: концептуальная и сводная таблицы: «Инсерт», приемы: «Круги на воде», «Литературная пирамида», «Плитка», стратегии работы с вопросами «Ромашка Блума» и др.;

2) формулировать и решать проблемы: стратегии «Двухчастный дневник», «Характеристика героя», «Переломный пункт», «Бортовой журнал» и др.;

3) работать с понятиями: приём «Концептуальное колесо», Денотатный граф и др.;

4) строить аргументированное высказывание: таблица «Перекрестной дискуссии», прием «За и против» и др.;

5) умение интерпретировать, творчески перерабатывать новую информацию, давать рефлексивную оценку пройденного: синквейн, кластеры, эссе и другие приёмы рефлексивного письма.

Все эти приёмы развивают у учащихся навыки аргументирования, формируют собственную позицию.

Так на уроке русского языка и литературы в 7 классе по разделу «Культура: характер и личность» учащимся на основе прочитанного текста «Некрасивая девочка» Н.А. Заболоцкого было предложено заполнить таблицу «Двухчастный дневник», развивающую навыки работы с информацией и умение ставить и решать проблемы. Учащиеся в таблице обозначили цитату и комментарий и сформулировали вывод. Работа с таблицей способствовала не только развитию критического мышления учащихся, умению извлекать информацию из прочитанного текста, но и планированию и созданию аргументированной творческой работы с соблюдением структуры, логичности и последовательности — обращения к людям. Чётко выстроенная таблица помогла учащимся сформулировать позицию в письменной работе, определить проблему, предоставить аргументы и сделать вывод.

Одним из методов «извлечения выводов», используемых для аргументации, является сравнение. Он делает аргументы более ясными, интересными и убедительными, стимулирует мысль, поясняет необычное, вызывает интерес к привычному. Эффективным приёмом сравнения для отработки навыков аргументирования считается приём «Переломный пункт», где учащиеся выявляют общее и частное при сравнении двух и более предметов, явлений, фактов и т.д. Описывают предмет в начале произведения и в конце произведения.

Пример использования данного приёма на уроке русского языка и литературы — урок по теме Л.Н. Толстой «После бала», нацеленное на отработку навыка аргументации. Это прием даёт возможность проанализировать и в графической форме представить всю информацию, до бала и после бала. Рефлексия учащихся показала, что визуальная форма подачи информации и простота расшифровки диаграммы значительно облегчили

построение письменного высказывания.

Транскрипт рефлексии ученика Б. М. «Написать творческое письмо мне было нетрудно, потому что в составленной на уроке диаграмме «Переломный пункт» все аргументы разложены по полочкам и в голове — ощущение порядка. Это помогло мне не запутаться в суждениях».

Одним из продуктивных методических приёмов самостоятельного извлечения информации для написания аргументированного письма является, на наш взгляд, «ПОПС»

(Позиция-Обоснование –Пример- Суждение (вывод), помогающий выявить у учащихся наличие/отсутствие собственной позиции, умение/ неумение строить доказательство, умение/неумение приводить аргументы, опираться на чей-либо авторитет.

Задача — помочь ученикам научиться независимо размышлять об отдельных моментах текста, которые помогут в создании любых устных и письменных работ, где требуются рассуждения и доказательства.

На уроке в 7 классе на тему «Что такое ЗОЖ?» учащимся был предложено самостоятельно составить статью, интервью и заметку о ЗОЖ.

Критериями оценивания письменной работы были:

- соответствие выраженных идеи и взглядов предложенному заданию;
- использование информации из прочитанного текста;
- умение выразить и обосновать свою точку зрения.

На проведённых уроках были и положительные моменты, и недочёты в выполнении учащимися некоторых заданий по навыку ПИСЬМО. Анализ результатов работ семиклассников, их рефлексии, итоги бесед позволили сделать некоторые выводы: приёмы, развивающие критическое мышление, показали эффективность в обучении аргументированной письменной речи учащихся.

Сравнивая результаты письменных работ с использованием приёмов «Характеристика героя», «Двухчастный дневник», « ПОПС» с результатами предыдущих уроков, можно заметить небольшой прогресс в выполнении учащимися заданий по составлению аргументированного письма.

Если письменные творческие работы учащихся, написанные в 1 и 2 четвертях, показывали результаты «средние» и «ниже среднего» — это, соответственно, 60–45% правильно выполненных работ, то в работах учащихся замечен небольшой прогресс-3-4%.

По нашему мнению, систематические поиски различных методов и приёмов с целью улучшения результатов письменных работ учащихся приводят к продвижению, пусть даже небольшому.

Таким образом, обучение аргументированной речи является важной задачей для учителей русского языка и литературы в казахских классах. Использование технологии развития критического мышления и различных методов критического мышления поможет учащимся развить навыки аргументации и сформировать собственную позицию по изучаемой проблеме.

Стоит отметить, что ещё не все учащиеся успешно справляются с письменными заданиями. Трудности вызывает подбор сильных аргументов и убедительных примеров.

Исходя из опыта работы, мы рекомендуем коллегам использовать интересные задачи и разнообразные учебные материалы, а также оказывать поддержку и помощь ученикам в их развитии. Только в таком случае можно достичь общего роста и улучшения навыков аргументации учащихся.

В заключение хочется отметить, что данное исследование имеет актуальность и важность для развития учащихся.

Оно поможет учителям русского языка и литературы эффективно организовывать процесс обучения, а также развивать личностные и коммуникативные навыки учащихся.

Литература.

1. Формирование аргументативных умений старшеклассников на уроках русского языка. <https://infourok.ru/formirovanie-argumentativnih-umeniy-starsheklassnikov-na-urokah-russkogo-yazika-810500.html>

2. Технология формирования умения аргументации у обучающихся общеобразовательной школы. <https://cyberleninka.ru/article/n/tehnologiya-formirovaniya-umeniya-argumentatsii-u-obuchayushchihya-obsheobrazovatelnoy-shkoly>

МЕНИҢ ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАНЫМ

Муканова Г.Н.

Батыс Қазақстан облысы, Теректі ауданы, Подстепный №1
жалпы орта білім беретін мектебі, Қазақ тілі мен әдебиеті орыс
сыныбындағы пәнінің мұғалімі,
педагог - зерттеуші

Пән: Қазақ тілі Т2	Бөлім: 8. Менің тәуелсіз Қазақстаным
Сынып: 5Д	Қатысқан оқушылар: 10 Қатыспаған оқушылар : 0
Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаттары	5.4.2.1 - табиғатты, белгілі бір оқиғаны сипаттап жазу 5.5.1.6 - мекен және мезгіл үстеулерді ауызша және жазба жұмыстарда орынды қолдану.
Сабақтың мақсаты:	Барлығы:көркем шығарманың мазмұнын түсінеді, таныс сөздерді қолдана отырып, сұраққа жауап береді. Көбі:таныс сөздерді қолдана отырып, сұрақ қояды және сұраққа жауап береді.

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурс тар
Сабақ тың басы	«Психологиялық жағымды ахуал қалыптастыру: 		«Шапалақ» «Бағдар-шам»	Слайд Үлестір мелі топтамалар Интербел-сенді тақта
Сабақ тың ортасы	1.Сөздікпен жұмыс. Жаңа сөздермен таныстырады, оқушыларға қайталады, жаңа тақырыпқа байланысты сөздіктермен жұмыс. Жаңа сөздермен таныстырады, оқушыларға қайталады.	Тыңдалым,айтылым. Жаңа сөздерді жазады, сөз тіркестерін, сөйлем құрастырады. Аудармасын мұғалімнің көмегімен айтып шығады.	«Шапалақ» Дескриптор Збалл -Суреттеп жазады	Оқулық сөздік слайд АКТ,портрет, суреттер, тірек сызбалар

	<p>Айтылым Қосымша тапсырма Жеке жұмыс</p> <p>Айтылым Жазылым 1-тапсырма Жеке жұмыс</p>	<p>Мойындау-признавать Қиыншылық-трудность Қарыштап даму-интен- сивно развиваться Жоғары Кеңес-высший совет</p> <p>Айтайық «Музыкалық қобдиша» 1.Төлқұжатта, туу туралы қуәлікте, орта білім туралы аттестатта құжаттарда бейнеленген (Елтаңба) 2.Президент резиденци- ясында, Үкімет үйінде ілулі тұрады. Барлық мекемелерде бар. (Ту) 3.Республика, облыс, аудан көлеміндегі маңызды салтанатты мәжілістерде орындала- ды. (Әнұран) 4. Елтаңба, ту, әнұран – бұлардың бәрі (мемлекеттік рәміздер) 5. Мемлекеттік рәміздер туралы не білеміз?</p>	<p>«Бас бармақ»</p> <p>Дескриптор 4 балл</p> <p>-Түсіндіреді -Талқылайды «Өзін- өзі бағалау»</p>	<p>Слайд Оқулық</p>
	<p>Жазылым 2-тапсырма Жұптық жұмыс ЕББҚ:(Зейін тапшылығы және гипербелсенділік синдромы (ЗТГС) (даралап оқыту тәсілі арқылы) Тапсырма орындау- да «Аяқталмаған сөйлем» әдісі қолданылады. Жеке қажеттілігі бар оқушыны (төмен деңгейлі)«қолдау» Сергіту сәті</p> <p>Тыңдалым Оқылым 3-тапсырма Жеке жұмыс</p> <p>Оқылым Айтылым 5-тапсырма Топтық жұмыс</p> <p>4-тапсырма Жазылым</p> <p>7-тапсырма Айтылым Жұптық жұмыс 8-тапсырма Жазылым Айтылым</p>	<p>Айтылым Суреттер бойынша әңгімеле.</p> <p>Менің Қазақстаным – Менің Болашағым</p> <p>Жазылым</p> <p>Сергіту сәтін орындай- ды. «Қара жорға» биі.</p> <p>Оқылым Ақпарат көздерінен мәтін мазмұнына қатысты материалдар жинап, тұсаукесер өткізіндер.</p> <p>Тұсаукесерді сынып алдында қорғандар.</p> <p>Айтылым</p>	<p>Дескриптор 3 балл -Сұхбаттасады -Сұраққа жау- ап береді «Блоб ағашы»</p>	<p>Оқулық, қабырғаға ілінген ватман дар, түрлі-түсті маркерлер.</p> <p>Оқулық</p> <p>Слайд</p> <p>Кесте</p> <p>Таратпа лар</p>

		<p>«Ой моншақ». Парта бойынша тақырып мазмұнын ретімен айтыңдар. Сөйлем құрай алмаған оқушылар өнер көрсетеді. Жазылым</p> <p>Сөздерді мағынасына қарай сәйкестендіріп, сөйлем құра. Айтылым Диалогты толықтырыңдар.</p> <p>Айтылым Жағдаят</p>		
Сабақтың соңы 3 минут	Үй тапсырмасын беру : 6- тапсырма			
	Кері байланыс	Өз деңгейлерін анықтайды.		
				
Бағалау	Мұғалім формативті бағалауы бойынша қорытынды балын қояды. Смайликтер арқылы формативті бағалау жүргізіледі.			

ФИЗИКА АТОМА И МОЛЕКУЛ КАК ВОЗМОЖНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ОРИЕНТАЦИИ ШКОЛЬНИКОВ

Серикова Рада Муратовна

учитель физики
ЗКО, Теректинский район, КГУ
Подстепновская №1 ОШ

Содержание учебного предмета «физика» отражает её развитие как науки. Рассматривая историю науки, видно, что многие кардинальные изменения в знаниях об окружающем мире были связаны с большими трудностями в принятии новой информации, особенно если она резко противоречит уже устоявшейся картине мира. Так, западная цивилизация просуществовала несколько столетий в твердом убеждении, что Земля плоская. Это хотя и не соответствовало действительности, но и не мешало людям составлять карты и вполне успешно ориентироваться по ним. Признание утверждений Н. Коперника, Г. Галилея и других ученых о том, что Земля – шар и вращается вокруг Солнца, потребовало длительного времени. Более 2000 лет просуществовала уверенность в том, что

атом является мельчайшей неделимой единицей всего сущего. И когда на рубеже XIX-XX веков наука открыла субатомные элементарные частицы (электрон, протон, нейтрон и др.), это полностью изменило все базовые представления о Вселенной [1].

Приведенные примеры и множество других, демонстрирующие изменения в представлениях о природе, показывают непрерывное развитие науки, стремление человеческой мысли к новым знаниям, к разгадке законов окружающего мира. В познании законов природы принимают участие многие ученые различных стран, в различные исторические периоды, внося свой вклад в науку. Накопленные достижения позволяют внести принципиальные изменения в известные фундаментальные понятия и законы о тех или иных физических явлениях. Это делают ученые, обладающие особой самостоятельностью мышления, способностью утверждать высказывания вопреки авторитетному мнению, уверенностью в своих силах и правильности пути. Им в наибольшей степени свойственно вечное стремление к познанию глубин материи.

Достижения физической науки дают возможность понимания окружающего мира и широко используются в практической деятельности. Тепловые и электрические двигатели, генераторы, радио и телевидение, и многое другое без чего немислима жизнь современного человека, является следствием фундаментальных физических исследований. Традиционно в содержание физического образования высшей и средней школы включается изучение фундаментальных теорий, их экспериментальных основ, научной и практической значимости. В такой же логике в содержание обучения должно войти изучение нанотехнологий. Они могут быть рассмотрены на аудиторном занятии или изучаться по плану самостоятельной работы в форме рефератов и проектной деятельности. Обсуждение результатов самостоятельной исследовательской деятельности учащихся может проводиться в форме тематических конференций и защиты проектов.

Термин «нанотехнология» и область науки и техники, именуемая нанотехнологией, появились сравнительно недавно. Однако перспективы развития и внедрения нанотехнологий грандиозны и широко входят в сознание общества. Нанотехнологии это «самые высокие» технологии, на развитие которых ведущие экономические державы выделяют огромные финансовые ресурсы. По прогнозам ученых нанотехнологии в XXI веке произведут такую же революцию в использовании свойств материи, какую в XX веке произвели компьютеры в процессе обработки информации, а развитие и внедрение нанотехнологий изменит жизнь человечества больше, чем освоение письменности, паровой машины или электричества. Возможности использования нанотехнологий неисчерпаемы: от введения в организм наноконпьютеров, убивающих раковые клетки и ремонтирующих поврежденные ткани и органы, до автомобильных двигателей, не загрязняющих окружающую среду. В профориентационной работе учитель физики может показать для учащихся перспективы их будущей деятельности как в разработке теоретических основ нанотехнологий, так и в их практической реализации в самых различных направлениях современной науки и техники от микропроцессов до проблем современной космонавтики в зависимости от склонности и интересов.

Об идее древнегреческого философа Демокрита о существовании самой малой частицы вещества обучающиеся узнают с самого начала изучения физики. Он, еще 2400 лет назад, для обозначения такой частицы использовал слово «атом». Интересно и полезно обучающимся может быть информация о роли малых частиц в истории физики прошлого столетия. Эта история отразилась в конкретных открытиях и научных и технических разработках ученых различных стран, среди которых можно выделить следующие.

1905 г. Швейцарский физик Альберт Эйнштейн опубликовал работу, в которой доказал, что размер молекулы сахара составляет примерно 1 нанометр.

1931 г. Немецкие физики Макс Кнолл и Эрнст Руска создали электронный микроскоп, который впервые позволил исследовать нанообъекты.

1959 г. Американский физик Ричард Фейнман впервые опубликовал работу, в которой оценивались перспективы миниатюризации. В своей легендарной лекции «Там внизу – много места», произнесенной им в Калифорнийском Технологическом Институте он наметил основные положения нанотехнологий, и научно доказал, что фундаментальные законы физики не противоречат созданию вещей непосредственно из атомов.

1968 г. сотрудники научного подразделения американской компании Bell, Альфред Чо и Джон Артур, разработали теоретические основы нанообработки поверхностей.

1981 г. Германские физики Герд Бинниг и Генрих Рорер создали сканирующий туннельный микроскоп, прибор, воздействующий на вещество на атомарном уровне.

Через четыре года они получили Нобелевскую премию.

1985 г. Американский физики Роберт Керл, Хэрольд Крото и Ричард Смолли создали технологию измерения предметов диаметром в один нанометр.

1986 г. Создан атомносиловой микроскоп, позволяющий, в отличие от туннельного микроскопа, осуществлять взаимодействие с любыми материалами, а не только с проводящими.

1998 г. Голландский физик Сеез Деккер создал нанотранзистор.

В последнее десятилетие наблюдается бурное развитие нанотехнологий во многих странах.

Современные школьники, проявляющие интерес к науке и технике, могут в будущем внести свой вклад в создание идеальных технических систем, то есть с систем очень малой массы, габаритов и энергоемкости при одновременном увеличении количества выполняемых ими функций. Закон увеличения степени идеальности гласит: развитие всех систем идет в направлении увеличения степени идеальности. Подтверждением этого закона служит постоянное стремление производителей микроэлектроники и бытовой техники к миниатюризации, созданию устройств всё меньших размеров со все большими функциональными возможностями (сотовые телефоны или ноутбуки: размер все уменьшается, в то время как функциональность только растет). Нанотехнологии и наноустройства являются закономерным шагом на пути совершенствования технических систем. Уже создаются и будут создаваться устройства, функциональные возможности которых определяются необычными свойствами новейших материалов. Благодаря обработке на атомарном уровне, привычные материалы будут обладать улучшенными свойствами, постепенно становясь все легче, прочнее и меньше по объему. За областью нановеличин лежат области пико (10¹²), фемто(10¹⁵), атто(10¹⁸) и т.д. величин с еще неизвестными и непредсказуемыми свойствами которые предстоит исследовать.

По мнению ученых в настоящее время необходимо формирование молекулярной и атомарной грамотности, обучение новых поколений учащихся нанотехнологиям [2].

Литература

1. К. Богданов, Нанотехнологии: когда размер имеет значение, научно-популярный физико-математический журнал «Квант», 2008. - №4 6 с.
2. Б. Беренфельд, директор Международного центра Конкорд Консорциум, материалы семинара «Нанотехнологии и материаловедение. От исследования до школьного класса», Лондон, 2009.

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ҚОРЫҚТАР

Нагимова Б.Ж.

Батыс Қазақстан облысы, Теректі ауданы, Подстепный № 1 ЖОББМ
Қазақ сыныптарындағы қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі,
педагог-зерттеуші

Бөлім:	5-бөлім: Биоалуантүрлілік. Қызыл кітапқа енген жануарлар мен өсімдіктер. Синтаксис
Пәні	Қазақ тілі
Сыныбы:	8 «А»
Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты	Ж. 8.3.3.1 - мәтін құрылымын сақтай отырып, графиктік мәтіндегі (диаграмма, кесте) деректердің маңызды тұстарын анықтап жазу; ӘТН.8.4.4.2.- тұрлаулы және тұрлаусыз сөйлем мүшелерінің сөйлем жасаудағы өзіндік орнын, қызметін түсініп қолдану

Сабақтың мақсаты:	-сызбамен берілген мәтіндегі маңызды тұстарын анықтап жазады; -сөйлем мүшелерінің сөйлем жасаудағы қызметін түсініп қолданады
-------------------	--

Сабақ кезеңі/ Уақыты	Педагогтің іс-әрекеті	Оқушының іс-әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы Қызығушы-лықты ояту.	I. Ұйымдастыру кезеңі: 1. Оқушылармен мен амандасу, түгендеу. Оқушыларды шеңбер құрып тұрғызып, «Менің ең жақсы көретін жануарым» тақырыбында сөйлету. Топтарға бөлу.	Оқушылармен мен амандасады. 1-топ: «Жануарлар». 2-топ: «Өсімдіктер». 3-топ: «Құстар». 4-топ: «Балықтар».		Оқу-лық жұмыс дәптерлері
Жаңа сабаққа кіріспе	Өткен сабақты пысықтау. Топтарға «Қарлы кесек» әдісімен сұрақтар қойылады 1.Қазақстанның «Қызыл кітабы» қашан құрылды? 2.Ол туралы не білесің? 3. Дала жануарларының қандай түрлерін атап бере аласың? 4. Өздерің тұратын елді мекенде қандай жануарлар бар? 5.Сөйлем мүшелері дегеніміз не? 6.Неге тұрлаулы мүшелер деп аталады? 7.Сөз тіркестері мен сөйлем мүшелердің айырмашылығы қандай?	Сұрақтарға толық жауап береді	Жақсы, Жарайсың	Оқулық
Сабақтың ортасы Мағынаны ашу.	Жаңа сабақ. Қазақстандағы қорықтар. Қазақстан қорықтары туралы не білеміз? «Джигсо» әдісі 1-тапсырма. Картадан Қазақстандағы қорықтардың қай жерде және қалай аталатындығы туралы анықтап жаз. Qcod арқылы топтарға қорықтар туралы мәліметтер беріледі.	-оқушылар ойларын айтады; -Qcod арқылы топтар берілген қорықтар туралы мәліметтер-мен танысады. -топта талқылайды. -кестедегі деректердің маңызды тұстарын анықтап жазады;	Сабаққа белсене қатысқан оқушы бағаланады Жарайсың! Топтар бір-бірін бағалайды. «Екі жұлдыз, бір ұсыныс» әдісі	Оқу-лық (Баспа-сөз материалдарынан) Ақпа-раттық желілер Оқулық
	 <p>Грамматикалық тақырып. Пысықтауыш Ережемен таныстырады. Сөйлем мүшесіне талдауға сөйлем беріледі.</p>			

	<p>Оқушылар берілген тапсырманы жақсы орындап шықты.</p> <p>Жеке жұмыс Берілген мақал-мәтелдерден пысықтауышты табу.</p> <p>Топтық жұмыс. «Ойлан, жұптас, топтас» әдісі</p> <p>2-тапсырма. «Қазақстанның Қызыл кітабы» тақырыбына топтық жұмыс орындату.</p> <p>Әр топ берілген тақырып бойынша материал жинап, постермен қорғауы қажет. 1-топ: «Жануарлар». 2-топ: «Өсімдіктер». 3-топ: «Құстар». 4-топ: «Балықтар».</p> <p>Оқулықпен жұмыс.</p> <p>Кестедегі ақпараттың маңызды тұстарына анықтауға және кемі 8-10 сөйлем құрауға тапсырма беріледі.</p>	<p>-сөйлем мүшелеріне талдайды;</p> <p>Мақал-мәтелден пысықтауыш-ты табады.</p> <p>-Оқушылар материал жинайды. -талқылайды. -постер қорғайды.</p> <p>-маңызды тұстарын анықтайды. -8-10 сөйлем құрайды.</p>	<p>«Бас бармақ» әдісі</p> <p>Жарайсың!</p> <p>«От шашу» әдісі</p> <p>Жарайсың!</p>	<p>Үлес-тірмелі қағаз</p> <p>Үлес-тірмелі қағаз</p> <p>Оқу-лық</p>						
<p>Сабақтың соңы Ой толғаныс. Рефлексия</p>	<p>Кері байланыс «ҚАҚ»-«Қосу, алу, қызығамын» кері байланысы</p> <table border="1"> <tr> <td>Плюс (қосу)</td> <td>Сіз үшін пайдалы мәлімет</td> </tr> <tr> <td>Минус (Алу)</td> <td>Сіз сәтті немесе пайдасыз санаған мәселе</td> </tr> <tr> <td>Қызықты</td> <td>Сіз болашақта пайдалы және қызықты болды деп санаған ақпарат</td> </tr> </table>	Плюс (қосу)	Сіз үшін пайдалы мәлімет	Минус (Алу)	Сіз сәтті немесе пайдасыз санаған мәселе	Қызықты	Сіз болашақта пайдалы және қызықты болды деп санаған ақпарат	<p>Оқушы бүгінгі сабаққа қорытынды жасайды.</p>	<p>Мұғалімнің бағалауы</p>	<p>Үлес-тірмелі қағаз</p>
Плюс (қосу)	Сіз үшін пайдалы мәлімет									
Минус (Алу)	Сіз сәтті немесе пайдасыз санаған мәселе									
Қызықты	Сіз болашақта пайдалы және қызықты болды деп санаған ақпарат									

ШАҒЫН ЖИНАҚТЫ МЕКТЕПТЕРДЕ ОҚУ САПАСЫН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Мутиева Куляш Жаксылыковна

Зерттеуші-педагог
БҚО, Теректі ауданы
«Чапаев жалпы орта білім беретін мектебі» КММ

Шағын жинақты мектеп, оның проблемалық мәселелері және қазіргі жағдайы мен даму болашағы туралы, соның ішінде білім сапасы да соңғы бірнеше жыл бойы семинарлар мен сайыстарда, педагогикалық отырыстарында жалпы мұғалімдердің ортасында, яғни баспасөз беттері мен әлеуметтік желілерде біршама айтылып та, жазылып та, талқыланып та жүр. Әрине, оның ішінде құнды ой - пікірлер де, жаттанды ойлар да барынша жеткілікті.

Алдымен, шағын жинақты мектеп дегенде көз алдымызда міндетті түрде шағын ауыл, ауыл балалары мен екі немесе үш сыныптың бір кабинетте қатар оқитын сол ауылдың мектебі тұрады. Ендеше, шағын жинақты мектеп дегеніміз не? Әуелі ғылыми

түрде айтатын болсақ, шағын жинақты мектеп дегеніміз – оқушыларының саны аз, біріктірілген сыныптардан, толық емес сыныптардан тұратын, оқу үдерісін жоспарлау мен ұйымдастыруда өзіндік ерекшеліктері бар жалпы білім беру мекемесі деп сипатталған.

Еліміздің әлеуметтік-экономикалық дамуы мен ауыл тұрғындарының қалаға жаппай көшуі, жастардың жұмыссыздықтан ауылда тұрақтамауы шағын мектептер санының артуына әкеп отыр. Зерттеулерге сүйенсек, еліміздегі оқушылардың әрбір жетіншісі шағын жинақталған мектепте оқыса, әрбір төртінші мұғалім шағын жинақталған мектептерде сабақ береді екен.

Шағын жинақты мектеп мәселесін зерттеушілер Ж.Қ.Астамбаева мен Г.И.Уәйісова «Шағын жинақты бастауыш мектептегі педагогикалық үдеріс теориясы мен технологиясы» атты еңбекте «Қазақстан топырағында ондай мектептің пайда болуы Ы.Алтынсариннің ағартушылық қызметімен тікелей байланысты XVIII ғасырдың 60 жылдарында дүниеге келді. Содан бері бұл үлгідегі мектептің мәселесі күн тәртібінен түспей келеді» деп атап көрсетеді [1, 3].

Дегенмен, мектеп құрылымы бұлай өзгеше аталғанымен, мұндағы білім мен тәрбие сапасына қойылатын талап барлық білім беру мекемелеріне қойылатын талаппен бірдей екенін жақсы білеміз. Сондықтан да шағын жинақты мектеп жұмысын ұйымдастырумен қатар, оның оқу сапасына да басты назар аударуды қажет етеді. Ал, осы шағын мектептегі оқу сапасын қалай арттыруға болады?

Сыныптарды біріктіріп оқыта отырып, жақсы білім сапасын беру мұғалімнен тәжірибе мен үлкен қажырдылықты талап етеді. Бір ғана 40-45 минутта екі тақырыпты бірдей қамтып, әр минутты тиімді пайдалану қажет. Сондықтан да шағын жинақталған ауыл мектептерінде қызмет атқару қала мектептеріндегі жұмыс жүйесіне қарағанда әлдеқайда күрделі. Екі сынып қатар оқытылатындықтан сабақ кестесін, сабақ жоспарын дұрыс әзірлеу, оқушылардың өздері орындайтын тапсырмаларды орындау жұмысын мұқият ұйымдастыру, сабақ уақытында мейлінше дұрыс пайдалану керек. Яғни, бірінші орында уақытты дұрыс белгілеу қажет, себебі қатар оқылатын сыныптарда тапсырманы уақытында орындата алмасаң, әрине, оқушының қай деңгейде орындай алатынын білу қиындық тудырады.

Екіншіден, әр пән мұғаліміне арнайы көмекші құралдар болса, кітапша немесе жинақтар, өйткені осы өзім оқытатын біріктірілген сыныптардағы жағдайды айтсам, әдеттегідей екі сыныпқа қатар сабақ жоспарын жазу, күнтізбелік жоспардағы кейбір ұқсас тақырыптарды біріктіру, тапсырмаларды ұқсастырып, үйлестіру үлкен шеберлікті қажет етеді. Сабаққа дайындалуда оқытушы шектен тыс жүктеме орындайды, басқаша айтқанда, бір сыныппен жұмыс істегенде сабақтың мақсаты, логикалық құрылымы оқушы мен оқытушыға бірдей, ал бірнеше сыныппен жұмыс істеуде бір сабақ әрқайсысы бір сабақ ретінде бірнеше кішкентай тақырыптардан тұрады да, мұғалім бір күнде 8-16 сабаққа, оның әр бөлігін санағанда, 32-40 сабақшаларға, олардың логикалық байланысы әр кезеңнің мақсаты мен міндетіне қарай уақытында тиянақты дайындалуда мұғалімге өте ауыр салмақ, сондықтан әдістемелік көмекші құралдар, сабаққа дайын карточкалар, платформалар, мұғалім жұмысын аз да болса, жеңілдететіні сөзсіз әрі білім сапасының көтерілуіне де септігін тигізеді.

Әр оқушы сабағымда берілген материалды қаншалықты игере алды деген сан түрлі сұрақтар ойға оралатын. Осы тығырықтан шығуға өз бетімше әрекеттеніп көрдім. Қазақ тілінен сабақ мақсаттары біршама сәйкес келгенмен, қазақ әдебиеті пәні бойынша 5-6-сыныптарда тақырыптары сәйкес келе бермейді. Сондықтан да тақырыптарды, жеке тапсырмаларды деңгейлеріне қарай және сыныбына сай бөліп отырамын және оқу платформаларын, атап айтқанда, Kahot, galan, quizzz.com padlet, wizer.me, jamboart wordwall.net арқылы тапсымалар орындатып, оларды жиі қолдануға тырысамын. Нәтижесінде оқушылар қызығушылығын тудырып, тақырыпты барынша меңгеріп алатын болды. Дегенмен барлық пәндер бойынша тақырыптар бірдей сәйкес келе бермейтіні тағы белгілі.

Алайда бұл жерде мынадай проблема тағы бар: 5-6-сыныптағы оқушыларды жаңа мазмұнда оқыту және жұмыстану, бұл жағдайды ешкім ескермеген деп айтуға болады. Формативті, сумативті тапсырмаларды оқушыларға орындату, қазақ тіл пәнінен үлгермей жатамыз, сол себепті жеке, бөлек жұмысты талап етеді. Оның өзін былай қойғанда, қай сыныпқа да сабақ жоспарын жазу да үлкен тиянақтылық пен жауапкершілікті қажет етеді. Демек, бұл жерде барлық күш мұғалімге түседі емес пе?

Шағын жинақты мектептің бүгінгі білім сапасы жайында тағы да мынаны айтуға

болады: сабақ үстінде ұжымдық тапсырмалар орындау мен мұғалімнің бұл сыныптағы шығармашылық белсенділігі шектеледі, арнайы дайындалған әдістемелік оқу құралары жеткіліксіз, оқушының психологиялық ерекшелігіне сай өз ой-пікірін жеткізе алмайды, өйткені шұбалаңқы жазылған және шала аударылған мәтіндік тапсырмаларын орындауға мүмкіндік жоқ және көрнекіліктер өте аз. Біріктірілген сыныптарда, әрине, аз да болса өзіндік жұмыстануға бейім келеді. Өзгенің көмегіне көп сүйене бермейді деген сияқты ұтымды жақтары да бар, ол барлық жерде айтылған, жазылған, сондықтан оны қайталай берудің қажеті жоқ деп ойлаймын. Бұл-менің көзқарасымдағы шағын жинақты мектептің білім сапасына бұл да ықпал етеді

Ал, үшіншіге тоқталатын болсам, кадр мәселесі, айтыла-айтыла жауыр болған мәселе, дегенмен қашықтан кейінгі жаңарған Қазақстан деген атау түсында осы проблема шешуін тапса екен дейміз! Шағын жинақты мектептің проблемасы сонау 19- ғасырдағы қазақ халқының алғашқы ұстазы атанған Ыбырайдан бастау алған екен, сол дәуірден бері шешілмей келе жатқан мәселені алдағы уақытта шешіп тастаймыз деп айту мүмкін емес. Бірақ та шешу жолдарын қарастыруға болатыны белгілі. Енді шағын жинақты мектеп оңтайлы шешудің тағы бір жолы – бұл жаңа білім беру кеңістігін құру болды. Ол үшін материалдық-техникалық базасы мықты толық білім беретін мектептерден ресурстық орталықтар ашылды. Ресурстық мектеп – бұл шағын жинақты мектеп оқушыларының бейімделген, әр деңгейлі, көп сатылы, саралай және терең білім алуына жағдай жасайтын, оқу-тәрбие дамуын бағыттап отыратын ауыл мектебі, Біріншіден, сол орталықтың жұмысын қайта жаңадандырса, екіншіден, тек қана шағын жинақты мектептерде сабақ беретін мұғалімдердің сабақ жоспарлары үлгісін жасақтап, үздік сабақ жоспары жинақтарын аудан, облыс көлемінде жинақ етіп шығарса, үшіншіден, жаңа мазмұндағы сабақ өткізілетін сыныптарды бөлек жасақтаса, төртіншіден, арнайы пәндер бойынша көрнекі оқу құралдарына сайыс ұйымдастырылса, бесіншіден, оқу-әдістемелік құралдар ең болмағанда әлеуметтік желілерге таратылса, мұғалімдердің дайын сабақ жоспарлары мен көрнекіліктерді пайдалануға мүмкіндік берер еді әрі сабақ уақытын тиімді ұйымдастыруға, мұғалімнің өз уақытын алмауға себеп болар еді деп ойлаймын. Сонымен қатар, ШЖМ мұғалімдерін бөлек арнайы курстан өткізу жыл сайын тұрақты түрде жүргізіліп тұрғаны дұрыс деп есептеймін. Себебі- ШЖМ саны алдағы кезде көбеймесе, азаймайтыны анық. Сондықтан қазақ ауылының жағдайын ойласақ, әлбетте, алдыңғы орында мектеп тұратыны мәлім, ауыл балаларының білімі - қазақ ұлтының болашақ бастауы екендігі айқындалған ақиқат.

Қорытындылай келе, шағын жинақты мектептің болашақта дамуы мен білім сапасы – біздің мұғалімдер қауымының жанкешті еңбегімізге байланысты. Сол тұрғыда арнайы дайындалған кадр, яғни мамандарды дайындауда бүгінгі күннің өзектілігі болып қала береді деп есептеймін.

Біз көбіне жаттанды түрде ұлы жазушы Мұхтар Әуезовтің «Ел боламын десең, бесігіңді түзе», - деген ұлағат сөзін реті келгенде еске түсіріп жатамыз. Ендеше ел бесігі – отбасы мен мектептен басталады, өйткені ауыл мектебінде Республиканың жергілікті ауылда - қазақ ұлтының болашағы, ата – ананың үкілі үміті, елдің ертеңі, халық арманын арқалаған жас жеткіншек, ұлттың ұрпағы оқып, тәрбиеленіп, өсіп жатыр. Осыны ұмытпайық!

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Астамбаева Ж.Қ., Г.И.Уәйісова, «Шағын жинақты бастауыш мектептегі педагогикалық үдеріс теориясы мен технологиясы» /Алматы, 2010/.
2. Базарбаева Н.Ә. «Шағын комплектілі мектептердегі оқу-тәрбие үрдісіндегі ерекшеліктер» /Алматы, 2002/.
3. Баймолдаев Т.М. және т.б. «Шағын жинақталған мектептерде пәндерді оқытуда жаңа педагогикалық әдістерді пайдалану жолдары» (Әдістемелік нұсқау). /Алматы, 2002/.
4. Қазақстан Республикасында Шағын жинақты мектептерді дамытудың 2010-2020 жылдарға арналған Тұжырымдамасы (жобасы).
5. Шағын жинақты және тірек мектептері (ресурстық орталық) қызметінің тәртібі. ҚР БҒМ заңымен бекітілген (18 қыркүйек, 2013 жыл).
6. Bilim. Idhost.kz. «Шағын жинақты мектептерде сабақ жоспарлау мен ұйымдастырудың тиімді жолдары».

ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ САБАҚТАРЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫ ЗЕРТТЕУ-ЖОБАЛАУ ЖҰМЫСТАРЫНА БАУЛУ

Байдукешев Арман Жусыпович

Ақсуат МББК КММ, дене шынықтыру пәнінің мұғалімі,
педагог-зерттеуші
БҚО, Теректі ауданы, Ақсуат ауылы.
тел: 8 705 156 92 26
@ arman_7784@mail.ru

Мектептегі білім берудің қазіргі мақсаты - қоғамның өзгермелі жағдайларында, қоғамдық өмірдің әртүрлі салаларында, соның ішінде дене шынықтыру саласында өз бетінше және белсенді әрекет етуге, шешім қабылдауға, икемді бейімделуге қабілетті білім алушыларды даярлау. Соңғы жылдардағы ғылыми зерттеулердің нәтижелері мектепте оқу кезеңінде оқушылардың денсаулығы мен дене дайындығының біртіндеп нашарлауы туралы айтады. Көптеген оқушылар денсаулық жағдайына байланысты арнайы медициналық топқа жатады, кейбіреулері физикалық белсенділіктің барлық түрлерінен босатылады. Сондай-ақ, ауырғаннан кейін дене шынықтыру сабағынан уақытша босатылған оқушылар да бар. Тәжірибелік сабақтардан босатылған оқушылар дене шынықтыру бойынша теориялық тапсырмаларды, соның ішінде шығармашылық тапсырмаларды орындай алады. Қазіргі мәліметтер бойынша денсаулық 53-55%-ға салауатты өмір салтына тәуелді болады екен. Бұдан салауатты өмір салтын ұстанудың қаншалықты маңызды екендігі айқын.

Өкінішке орай, қазіргі таңда оқушылар салауатты өмір салтын ұстанбайды. Телефонға тәуелділік, дұрыс тамақтанбау, қозғалыстың аздығы денсаулыққа кері әсерін беріп жатыр. Осы тұрғыда өзім сабақ беретін 4а-сыныбында оқушылармен бірге зерттеу жобасын жүргіздік. Жобаның тақырыбын «Мен салауатты өмір салтын таңдаймын!» деп алдық. Жобаға жауапты екі оқушы бекітілді.

Зерттеу жобасының мақсаты мен міндеттері: сыныптың салауатты өмір салты туралы түсініктері мен спортқа деген көзқарастарын анықтау.

Міндеттері:

- Салауатты өмір салты ұғымын ашу.
- Сыныптың спортқа деген көзқарасын зерттеу.
- Оқушыларға дене шынықтыру мен спорттың біздің өміріміздегі маңыздылығын дәлелдеу

Зерттеу болжамы: егер барлық сынып оқушылары салауатты өмір салтын ұстанып, спортты жақсы көретін болса, бұл олардың денсаулығына оң әсер етеді.

Зерттеу үш кезеңді қамтыды:

1 кезең. Сынып оқушыларынан сауалнама алу, нәтижесін шығару.

2 кезең. Жобаға жауапты оқушылардың мектеп медбикесімен кездесуі. Сыныптың денсаулық диаграммасын жасауы.

3 кезең. «СӨС ережелері» тақырыбында жадынама жасап, сынып оқушыларына тарату.

Сынып оқушыларының спортқа көзқарасын анықтау мақсатында сауалнама жүргізілді. Сауалнама үшін «иә» немесе «жоқ» деп жауап берілетін жеңіл сұрақтар алынды. Оқушылардың жауаптары шынайы, дәл болу үшін сауалнама анонимді түрде жүргізілді.

САУАЛНАМА

Оқушылардың салауатты өмір салтына көзқарасы

Нұсқаулық: Сауалнама анонимді толтырылады. «Иә» немесе «Жоқ» деп шынайы жауап беруіңіз сұралады.

№	Көзқарас	Жауап
1.	Мен әрқашан дене шынықтырумен айналысуға мүмкіндік табамын, өйткені қозғалыс маған қуаныш сыйлайды.	

2.	Дене шынықтыру маған ұнайды.	
3.	Спортпен шұғылдану маған ұнамайды.	
4.	Демалыс кезінде жаттығулар жасап, спортпен шұғылданған ұнайды.	
5.	Маған жаттығу жасақан ұнамайды, тез шаршап қаламын.	
6.	Дене шынықтыру сабағын асыға күтемін, өйткені денемді шынықтырамын.	
7.	Табиғат аясында серуендеген ұнайды.	
8.	Мен телефон қарап, телефонда ойындар ойнағанды жақсы көремін.	
9.	Мен спорт үйірмелеріне қатысамын.	
10.	Мен дұрыс тамақтануға көңіл бөлемін.	

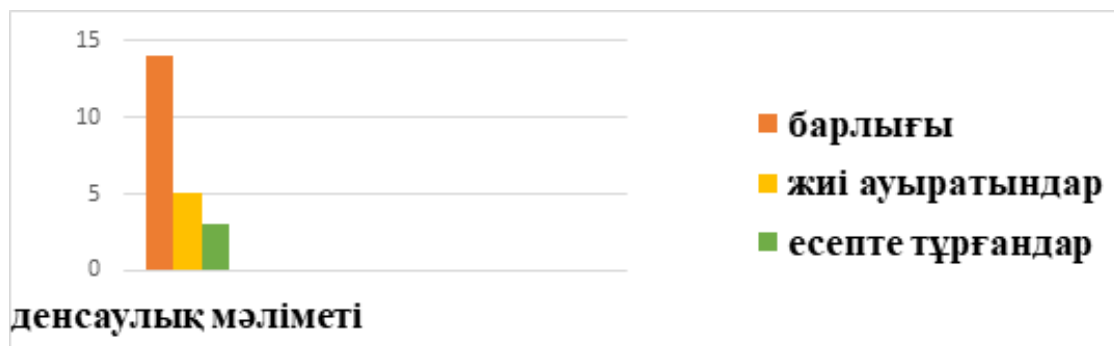
Сауалнама нәтижесінде оқушылардың спортқа қызығушылықтары жоғары екендігі анықталды.

СЫНЫПТЫҢ САУАЛНАМА ДЕРЕГІ

- телефон қараған ұнайды
- үйірмелерге қатысады

Әрине, біз «салауатты өмір салты» ұғымы бір-бірін толықтыратын өзара байланысты компоненттердің тұтас жүйесі екенін жақсы түсінеміз. Бірақ, спортпен шұғылдану осы компоненттерге жататынын және қозғалыс пен спорттың біздің денсаулығымызға әсері қаншалықты маңызды екенін анықтау қажет. Осы тұрғыда мектебіміздің медбикесі Насигазиева А.С сұхбаттасып, сынып оқушыларының денсаулық жағдайы туралы ақпарат алып, сыныптың денсаулық дерегі диаграммасын жасадық. Диаграммадан көріп отырғанымыздай, жалпы сыныптың денсаулыққа көңіл бөлу қажеттігі анықталды.

Сондықтан жобаның үшінші кезеңінде салауатты өмір салтын ұстанудың ережелері

ақпараттарымен жұмыстанып, басты деген мәліметтерді іріктей отырып, жадынама етіп құрастырып, сынып оқушыларына таныстырылып, таратылды.

Жалпы алғанда, дене шынықтыру сабақтарында зерттеулер мен жобаларды қолдану:

- топ үшін немесе өз мүмкіндіктерін барынша пайдалана отырып, қызықты нәрсе жасау үшін қажеттілік болып табылады;
- бұл өзін-өзі көрсетуге, күш-жігерін сынап көруге, білімін қолдануға, пайда әкелуге және көпшілік алдында қол жеткізген нәтижесін көрсетуге мүмкіндік беретін әрекет;
- бұл шешім қабылдауға бағытталған әрекет, оқушылардың өздері мақсат пен міндет түрінде тұжырымдайтын қызықты мәселе.

Пайдаланылған дереккөздердің тізімі:

1. «Денсаулық журналы», 2010- №8
2. «Отбасы және денсаулық» журналы, №11-2009
3. <https://kaznmu.kz/press/wp-content/uploads/2021/04/МЕКТЕП-ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ-ДЕНСАУЛЫҚ-ЖАҒДАЙЫНА-ӘСЕР-ЕТЕТІН-ҚАУІП-ҚАТЕР-ФАКТОРЛАРЫ-ӘДЕБИ-ШОЛУ.pdf?ysclid=lozpvfiml8230640596>

МЕКТЕП ТӘЖІРЕБЕСІНЕ САБАҚ БЕРУ МЕН ОҚЫТУ КЕЗІНДЕГІ ІС- ӘРЕКЕТТЕРДІ LESSON STUDY АРҚЫЛЫ ДАМУ ЖӘНЕ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ

Сарсенова Айгуль Максұтовна

Батыс Қазақстан облысы, Теректі ауданы,
Ақсуат ауылы, «Ақсуат мектеп-бөбекжай-
балабақша кешені» оқу ісі жөніндегі
орынбасары және орыс тілі мен әдебиеті
пәні мұғалімі.

1. «Lesson Study» бойынша зерттеуді қалыптастыру кезеңдері

Адамның дамуы үшін бірдеңе жасау керек. Даму, өмірде жаңа және қызықты нәрселерді табу үшін сізге қандай да бір іске қатысуыңыз керек. Кейде бұл қуаныш, кейде көңілсіздік әкеледі, бірақ оқушы бей-жай қалмайды. Бала үшін өмірде көптеген қызықты нәрселер бар екенін білу маңызды және мұғалімнің міндеті-оқушыларында күн сайын жаңа жаңалық ашуға болатындығына сенімділік қалыптастыру. Қазақстанда білім беру жүйесін жетілдіру туралы айта отырып, мектептердің қызметін жетілдіруде және оқушылардың оқуда табыстылығын қамтамасыз етуде өзекті тұлға болатын мұғалімнен бастау керек. Мұғалімдер күнделікті күрделі және маңызды шешімдер қабылдауы керек, олар көптеген салаларда білімді, әртүрлі пайымдауларды қажет етеді және сұрақтарды шешуге бағытталған: Әр оқушы не үйренуі керек? Оның болашақтағы жетістіктері қандай?

Мұғалімдер оқушыларды дамыту контекстінде оқытуды жүзеге асырудың көптеген жолдары бар екенін түсінуі керек, оқу процесінде көптеген әсер етуші факторларды тану және ескеру қажет; тіл мен мәдениет, мінез-құлық пен әдет-ғұрып, оқудағы қызығушылықтар мен тәсілдер және т.б. Оқыту және пәндік оқыту саласында іргелі білімге ие болумен қатар, мұғалімдерге күнделікті өз сыныбында не болып жатқаны және қандай стратегияларды қолдану керектігі туралы неғұрлым негізделген қорытынды жасауға мүмкіндік беретін қосымша ақпарат алу үшін жүйелі жұмыс қажет. Мұғалім үшін шешім қабылдау процесінде оқушының мүдделері өте маңызды.

Осылайша, білім алушыларды өзгермелі әлемге дайындау нәтижелеріндегі үміттерді ақтау үшін мұғалімдердің айнымалы жаһанға дайындығын анықтауда үш маңызды мәселені өзектендіре отырып, білім беру бағдарламасының шеңберімен шектелмеуге

мүмкіндік беретін мұғалімдерді даярлауда тиісті өзгерістер қажет:

Құзыретті мұғалімдер өздерінің кәсіби саласында, оқу процесінде және оқушыларының дамуында сарапшы болу үшін қандай білім түрлерін қажет етеді?

Мұғалімдерге әртүрлі оқушылардың оқу тәжірибесінің тиімділігін қамтамасыз ету, оқушылардың қолда бар ойлары туралы Кері байланыс беру, сыни бағалау және өздерінің оқу тәжірибесін жақсарту үшін қандай дағдылар қажет?

Мұғалімдерге әр балаға табысқа жетуге көмектесу және жеке тұлға ретінде де, табысты оқытушы ретінде де өз білімі мен дағдыларын дамытуды жалғастыру үшін қандай кәсіби міндеттер қажет?

Аталған сұрақтар күрделі, өйткені Құзыретті мұғалімдердің білуі және білуі керек нәрсені анықтау үшін дұрыс жауап жоқ, сонымен қатар мұғалімді өткізудің нақты әдісі жоқ, сондықтан, Қазақстан Республикасында орта білім беру мазмұнын жаңарту аясында мұғалімдерді оқыту тәжірибесін жетілдіру қажеттілігі өзекті болып отыр. Осыған байланысты деңгейлік біліктілікті арттырудан өткен мұғалімдердің әлеуетін пайдалану қарастырылған педагогикалық кадрлардың біліктілігін арттыру бағдарламасы яғни мектеп тренерлері.

Мектеп тренерлері бағдарламаның жеті модулі түрінде нақты құралдарды ұсына отырып, тәжірибеге өзгерістер енгізу процесінде мұғалімдерге қолдау көрсететін скаффолдер ролін атқарады. Оқытудың соңғы кезеңінде тренерлер әріптестерін портфолио құруға дайындайды.

1.1. Мұғалімдерден топ құру.

А) «Ақсуат – мектеп – бөбекжай – балабақша кешені» КММ гуманитарлық пәндері бойынша мұғалімдерінің командасы

Ә) ерікті келісім;

Б) функционалдық міндеттерді бөлу:

- бақылаушылар: Аубакирова К.Е., Ильясова Х.Н., Сарсенова А.М (А, В, С)

- сыртқы бақылаушылар: мектеп әкімшілігі, пән мұғалімдері

- фотограф: Кусельбаева Ә.М.

- хатшы: Сайнова Ж.Б.

- құжаттарды жинау және өңдеу: Аубакирова К.Е.

1.2. Оқыту мақсаттарын әзірлеу, талқылау.

Бақылау сыныбы: 7А, 3А

Себептері:

1) Бірінші тоқсанның қорытындысы бойынша сынып оқушылары үлгерімінің төмен деңгейін көрсетті;

2) Оқушылар мен мұғалімдердің қателіктерін көруге, түсінуге және оқыту мен оқудың сапасын арттыруға мүмкіндік беретін жеке оқушыларды қадағалауға мүмкіндік беретін демонстрациялық сабақтар өткізу;

7А- сыныпта қоғамдық-гуманитарлық бағыт бойынша мұғалім тәжірибесі саласындағы білімді жетілдіруге бағытталған, сабақта іс-әрекеттегі зерттеудің ерекше үлгісі болып табылатын педагогикалық тәсіл – «Lesson Study» технологиясымен жұмысы басталды. Ортақ негізгі мақсатымыз: «Оқушылардың дәлел келтіру дағдыларын жетілдіру» – деп алдық. Зерттелетін пәннің мұғалімі мен бақыланатын оқушылар анықталды. Мұнда А оқушысы – сабақты жақсы оқиды. В оқушысы – сабақта үлгерімі ортадан жоғары, мінезі түйық, бірақ ұқыпты, белсенділік танытпайды, тек сұрағанда ғана жауап беретін оқушы. Ал С оқушысы – деңгейі төмен, сабаққа қызығушылығы жоқ, сылтау тауып сабақтан қалуға тырысып отыратын оқушы.

1.3. Сабақтарды әзірлеу.

Сабақты жоспарлау-бұл мұғалімнің «жеке қызметі». Әдетте, сіз әріптестеріңіздің қатысуынсыз «сыныпқа дайындала» аласыз. Зерттеу сабағы бір-бірінен педагогикалық білім алуға мүмкіндік береді. (егер солай болса: сабақ жоспарын құруда әріптестеріңізден нақты көмек алыңыз)

Жоспарлау кезеңінде топ мүшелері әдетте қалай оқытқаны және оқытатыны туралы пікір алмасады, әртүрлі әрекеттердің, тапсырмалардың, жаттығулардың және

т.б. артықшылықтарын талқылайды. Оқушыларды оқытуға баса назар аудару үшін мұғалімдер оқушылардың осы тақырыпты бұрын қалай үйренгені туралы білімдерін біріктіреді. Өткен тәжірибе мен жеке көзқарасты талқылағаннан кейін команда оқушыларға таңдалған оқу мақсатына жетуге көмектесетін сабақты жобалауды бастауы мүмкін.

Мұғалімдер оқушылардың іс-әрекетін бақылау мен талдауға ашық етуге мүмкіндік беретін оқу стратегияларын ұсынады. Бұл балалардың сабақта

қалай оқитынын көру үшін қажет.

Сабақты жоспарлау кезінде мұғалімдер оқушылардың зерттелетін материалды қалай қабылдайтынын және түсіндіретінін және сабақта қалай жұмыс істейтінін болжауға тырысады

Зерттеу сабағы оқыту әдістері мен стратегияларын белгілеуі керек пе? Сабақ-зерттеу белгілі бір оқыту әдісін немесе стратегиясын белгілемейді. Бірақ сабақ оқушылардың жұмысын және олардың ойлауын көрсетіп, ашуы керек, оларды көруге, байқауға, құжаттауға және талдауға болады. Бұл педагогикалық маңызы бар. Мысалы, жалпы бақылау сабағы зерттеу сабағы үшін жақсы «үміткер» емес.

Қандай оқу стратегиялары оқушылардың ойлауын көрінетін етеді?

Оқушылардың ойлау процесін көруге көмектесетін көптеген стратегиялар бар. Үлкен сыныптарда жиі қолданылатын олардың бірі-жұпта немесе топта жұмыс істеу. Оқушылар тапсырманы немесе сұрақты талқылайды және әртүрлі болжамдар жасайды, яғни олар ойлайды.

Бұрыннан бар сабақты қолдануға бола ма?

Иә. Егер команда бар сабақты пайдалануды шешсе, «жаңартылған сабақ» ұжымдық күш-жігердің нәтижесі болуы маңызды.

Сабақ жоспары қаншалықты егжей-тегжейлі жасалуы керек? Сабақты басқа мұғалім қолдана алатындай егжей-тегжейлі сипаттау керек. Бұл мұғалімнің әр сөзін жазу керек дегенді білдірмейді. Бірақ бұл жоспар жалпы шолудан гөрі көп. Ол мұғалім мен оқушылардың сабақтағы іс-әрекетінің реттілігін, сыныпта қолданылатын материалды, мұғалімнің сұрақтарын, оқушылардың күтілетін реакцияларын және балалардың сұрақтарына ықтимал жауаптарды толық сипаттауы керек.

1.5. Бақылау және сабақ жоспарларын талдау.

Бұл кезеңде топ мүшелерінің бірі сабақ өткізеді, ал басқа топ мүшелері оқушылардың оқуы, олардың ойлауы мен өзара әрекеттесуі туралы дәлелдерді байқау және жинау үшін қатысады.

Сабақ басталмас бұрын оқушыларға сабақты зерттеу және сыныпта болатын бақылаушылар туралы хабарлау қажет. Бұл сонымен қатар ақпараттандырылған келісім формасын таратуға және жинауға жақсы уақыт. Сабақ күні сіз бақылаушыларды сыныпқа енгізіп, не істейтіндерін сипаттауыңыз керек.

Сыныптағы дәстүрлі бақылаулар мұғалімнің сабақ кезінде не істейтініне назар аударады. Зерттеу сабағында бақылаулар оқушылардың оқу процесіне бағытталуы керек. Тиімді бақылау үшін әр топ мүшесінде сабақ жоспарының көшірмесі, сабақта қолданылатын үлестірме материалдар және бақылау нұсқауларының көшірмесі болуы керек.

Сыныптағы дәстүрлі бақылаулар мұғалімдерге бағытталған. Зерттеу сабағында бақылау кезінде оқушылар мен сабақтың өзі бір мұғалім емес, бүкіл команда әзірлеген болуы керек. Егер сабақ Мұқият әзірленсе, басқа мұғалім оны кейбір өзгерістермен жүргізе алуы керек.

Бақылаушылардың болуы оқушылардың үлгеріміне теріс әсер етпеуі керек?

Сабақтан кейін, топтың барлық мүшелерінің санасында әлі де жаңа бақылаулар болса, сабақты талдау және қорытындыларды талқылау үшін жиналыстар өткізу қажет. Командалар талқылау үшін бірнеше негізгі ережелерді

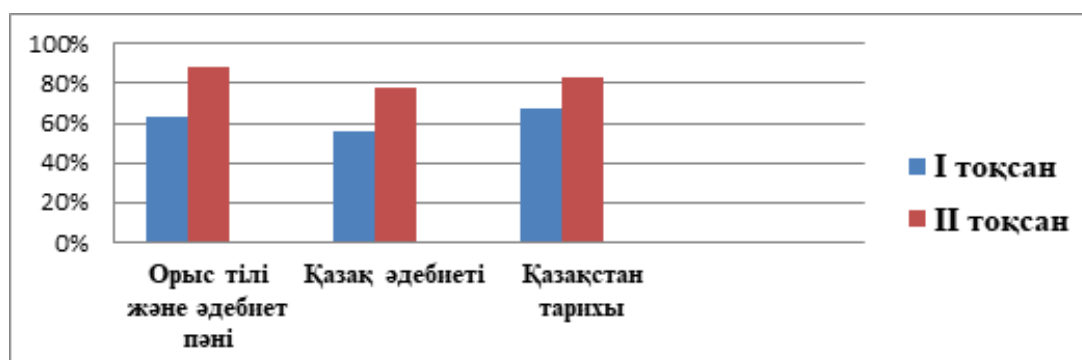
белгілей алады, мысалы, сабаққа (мұғалімге емес) назар аудару және оқушылардың не,

қалай және не үшін білгенін немесе білмегенін талдау.

Қорытындылау кезінде қатысушылар сабаққа өз бақылауларын, түсіндірмелерін және түсініктемелерін ұсынады. Мақсат-оқу процесі, ойлау және өзара әрекеттесу тұрғысынан сабақты мұқият талдау және бағалау. Қорытындылаудан кейін команда нәтижелерді одан әрі жүйелеу үшін қосымша кездесулер өткізеді.

Талдау нәтижесінде топ сабақтарды қайта қарау жолдарын анықтайды. Кейбір командалар мұнымен тоқтайды, бірақ жалпы сабақ-зерттеу екінші зерттеу циклін қамтиды, онда топ қайта қаралған сабақты оқытады және оқиды. Команда сонымен қатар тиімді әдістерді қолдану мақсатында дәлелдемелер жинау стратегияларын өзгерте алады.

7А сынып оқушыларының I және II тоқсандық салыстырмалы үлгерімінің мониторингісі

Қорытынды.

Сабақ кезеңі оқыту әдістерін жетілдіру және оқушылардың білім деңгейін арттыру мақсатында сәтті қолданылуда. Лексон стади кезеңінде сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын дамытады: оқушылардың бейімделу кезеңінде мазасыздық деңгейің төмендету мақсатында ақпаратты талдау, таңдау және ұсыну. Мұғалімдер бұл әдісті қолдану қажеттілігін атап өтті, себебі бұл мұғалімнің кәсіби шеберлігін дамытуға және жетілдіруге ықпал етеді. Мұғалім – бақылаушылардың атап өтуінше, оның кезеңдері, атап айтқанда, ABC деңгейдегі оқушылардың бақылау және сабақты кейінгі талқылау осы категориялардағы оқушылардың жұмысын егжей-тегжейлі бақылауға және кейіннен олардың іс-әрекетіне түзетулер енгізуге мүмкіндік береді.

Оқушылардың келесі оқу нәтижелеріне қол жеткізілді:

- оқуға деген қызығушылық пен мотивацияны арттыру;
- балалардың өз бетінше әрекет ету дағдыларын, өз пікірлерін білдіруге ұмтылысы мен ұмтылысын дамыту;
- топтық жұмыс пен оқытудың белсенді әдістерін қолдану балалардың проблеманын ортақ шешімін іздей бастауына және бірін-бірін оқытуға тырысуына әкеледі.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Lesson Studi: басқару, Пит Дадли, 2011ж
2. Lesson Studi: теория мен практиканы қолдану, NIS, Астана 2013ж
3. Lesson Studi кезеңінің жүзеге асыру бойынша мұғалімге арналған нұсқаулық, NIS, Астана 2013ж

LESSON STUDY ЗЕРТТЕУ САБАҚТАРЫ - ДАМУ МЕН ІЛГЕРІЛЕУДІҢ ФОРМУЛАСЫ

Рамазанова Гулден Саматовна

Ақсуат МББК КММ, қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі,
педагог-зерттеуші
БҚО, Теректі ауданы, Ақсуат ауылы
тел: 8 771 880 71 91
@ arman_7784@mail.ru

Ұлы философ Әбу Насыр әл Фараби бабамыз “Білімді қалай ұғуға болады? Оны зерттеумен, тәрбие өнерімен, үйренумен ұғынуға болады” деп ой тұжырымдаған екен. Философтың бұл ойы бүгінде өз өзектілігін жойған жоқ. Шын мәнінде, өзің оқып, өзің меңгеріп, өзің зерттеп үйренсең ғана жадында жатталып қалатыны анық. Осы орайда атақты Конфуцийдің де «Маған айтсаң - мен ұмытамын, маған көрсетсең - мен есте сақтаймын, маған жасатсаң - мен түсінемін» деген сөзі әл Фарабидің ойымен үндесіп жатыр.

Бүгінгі таңда оқыту сапасын жақсартуға бағытталған түрлі технологиялар мен жобалар жетіп артылады. Соның ішінде Лессон Стади зерттеу сабақтары оқушының оқуына, мұғалімнің кәсіби тәжірибесінің артуына ықпал ететін педагогикалық тәсіл, яғни оқушылардың сабаққа қызығушылығын оятып, білім сапасын арттыруда тиімді тәсіл.

Ал оқушының оқу үлгеріміне ең күшті ықпал жасаушы фактор мұғалімдердің тиімді түрде бірлесе әрекеттенуі болып табылады. Тек бірлесе әрекеттеніп қана мұғалімдер кәсіби тұрғыдан өсіп, туындаған қиындықтарды жеңіп, жетістіктер мен алдына қойған мақсаттарына жете алады. Осы тұрғыда Lesson study –дің басты мақсаты: оқушыларға білім алуға көмектесу, топ мүшелерінің кәсіби дамуына ықпал ету. Осы мақсатты негізге ала отырып, өз мектебімізде қараша айында зерттеу сабағын жүргізу үшін L.S. зерттеу тобын құрдық. Зерттейтін сыныпты таңдауда, пән мұғалімдерімен бірлесе ақылдаса отырып, зерттеуге 7а сыныбын алдық. Себебі, бұл сыныптың білім сапасы төмен болды. Қоғамдық-гуманитарлық пән мұғалімдерінен құрылған зерттеу тобы ақылдаса отырып, зерттеу тақырыбын «Сабақта белсенді оқыту әдістерін қолдана отырып, оқушылардың дәлел келтіру дағдыларын жетілдіру» деп алдық.

Себебі дәлел келтіру дағдысы оқушыларға эссе жазуға, мәселе бойынша өз пікірін білдіруге, өмірлік немесе оқу тәжірибесіне сүйене отырып, оны дәлелдеуге тура келетін ҚБ, БЖБ және ТЖБ-ға дайындық кезінде қажет. Бірақ мектеп оқушыларының ауызша мәлімдемелері мен жазбаша жұмыстарын талдай отырып, біз оқушылардың өз пікірін дәлелдеуде әлі де қиындықтар туғызатындығына жиі тап боламыз. Мысалы, дәлелдемелердің ашылмауы, тұжырымдардың жеткіліксіздігі, дәйек келтіре алмау, т.б. оларға белгілі бір коммуникативті мәселелерді шешуге кедергі келтіреді (ауызша немесе жазбаша монолог құру, белгілі бір тақырыптар бойынша мәлімдемелер, толық жауап беру, ойды логикалық және дәйекті түрде жеткізу және т.б.)

Жоғары сынып оқушыларының өздері жиынтық бағалау кезінде аргументтер келтіруде қиналатындықтарын мойындайды.

Сонымен, дәлел дегеніміз не?

Дәлел – бұл автордың немесе оқырманның түпдеректен алған немесе алынған ақпарат туралы өз пікірін бағалауы немесе айтуы.

Дәлелдеу – бұл мәлімдемелерді түрлі деректі ақпараттарды дәйектерді, дәлелдерді, түрлі пікірлерді қолдану арқылы растауды (соның ішінде шындықты немесе жалғандықты белгілеуді) және оларды әрі қарай тексеру үшін болжамдар (гипотезалар) айтуды білдіреді.

Жоспар бойынша тізбектелген сабақтар өтіп, оқушылар мен олардың сабақтағы іс-әрекеттеріне бақылау жүргізілді. Зерттеу сабағының оқушыларға әсерін білу үшін, оқушылардан сұхбат алынды. Зерттеу сабағына талдау жүргізіліп, оқушылардың іс-әрекеті талданып, сабақтың сәтті, сәтсіз тұстарын анықтадық та, сәтсіз тұстары бойынша қайта жоспарлап, зерттелетін келесі зерттеу сабағының жоспарын бірлесе құрдық. Сабақ жоспарлауда әрдайым «оқушы үнін» ескеріп отырдық. Зерттеу әдістері, пікірталас, миға шабуыл, СТО технологиясы, топтық жұмыс түрлері, т.б. әдістер оқушының шығармашылық белсенділігін арттырып қана қоймай, ойлауға, өз көзқарасын дәлелдей

білуге, оқу материалын тереңірек түсінуге көмектеседі. Осы орайда қазақ педагогикасында өзіндік орны бар белгілі ұстаз Қ.О.Бітібаева: «Ой, ойлану, ойланту барлық пәндерге керек. Ойсыз өмір сүру мүмкін емес. Бірақ бұл жердегі ерекше бір еске алатын мәселе – өзіндік ойлау, өзіндік пікірде жатыр. Әдебиетті оқытуда мұғалім оқушыларға көркем туынды туралы оқулық авторы, не ғалымдар пікірін қайталауда, не соны қаз-қалпында мазмұндатуды мақсат етпеуі керек, ең бастысы, сол көркем туынды туралы оқушы пікірі, ойына ерекше көңіл бөлген жөн. Бұл пәннің басқа пәндерді оқытудан өзгешелігі де, күрделілігі де осында», -деп әр сабақта оқушыларды функционалдық сауаттылыққа баулу, яғни жеке тұлғаны көркем мәтінді тұшынып оқуға ғана емес, сол мәтіннен келешек өміріне өмірлік жағдаяттардан ой туғызып, өмірлік сабақ алуға үйрету қажеттігін айтады. Оқушылардың тақырыпты түсінуіне қол жеткізу үшін «Жуан және жіңішке сұрақтар» әдісін пайдаланған тиімді. Жіңішке сұрақтар бір ғана жауапты талап етсе, жуан сұрақтар бір біріне ұқсамайтын әр алуан жауаптардан тұрады. Мысалы:

Жіңішке сұрақтар:	Жуан сұрақтар:
Кім?	Неліктен?
Не?	Неге солай ойлайсыз?
Қашан?	Айырмашылығы қандай?
Мүмкін	Егер, не болар еді?
Қандай?	Егер, былай болса,

Жуан сұрақтар оқылым дағдысын жетілдіре отырып, оқушыны ойландырып, өз ойын, көзқарасын ашық айтуға дағдыландырады.

Мәтін үзінділерін тыңдай отырып, оқиғаның дамуы мен аяқталуын болжау мақсатында «Болжау» әдісін пайдалануға болады. Бұл стратегияның мақсаты – оқиға мазмұны арқылы оқушыны қиялдату, ойын, сыни көзқарасын дамыту, проблемалық мәселе туғызу. Ол үшін оқушыға немесе топқа бұрыннан таныс емес бір мәтіннің не оқиғаның үзігі ғана тыңдатылады, оқушы сол үзіндіні тыңдап, ондағы оқиға желісін өз қиялымен жалғастыруға тырысады. Өз болжамдарымен оқиғаны жалғастырып әңгімелеп болған соң, оқушыларға үзіндінің, яғни мәтіннің жалғасы беріледі. Толық нұсқасымен танысып болған соң берілген «Болжау» кестесінің соңғы бөлімі толтырылады, яғни автордың пікірі жазылады.

Не болады деп ойлайсыз?	Сізде оған қандай дәлел бар?	Не болды?
Оқушы үзіндіні оқып болған соң осы бағанға оқиғаны өз қиялымен өрбітіп жазады.	Өз ойын дәлелдеп, түсіндіреді.	Бұл баған мәтіннің не оқиғаның қалған бөлігімен танысқаннан кейін толтырылады.

Зерттеу нәтижесінде мәселені шеше алдық па?

«Кейіпкерге сипаттама», «екі жақты күнделік», «ПСМТ» әдістерін қолданып өткізген жазба жұмыстардың нәтижелерін алдыңғы сабақтардың нәтижелерімен салыстырсақ, оқушылардың жұмыстарында аздаған ілгерілеушілік барын байқадық. Егер 1 және 2 тоқсанда жазылған оқушылардың жазбаша шығармашылық жұмыстары «орташа» және «орташадан төмен» нәтижелерді көрсетсе, енді 45%-дан 60%-ға көтерілген, яғни 3-4%-ға өскен.

Біздің бұрынғы тәжірибемізде сабақ жоспарын бірігіп құру, сабақты бірігіп зерттеу, мәселелерді бірігіп шешу деген болмаған еді. Ал Лессон Стадидің мұғалімдердің кәсіби біліктілігін көтерудің, білімін жетілдірудің, тәжірибе алмасудың оңтайлы әдісі екеніне көз жеткіздік. Оқушының сабақты жақсы меңгеруі үшін бірнеше сабақ бойы түрлі әдістерді қолданып, бақылап, зерттеп, соңында тиімді әдісті анықтау арқылы жетістікке жетуге болатынын түсіндік.

Алаш ардақтысы Ж.Аймауытұлы да «Балалардың білгені, тапқан-таянғаны өмірге

жанасып, жарыққа шығып отырып, барлық жұмысты балалардың белсене, құлшына өздері істеуі шарт. Өзі еңбектеніп, өзі бейнеттеніп тапқан білім берік болады. Өмірінше ұмытпайды», - деген сөзі де осыған дәлел бола алады.

Пайдаланылған дереккөздердің тізімі:

1. Бітібаева Қ.О. Әдебиет пәнін оқытудың тиімді жолдары. Әдістемелік құрал. – Астана, 2009. – 76
2. Мұғалімге арналған нұсқаулық // Назарбаев Зияткерлік мектептері ДББҰ, 2016.- 27-286
3. <https://bsh.kz/news/16321>

GREEN ECONOMY

West Kazakhstan Region
District Terekta Podstepone Secondary School № 1
English teacher : Yesmuratova Kulmira Senbekovna

Today environmental problems have been constantly in the focus of attention. These problems are discussed at various scientific conferences and at meetings. Nowadays Green economy is being a new branch of the economic. Reading the Conception of the Green economy I found ideas of many other branches of economy such as ecological economy and the environmental economy. We hear more about climate change, about premonition of the Earth's atmosphere and other environmental problems. People's health is deteriorating, there is a shortage of water and energy recourses. Development of industry, population growth has made the Government look at the environmental problems in a new way of Kazakhstan's economy program. One of them is Power generation. It is wind, solar, hydro, marine, biofuel, geothermal power. It is necessary to create new technologies, make discoveries. Using clean technologies help to solve ecological issues through use of new innovative approaches also by changing the products, technologies and consumers' behavior significantly. That is way we must build hydro stations which is able to work with wind helping and produces natural energy so we make less harm to environmental ecology. Today, concentrate is being taken in Kazakhstan to 'become green' economy laws on wind energy have been adopted. The 'green' economy contains a huge development potential, which in general allows to improve the quality of life of people. In addition to the economic effect saving of natural recourses Kazakhstan will rise to a new stage of innovative development. The transition to a green economy gives us new attracting private investment. It will make to organize new industries and of course new jobs for Kazakhstan. That is way I think that the transition to the green economy is very important program.

Theme: Environmental Problems

Aims of the lesson: 1. Identify and discuss different kinds of pollution.

2. Identify and discuss sources of pollution. 3. Bring-up the sense of responsibility and to teach respect the nature, environment

Aids: lesson vocabulary cards, photographs of water, air, and land pollution.

Type of the lesson: combined

Method: brainstorming, working in pairs.

Цель урока: формирование коммуникативной компетенции учащихся на основе изученных лексических единиц, речевых и грамматических структур по теме "Экологические проблемы".

Задачи урока:

- активизация лексики, закрепление грамматических навыков говорения с использованием грамматических структур.

- развитие личностной активности учащихся, познавательного интереса, познавательных способностей (речь, память, внимание, воображение) мышления.

- формирование уважительного отношения к природе и ответственного отношения к экологическим проблемам, чувства любви к природе и ответственности за ее сохранение.

Тип урока: систематизация и обобщение знаний.

Оборудование: компьютер; мультимедийный проектор.
Оснащение урока: иллюстрации, карточки с заданиями.

Procedure of the lesson

1. Organizational moment .Greeting. The Theme and the Aim of the lesson.

Let's start our lesson. As you can see we have quests...

Now look at the screen. There are some photos. I'd like you to describe them.

And now guess - what is the theme of our lesson...

Yes. You are right. The theme is «Environmental problems». We will speak about our planet, ecological problems and solutions. And , of course, we will make The Code of Ecological Problems for everybody

2. Monologues.

What environmental problems can you name?

Of course, they are all important. What can you tell about these issues .

3. Listening.

Let's do 1 listening task. Page 122 ex 1. Read the task.

4. Work in Pairs.

Let's continue our lesson and work in pairs. Open your books, p 110 ex 2.

There is a table of 3 columns. Causes \ Consequences \ Solutions.

Use this table and make sentences.

5. A short REST.

Look at these beautiful pictures of our land I'd like to read the poem "The Earth"

Look at the card with the word, The Earth ' and I ask you to name the words, which come to you mind connecting with this word and our theme .

Who will be the first and name the words to each letter of the word „EARTH ”

E – environment, ecology, ecological, ecologist, effect, erosion, extinction, endangered, ecosystem,

A – air , animals, acid, alarming,

R – river, radiation, radioactive, resources , recycle,

T – tree, temperature, threat, tropical,

H – home , hill, hope, hopefully, hunting, help, human

6. Environmental quiz.

1 The gradual warming up the Earth is called __ (alogbl) __ warming.

2 Acid __ (ianr) __ destroys trees and kills fish in lakes.

3 Many factories dump dangerous __ (michecals) __ straight into the sea.

4 Burning things releases __ (boncar) __ dioxide into the atmosphere.

5 Huge areas of tropical rain __ (orestf) __ are dissappearing every year.

6 The exhaust fumes from cars and lorries cause serious __ (llutionpo) __ in many cities around the world.

(Global. Rain. Chemicals. Carbon. Forests. Pollution)

7 . Make up «The CODE of ECOLOGICAL RULES».

Of course governments of different countries pay much attention to problems of environment but much depends on us. Let's make the Code of Ecological Rules for everybody.

Suggested answers:

– Never drop litter in the street;– Sort rubbish: use special containers for paper, tins, food, white glass, brown glass and green glass;

– Don't spray chemicals!

– Use less paper.

– Save energy. Use less electricity and gas.

– Have showers, not baths. Showers use less water.

– Don't leave fire in the forest.

– Change our attitude to the nature;

- We can get involved in clean-ups.

- We must put rubbish into rubbish bins.

-We can plant flowers and trees, feed birds in our gardens and forests.

-We can get involved in clean-ups.

- We must save energy, water and we must recycle materials.

-We can and must encourage other people to keep our nature clean and beautiful

8 Reflexion

What theme was discussed at the lesson?
What task was the most interesting for you?
Are you pleased with your work at the lesson?
Would you like to discuss this theme next week?
Marking Giving home task: To write an essay "Problems of our region"

EXTRA TASKS.

Now look at the screen. What ecological problem is described in the sentence

1.....is the human introduction into the atmosphere of chemicals, particulate matter, or biological materials that cause harm or discomfort to humans or other living organisms, or damages the environment. (AIR POLLUTION)

2 Some gases trap the heat of the Earth in the atmosphere, so the temperatures increase. (GREENHOUSE EFFECT)

3 It effects wildlife, ecosystems, weather patterns, and even the climate.is a particular concern in tropical rain forests because these forests are home to much of the world's biodiversity. (DEFORESTATION)

4 As the Earth's surface temperature becomes hotter the sea level becomes higher.(GLOBAL WARMING)

5. This thin layer in the stratosphere shields life on Earth from the harmful UV light coming from the sun.(OZON DEPLETION)

Literature

1. Concentration on the transition of the Rpublic of Kazakhstan to the 'green economy'
'http. \ \strategy2050.k2\static\es\Concept Rus.,

2. The newspaper 'Country and world'2013 \httpwww.kis.kz\site.htm.

3. http://www.akorda.kz/en/events/akorda_news/press_conferences/course-towards-the-future-modernization-of-kazakhstans-identity

4. <http://globalriskinsights.com/2017/03/reform-and-modernization-in-kazakhstan/>

ДОСТИЖЕНИЕ СТРАНЫ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ ЗА ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ

Кульниязова Мадина Илимусовна,
учитель географии и
директор КГУ «Долинская ОСШ» отдела образования
Теректинского района Управления образования акимата ЗКО

Аннотация

Статья посвящена положению современного образования в нашей республике, сдвигам в развитии образования в последнее время. В материале рассматривается педагогический подход исследование в действии. В современной педагогике подход исследование в действии является одним из наиболее эффективных подходов, целью которого является изучение практической деятельности учителя. С использованием методики Программы «Лидерство учителя в педагогическом сообществе» выполнен анализ работы школы, найдены проблемы и пути их решения. Автором была проведена диагностика работы школы различными методами и на основании полученных данных была выявлена проблема и поставлены задачи для ее решения. В статье представлены результаты изменений в школе, и насколько это было значимым и эффективным. Статья дает анализ работы Педагогического сообщества и обобщает практический опыт.

На сегодняшний день, современному учителю необходимо наряду с прочными знаниями, привить коммуникативные навыки и навыки, которые позволят ему критически оценивать жизненные ситуации, и самостоятельно находить пути решения проблем. Прежде учителю самому необходимо будет поменяться, отойти от застаревших стереотипов, каждый учитель должен будет перенять все лучшее, что было в традиционной

методике, взять его сильные стороны на вооружение и наряду с традиционной методикой внедрять новые подходы в обучение. В решении данной проблемы поможет педагогический подход исследование в действии. В современной педагогике подход исследование в действии является одним из наиболее эффективных подходов, целью которого является изучение практической деятельности учителя.

Являясь заместителем директора по учебной части и обучаясь по Программе «Лидерство учителя в педагогическом сообществе» - поставила для себя задачи выяснить проблему школы, найти наиболее оптимальные пути ее решения, а также определить как и в каком направлении моей школе нужно будет двигаться, чтобы ученики школы имели все компетенции ученика 21 века.

Для проведения диагностики и процесса эвалюации в школе были использованы такие методы сбора информации как: опрос и анкетирование, интервьюирование, наблюдение, анализ школьной документации. В результате было выявлено, что главной проблемой школы является то, что большинство учеников школы полностью не вовлечены в учебный процесс: на уроках пассивны, не заинтересованы, не могут выражать свои мысли, и как следствие этого, плохая успеваемость, нестабильные отношения с одноклассниками и конфликтные ситуации с учителями. В результате для проведения практики я выбрала следующий исследовательский вопрос: «Как групповая форма работы влияет на вовлеченность учащихся в учебный процесс?». Сегодня, размышляя над своей практикой как учителя, лидера школы, я хочу поделиться своими мыслями о том, какие же ключевые изменения произошли в моей практике и в практике учителей школы, и насколько это было значимым и эффективным для учеников.

В течение всей своей практики я планировала уроки с использованием новых подходов, в свете 7 модулей Программы. На уроках применяла групповую форму работы, где встречалась с такими барьерами как: излишний шум, ученики долго не могли разобраться в какую группу нужно идти. Несмотря на барьеры, положительных сторон уроков с использованием групповой формы работы, очень много. Я заметила, что многие ученики на моих традиционных уроках отмалчивались, были пассивны, в силу того, что нынешние дети не умеют высказываться и выразить свои мысли, задания им были не посильны, и честно сказать, они отсиживались, так происходило из урока в урок. Как же я удивилась, когда эти ученики, которые не отличались высокой мотивации на моих уроках, были вовлечены в групповую работу, старались что-то нарисовать, искали информацию в учебнике и пытались высказать свою точку зрения, озвучить свои мысли, это - уже определенный успех, который мне нужно развивать дальше. А как изменились отношения между детьми: сильный ученик старается помочь слабому, подтянуть его, так как дети чувствуют себя ответственными за работу команды, проявляют лидерские качества.

Я считаю, что все эти изменения, пусть даже небольшие, в моей практике, помогли задуматься о том, как чувствует себя ученик на уроке.

В масштабе школы были созданы профессиональные сообщества, такие как сообщество учителей по Lesson Study, фокус - группа по проведению преобразований в школе, сообщество учителей готовящихся к аттестации. Данные сообщества имеют свою цель работы, которая направлена именно на то, что напрямую интересует учителей. Сетевые сообщества сформируют навыки обеспечивающие реализацию и координирование работы по анализу и мониторингу инновационных практик. Педагогические сообщества актуальны, имеют практическую направленность, для профессионального развития, взаимодействия и общения не выходя из школы. Сетевое взаимодействие предполагает выработку совместной стратегии адаптации к изменениям в системе образования и социально-экономической сфере жизнедеятельности социума и основана на объединении образовательных ресурсов в интересах реализации общей стратегии обучения и преподавания.

В дальнейшей работе именно через такие объединение учителей разных школ, имеющих общие цели, можно влиять на процесс совершенствования каждой отдельно взятой школы. Не соперничество, а сотрудничество начинает выступать на первый план в системе образования.

ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОЦЕССА ВНЕСЕНИЯ ИЗМЕНЕНИЙ И РАЗВИТИЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Садыкова Жанар Сагимбековна

ЗКО Теректинский р-н
Яикская основная средняя школа
учитель математики.

Ничему тому, что важно знать, научить нельзя, - все, что может сделать учитель, это указать дорожки.

(Олдингтон Р.)

Существует современный подход к тому, как школы могут принимать участие в развитии образовательных программ, актуальных для молодого поколения живущего в 21 веке.

Внедрение новых педагогических подходов, направленных на развитие творческих способностей и дифференцированное обучение, должно происходить с учетом специфики национального образования и учебных программ.

Чтобы в практике учителя начали происходить изменения, ему необходимо использовать совершенно новые подходы, которые помогли бы ученикам развить внутреннюю мотивацию, дать им возможность быть активными участниками процесса обучения. Мы привыкли видеть готовый ответ ученика – верхушку айсберга, а что сокрыто под ним, мы даже и не подозреваем. А ведь это самая важная часть личности ученика – то, как он думает, что он думает и как применяет свои умственные способности. Сокрыто от нас, учителей, то, что называется «самопознание – осознание субъектом собственных знаний и процесса мышления». В современных условиях учителю необходимо ориентироваться в широком спектре современных технологий, идей, школ, направлений, чтобы не тратить время на «открытие» уже известного. Конечно традиционный педагогический опыт – наше богатство, к которому надо относиться с уважением и максимально использовать, но и новые идеи, подходы к обучению детей заслуживают внимания, их необходимо изучать современному педагогу и, отобрав наиболее подходящие, наиболее целесообразные с точки зрения конкретного педагога, применять для совершенствования учебного процесса. Считаю, необходимо разумное сочетание традиционных подходов и новых идей. Ведь традиционные методы обучения разрабатывались в свое время наиболее опытными педагогами, формировались в результате длительной практики обучения. Только комбинируя различные методы (традиционные и новые) можно добиться, на мой взгляд, серьезных успехов в своей работе. А для этого надо отчетливо представлять себе достоинства и недостатки каждого метода, условия его применимости, учитывать возможности для использования того или иного передового опыта.

С целью самосовершенствования в 2015 году я прошла обучение на курсах повышения квалификации педагогических работников Республики Казахстан по Программе первого уровня. Девиз данной программы гласит: «Если хочешь изменить мир, начни с себя!» В основе Программы находится коллаборативное обучение, которое включает работу в группах и создание благоприятного психологического климата. Работа организуется так, чтобы в группе каждый выполнял какое-то, сильное ему задание, когда сильный ученик учит слабого ученика, чтобы каждый ученик чувствовал частичку своего труда в команде, радовался успехам команды и своим. На своих уроках «повновому» я заметила значительные изменения, а именно активизация познавательной

деятельности учащихся на уроках, повышение мотивации и интереса, развитие творческих способностей, дети научились оценивать свои знания самостоятельно, ну и, самое главное, повышение качества знаний учащихся.

При использовании тех или иных методических приемов важным является конечный результат, который и является, в сущности, критерием их эффективности. Главное - это желание учителя сделать процесс обучения интересным и эффективным. На уроках закрепления изученного материала учащиеся работают по уровням. Учащиеся группы А получают нестандартные или более сложные и объемные задания, группы В - задания необязательного уровня, группы С - обязательного уровня. Работу организую так, чтобы не обделить вниманием ребят из разных групп: в определенные моменты урока консультирую, проверяю работу конкретной группы, остальные в это время работают самостоятельно. Естественно больше внимания получают самые слабые и средние ученики, сильным достаточно тонко намекнуть по поводу возникающих вопросов. Соответственно домашние задания на таких уроках дифференцируются. Уйти от традиционных методов воспитания очень сложно. Но, наверное, каждый педагог понимает, что получаемую информацию ребенок должен познать, пропустить через себя. И сам сделать соответствующие выводы, тем самым, накапливая собственный опыт. И нужно понимать, что педагог, в этом случае является скаффолдером, проводником, помощником.

Учащийся в современном образовании добывает знания сам, учится мыслить, анализировать, делать выводы, что, на мой взгляд, и дает возможность сформироваться успешной личности. Всем ясно, что хорошо устраиваются в современном обществе думающие, предприимчивые, люди. Поэтому, учителю на современном уроке остается только контролировать, нацеливать и направлять в нужное русло работу учащихся, а все остальное ученик должен делать сам. Уроки в данной ситуации приобретают характер бесед, дискуссий, диалогов, когда налаживается контакт между учеником и учителем, приводящим к взаимопониманию и доверию, без чего невозможен сегодня образовательный процесс. А современный урок тем и примечателен, что он не имеет жестких рамок, и если учащиеся не поняли, когда он начался и когда закончился, значит, урок удался. Методика применения интерактивных технологий на уроках математики дает возможность:

- 1) активизировать действия учащегося. (Недостаточно просто слушать и смотреть, приходится отвечать на некоторые вопросы, задаваемые в ходе занятия).
- 2) получить оценку действий каждого ученика, при ошибочном ответе – подсказку и предложение повторить попытку.
- 3) организовать на уроках коллективно – самостоятельную работу.
- 4) индивидуально проследить работу и предложения учащихся, корректировать эту работу и помогать учащимся (всем вместе или индивидуально).
- 5) сформировать у учащихся интерес к предмету.
- 6) поднять уровень знаний по математике.

Применение интерактивных технологий обучения на уроках математики влияет не только на успешное усвоение материала, что также выражается в увеличении хороших оценок, но и на отношение обучающихся к предмету. Интерактивные методы обучения требуют определённого изменения жизни класса, а так же большого времени для подготовки как от учащегося, так и от педагога. Начинайте с постепенного использования этих методов. Как педагогу, так и ученикам необходимо привыкнуть к ним и получить определённый опыт их использования. Лучше тщательно подготовить несколько интерактивных занятий в учебном году, чем часто проводить наспех подготовленные «игры».

Одной из самых популярных форм работы является работа в малых группах. Например, данную технологию можно использовать при изучении новой темы. Класс делится на небольшие группы. Учитель дает каждой группе задание, причем каждому ученику достается самостоятельное задание, которое ему необходимо сделать. Если учащемуся в группе не удастся выполнить задание, то участники группы помогают ему. Далее группа делает общий вывод, исходя из полученных решений. Этот вывод группа выносит на всеобщее обозрение для обсуждения. Работа в малой группе - неотъемлемая часть интерактивных технологий. В то же время работа в малых группах требует много времени, этой стратегией нельзя злоупотреблять. При использовании технологии «Работа в малых группах» на уроках математики стимулируется творческое мышление

и интенсивный обмен идеями. Учащиеся проводят больше времени, представляя свою точку зрения, могут обсудить проблему более детально и учатся рассматривать вопрос с разных сторон.

Так же интерактивные технологии можно использовать для отработки навыков устного счета. В начале урока математики рекомендуется проводить разминку в виде устного счёта, которая имеет целью привлечь или сконцентрировать внимание учащихся к теме урока, а если это в середине урока, то дать им разрядку. Разминкой может служить любое интересное упражнение или игра. Например, задания для устного счёта написаны на доске, к каждому заданию варианты ответов (один верный). Каждый ответ подписан каким-нибудь действием, например: «похлопать в ладони», «взять себя за нос», «закрывать глаза», «присесть около стола», «скрестить руки на груди». Ученики решают задание, находят правильный ответ и выполняют действие. Такой интерактивный устный счёт служит хорошей мотивацией для изучения новой темы, демонстрирует важность внимательности и совместности действий. Я

отметила, что эта методика очень положительно влияет на мотивацию учеников как сильных, так и слабоуспевающих. Хотелось творить что-то необычное, а затем, находясь в стороне, наблюдать плоды своей работы. После каждого урока, получая отзывы и обращая внимание на пожелания детей, на урок начала смотреть по-другому. На уроках я даю возможность высказаться ученикам на поставленные мной вопросы, и отмечаю что дети умеют мыслить логически, несмотря на их уровень знаний по предмету. А когда просто скажешь похвальные слова: «умничка», «молодец», «очень интересно, здорово...», то урок просто «поворачивается» в положительную сторону. Да, действительно, мы учителя боимся лишней раз похвалить учащегося за его незначительные, но заработанные им самим достижения на уроке, а это, наверное, и есть снижение мотивации обучающихся. Отсюда все трудности вызова мотивации со стороны. Но теперь я твердо знаю, что учитель может повлиять на нее!

Свои уроки я строю на этапах критического мышления: вызов, осмысление, рефлексия. Вводя приемы и стратегии критического мышления на этапах урока, я пришла к выводу, что это очень эффективно. Применяя на уроках стадии вызова, я с помощью различных приемов критического мышления выслушиваю рассуждения класса. С их помощью в классе, можно определить, на каком уровне осознанности восприятия и понимания находятся учащиеся. На стадии осмысления я часто применяю информационно-коммуникативную технологию (просмотр видеороликов, презентации Power Point, платформа Wordwall...), где каждый ученик может отследить то, что он понял в начале урока. Далее, ребята начинают работать в группах, каждый находит свои идеи, а потом уже делится в группе с учениками. В основном я использую такие приёмы работы на уроке, как кластер, джигсо, инсерт, синквейн, корзина идей, перепутанные логические цепочки, а также элементы исследования, создание проблемных ситуаций и другие интерактивные методы обучения. На следующей стадии рефлексии ученики показывают оценку уровню овладения полученными знаниями. Я увидела на своих уроках много изменений именно со стороны учеников, как слабых, так и сильных. Работа в группах помогла моим ученикам не только обучаться, но и оценивать свои возможности, повышать мотивацию за счет того, как оценит каждый из учеников свою деятельность на уроке. Ведя обсуждение через диалог между собой, ребята порой могут найти то, что не может дать им учитель. С помощью разработанных критериев для оценивания своего обучения, ребенок может поставить себе соответствующую оценку, которую он заслужил своими способностями. Оценивание учеников является очень сложной задачей для учителя. Во время работы ученик

должен показать тот результат, на который он способен выполнить то или иное задание.

Сейчас я полностью пересмотрела позиции педагога и ученика, и, сделав соответствующие выводы, решила применять такую форму работы в своей дальнейшей педагогической деятельности. Применяя данные инновации и привлекая как можно больше учителей-коллег к данной Программе, можно найти заинтересованных в своей работе людей, а это обмен опытом, мнениями, что в итоге положительно скажется на ученике.

Список используемой литературы:

1. Раздаточные материалы. Лицом к лицу.
2. Руководство для учителя. Первый(продвинутый) уровень
3. Руководство для тренера.
4. Технология развития критического мышления на уроке и в системе подготовки учителя. Муштавинская И.В.2009г.

ВЛИЯНИЕ СИСТЕМЫ CLASS DOJO НА ВОСПИТАТЕЛЬНЫЙ И ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ ПРОЦЕССЫ В СОВРЕМЕННЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Аубакирова Алия Ондасыновна

aleka_03_1983@mail.ru
Учитель истории и географии
Школа-гимназия № 91
г.Астана, Алматинский район

Аннотация:

Научное исследование посвящено оценке воздействия системы Class Dojo на воспитательные и образовательные аспекты в современных образовательных учреждениях. Актуальность темы обусловлена стремительными изменениями в образовательной среде, а также необходимостью поддержки позитивного развития учебных заведений.

В ходе литературного обзора выявлены пробелы в знаниях относительно конкретного влияния Class Dojo на образовательный процесс.

Ғылыми зерттеу Class Dojo жүйесінің қазіргі білім беру мекемелеріндегі білім беру және тәрбиелік аспектілеріне әсерін бағалауға бағытталған. Тақырыптың өзектілігі білім беру ортасындағы қарқынды өзгерістерге, сондай-ақ оқу орындарының позитивті дамуын қолдау қажеттілігіне байланысты.

Әдеби шолу барысында Class Dojo-ның білім беру процесіне нақты әсері туралы білімдегі олқылықтар анықталды.--

Улучшение Образования с ClassDojo: инновации в классной динамике

В мире, где технологии проникают в различные сферы нашей жизни, образование не остается в стороне. Одной из инновационных платформ, которая приносит перемену в классную комнату, является ClassDojo. Этот веб-сервис и мобильное приложение предлагают учителям, ученикам и их родителям уникальные возможности для обогащения учебного опыта.

Цель и задачи ClassDojo:

ClassDojo создан с целью улучшения коммуникации между учителями, учениками и их родителями. Платформа предоставляет инструменты для отслеживания академического прогресса, формирования положительного классного климата и учебной мотивации.

Введение:

Данное исследование, проведенное с начала 2021 года, направлено на систематический анализ влияния Class Dojo на мотивацию и поведение учащихся в средних классах.

Основной целью было выявление эффективности этой системы в создании мотивационного окружения в учебном процессе. Эксперименты были осуществлены в нескольких школах, начиная с Tamos Space School.

Методика:

Эксперимент в Tamos Space School:

- Участвовали ученики 11-12 лет, шестого класса, количество 19 человек
- ClassDojo внедрялся через балльную систему, оценивая разнообразные компетенции.
- Мотивация поддерживалась через использование баллов и дополнительных бонусов.
- Отслеживались положительные и отрицательные динамики в активности учащихся.

Результаты исследования в Tamos Space School:

- Значительный рост активности учащихся в читательской деятельности и участии в мероприятиях.
- Улучшение поведенческих показателей, проявившихся в активности на олимпиадах и внешкольных мероприятиях.

Учащиеся очень активно старались получить разные бонусы и баллы, ребенок, являющийся особенным смог получить отличные результаты в спорте, активизировался в учебном процессе и даже заработал бронзовый титул, получив грамоту и право выйти на каникулы на 2 дня раньше.

Из первого исследования стало видно, что система работает, с учетом неудач можно с успехом внедрять в образовательный и воспитательный процесс

Расширение эксперимента в Школе дополнительного образования № 43 акимата г.Астаны:

- Адаптация системы ClassDojo к особенностям 43-й школы.

Отслеживание прогресса и вознаграждение:

В контексте моего опыта в 43-й школе я вижу, как ClassDojo легко интегрируется в образовательный процесс. Учителя могут эффективно записывать достижения учеников, что дает родителям более полное представление об успехах своих детей. Также, система вознаграждений активно поддерживает позитивное взаимодействие в классе.

Положительное обучение:

В моем опыте с Tamos Space School я осознала важность стимулирования положительного поведения учеников. ClassDojo, предоставляя учителям инструменты для выделения и поощрения хороших поступков, создает благоприятное обучающее окружение.

Коммуникация и сотрудничество

С ClassDojo коммуникация между учителями и родителями становится более открытой и эффективной. Эта особенность была особенно полезна в моем опыте, позволяя родителям более активно участвовать в учебном процессе и вносить свой вклад в успех своих детей.

Инновации в виртуальной образовательной среде:

С учетом опыта в Tamos Space School, где виртуальное обучение является неотъемлемой частью, я видел, как ClassDojo эффективно адаптируется к онлайн-обучению. Видеоуроки и онлайн-задания обогащают образовательный процесс, делая его более интерактивным и привлекательным.

Вывод:

Исследование показало, что система Dojo-класса эффективно мотивирует учащихся, улучшая их активность и поведение. В планах: расширения использования в других школах и введение в систему оценивания на уроках, что открывают перспективы для более широкого применения этого инструмента в образовательном процессе.

Будущее Образования с ClassDojo:

ClassDojo не только соответствует современным требованиям образования, но и активно формирует его будущее. Персонализированный подход, акцент на развитии навыков и укрепление партнерства между учителями и родителями делают эту платформу важным игроком в эволюции образования.

В заключение, опыт 43-й школы и Tamos Space School подчеркивает, что ClassDojo становится не только мостом между традиционным образованием и цифровым будущим, но и эффективным инструментом, способствующим созданию образовательной среды, где каждый ученик может раскрыть свой потенциал.

Список литературы:

- 1 Краткое изучение существующих исследований и публикаций, касающихся внедрения систем подобных Dojo в образовательные процессы.
- 2 Выявление пробелов в знаниях и возможностей для дополнительного исследования.
- 3 <https://teach.classdojo.com/#/classes/618232d0b89b12baf74060bf/points>

КӨШБАСШЫЛЫҚТЫ ДАМУ – БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ЖАҢАША ӘДІС

**Айшуаков Мерлан Адилевич,
БҚО Теректі ауданы
КММ «Покатилровка жалпы орта білім беретін мектебінің»
директордың оқу ісі орынбасары**

*«Өзіңізді күн сайын өсуге бейімдеңіз»
Мерлан Айшуаков*

*«Жолы бар жерге барма, жолы жоқ жерге барып із қалдыр»
Ральф Эмерсон*

Қазіргі таңда білім беру жүйесі – аса күрделі, тым жауапты жүйе. Соның ішінде білім беру мекемесін басқару – саналы ұрпаққа сапалы білім беру үшін әрбір педагогті ортақ мақсатқа жұмылдыру белгілі нәтижеге, жетістікке жеткізу.

Жалпы көшбасшы деген жауапкершілігі жоғары, бастаған ісін нәтижелі аяқтау, мақсатқа жету, мәселені шешуде сенімділік, қоғамға қажетті әсер ету қабілеттілігі басым, талапшы, аса белсенді тұлға. Алдымен көшбасшылық белгілерді дағдыландыру керек. Дағдыға айналдыру үшін 3 бағытта жұмыс істеу қажет етеді:

- 1)Таным/болмыстың өзгеруі;
- 2)Үздіксіз кемелдену;
- 3)Ашық мінез [1].

Көшбасшылық нәтижесінде педагог жұмысының сапасы артады, бағалауға, талқылауға және талдауға үйренеді. Командалық жұмыста бір-бірінің қолдауын қабылдап, өздеріне деген сенімдері артады. Осылайша оқу әдістерін жетілдіреді, тәжірибені жақсартуда өзгерістер енгізеді, мұндай іс-әрекет мұғалімдердің кәсіби шеберлігінің өсуіне септігін тигізеді. Мектебіміздегі басқарушылық жайы сапалы білімге, саналы тәрбиеге басты назар аударады. Білім сапасын көтеру үшін, білім берудегі сапаны басты санаймыз.

Мәселен, әр мектептің өзінің саясаты, қалыптасқан қағидасы, жарғысы болатыны белгілі. Десек те, оқытудың тиімді болуы үшін жылдар бойы жинақталған тәжірибені қолдана отырып және заманауи талапты ескеріп, мектеп жұмысына уақытылы өзгеріс енгізіп отыру қажеттігі туындайтыны сөзсіз.

Мектепті басқарудың әлемдік тәжірибесі қазіргі уақытта ұстаздар арасындағы көшбасшылықты дамытудың маңызын байқатып жүр. Австралиядағы Куинслендте білім беру саласының сапасын арттыру мақсатында «Сабақ берудегі біліктілік – оқыту стандарттарын жоғарылату, жақсы жұмыс үшін марапаттау және білікті мамандарды жоғарылату» және «Мектептің өздігінен жұмыс жасауын дамыту – мектеп көшбасшыларын және мұғалімдерін басқа оқушылардың білімін жетелеуге шақыру» бағыттарын негізге ала отырып реформа жоспарланған [2]. Бұл жерде көзделген басты мақсат – жұмысын жаңа бастап жатқан мамандардың өз мүмкіндіктерін ашуға қолдау көрсету, көшбасшылықты дамыту, сол арқылы мектептің өздігінен жұмыс жасау қабілетін күшейту. Сондықтан білім беруді басқару қызметінде тамаша нәтижеге қол жеткізу үшін көшбасшылардың тәжірибесі мен біліміне сүйене отырып білім берудегі менеджмент біліктілігін арттырып отыру қажет. Бұл мақсаттарды айқындауда шалыс баспауға, жұмысты жан-жақты талдауға көмектеседі, жаңа идеялар туындауына септігін тигізеді. Сол себепті педагогикалық талдаудың мектепті басқару функциясы ретіндегі негізгі қызметі, Ю.Коперневскийдің пікірінше, педагогикалық процестің даму тенденциялары мен жағдайын зерттеу, оның нәтижелерін объективті бағалап, соның негізінде басқарылатын жүйені жақсарту туралы

ұсыныстар дайынау болмақ [2]. Ал бұл процестер өз кезегінде өзгерістің тиімділігін дамытады.

«Мектепті басқарудағы жаңаша көзқарас» атты әдістемелік құралда «барлығы басқарады деген ұғымға баланып, қарапайымдалып кетсе, көшбасшылықты бөлу кері нәтиже беруі мүмкін. Теориялық тұрғыдан алғанда, бөлінген көшбасшылық ұйым аясында барлығына көшбасшы болуға мүмкіндік береді және барлығы көшбасшы болуға қабілетті дегенді білдіргенімен, тәжірибе тұрғысында көшбасшылық ұйымның қажеттіліктеріне қарай дамиды... Бұл ортаға, қажеттіліктер мен мүмкіндікке байланысты» [3].

Жалпы, қорыта келе мұғалімнің біліктілігі артуы, құзыреттілігі қалыптасуы тек техникалық дағдылардың қалыптасуымен келмейтінін түсіну керек. Жаңа идеялар және олардың оқу мен оқытуды жақсартуға ықпалы туралы үнемі ұжыммен талқылай отырып, көшбасшы мұғалімдерді жұмыс нәтижесін насихаттай отырып, қабілетті мұғалімдерді ынталандаруға, ал басқалардың ортақ жұмысқа тартылуына түрткі болу әбден мүмкін.

Көшбасшылықты дамыту мәселесінде мәдениеттілік пен этиканы да естен шығармауымыз керек. «Мектепте ынтымақтастық мәдениетін құру тәсілдерінің бірі мұғалімдерге көшбасшы ретінде танылуға мүмкіндік беріп, оларды мектепті дамытуды жоспарлауға және іске асыруға тарту» [3]. Осы орайда басшының жеке ұстанымының мәдениеттен, педагогикалық этикадан тыс болмауы маңызды. Бұл жай ғана сыпайылық сақтау емес, шығармашылықпен мәдени мінез-құлықтың, білімділік пен парасаттылықтың, іскерліктің жиынтығы. Осы аталған қағидалар қолданылса, мектеп мұғалімдері жай қызметкерлерден бір саты ілгерілеп мектепті дамытушыға айналдырары сөзсіз.

1. «Жасампаз жандардың 7 дағдысы». Стивен Кови, 412-бет;
2. С.Бабаев, А.Құдиярова. «Педагогика», Алматы «Дарын» әлеуметтік гуманитарлық институты, 2004ж 241-бет.
3. С.Ахметбекова. Мектепті басқарудағы жаңаша көзқарас: әдістемелі құрал. «НЗМ» ДББҰ. ПШО 2015ж

ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Кыздаркулова Салтанат Гадильшиевна
учитель русского языка и литературы
Подстепновской СОШ №1
Теректинского района Западно-Казахстанской области
e.mail:kyzdarkulova1976@mail.ru
тел: 87073621776

Широкое развитие информационных технологий (ИТ) и их проникновение во все сферы жизни общества является глобальной тенденцией мирового развития последних десятилетий.

В настоящее время в связи с развитием компьютерной техники и современных средств коммуникации, когда использование ИТ становится необходимым практически в любой сфере деятельности человека, все чаще ведется речь об информационной технологии обучения. Овладение навыками этих технологий еще за школьной партой во многом определяет успешность будущей профессиональной подготовки нынешних учеников.

Современные ИТ, позволяющие создавать, хранить, перерабатывать информацию и обеспечивать эффективные способы ее представления учащемуся, являются мощным инструментом ускорения образовательного процесса. Специфика системы образования состоит в том, что она является с одной стороны потребителем, а с другой – активным производителем информационных технологий. При этом технологии, рожденные в системе образования, используются далеко за ее пределами.

Мы, учителя, всегда хотим сделать уроки более интересными, запоминающимися

для ребят. И перед нами встаёт вопрос: что нужно сделать для того, чтобы ребятам было интересно на уроке. А необходимость использования цифровых технологий в образовательном процессе продиктована самой жизнью: дети живут в технологическом пространстве и в школе, и дома. И педагогические технологии не остались в стороне от всеобщего процесса компьютеризации. Современный урок не может быть эффективен и интересен без использования ИКТ, потому что цифровые технологии дают возможность повысить интерес к предмету, делая процесс обучения более увлекательным, запоминающимся.

Исходя из этого, использование информационных и коммуникационных технологий в учебном процессе является актуальной проблемой современного школьного образования. Сегодня необходимо, чтобы каждый учитель по любой школьной дисциплине мог подготовить и провести урок с использованием ИКТ. Для этого необходимо изменить роль ученика: из пассивного слушателя сделать его активным участником процесса обучения. Главной составляющей успешного обучения является мотивация обучающегося. Применение современных технических средств обучения позволяет добиться желаемого результата. Использование современных информационных технологий на уроках делает обучение ярким, запоминающимся, интересным для учащегося любого возраста, формирует эмоционально положительное отношение к предмету.

Мы используем электронные ресурсы учебного назначения: презентации к урокам, логические игры, тестовые задания, ресурсы Интернета. Цифровые технологии используются нами на всех этапах урока: при объяснении нового материала, закреплении, повторении, обобщении, контроле.

Для сопровождения уроков русского языка и литературы сегодня разработано множество цифровых продуктов, которые учителя активно используют на уроках и во внеклассной деятельности. Перечислю их

ЦОР по русскому языку – хорошие помощники учителя, они решают сразу несколько задач, в том числе облегчают учащимся понимание и запоминание учебного материала, пробуждают у них интерес к изучаемым темам. Например:

Использование интернет-ресурсов позволяет представить вниманию учащихся уникальные материалы для уроков литературы, совершать виртуальные экскурсии по музеям писателей, получать возможность знакомиться с произведениями, которые не всегда можно найти в печатном виде. Могут совершить путешествие по тому же маршруту, который проходили писатели или их герои. Например:

<https://learningapps.org/display?v=pski720ok19> выявление знаний учащихся

Можно всем классом составлять презентацию: https://u.to/l_O-GQ или работать с виртуальной доской <http://linoit.com/users/SsvetlanaL/canvases/Literatura.6A>

По русскому языку можно составить ментальные карты: <https://www.mindmeister.com/ru/1527546756?t=TPMsMlm5Gp>

Или задания по программе <https://learningapps.org/display?v=pku7s052n20>

С большим интересом наши обучающиеся работают на уроках, проводимых в форме игры. Интеграция обычного урока с ИКТ позволяет переложить часть своей работы на , делая при этом процесс обучения более интересным, разнообразным, продуктивным. Становится более быстрым процесс записи определений, других не менее важных частей материала, так как оно выводится на экран. Кроме того, у обучающихся работает сразу несколько видов памяти. Необходимо помнить о том, что среди детей есть аудиалы, визуалы. Поэтому одному нужно увидеть, другому достаточно услышать материал, а если и видишь, и слышишь, то результат будет выше. А ведь именно этого мы и добиваемся на своих уроках.

Использование компьютерного тестирования повышает эффективность учебного процесса, заставляет обучающихся быть на уроках активными, даёт возможность быстрой обратной связи учителя с обучающимся. Немаловажным преимуществом является немедленное оценивание обучающихся.

Сеть Интернет несет громадный потенциал образовательных услуг и становится составной частью современного образования. Получая из сети учебно-значимую информацию, учащиеся приобретают навыки:

- целенаправленно находить информацию и систематизировать ее по заданным признакам;
- видеть информацию в целом, а не фрагментарно,
- выделять главное в информационном сообщении.

- Использование интерактивной доски

Возможности компьютера могут быть использованы в предметном обучении в следующих вариантах:

- частичная замена деятельности учителя компьютерными обучающими программами (по отдельным темам, вопросам предмета) состоит в использовании учителем своего сценария изучения учебного материала с применением фрагментов имеющегося программного обеспечения по предмету.

- фрагментарное, выборочное использование дополнительного материала, аудио-видеофрагментов из электронных хрестоматий, энциклопедий, музеев, контролирующих и других дополнительных материалов предметного учебно-методического комплекта;

- использование тренинговых программ для закрепления материала.;

- использование диагностических и контролирующих материалов, имеющихся на электронном носителе или разработанных учителем;

- выполнение домашних самостоятельных и творческих заданий учащимися с последующей демонстрацией их на уроках или внеклассной работе.

Работа по этим технологиям не только сохраняет структуру общеобразовательного цикла, полностью соответствует требованиям обязательного минимума содержания образования, но и:

- способствует повышению познавательного интереса к предмету;

- содействует росту успеваемости учащихся по предмету;

- позволяет учащимся проявить себя в новой роли;

- формирует навыки самостоятельной продуктивной деятельности;

- способствует созданию ситуации успеха для каждого ученика.

Единственное возможное препятствие возможности воспроизведения данного опыта в образовательном учреждении – отсутствие технического минимума для разработки и использования электронно-методических материалов. В нашей школе есть необходимые информационные ресурсы: компьютерный класс, наличие компьютера в учебных кабинетах, доступ в Интернет.

Мы уверены, что ИКТ на уроках русского языка и литературы, впрочем, как и на любых других уроках, не только возможны, но и необходимы. Мы живем в информационном обществе. Наши дети - это поколение визуалов, они привыкли получать информацию с мониторов и дисплеев. Применение ИКТ существенно расширяет возможности современного урока.

Таким образом, у учащихся формируются ключевые компетентности:

- умение обобщать, анализировать, систематизировать информацию по интересующей теме;

- умение работать в группе;

- умение находить информацию в различных источниках;

- коммуникативная компетентность;

- осознание полезности получаемых знаний и умений.

В заключение отметим, что необходимо исходить из утверждения о том, что компьютер не заменит учителя или учебник, поэтому он рассчитан на использование в комплексе с другими имеющимися в распоряжении учителя методическими средствами. Естественно, использование компьютера на каждом уроке не реально, да и не нужно. Каждый учитель должен планировать свои уроки так, чтобы использование компьютерной поддержки было наиболее продуктивным, уместным и интересным.

Использованная литература.

1. Апатова Н.В. Информационные технологии в школьном образовании. М.: 1994.
2. Власкин А. А., Сенцова Т. М. Автоматизированная система обучения русскому языку. Материалы VI международной конференции «Информационные технологии в образовании» («ИТО-97/98»)
3. Роберт И.В. Современные информационные технологии в образовании. Дидактические проблемы, перспективы использования. – М.: Школа-Пресс, 1994.
4. Русский язык. Компьютерные технологии в обучении русскому языку. М.2009
5. <https://edu-time.ru/pub/120912>

ИРРАЦИОНАЛ ТЕҢСІЗДІКТЕР

Сердалиева Шолпан Курмангазиевна

Сынып: 11

Мұғалімнің аты- жөні: Сердалиева Шолпан Курмангазиевна

Сабақтың тақырыбы : Иррационал теңсіздіктер

Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтеме)

11.2.2.5 Иррационал теңсіздіктерді шеше алу

Сабақтың мақсаты: Иррационал теңсіздіктерді шеш алу

Бағалау критерийлері: Радикал астындағы өрнектің ММЖ анықтайды

Иррационал теңсіздікке эквивалентті теңсіздікті немесе теңсіздіктер жүйесін алады;

Тілдік мақсат: Оқушылар:

иррационал теңсіздіктерді шешуді сипаттау үшін математикалық терминдерді пайдаланады және түсінеді;

жаңа айнымалыны енгізу;

екі жағын дәрежелену;

көбейткіштерге жіктеу ,

интервалдар әдістерін талқылайды;

Пәнге тән лексика мен терминология:

Айнымалы, теңсіздік таңбасы, радикалдан құтылу;

Диалог пен жазу үшін пайдалы сөздер мен тіркестер:

Радикалдан құтылу үшін әдісін қолдану;

Айнымалының мүмкін мәндер жиынын анықтау;

Құндылықтарды дарыту: Оқушыларды топтық ережені сақтап, бір бірін сыйлап , тыңдай және тыңдата білу, коммуникативті дағдыларын дамыту. Ауызбіршілікке тәрбиелеу

АКТ қолдану дағдылары: Интернет ресурсты пайдалану; Интербелсенді тақтаны қолданып, презентациялар көрсету

Сабақ барысы

I Сабақ басы

1.Оқушыларға иррационал теңсіздіктерге мысалдар келтіруді сұрау. Оларды шешу әдістері мен алгоритмін қайталау. Смайликпен бағаланады

$\sqrt{f(x)} > \sqrt{g(x)} \Leftrightarrow \begin{cases} g(x) > 0 \\ f(x) > g(x) \end{cases}$	$\sqrt{f(x)} > \sqrt{g(x)} \Leftrightarrow \begin{cases} g(x) > 0 \\ f(x) > g(x) \end{cases}$
$\sqrt{f(x)} < g(x) \Leftrightarrow \begin{cases} f(x) > 0 \\ g(x) > 0 \\ f(x) < g^2(x) \end{cases}$	$\sqrt{f(x)} < g(x) \Leftrightarrow \begin{cases} f(x) > 0 \\ g(x) > 0 \\ f(x) < g^2(x) \end{cases}$
$\sqrt{f(x)} > g(x) \Leftrightarrow \begin{cases} g(x) < 0 \\ f(x) > 0 \\ g(x) > 0 \\ f(x) > g^2(x) \end{cases}$	$\sqrt{f(x)} > g(x) \Leftrightarrow \begin{cases} g(x) < 0 \\ f(x) > 0 \\ g(x) > 0 \\ f(x) > g^2(x) \end{cases}$

2.Үй жұмысын көршісімен дәптер алмастыру арқылы өзара бағалау . Тақтадағы дайын жауаппен тексереді.Өзара ауызша бағалайды.

- 1) $\sqrt{2x-1} < \sqrt{x+7}$ Ж: $[0.5; 8)$
- 2) $\frac{3}{\sqrt{x-2}} - \sqrt{2-x} < 2$ Ж: $(-\infty; 1)$
- 3) $\sqrt{2x^2-3x-5} < x-1$ Ж: $(2,5; 3)$

II Сабақтың ортасы

1. Жұптық жұмыс. Берілген есепті бір – біріне кезектесіп, түсіндіре отырып шығарады. Мұғалім қарап жүріп ауызша бағалайды.

1	Теңсіздікті шешіңіз: $\sqrt{x} > -1$.	Теңсіздікті шешіңіз: $\sqrt{x+2} > x$.
2	Теңсіздікті шешіңіз: $\sqrt{x} > -2$.	Теңсіздікті шешіңіз: $\sqrt{x+1} < x-5$.
3	Теңсіздікті шешіңіз: $\sqrt{x-5} < 1$.	Теңсіздікті шешіңіз: $\sqrt{x+1} < x-5$.
4	Теңсіздікті шешіңіз: $\sqrt{3x-1} < \sqrt{x}$.	Теңсіздікті шешіңіз: $\sqrt{x+5} > x-1$.
5	Теңсіздікті шешіңіз: $\sqrt{9x-20} < x$.	Теңсіздікті шешіңіз: $\sqrt{x-3} > x-9$.

Дескриптор:

- Берілген теңсіздіктің анықталу облысын табады;
- Теңсіздіктердің мәндестігі туралы тұжырымға сүйеніп, берілген теңсіздіктің шешімдерін табады;
- Табылған шешімдер ішінен анықталу облысына тиісті аралықтарды таңдай алады.

2. Миға шабуыл. Ауызша есеп шығарады. Интербелсенді тақтада тұрады. Әр дұрыс жауап үшін бір балл беріледі. Өзін өзі бағалайды.

$$\begin{aligned} \sqrt{x} > 1 & \quad \sqrt{x} < 0 & \quad \sqrt{x} < -3 & \quad \sqrt{x} < 4 & \quad \sqrt{x} \leq 0 \\ \sqrt{x} \leq -1 & \quad \sqrt{x} \geq 2 & \quad \sqrt{x} > 0 & \quad \sqrt{x} > 8 \end{aligned}$$

3. Жеке жұмыс

$$\begin{aligned} \text{а) } & \sqrt{(x+3)(x-1)} < 1; \\ \text{б) } & \sqrt{\frac{11-19x}{38x-79}} < 3; \\ \text{в) } & \sqrt{2x+49} < 7-x; \\ \text{г) } & \sqrt{2x+1} < x-1; \\ \text{д) } & \sqrt{x+70} < x-2; \end{aligned}$$

III Сабақтың соңы. Рефлексия. padlet.com сайтында телефонға жіберілген ссыла арқылы кіріп, өз ойларын жазады.

Не білемін? Не білдім? Не білгім келеді?

Үйге тапсырма. Оқулықтағы №15.4 есеп

Оқушылардың жұмыстануларына қарай формативті бағалау болады.

ТАҒЫЛЫМЫ МОЛ ОНКҮНДІК

Батыс Қазақстан облысы
Теректі ауданы
Подстепный №1 ЖОББМ
Нагимова Бағдар Жанузаковна
Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі, педагог - зерттеуші

Қазіргі таңда оқушылардың логикалық ойлауын тереңдету, ана тілімізге, білімге деген сүйіспеншілігін арттыру, шығармашылық қабілетін дамыту мақсатында Батыс Қазақстан облысы, Теректі аудандық білім беру бөліміне қарасты Подстепный №1 жалпы орта білім беретін мектебінде қазақ тілі мен әдебиеті пәні бірлестігі мұғалімдерінің ұйымдастыруымен 16-26 қаңтар күндері аралығында «Тіл – ұлттың жаны» тақырыбында онкүндік болып өтті.

1 – күн. Апталықтың ашылу салтанатына «Ана тілінің арың бұл, ұятың боп түр бетте» деп Қадыр аға жырлағандай мектеп директоры Д.И. Баймухамбетова сөз алып, қазақ халқының тағдыры, тілі үшін күрескен ақын-жазушыларымыздың өлшеусіз еңбектерін, өскелең ұрпаққа қазақ тіліміз ең басты байлығымыз екенін айта келе, онкүндікке белсене қатысуға шақырды.

Қазақ тілі мен әдебиеті пәні бірлестігінің жетекшісі Шошаева Азаткүл Берікқызы онкүндік барысында өткізілетін іс шаралар арқылы жасөспірімдердің пәнге деген қызығушылықтарын арттырып, қайсарлыққа, батылдыққа, ұйымшылдыққа тәрбиелейтін өз ана тілін әрбір оқушы білуі керек екенін және мемлекеттік тілін меңгеруі міндетті екенін айтып өтті.

Апталықтың жоспары күні бұрын жосапрланып, сыныптардың түгел қатысуын қамтамасыз ету, әр өткізілген шара оқушылар үшін тәрбиелік маңызы зор, білім, таным қоржынындарын толықтырып, оларға шабыт беретіндей болып құрылды.

1-4 сыныптар үшін «Тіл – ұлы байлық» викторина сұрақтары, «Тіл деген алып мұхит, түбі терең» мәнерлеп оқу сайысы, флешмобтар ұйымдастырылды.

5-8 сыныптар арасында «Қазақ тілінде өлең оқимын» видео челленджі жүргізілсе, «Тіл – өлшеусіз қазына» мәнерлеп оқу сайысы 9-11 сыныптар арасында (оқытуы орыс тілінде) дөңгелек үстел ұйымдастырылып, О.Бөкейдің туғанына 80 жыл толуына орай «Алтайдың кербез жыршысы» тақырыбында оқырмандар бенефисі өткізілді. Апталықтың бір күнін ата-аналарға арнап «Салт дәстүріңді білесің бе?» тақырыбында шара өткізілді. Шараның өскелең ұрпаққа берер тағылымы мол болды. Ата-аналар шараға белсенді қатысып, ұмыт қалып, ел арасында көп айтылмайтын дәстүрлер жөнінде мәліметтер беріліп, сахналық көріністер көрсетіліп, бейне сұрақтар берілді. Шара соңында белсенді қатысқан ата-аналарды ескерткіш сыйлықтар тарту етіліп, келген ата-аналардан қонақ кәде сұралып, «Қазақтың дастарханы» әні шырқалды.

Сондай-ақ ұстаздар арасында «Дәстүр мен әуен» әдеби – сазды кеш оздырылды. Кеш барысында қазақ киноларынан, қазақ әндерінен үзінділер, суреттер беріліп, ұстаздардың өнерлері сыналды.

Онкүндіктің өту барысында үлкен үзіліс кезінде әр буын бойынша «Қызықты қоңырау» ұйымдастырылды.

Осы онкүндік ішінде 9 «В» сыныбында Молдағалиева Г.А., «Биотехнология – болашақтың ғылымы», 8 «А» сыныбында Нагимова Б.Ж. «Қазақстан қорықтары», 5 «Д» сыныбында Мұқанова Г.Н. «Тәуелсіз елім – Қазақстаным», 3 «В» сыныбында Баймағанбетова О.Т. «Музейдегі көне заттар», 9 «А» сыныбында Айташова К.Қ. «Б.Майлиннің өмірі мен шығармашылығы тақырыбында ашық сабақтар өткізілді.

Ашық сабақтардың барлығы да жаңартылған білім мазмұнына сай белсенді оқыту әдіс-тәсілдерін, ұтымды қолданып, оқушының білім жетістіктерін критериалды бағалау түрлерін іс-тәжірибесінде оңтайлы қолданып, мектебіміздің мұғалімдері сабаққа қатысып, өзара тәжірибе алмасты.

Онкүндіктің жабылуы салтанаты мектептің мәжіліс залында ұйымдастырылып, белсенді қатысқан оқушыларды арнайы дипломдармен марапаттап, алғыс жарияланды.

Жалпы онкүндік аясында оқушыларға тәрбиелік мәні зор, тағылымы мол шаралар ұйымдастырылды. Бұл шаралар оқушыларға оң әсерін тигізіп, білім көкжиегін кеңейтті.

ПРАКТИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ УРОКА В ДЕЙСТВИИ

Кульниязова Дина Сабыровна

Казахстан, Западно-Казахстанская область, Теректинский район,
село Теректі, Федоровская общеобразовательная школа №1

В современном мире, где технологии стремительно развиваются, а объем знаний растет с каждым днем, перед системой образования стоит важная задача – подготовить учащихся к успешной жизни в быстро меняющемся обществе. Это требует не только передачи академических знаний, но и развития у учеников навыков критического мышления, творческого подхода к решению проблем и способности к непрерывному обучению. Одним из эффективных подходов, который помогает достичь этих целей, является Lesson Study – методика, родившаяся в Японии и получившая распространение во многих странах мира.

Lesson Study, или «урок в действии», представляет собой процесс совместной работы группы учителей над разработкой, проведением и анализом исследовательского урока. Этот подход основан на идее, что качество преподавания и обучения учеников неразрывно связаны, и что улучшение одного аспекта положительно влияет на другой. Учителя объединяются в группы, тщательно изучают учебный материал, ставят перед собой конкретные цели обучения, разрабатывают детальный план урока и продумывают возможные трудности, с которыми могут столкнуться ученики.

Затем один из учителей проводит исследовательский урок, в то время как остальные члены группы внимательно наблюдают и фиксируют реакции учеников, их вовлеченность, понимание материала и возникающие проблемы. После проведения урока группа собирается для глубокого анализа и обсуждения наблюдений, делится своими впечатлениями и размышлениями. Этот процесс позволяет выявить сильные и слабые стороны урока, а также определить возможности для его совершенствования.

Одним из ключевых преимуществ Lesson Study является создание профессионального сообщества учителей, которые совместно работают над улучшением качества преподавания и обучения. Этот подход побуждает педагогов критически анализировать свою практику, экспериментировать с новыми методами и стратегиями, делиться опытом и учиться друг у друга. Кроме того, Lesson Study способствует развитию у учителей навыков наблюдения, анализа и рефлексии, что, в свою очередь, положительно влияет на их профессиональный рост.

Важно отметить, что Lesson Study не является просто разработкой и проведением одного урока. Это циклический процесс, в котором группа учителей постоянно пересматривает и совершенствует исследовательский урок, опираясь на результаты наблюдений и обсуждений. После первого цикла Lesson Study группа может внести

изменения в план урока, попробовать новые подходы или методы, а затем провести модифицированный урок снова. Этот процесс повторяется до тех пор, пока группа не будет удовлетворена результатами.

Помимо развития профессиональных навыков учителей, Lesson Study также играет важную роль в повышении качества обучения учеников. Тщательно продуманный и скоординированный подход к планированию урока обеспечивает более глубокое понимание учебного материала и развитие навыков критического мышления у учащихся. Учителя намеренно включают в урок задания и вопросы, стимулирующие размышления, дискуссии и анализ, что способствует активному вовлечению учеников в процесс обучения.

Lesson Study, или «урок в действии», представляет собой инновационный подход к профессиональному развитию учителей, направленный на повышение качества преподавания и улучшение результатов обучения учащихся. Этот метод основан на совместной работе группы педагогов над разработкой, проведением и анализом исследовательского урока. Учителя объединяются в команду, чтобы тщательно изучить учебный материал, сформулировать четкие цели обучения, спланировать детали урока и предвидеть потенциальные трудности, с которыми могут столкнуться ученики [1].

Корни Lesson Study уходят в Японию, где этот подход зародился в конце XIX века как способ улучшения качества образования в стране. Японские учителя начали собираться в небольшие группы и совместно разрабатывать уроки, основываясь на глубоком изучении учебного материала и потребностей учеников. Затем один из учителей проводил урок, в то время как остальные члены группы внимательно наблюдали за реакциями и вовлеченностью учащихся. После урока группа собиралась для обсуждения наблюдений и анализа эффективности применяемых методов и стратегий.

С течением времени практика Lesson Study распространилась по всей Японии и стала неотъемлемой частью профессионального развития учителей. Благодаря положительным результатам, этот подход привлек внимание образовательных экспертов из других стран, и в последние десятилетия Lesson Study получила широкое распространение в различных странах мира, включая США, Великобританию, Нидерланды, Сингапур и многие другие.

Основной целью Lesson Study является непрерывное совершенствование качества преподавания и обучения учащихся. Этот подход способствует развитию профессиональных навыков учителей, их способности к наблюдению, анализу и рефлексии. Работая в команде, педагоги имеют возможность делиться своим опытом, учиться друг у друга и совместно находить решения возникающих проблем.

Одним из ключевых преимуществ Lesson Study является создание профессионального сообщества учителей, объединенных общей целью – повышением качества образования. Этот подход побуждает педагогов критически анализировать свою практику, экспериментировать с новыми методами и стратегиями, выходить из зоны комфорта и постоянно расти профессионально.

Кроме того, Lesson Study играет важную роль в развитии критического мышления и вовлеченности учащихся в процесс обучения. Тщательно продуманный и скоординированный подход к планированию урока обеспечивает более глубокое понимание учебного материала и стимулирует активное участие учеников. Учителя намеренно включают в урок задания и вопросы, провоцирующие размышления, дискуссии и анализ, что способствует развитию навыков критического мышления и творческого подхода к решению проблем.

Процесс Lesson Study состоит из нескольких этапов, которые образуют цикл непрерывного совершенствования. Первым шагом является формирование группы учителей, заинтересованных в совместной работе над улучшением качества преподавания определенной темы или раздела. Затем группа тщательно изучает учебный материал, ставит конкретные цели обучения и разрабатывает детальный план исследовательского урока, продумывая возможные трудности и стратегии их преодоления [2].

После этого один из учителей проводит исследовательский урок, в то время как остальные члены группы внимательно наблюдают за реакциями и вовлеченностью учащихся, фиксируя свои наблюдения. Это позволяет собрать ценные данные о том, как ученики воспринимают материал, какие стратегии оказались эффективными, а какие требуют доработки.

Следующим важным этапом является обсуждение и анализ проведенного урока всей группой. Учителя делятся своими наблюдениями, впечатлениями и размышлениями, критически оценивают сильные и слабые стороны урока, а также определяют возможности

для его совершенствования. Этот процесс способствует глубокому пониманию процессов преподавания и обучения, а также развитию навыков рефлексии и конструктивной критики.

Необходимо подчеркнуть, что Lesson Study – это циклический процесс, в котором группа учителей постоянно пересматривает и совершенствует исследовательский урок на основе результатов наблюдений и обсуждений. После первого цикла группа может внести изменения в план урока, попробовать новые подходы или методы, а затем провести модифицированный урок снова. Этот цикл повторяется до тех пор, пока группа не будет полностью удовлетворена результатами.

Успешное внедрение Lesson Study на уроках физики начинается с формирования группы учителей, объединенных общим стремлением к совершенствованию своей педагогической практики. Эта группа должна состоять из мотивированных и увлеченных своим делом педагогов, готовых посвятить время и усилия совместной работе над улучшением качества преподавания и обучения учащихся на уроках физики.

Важно, чтобы в группе присутствовало разнообразие опыта и перспектив, поскольку это обогатит процесс Lesson Study и позволит рассмотреть различные подходы к преподаванию. Группа может включать как начинающих учителей, так и опытных педагогов, а также представителей разных школ или районов. Это способствует обмену идеями, методами и лучшими практиками, что, в свою очередь, ведет к профессиональному росту всех участников.

После формирования группы следующим шагом является выбор учебной темы или раздела физики, который станет предметом исследования. Выбор темы должен основываться на ее важности для учащихся и трудностях, с которыми они могут столкнуться при ее изучении. Группа тщательно изучает учебный материал, анализирует стандарты образования, а также учитывает предыдущий опыт преподавания данной темы.

На этом этапе группа также формулирует четкие цели обучения для исследовательского урока. Эти цели могут включать не только овладение академическими знаниями и навыками, но и развитие критического мышления, умения решать проблемы, работать в команде и применять полученные знания на практике. Тщательно продуманные цели обучения играют ключевую роль в разработке эффективного исследовательского урока.

После определения темы и целей обучения группа приступает к детальному планированию исследовательского урока. Этот процесс требует глубокого погружения в учебный материал, выявления потенциальных трудностей и барьеров для понимания, а также тщательного продумывания стратегий и методов преподавания, которые будут способствовать достижению поставленных целей [3].

На данном этапе члены группы совместно разрабатывают подробный план урока, включающий в себя различные компоненты. Во-первых, они определяют структуру и последовательность изложения материала, а также формы представления информации, такие как лекции, демонстрации, практические эксперименты или моделирование.

Затем группа продумывает вопросы и задания, которые будут использоваться для вовлечения учащихся в процесс обучения и стимулирования их критического мышления. Эти вопросы и задания должны быть тщательно подобраны и разработаны с учетом уровня знаний и способностей учеников, чтобы обеспечить их активное участие и глубокое понимание изучаемой темы.

В процессе планирования исследовательского урока группа также предвидит потенциальные трудности, с которыми могут столкнуться ученики, и разрабатывает стратегии для их преодоления. Это может включать в себя использование различных наглядных материалов, моделей, экспериментов или практических примеров, которые помогут учащимся лучше понять сложные концепции физики.

Кроме того, группа обсуждает методы оценки достижений учеников и определяет критерии успешного обучения. Это может включать в себя разработку тестов, проектов или других форм оценивания, которые позволят измерить уровень понимания учебного материала и достижение поставленных целей обучения.

На протяжении всего процесса планирования исследовательского урока члены группы активно взаимодействуют друг с другом, делятся идеями, обсуждают различные подходы и находят компромиссы. Такое сотрудничество способствует созданию высококачественного урока, который отражает опыт и экспертизу всех участников группы.

Результатом этого этапа является детальный план исследовательского урока, который служит основой для его дальнейшего проведения и анализа. Этот план включает в

себя цели обучения, структуру урока, описание используемых методов и стратегий преподавания, а также ожидаемые трудности и способы их преодоления.

Важно отметить, что процесс разработки исследовательского урока является итеративным и может потребовать нескольких циклов обсуждения и пересмотра плана. Группа должна быть готова к внесению изменений и корректировок на основе результатов наблюдений и анализа после проведения урока.

После тщательного планирования исследовательского урока наступает следующий важный этап в процессе Lesson Study – проведение урока одним из учителей группы и наблюдение за ним остальными членами команды. Этот этап имеет решающее значение для сбора ценных данных и получения глубоких insights, которые впоследствии будут использованы для анализа и совершенствования исследовательского урока.

Перед началом урока группа определяет, кто из учителей будет его проводить. Этот выбор может быть основан на различных факторах, таких как опыт преподавания данной темы, уверенность в использовании запланированных методов или просто желание конкретного учителя принять на себя эту роль. Важно, чтобы ведущий урок педагог был полностью вовлечен в процесс планирования и разделял видение группы относительно целей и подходов к преподаванию [4].

В то время как один учитель проводит исследовательский урок, остальные члены группы внимательно наблюдают за ним, фокусируясь на различных аспектах. Их задача – собрать как можно больше данных о том, как ученики воспринимают материал, какие стратегии преподавания оказываются эффективными, а какие требуют доработки.

Для сбора данных наблюдатели могут использовать различные методы, такие как ведение подробных записей, заполнение специальных форм наблюдения, аудио- или видеозапись урока. Каждый наблюдатель может сосредоточиться на определенных аспектах, таких как вовлеченность учащихся, их реакции на вопросы и задания, понимание ключевых концепций или трудности, с которыми они сталкиваются.

Важно, чтобы наблюдатели стремились собрать максимально объективные и беспристрастные данные, избегая предвзятых суждений или преждевременных выводов. Их роль на этом этапе заключается в тщательной фиксации происходящего на уроке, что позволит провести глубокий и всесторонний анализ на следующем этапе.

После проведения исследовательского урока группа собирается для обсуждения и анализа собранных данных. Это является одним из самых важных и ценных моментов в процессе Lesson Study, поскольку именно здесь происходит обмен впечатлениями, размышлениями и идеями для совершенствования.

На этапе обсуждения каждый наблюдатель делится своими записями и наблюдениями, рассказывая о том, что они заметили во время урока. Они описывают реакции учеников, их уровень вовлеченности, понимание ключевых концепций, а также трудности, с которыми они столкнулись. Важно, чтобы этот процесс был открытым и конструктивным, без осуждения или критики в адрес ведущего урока учителя.

После представления наблюдений группа переходит к более глубокому анализу собранных данных. Участники обсуждают, насколько успешно были достигнуты изначальные цели обучения, какие стратегии преподавания оказались наиболее эффективными, а какие требуют пересмотра или корректировки.

В ходе дискуссии могут быть затронуты такие вопросы, как уровень сложности материала, качество используемых наглядных материалов и примеров, релевантность вопросов и заданий для стимулирования критического мышления учащихся, а также общий темп и организация урока.

Ведущий урок учитель также имеет возможность поделиться своими впечатлениями и размышлениями, рассказать о том, что, по его мнению, прошло хорошо, а что требует улучшения. Это позволяет группе взглянуть на урок с разных точек зрения и получить более полную картину.

В процессе обсуждения участники не только анализируют проведенный урок, но и генерируют идеи для его совершенствования. Они предлагают альтернативные подходы, стратегии и методы, которые могут помочь преодолеть выявленные трудности и повысить эффективность обучения учащихся.

Этот этап обсуждения и анализа имеет решающее значение для профессионального развития учителей. Они учатся критически оценивать свою педагогическую практику, выявлять области для совершенствования и находить творческие решения возникающих проблем. Кроме того, обмен опытом и идеями с коллегами способствует развитию новых

навыков и расширению профессиональных горизонтов.

После тщательного обсуждения и анализа группа принимает решение о дальнейших шагах. Они могут внести изменения в план исследовательского урока, скорректировать используемые стратегии и методы или даже полностью пересмотреть подход к преподаванию данной темы.

Затем наступает следующий цикл Lesson Study, когда модифицированный исследовательский урок будет проведен снова, с последующим наблюдением и анализом. Этот процесс может повторяться несколько раз, пока группа не достигнет желаемого уровня качества преподавания и обучения учащихся.

В современном быстро меняющемся мире, где объем информации растет экспоненциально, а технологии постоянно совершенствуются, одной из ключевых задач образования становится развитие у учащихся навыков критического мышления. Это особенно актуально в таких областях, как физика, где необходимо не только запоминать факты и формулы, но и уметь анализировать, синтезировать и применять полученные знания для решения сложных проблем.

Критическое мышление помогает ученикам выходить за рамки простого запоминания информации и способствует формированию более глубокого понимания физических концепций и явлений. Оно развивает способность задавать вопросы, сомневаться, находить альтернативные объяснения, оценивать доказательства и делать обоснованные выводы. Эти навыки имеют решающее значение не только для успешного изучения физики, но и для подготовки учащихся к будущей карьере и жизни в быстро меняющемся обществе.

Одним из эффективных подходов к развитию критического мышления на уроках физики является Lesson Study. Этот метод, основанный на совместной работе группы учителей над разработкой, проведением и анализом исследовательского урока, предоставляет уникальные возможности для внедрения стратегий, направленных на стимулирование размышлений и анализа у учащихся.

В процессе планирования исследовательского урока группа учителей тщательно продумывает вопросы и задания, которые будут способствовать вовлечению учеников в критическое мышление. Это могут быть открытые вопросы, требующие глубокого анализа и обоснования ответов, или проблемные ситуации, где ученики должны применить свои знания и навыки для поиска решений.

Использование вопросов высокого уровня, направленных на стимулирование размышлений, является одной из ключевых стратегий развития критического мышления на уроках физики. Вместо простых вопросов, требующих запоминания фактов, учителя задают вопросы, которые побуждают учеников размышлять, анализировать, синтезировать информацию и формулировать собственные выводы. Например, вместо вопроса «Что такое закон сохранения энергии?», можно задать вопрос «Как закон сохранения энергии влияет на повседневную жизнь и технологии?», что потребует от учеников более глубокого понимания концепции и ее применения.

Групповые дискуссии и дебаты также являются эффективными инструментами для развития навыков критического мышления. В процессе совместного обсуждения физических явлений или проблем ученики учатся выслушивать различные точки зрения, оценивать аргументы, отстаивать собственную позицию и находить компромиссы. Это способствует формированию таких важных навыков, как анализ, синтез, оценка и принятие решений.

Решение практических задач и проведение экспериментов также играют ключевую роль в развитии критического мышления на уроках физики. Столкнувшись с реальными проблемами или ситуациями, ученики должны применить свои знания и навыки для поиска решений, выдвижения гипотез, планирования экспериментов и анализа результатов. Этот процесс требует активного использования навыков критического мышления, таких как наблюдение, сбор и интерпретация данных, формулирование выводов и обоснование своих решений.

Важно отметить, что развитие критического мышления не происходит в одночасье. Это постепенный процесс, требующий систематической работы и постоянной практики. В рамках Lesson Study группа учителей имеет возможность наблюдать за реакциями и уровнем вовлеченности учеников в процесс критического мышления во время исследовательского урока. Это позволяет им оценивать эффективность применяемых стратегий и вносить необходимые коррективы.

После проведения исследовательского урока и анализа собранных данных группа

может принять решение о совершенствовании плана урока с целью повышения уровня критического мышления учащихся. Это может включать в себя разработку более сложных вопросов и задач, внедрение новых форм групповой работы, изменение структуры урока или использование дополнительных наглядных материалов и ресурсов.

Таким образом, Lesson Study предоставляет уникальную возможность для развития критического мышления у учащихся на уроках физики. Совместная работа группы учителей, тщательное планирование и анализ исследовательского урока, а также использование специально разработанных стратегий и методов способствуют формированию у учеников навыков анализа, синтеза, оценки и принятия решений. Это не только повышает качество обучения физике, но и готовит учащихся к успешной жизни и карьере в быстро меняющемся мире.

Список литературы:

1. Лоуренс, А.С. Развитие критического мышления через чтение и письмо / А.С. Лоуренс, Д. Мейер. – М.: ИОО, 2018. – 256 с.
2. Мукатаева, Л.М. Lesson Study как инструмент совершенствования педагогической практики / Л.М. Мукатаева // Современные проблемы науки и образования. – 2022. – № 3. – С. 87-94.
3. Стиггинс, Р.Дж. Планируем учебный процесс, ориентированный на развитие навыков мышления высокого уровня / Р.Дж. Стиггинс, Дж. Рейс. – М.: Национальное образование, 2020. – 368 с.
4. Фернандес, К. Уроки для развития критического мышления: из опыта педагогической практики в США и России / К. Фернандес, П.А. Бейлина. – М.: Просвещение, 2021. – 284 с.

ЧТО ТАКОЕ PISA? ЗАЧЕМ ПРОВОДЯТ ЭТО ИССЛЕДОВАНИЕ В ШКОЛАХ?

**ЗКО, Теректинский район, Подстепновская
общеобразовательная школа №1
учитель географии, педагог-эксперт
Хамзина Гульбакыт Байбулатовна**

Ученики школ XXI века должны быть начитанными, эрудированными и способными применять свои знания во взрослой жизни. Чтобы оценить уровень школьного образования, в Казахстане и других странах планировалось провести глобальный опрос.

PISA – аббревиатура от Programme for International Student Assessment, что переводится как «Международная программа по оценке образовательных достижений учеников». Она представляет собой мероприятие, которое проводят для оценки уровня школьного образования и соответствия знаний современных детей.

Основная задача исследования PISA – выявить, обладают ли учащиеся 15-летнего возраста функциональными знаниями и умениями, необходимыми в современных условиях жизни. В настоящее время меняется взгляд на то, какой должна быть подготовка выпускника основной школы.

PISA проходит раз в три года. В тесте участвуют подростки в возрасте 15 лет. Выбор этих учащихся объясняется тем, что во многих странах к этому возрасту завершается обязательное обучение в школе, и программы обучения в разных странах имеют много общего.

Участниками этого исследования являются ученики 8-9 классов. Оценивается грамотность учеников, которую анализируют в трех главных областях: математике, естественных науках и читательской. Но это не главное: в первую очередь смотрят, как пятнадцатилетние школьники умеют применять свои школьные знания в повседневности для выполнения множества задач в разных областях жизни: в сфере финансов, степени интегрированности в социум и преодолении разного рода препятствий.

Программа PISA во многом отличается от других имеющихся систем оценки. В ней

присутствует:

1. Охватываемость. В тестировании участвует множество стран мира.
2. Настрой на будущее. Подростки, участвовавшие в проверке, впоследствии представляются, сообщают о своей мотивации к продолжению учиться дальше после школы, о методиках получения дополнительных знаний и умений.
3. Ориентация на политику, что предполагает связь между результатами учебы с данными о происхождении учеников, их социальным статусом и вещи, которые могут повлиять на усвоение школьных знаний и умений.
4. Систематичность и планомерность – государства-участники имеют возможность следить за динамикой успешности достижения в сфере образования.

В ходе программы PISA исследуют применение информации, полученной детьми в школе, на практике по трем направлениям:

1. Читательская грамотность – под ней подразумевается, насколько хорошо ученик может воспринимать и понимать информацию в тексте, размышлять о сведениях, которые получает, и помогает ли ему чтение в достижении своих целей. Также расценивается, насколько он эрудирован, может ли взаимодействовать с обществом других людей.

2. Математическая грамотность – расценивается, способен ли учащийся мыслить математически, формулировать, интерпретировать и использовать математику для того, чтобы решать задачи не только в теории, но и в жизни. Это широкий показатель, охватывающий процедуры, факты и термины, понятия, инструменты для объяснений, описания и даже прогнозирования отдельных явлений. Эта грамотность дает возможность понимать главную роль математики в жизни, принимать правильные решения, совершать логичные действия.

3. Естественнонаучная грамотность – ее можно воспринимать как способность человека к активной гражданской позиции в естественных науках, увлечению идеями естественнонаучных областей. В наши дни важно, чтобы человек понимал и мог объяснить явления, интерпретировал доказательства и данные, мог планировать и оценивать исследования, принимал участие в обсуждении проблем, наиболее актуальных в мировом масштабе.

Проверка включает в себя:

- тесты по всем четырем предметным областям на компьютере – времени на ответы дается два часа;

- анкета для школьников, в которую входят вопросы о личном опыте, статусе, отношении к образованию, знанию финансовых вопросов, умении коммуницировать и пользоваться информацией – всего на заполнение анкеты дается сорок девять минут;

- анкета для преподавателей или руководителей, необходимая для выявления факторов, определяющих разность в системах образования стран-участников.

С начала 2023-2024 учебного года учителя нашей школы и я в том числе готовили учащихся к тестированию по PISA. Были определены учащиеся, которые будут сдавать тест (количество учеников). Каждый учитель-предметник разработал свой план по подготовке учащихся к тестированию по своим направлениям.

Само тестирование по PISA в нашей школе проводилось 21 ноября 2023 года, 46 учащихся приняли участие. Тестирование длилось 2 часа, а также анкетирование. В тесты были включены задания с готовыми ответами, из которых надо выбрать верный, а также задания, на которые учащийся должен дать собственный краткий или полный обоснованный ответ.

Считаю, что такие тесты необходимы для того, чтобы ученики могли использовать естественнонаучные знания, выявлять проблемы, делать обоснованные выводы, необходимые для понимания окружающего мира и тех изменений, которые вносит в него деятельность человека, и для принятия соответствующих решений.

Значимость международных исследований, в том числе PISA, крайне высока, ведь, проводя подобные во всем мире, каждая страна будет знать свой уровень, плюсы и минусы в определенных сферах, а значит, будет, к чему стремиться. Исследование PISA поможет улучшить систему образования и покажет, в какую сторону сделать упор в школах.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Шынғирбаева Светлана Жумабаевна,

Жайық негізгі орта мектебінің бастауыш сынып мұғалімі
Батыс Қазақстан облысы, Теректі ауданы, Жайық ауылы

Жаңартылған білім беру бағдарламасының ерекшелігі спиральді қағидатпен берілуі. Білім беру тек қана оқытумен ғана шектелмей, оны керісінше, әлеуметтік адаптация процесіне бейімдеу қажет екендігі айқын. Функционалдық сауаттылықтың маңызын түсінген оқушы әрбір пәндегі берілген білімге қол жеткізудің бірден бір тиімді құралы ретінде қабылдауы тиіс. Функционалдық сауаттылық, кеңінен алғанда, білім берудің (бірінші кезекте жалпы білім беруді) көп жоспарлы адамзат қызметімен байланысын біріктіретін тұлғаның әлеуметтік бағдарлану тәсілі ретінде түсіндіріледі. Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру қазіргі таңда оқыту жүйесіне қойылып отырған әлеуметтік сұраныс талаптарымен сай келу үшін бастауыш сыныптардан бастап оқушының оқу, жазу сауаттылығын, жаратылыстану ғылымындағы сауаттылығын, математикалық сауаттылығын, компьютерлік сауаттылығын, денсаулық мәселесіндегі сауаттылықты, құқықтық сауаттылығын қалыптастыруға бағытталған арнайы жұмыс арқылы оң нәтижелерге қол жеткізуге болады. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту үшін білім беру жүйесінде басшылыққа алынатын нысандар анықталды:

- білім беру мазмұны (ұлттық стандарттар, оқу бағдарламалары); оқыту нысандары мен әдістері;
- білім алушылардың оқудағы жетістіктерін диагностикалау мен бағалау жүйесі;
- мектептен тыс, қосымша білім беру бағдарламалары;
- мектепті басқару моделі (қоғамдық-мемлекеттік нысан, мектептердің оқу жоспарын реттеудегі дербестігінің жоғары деңгейі);
- барлық мүдделі тараптармен әріптестікке негізделген достық қалыптағы білім беру ортасының болуы;
- ата-аналардың балаларды оқыту мен тәрбиелеу процесіндегі белсенді рөлі.

Функционалдық сауаттылық – оқушылардың сыртқы ортамен қарым-қатынас жасау қабілеті, оқушылардың өзгермелі өмірге бейімделуінің шарты, оқушылардың жеке бас қабілеттерін дамытудың тетігі, оқушылардың әлеуметтік дағдыларын дамытудың негізі, әлеуметтік-мәдени дамуының өлшемі, білім, білік, дағдыларының құзыреттілікке ұласу жолы. Ол оқушылардың қатысымдық, ақпараттық, проблемалардың шешімін табу құзыреттіліктерінің бірлігінен құралады.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығы ең алдымен үйден, отбасынан басталады. Өйткені, ата – аналардың балаларды оқытуы және тәрбиелеуі ұлттық жоспарда функционалдық сауаттылықтың негізгі тетіктерінің (механизмдерінің) бірі болып көрсетілген. Отбасында әрбір грамды, ватты, минутты есептей алмайтын және де есептегісі келмейтін баланың үй шаруасына да қыры болмайды. Баланың бойына рухани құндылықтарды қалыптастыруға, жағымсыз мінез-құлық әдеттерден арылтуға көмек беретін функционалдық сауаттылық ата – ана бойында да болуға тиіс. Ата-аналар баланың ұғынуына көмектесулері керек. Үйде жарық пен тұрмыстық приборларды дер кезінде сөндіру, токтан ажырату қажеттігін, есік алдағы су құбырының қраны арқылы тамшыдан өзен құралып қайта ағып кетіп жатқанын бала білуге тиіс. Еңбектің бағасын білген бала оның нәтижесін де жақсы бағалай біледі. Осының бәрінде аса терең ата – ананың функционалдық сауаттылығы тұр.

Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығы дегеніміз – оқушының пәнді терең түсіну қабілетін дамыту, алған білімін сыныптан тыс жерде, кез келген жағдайда тиімді пайдалана білуін қамтамасыз ету. Егер осы аталған шарттар бастауыш сыныпта орындалғанда оқушының функционалдық сауаттылығы қалыптасады. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуда оқу бағдарламасындағы әрбір пәннің рөлі зор. Соның ішінде бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамытуда білім берудің алатын орны ерекше.

Функционалдық сауаттылықтың негізгі міндеті – мұғалім баланы оқыта отырып,

оның еркіндігін, белсенділігін, шығармашылық тұрғыда ойлауын қалыптастырып және де баланың өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландыру. Олай болса шығармашы тұлғаны қалыптастыру үшін әр сабағымызда біз тек оқулық шеңберіндегі білімді үйретумен шектеліп қана қоймай, кең түрде әр баланың талабына, деңгейіне сай жұмыстарды саралап, ыңғайластыруымыз керек. Біз тек оқулық шеңберіндегі білімді үйретумен шектеліп қана қоймай, кең түрде әр баланың талабына, деңгейіне сай жұмыстарды саралап, ыңғайластыруымыз керек.

Қорыта айтқанда, тұлғаның бейімділігін, қажеттілігін қанағаттандыруды, қызығушылығын ескере отырып, функционалдық сауаттылыққа қол жеткізуді қамтамасыз етіп, жан-жақты дамыған, алған білімдерін өмірмен байланыстыра алатын тұлғаны тәрбиелеп оқыту – білім беру мамандарына артылған жауапты міндет екенін түсінгеніміз жөн.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ LESSON STUDY НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ МОТИВАЦИИ И РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ.

21. Хусаинова

Современное образование показывает значительное понижение мотивации и интереса обучающихся. Нет интереса не только у детей, но выгорание происходит и у педагогов, которые погрязли в рутинную работу с бумагами, и которая не дает того результата, что ожидает как ученик, так и учитель. И вот уже третий год мы проводим уроки в разных классах по технологии Lesson Study. Для более эффективного решения одной из проблем обучения, т. е. повышение мотивации к предмету, было проведено творческой группой нашего методического объединения исследование уроков по подходу LS.

Ответственность за проведение уроков взяли на себя педагоги – предметники.

Для исследования мы выбрали 8 «Б» класс. Исследовательский вопрос выявляется исходя из проблем школы путем метода триангуляции. Мы часто применяем следующие методы триангуляции: SWOT анализ, беседа, наблюдение, анкетирование. Когда мы подходим к проблеме с разных сторон, это дает нам возможность точно определить исследовательский вопрос. Исследовательский вопрос данного класса «Как у учащихся 8 «Б» класса повысить мотивацию к предмету с помощью групповой работы?»

Цель: Повышение мотивации учащихся, качества преподавания и обучения через использование подхода Lesson Study.

Задачи: 1. Применение новых подходов обучения через Lesson Study на уроках русского языка и литературы с целью повышения мотивации учащихся, создание комфортной среды и позитивного настроения учащихся;

2. Внедрение новых подходов в обучении и совершенствование школьной практики;

3. Привлечение учащихся к работе по активизации учебной деятельности

4. Повышение качества обучения и образования.

Во многом от профессиональной подготовки учителя и его внутренней убежденности зависит успех начавшихся реформ в школе. Система образования 21-го века предполагает расширение сотрудничества между учителями, в рамках которого учителя смогут работать совместно, обмениваться инновационными и эффективными идеями, усиливая тем самым влияние используемых в практической деятельности подходов в преподавании и обучении.

Подход Lesson study представляет собой цикл, включающий не менее трех Lesson

Study, совместно планируем, преподаваемых/наблюдаемых и анализируемых группой учителей. Планируя серию уроков, первоначально нашим действием был анализ класса и учащихся, в котором было решено проводить уроки Ребята активные, но у двух учащихся нет мотивации к обучению и интереса в целом к урокам, а третий ученик подходит к обучению с ответственностью, но без особого вдохновения. Обсудив поставленные перед собой задачи с группой Lesson Study, было решено вести наблюдение за каждым учеником в ходе всего урока. Использовать на уроках индивидуальную и групповую работу, чтобы определить в какой среде комфортно чувствует себя каждый ученик. Уроки планировали коллективно: заранее обсуждали и планировали, к каждому ученику был индивидуальный подход и задания сформировывали так, где уровень каждого учащегося был учтен. В ходе каждого урока велось наблюдение за каждым учеником, а результаты данных наблюдений обсуждались после каждого урока, делались определенные выводы, давались рекомендации.

Что нам дало совместное планирование?

Во-первых, были найдены эффективные методы организации работы детей из данного класса на уроке. Было замечено, что не все из них умеют работать в группах, некоторые ученики, работая в группе, чувствуют себя значительно слабее своего одноклассника и коллеги. Во-вторых, дети правильно умеют себя оценить. В-третьих, очень важно на уроке использовать разноуровневые задания, при этом, не давая скучать ученику на уроке.

В дальнейшем в разработке уроков мы подошли, учитывая все данные пробелы и рекомендации. Изучили темперамент, тип восприятия, интересы, изучив данные, выявили, что вызывает затруднения. Большинство ребят хотят игровые и нетрадиционные уроки. Монотонность, однотипность уроков вызывает у учащихся апатию и не желание учиться. На основе данных анкет, в соответствии с результатами в коллективном планировании учли все пожелания учащихся. Нашей целью было совершенствование методики преподавания, повышения мотивации и уровня знаний учащихся, организовать активное обучение ученика, способы работы в классе: индивидуальный с применением приемов критического мышления и новых подходов. Уроки в данном формате дают команде хорошие возможности для дальнейшего развития: мы советуемся, помогаем друг другу при планировании, мы чувствуем коллективную ответственность при проведении урока, мы «болеем» за этот урок, команда учителей становится более сплоченной. Дети привыкают к таким урокам, не боятся отвечать. Были и проблемы, которые мы увидели - ученики не могут работать в группах, точнее работа проходит недостаточно результативно. Подобные уроки иногда позволяют раскрывать учащихся, с другой стороны. Этап педагогической рефлексии, т.е. грамотного и объективного анализа урока вызывал у педагогов затруднения. Данная технология основана на постоянном совместном планировании и анализе, поэтому анализ урока стал более глубоким и осмысленным: от трактовки фактов мы пришли к обсуждению вопросов «почему», «что» и «как». Почему на этом этапе урока такая форма не эффективна, что мы не учли, как изменить ситуацию к лучшему? И такой подход к анализу урока действительно работает на улучшение следующего урока LS.

Анализируя серию последовательных уроков, мы пришли к выводу: активная работа наших учеников на уроке, их успех или неудача, зависит, прежде всего, от учителя. Если каждый учитель осознает, что он творец на своем уроке, если он будет использовать богатый арсенал методов и подходов, будет ориентировать урок на каждого ученика, индивидуально подбирать задания для каждой категории учащихся будет обязательно вовлекать в работу слабого ученика, оказывать ему поддержку, он будет работать на уроке. Вывод: переходя от традиционных форм к развивающим, можно повысить мотивацию учащихся. Учителям, самим надо работать в сотрудничестве, обогащать друг друга новыми идеями, учиться на ошибках и искать новые подходы. Это очень непросто – не только обучать своему предмету, а обучать учеников критически мыслить, развивать навыки самообучения и самооценивания, на каждом уроке работать над повышением мотивации учеников.

Список использованной литературы:

- 1.Руководство учителя. Третий (базовый) уровень. Курсы повышения квалификации по Программе Кембриджского Университета, 2012.www.cpm.kz
2. Пит Дадли, Lesson Study: руководство, 2011
3. «LESSON STUDY» КАК СПОСОБ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРАКТИКИ ОБУЧЕНИЯ Методическое пособие – Астана: НАО имени И. Алтынсарина, 2014

БИОЛОГИЯ САБАҒЫНДА БЕЛСЕНДІ ОҚУ ӘДІСТЕРІ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛЬДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУ

Избасарова Гульшат Мажитовна, мұғалім «Ақсуат мектеп-бөбекжай-
балабақша кешені» КММ
Батыс Қазақстан облысы, Теректі ауданы, Ақсуат ауылы
gulshat.izbasarova@mail.ru. Телефон номер: 87052084245

Қазіргі уақыттағы жаңа педагогика ғылымындағы проблема ол - оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыру болып табылады. Білім мен тәрбие берудегі негізгі мақсат – жан – жақты білімді, өзгермелі ортаға бейім, өзінің білім, білік дағдысын қолдана алатын, іскер, өзіндік ой толғамы бар, қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыру. Білім беруді жаңарту ұстаздың білімін ғана емес, оларды қолдану дағдыларын, атап айтқанда, функционалдық сауаттылығын немесе құзыреттілігін дамыту болып табылады.

Жаңа технологияның әдіс - тәсілдері оқушылардың білімін толықтыруға көмектеседі. Осыған орай озық тәжірибе, жаңа технологияның тиімді әдістерін таңдап алып, оларды үйлесімді, тиімді және шығармашылықпен пайдалану - ұстаз шеберлігінің белгісі.

Сабақты жоспарлауды бастағанда мұғалім бұл сабақтың мақсаты қандай болатынын шешеді. Сабақтың мақсаты оқу бағдарламасында қарастырылған оқу мақсатына сәйкес келуі керек. Белсенді сабақ жоспарын жасаудың алғы шарты сабақтың мақсат, міндеттерін анықтаудан басталады сонымен қатар бағалау критерийлерін анықтау, оқу материалының мазмұнын саралау, оқыту әдістері мен тәсілдерін таңдау, оқушылардың сабақта жұмыс істеу түрін, оқыту үлгілерін анықтау.

9 «А» сыныбында өтілген «Нейрокомпьютерлік интерфейс. Компьютер мен ми арасындағы ақпарат алмасу жүйесі» тақырыбында өтілген сабағымды ұсынбақпын.

Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты: 9.4.4.2 «компьютер-ми» интерфейс технологиясының ерекшеліктерін оқып білу

Сабақтың мақсаты: «компьютер-ми» интерфейс технологиясының ерекшеліктерін оқып біледі;

Сабақтың міндеттері:

1. Нейрокомпьютерлік интерфейс. Компьютер мен ми арасындағы ақпарат алмасу жүйесі туралы алған мәлімет арқылы оқушылардың функционалды сауаттылығын арттыру;

2. Оқушымен жақсы қарым-қатынасты орнату;

3. Баланың дамуына жағдай тұғызу және өзіндік сенімін арттыру.

Сабақ жоспары:

1. Сабақтың басы

А) Ұйымдастыру кезеңі

В). Үй тапсырмасы

2. Сабақтың ортасы

Жаңа сабаққа кіріспе

3. Сабақтың соңы

Кері байланыс

Үйге тапсырма

Оқушыларды бағалау

Рефлексия

Сабақтың басында ұйымдастыру бөлімі бойынша оқушылармен сәлемдесу, түгендеу. Ынтымақтастық атмосферасын қалыптастыруда «Менен бір мотивациялық сөз» атты психологиялық ахуал тұғызу болатын. Оқушылар ұстазымен амандасып, Сынып тәртібін сақтай отырып, бір біріне мотивациялық сөздер айтылды. Содан соң үй жұмысын еске түсіру барсында .

«Бақытты билет» әдісін қолдану аясында оқушылар билет суырып сұрақтарға жауап

береді. Және сол билеттің ішінде 2 сыйлақ билет бар болатын. Әр оқушы өзі сурған билетінің сұрақтарына жауап беру арқылы орындайды. Және оқушыларға дескриптор беріледі.

Дескриптор:

-Бақытты билет түскеңде -2 балл

-Билет сұрақтарына тез жауап берсе - 2 балл;

1. Нейрон ұшы байланысады (Синапстар арқылы)

2.Синапс бір нейрон басқа нейронмен түйісу орнында түзілсе байланыс(Нейрон нейрон синапсы)

3.Нейрон бұлшықет жасушаларымен байланысуы (Нейрон бұлшықет синапс)

4. Егер нейрон безді эпителий жасушасымен байланысса бұл байланыс (Нейрон безді синапс)

5. Шваннов жасушалары жауапты (Миелин синтезіне, Миелиннің нейрон қабықшасында жинақталуына);

6. Эволюцияда электрлік мүшелер жақсы дамыған ағзалар (Су ортасында тіршілік ететін омыртқалылар)

7. Балықтарда арнайы сезім мүшесі (Бүйір сызығы)

8. Тыныс алу орталығы орналасқан . (Сопақша мида)

9.Гуморальды реттелу(ағзаның сұйық ортасыарқылы химиялық заттардың көмегімен жүзеге асады)

10.Ағзаның күйзеліске бейімделуі (әрі жүйке, әрі эндокриндік жүйе қатысатын күрделі физиологиялық үдеріс)

11. Тыныс алу орталығы дегеніміз (тынысалу бұлшық еттерінің жиырылуы үдерістерін реттейтін нейрондар тобы)

Жаңа сабаққа кіріспе. Мағынаны білу «Бұл сурет не дейді?» ой талқылау әдісі арқылы жаңа сабақты байланыстыру мақсатында сурет ұсыныланады.

Функционалды түрде сыни ойлануды дамыту барысында оқушының танымдық дағдысы артады. Сабақтың ортасында оқушыларды 2 топқа бөле отырып, «Пікірталас» әдісі арқылы компьютердің пайдасы мен зияны туралы әр оқушы өз ойымен бөліседі. Бір-бірінің пікірін толықтырып, пікір алмасады. Өз ойын дұрыс мағынада білдіріп, талқылауға белсенділікпен қатысқан оқушыларға «Жарайсындар!» деген мадақтау сөзімен ынталандырып отырылды. Бейнетаспа және ресурстар беру арқылы жаңа сабақ түсіндірілді. Сабақ барысында ресурстарды молынан қолдануға тыртыстым.

Яғни, қолжетімді ресурстарды дұрыс, әрі ұтымды пайдалану тиімді. Содан соң оқушыларды үш топқа бөліп, әр топқа тапсырмалар берілді. Әрбір топ өз нәтижелерін таныстырады, берілген материалды бір-біріне түсіндіреді, ғылыми тұрғыдан дәлел келтіреді, критерийлерге сәйкес басқа топтардың жауаптарын бағалайды. Мағананы талдау барысында Оқушыларға жалпылама төмендегі талдау тапсырмасы беріледі. Әр оқушы өз ойымен бөліседі. Ойын Шындық /Жалған

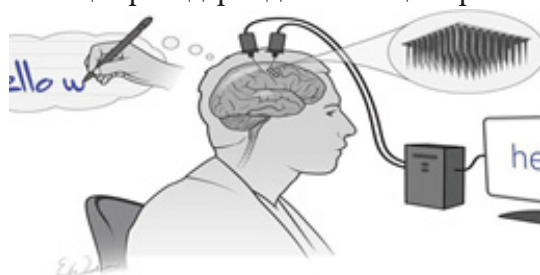
(оқушыларға жұмыс парақтары таратылады, онда бір жағынан жазылған Шындық, екінші жалған)

Оқушылар «Қораптағы сұрақ» әдісі арқылы тақырып бойынша алған білімдерін жинақтау тапсырмасы беріле отырып, сұрақтарға жауап береді.

Әр бір тапсырманы орындау барысында оқушыларға бағалау критериясы беріліп сол бойынша оқушылар өздерін бағалайды.

Сабақ соңында оқушылармен рефлексия өткізіледі. Рефлексияның нәтижесі оқушылар өз пікірін айтады, сабақты талқылайды. Сабағымның соңында «Аяқталмаған сөйлем» әдісі арқылы сабақты қорытындылау мақсатында оқушылардың сабаққа деген көзқарасын тыңдалды. Жоспарлап келген жұмыс түрлері толығымен іске асты, ендеше мақсатыма жеттім деп ойлаймын.

Сонымен қоса сабағымда «Пікір – талас», «Бақытты билет» «Топтық жұмыс», «Проблемалық сұрақ», «Ойын Шындық /Жалған ойыны», «Қораптағы сұрақ», «Аяқталмаған сөйлем» әдіс-тәсілдерін қолдану барысында оқушылардың сабаққа деген қызығушылықтарының арттындығын аңғардым.

АУЛИЕ САТАЙ

Баймуратова Айнагуль Самегулловна,
учитель географии КГУ «Суворовская общеобразовательная школа»
отдела образования Узункольского района акимата
Костанайской области

*Краеведение вносит в окружение человека высокую степень
духовности,
без которой человек не может осмысленно существовать.
Д. С. Лихачев.*

*Любовь к родному краю, родной культуре, к родному селу или
городу, к родной речи начинается с малого – с любви к своей семье, к
своему жилищу. Постепенно расширяясь, эта любовь переходит в
любовь к своей стране, к ее истории, ее прошлому и настоящему, а
затем ко всему человечеству, к человеческой культуре.
Д. С. Лихачев.*

Рядом с селом Сатай (Суворово) Костанайской области Узункольского района находится захоронение целителя Сатай, именем которого называли поселение раньше. Захоронение находится от нашего села Сатай примерно в 20 километрах. В 1977 году здесь побывала исследовательская экспедиция из Алматы, при содействии в те времена директора совхоза Бесчастного, недалеко от двух курганов была обнаружена могила Қарамырза ұлы Сатай, 1680-1745 годы проживал. У Сатая аулие до сих пор живут в городе Костанай предки: 82-летний аксакал Жалел Султангазин и его сын Манарбек. По словам аксакала Жалел: «Сатай – был зажиточный человек. У него было четверо сыновей, среди которых Тәттіқара-жырау, который служил при дворе Абылая. Кроме Тәттіқара у Сатая были еще сыновья Текебай, Медибай и Баймырза. Потомки их так и проживают в Казахстане». Сатай-батыр – человек, который лежит здесь, одно время был главой рода, знатным, изветным на всю округу. Самим батыром не был, но дети прославили его имя (Тәттіқара). Историческое исследование Сатая аулие еще продолжается ...

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ РЕГИОНАЛЬНОГО ТУРИСТКО-РЕКРЕАЦИОННОГО КЛАСТЕРА ЗЕРЕНДИНСКОГО РАЙОНА АКМОЛИНСКОЙ ОБЛАСТИ

Кабденова Ардак Сериковна,
учитель географии КГУ «Общеобразовательная школа села
Шагалалы отдела образования по Зерендинскому району управления
образования Акмолинской области»

Туризм-важный фактор развития экономики, государства и общества. Согласно темпам роста, не случайно туризм признан экономическим явлением века. Как показывает сама мировая практика, большинство стран, которые пошли шагами вперед, часто полагаются на эту сферу, наполняя свои портфели различными инвестициями. Туризм Казахстана можно рассматривать как приоритетную отрасль экономики. Благодаря развитию туризма в стране мы получаем широкие возможности для улучшения экономической ситуации. Как известно из зарубежной практики, если будет проводиться правильная и эффективная политика со стороны государства, туризм станет самодостаточной и в той или иной степени приносящей этот рынок системой [1].

Акмолинская область расположена в степной зоне в центре Казахстана. Занимает северо-западную часть казахского складчатого государства, верхний бассейн течения реки Есиль, а на юго-западе – Коргалжын с устьями реки Нура с безотводной впадиной морских озер. Такое географическое положение обусловило его большое разнообразие природных условий, то есть рельеф, климат, почвенно-растительный слой и животный мир. Что отличает республику от других северных областей, так это природные ценности области. Область имеет очень редкие особенности. Поэтому каждый регион Акмолинской области может стать незаменимым в развитии туризма. Один из них – Зерендинский район, который поражает красотой природы. Зерендинский край славится лесом, ущельями и горными куполами. Эта зеленая зона привлекает своими тихими лесами, ароматными травами и красотой рябины. Зерендинская долина, занимающая около 60 километров в длину и 25-50 километров в поперечнике, с голубыми озерами и прозрачными источниками, густыми соснами и белыми березами, низменностями, заросшими тополями и ивами, широкой равниной, покрытой кедром, составляет основу Кокшетауского национального природного парка. У человека, совершившего путешествие в этот живописный регион, в какой-то момент появляется гора Зеренда, незначительно стоящая посреди небольших холмов, простирающихся на четыре холма густого леса. Здесь открывается занавес золотой четверки прекрасной природы. На Западе-горный лес, на востоке-широкая равнинная степь Зеренда, на берегу - сплошная сосна, на широкой равнине-Катаболь, на широкой равнине-Айдабол, на Западе, покрытом горным лесом, на востоке-кермек-горькая, на широкой равнине-солончатая Карагир, Кумдыколь, еще неоценимое богатство в сущности других неназванных много-озерных окрестностей [2].

Существует множество легенд о происхождении названия «Зеренда». Выдающийся писатель Сафуан Шаймерденов утверждал, что в пятидесятые годы прошлого века слово «Зеренда» могло происходить от названия раздвоенного копытного животного «Зеренда», обитающего в степях Монголии. В монгольской земле до сих пор существует животное, похожее на козлю в казахской степи, называемое «зереном». Из истории известно, что наши предки были связаны с монгольской страной. Поэтому, как и казахские имена «Беркутты», «Тулкили», «Маралды», этот край, скорее всего, будет называться «Зеренда» в связи с именем животного «Зеренда» [3].

Зерендинский район-административное деление на севере Акмолинской области. Основана в 1935 году. В 1997 году объединился с кокшетауским районом. Рельеф низкогорный, мелкосопочный, вогнутый. Большие горы: Зеренда, Змеиная. Карагир, Каратау, Кошкарбай, Байотер, Нарольген и другие [4].

Расположен в живописном месте Зерендинского района Акмолинской области. Холмистая местность региона гармонирует с холмами и гребнями. Все они идеально подходят для развития индустрии туризма и создания санаториев и курортов, домов

отдыха и оздоровления детей, горнолыжных курортов, природного национального парка. На территории Зерендинского отдыха расположены спортивно-оздоровительные лагеря «Карагайлы», «Зерень Плюс», «Сункар», базы отдыха «Аккайын», «Искра», «Шыгыс» и другие. К услугам отдыхающих кемпинг «Көмек», мотель «Оазис», гостиница «Калкаман». Для полноценного и эффективного времяпрепровождения для отдыхающих построены лыжные трассы, стадион. Также организовано 11 экологических туристических маршрутов. По этим маршрутам встречаются и другие холмы и скалы: разведка-Тобе, Шиели, Берик, Плоскоборье, Бурк, Щитантас, Акшабулт, Птичий рынок, Аюлы, Коянды, Сулутобе.

Обрабатывающая и горнодобывающая промышленность, растениеводство и животноводство имеют решающее значение для экономического развития Зерендинского района. Таким образом, горнодобывающий сектор получил возможность увеличить объем производства почти до 1,8 млрд тенге. Из сельхозпродукции произведено продукции на сумму свыше 9 млрд тенге.

Аграрии района значительно обновили машинно-тракторный парк. Закуплено оборудования на 11 млрд тенге. Это положительно повлияет на производительность труда и рост объемов сельхозпродукции района.

Проезд был отремонтирован с асфальтовым покрытием устройства для туристических объектов, и зона отдыха 5,5 км с 143 опорами, все в рамках подготовки к летнему сезону курортной зоны Зерендино. Кроме того, установлены 5 камер наблюдения, в том числе на въезде в туристические объекты. На трассе Кокшетау – Атбасар установлена карта-схема туристских объектов Зерендинской курортной зоны, также на въезде в с. Зеренда поставлена инсталляция «Neo Nomad 20».

В 2023 году деньги были выделены на покупку и установку контейнеров для бытовых отходов, пляжных зонтов, раздевалок, уборку улиц и установку трех громкоговорителей, демонстрирующих световые сигналы в деревне Зеренда. Силами ГНПП «Кокшетау» установлены беседки для отдыха, лавочки и мусорные контейнеры на туристских тропах. Туристскими объектами ЗКЗ устанавливаются усилители приёма сигнала интернет связи к ранее уложенным оптоволоконным линиям за счёт собственных вложений. Работа направленная на развитие Зерендинской курортной зоны продолжается, поручения главы государства на особом контроле местных исполнительных органов как путь в сервисное общество.

План развития курортной зоны Зерендинского района была разработана и утверждена в прошлом году, с планами на 2025 год. Это положение допускает последовательное выполнение 45 мероприятия. Целями являются решение инфраструктурных и экологических проблем, улучшение транспортной логистики и коммуникаций, активизация рекреационной деятельности на особо охраняемой природной территории и многое другое.

На сегодня из 45 мероприятий плана, по словам Жаксылыкова, исполнены 19 - на общую сумму почти 384 миллиона тенге.

Итак, какие проекты реализуются в Зеренде? Растет зона отдыха Zerenda Park, здесь строятся парк и коттеджи, высажены сосны и ели. Строится семейный центр отдыха Aurora Garden, который также находится в стадии развития. Здесь была возведена столовая на 250 мест, состоящая из двух этажей и полностью оборудованной кухни.

Среди инвестиционных проектов в развитии для курорта является четырехэтажный медицинский блок с термальным бассейном и спальным корпусом на 30 коек, расположенный на прилегающем курортно-оздоровительном комплексе «Зерен Нур». Стоимость проекта оценивается в 660 млн тенге. Начаты отделочные работы, и поставка, как ожидается, будет завершена в третьем квартале.

Еще один проект — расширение популярного детского оздоровительного центра «Парус» (120 млн тенге), пятиэтажного здания на 150 койко-мест.

Ремонт двух дорог регионального значения «Зеренда-Красный Кордон граница села Ермаковка до границы области» начался в прошлом году, после начала средних ремонтных работ по этим двум дорогам. Протяженность - 36 километров, стоимость - 1,7 миллиарда тенге.

Дороги соединят три курортные зоны - Имантау-Шалкарскую, Зерендинскую и Щучинско-Боровскую. На текущий год выделены средства 647,7 миллиона тенге.

Вдоль новой дороги «Щучинск-Зеренда» в ближайшей перспективе планируется построить объекты придорожного сервиса. Также в планах - освоить озеро Кара-Унгур. Его вода обладает целебными свойствами, есть источники лечебных грязей.

Бизнес-объекты в сфере туризма активно пользуется инструментами господдержки. Так, по информации акима района, в этом году Zeren Nur просубсидировано на сумму кредита в 205 миллионов тенге по программе «ДКБ-2025».

В июле утвердили новый генплан села Зеренда. Он позволит предусмотреть земельные участки для строительства новых туристических зон.

Например, планируется благоустроить развитие пляжной зоны северо-восточного берега озера Зеренда, которая будет включать строительство отелей и коттеджей, торгово-развлекательного центра, ресторана, спортивных и фитнес-залов, эко-деревни, мини-теннисного центра, баз для активного и экстремального отдыха, а также лыжной и сноуборд-школы. Кроме того, в будущем - новый район Лесной обеспечит строительство туристических объектов.

Кроме того, в перспективе – возведение трехэтажного реабилитационного центра на 143 койко-места, а также малоэтажных три жилые дома с рестораном на 120 посадочных мест. Стоимость проекта ориентировочно - 1,5 миллиарда тенге. Также на 45 километре трассы Кокшетау-Атбасар построена объекты придорожного сервиса - гостиничный комплекса и кафе стоимостью 120 миллионов тенге.

На территории Зерендинского района находятся 16 историко-культурных ценностей историко-культурного наследия, всего 16 объектов на территории Зерендинского района. Экспозиции охватывают широкий спектр археологических, культурных и исторических памятников тюркского периода, неолита / палеолита / средневековья, а также бронзового века. Мазар-хан Уали, Монтай-батыр, Косагалы-батыр, Дусен-би и памятник Балкадиша являются наиболее посещаемыми туристами святыми местами.

Для туристов разработали необычные маршруты - по направлению «Зеленого мыса», Исаковского водопада «Әулие бұлақ» и Ульгулинского водопада.

В целом, при правильном использовании возможностей туристских рекреационных ресурсов Зерендинского района область может добиться больших успехов в сфере туризма.

Таким образом, возможности Зерендинского региона в сфере туризма очень высоки. Географическое положение области благоприятное, имеются историко-культурные, природные памятники, геологические, экологические объекты. На основе этого в районе можно развивать познавательный туризм, экологический туризм, детский туризм и активные виды туризма. Также необходимо рассмотреть предпосылки развития туризма Зерендинского района, то есть географическое положение, природные, социально-экономические ресурсы области, современное состояние туризма как отрасли экономики области и его место на республиканском рынке туризма. Поэтому анализ развития туризма Зерендинского района, оценка возможных видов туризма и их характеристика, анализ туристских рекреационных ресурсов области, внедрение новшеств в туристскую отрасль области, предоставляемые на сегодняшний день услуги – вот и все, что лежит в основе развития туризма в этом регионе.

Список использованной литературы:

1. Закон Республики Казахстан «О туристской деятельности в Республике Казахстан». Устав Парламента РК № 13-14, Астана, 2001.
2. «Казахстан»: Национальная энциклопедия/главный редактор А. Нысанбаев-Главная редакция «Казахской энциклопедии» Алматы, 1998.
3. visitkazakhstan.kz/kk/guide/main/1/33
4. kk.wikipedia.org/wiki/Зеренді

ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД LESSON STUDY КАК РЕСУРС РАСШИРЕНИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ УЧИТЕЛЯМИ С ЦЕЛЮ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ПРЕПОДАВАНИЯ

Бердникова Е. А.
Западно-Казахстанская область, Теректинский район, с Теректы,
Фёдоровская общеобразовательная школа №1

*Собраться вместе – есть начало.
Сохраниться вместе – есть прогресс.
Работать вместе – есть успех!*
Генри Форд

Процесс глобализации ориентирует систему образования на поиск новых подходов к «обучению мыслить» и действовать в новых условиях. Мировое сообщество уже определяет фокус развития системы образования на развитие у школьников компетенций и мыслительных умений. Основной фигурой в образовательном процессе является учитель. Система образования 21-го века предполагает расширение сотрудничества между учителями, в рамках которого учителя смогут работать совместно, обмениваться инновационными и эффективными идеями, усиливая тем самым влияние используемых в практической деятельности подходов в преподавании и обучении.

Можно по-разному организовывать профессиональное взаимодействие между учителями, тем самым повышая социальный капитал школы. Но есть некоторые важные моменты, которые должны сохраняться вне зависимости от способа:

- акцент на детей (на то, как они учатся, что меняется в их поведении в зависимости от действий учителя);
- постоянное наблюдение учителей за своей практикой,
- постоянный поиск эффективных педагогических технологий;
- создание в школе атмосферы поддержки изменений

Простая идея: если вы намерены усовершенствовать опыт обучения, что может быть лучше спланировав урок, объединиться с коллегами для контроля его влияния на учеников?!

(Руководство для учителя «Исследования в практике учителя» стр.35)

Исследование урока – является особой формой исследования в действии, проводимого в школе, направленное на совершенствование знаний в области учительской практики. Этот метод включает в себя планирование урока, обсуждение КСП, проведение исследовательской работы, обсуждение после проведенного урока. А нацелен он на совершенствование практики преподавания и обучения, конечной целью является повышение успеваемости учеников.

Lesson Study – это процесс улучшения качества урока, включающий планирование, преподавание, наблюдение, анализ обучения и преподавания.

Этот подход наиболее эффективен для сплочения учителей, совместного определения проблем, создания коллаборативной среды для совместного обучения, обмена опытом и коллективной ответственностью за результативность исследования.

Применяя подход Lesson Study на практике, мы убедились в том, что для сотрудничества и профессионального взаимодействия учителей этот способ наиболее оптимальный. Процесс исследования урока является циклическим процессом, состоящим из нескольких шагов. Поэтому при проведении одного цикла Lesson Study мы следовали согласно данным этапам.

Шаг 1: Изучение теоретического материала, изучение практического опыта. Ознакомившись с руководством, мы пришли к общему выводу, что на сегодняшний день

этот метод актуален и необходим в современной школе.

Шаг 2: Формирование группы. Это ответственный этап, от которого зависит, будет ли эффективным процесс исследования урока в школе. Была создана фокус-группа по исследованию урока в составе творчески работающих учителей. Это – Бердникова Е.А. (учитель географии), Сичкарь М.И. (учитель английского языка), Кульниязова Д.С. (учитель физики), Турегельдиева Э.М. (учитель математики), Нуриденова А.Ж. (учитель казахского языка и литературы).

Шаг 3: Выбор исследовательской темы, цели и предметной области. Провели заседание группы для определения исследуемого вопроса, ожидаемых результатов и установили основные правила. Выбрали вопрос исследования: «Как повлияет применение новых подходов и методов в обучении на развитие навыков самостоятельной работы учащихся?»

Выбрали три предмета: математика, физика, казахский язык.

Цель исследования:

- повысить мотивацию и вызвать интерес учащихся к предметам;
- повысить уровень знаний.

Ожидаемые результаты: создание благоприятной учебно-познавательной среды для развития личности учащихся; создание постоянно работающей в команде творческой группы с подходом Lesson Study; повышение профессионального уровня учителей через вовлеченность их в исследовательскую деятельность.

Шаг 4: Планирование первого Lesson Study.

Методы сбора данных:

1. Наблюдение за учащимися 9«А» класса.
2. Беседа с классным руководителем.
3. Анкетирование учащихся.
4. Интервью учащихся.
5. Фото деятельности учащихся на уроке.

В ходе проведения Lesson Study, нам хотелось:

- увидеть проблемы и трудности своих учеников, существующие в классе и обучении;
- выяснить и понять, как мы можем им помочь, как можно изменить планирование обучения.

Выбор «исследуемых» учеников. Определили наблюдаемый класс 9 «А». Мы выбрали этот класс, потому что, во-первых в этом классе низкое качество знаний: в первой четверти составило 13%, во второй четверти 20%; во-вторых: низкая мотивация в учёбе, потеря интереса учащихся к предметам. Выбрали 3 исследуемых ученика: высокий уровень, средний уровень и низкий уровень. Составили ожидаемые результаты для наблюдаемых учащихся. Каждым учителем для учащихся ABC сформулированы критерии успеха. Исследуемые ученики:

Ученик А (высокий): активен, с хорошей успеваемостью по всем предметам. Имеет устойчивые познавательные способности, уровень учебных интересов высокий. Критерии успешности: развить у ученика лидерские качества.

Ученик В (средний): имеет среднюю успеваемость по всем предметам, но чаще всего он старается сам выполнить задание, не проявляет активность в обсуждении урока. Критерии успешности: в процессе исследования изменить его отношение к учебе, повысить желание работать самостоятельно.

Ученик С (низкий): со слабой мотивацией, не уверен, требуется помощь при выполнении заданий. На уроках активность не проявляет. Критерии успешности: привлечь к самостоятельной работе, повысить мотивацию ученика. Наша задача помочь ученику С подняться на ступень В, ученику В – на ступень А, ученик А должен развиваться на уроке, не оставаясь на том же уровне.

Группой был совместно разработан план первого урока. Каждый этап урока был разработан с учётом цели Lesson Study. В листах наблюдения были отмечены ожидаемые действия «исследуемых» учащихся на каждом этапе урока. Для того чтобы добиться ожидаемых результатов в обучении, необходимо создать условия для освоения, нужную атмосферу на уроке. При планировании уроков нашей задачей была построить свою деятельность так, чтобы вовлечь в учебный процесс всех учащихся, повысить их мотивацию. Мы хотели проследить, как учебный процесс по применению новых подходов повлияет на их обучение, на потенциал ребенка, мотивацию, на самооценку, на самовыражение. На что обратить внимание в дальнейшей работе с этими учениками?

Шаг 5. Проведение первого Lesson Study.

Во время практической части был проведен цикл LS, группе учителей, работающих в 9 «А» классе удалось провести три исследовательских урока: урок математики, физики и казахского языка. После каждого урока мы проводили совместное обсуждение с полным анализом положительных и неудачных моментов. Определили между участниками группы, кто за каким исследуемым учащимся будет наблюдать. Наблюдатели вели схему наблюдения за «исследуемыми» учащимися, фиксировали все ответы, действия учеников. Собирали весь материал, необходимый для дальнейшей работы. Наблюдатели передвигались по классу, параллельно наблюдая и за другими учениками. После первого урока собрались для анализа и доработки по улучшению планирования последующих двух уроков, учитывая мышление и взаимодействие учеников.

Шаг 6. Опрос исследуемых учащихся.

Ряд предполагаемых вопросов:

- Что тебе больше понравилось на уроке?
- Чему ты научился?
- Какой этап урока понравился?
- Нравится ли тебе самостоятельная работа на уроке и почему?

При опросе учеников («Голос ученика») было выяснено, что им понравилось, как учитель объясняет тему урока, как они анализируют, рефлексуют свою работу, своих одноклассников, понравились приемы и формы работы на уроках, также им нравится работать у доски, при возникновении трудностей разбирать задания всем классом.

В интервью после уроков ребята отметили, что им нравится самостоятельно работать на уроках, потому что самостоятельная работа позволяет проверить свои знания, силы и возможности. Самостоятельная работа хороша тем, что она учит не бояться задавать вопросы друг другу. Ученик В отметил, что ему нравится отвечать на поставленные вопросы, помогает лучше понять изученное. Это говорит о том, что самостоятельная работа дает результат, который видят сами ребята, они смогли проанализировать свои возможности и сделать выводы. Хочется отметить, что ребята смогли оценить свою работу и работу одноклассников объективно.

Шаг 7. Обсуждение и первоначальное планирование второго урока.

Один из наиболее ценных этапов в проведении исследования. В ходе обсуждения были даны различные рекомендации. Учителя отметили, что в группах ребята начинают внимательно присматриваться друг к другу, у них быстрее развивается критическое мышление, они учатся признавать свои ошибки не стесняясь, пытаются учиться самостоятельно, подчеркивают способности других членов группы.

В результате совместного планирования, совместного наблюдения, совместного анализа учителя сформировали «совместное представление» об обучении.

Шаги 8 - 11. Проведение второго урока. Обсуждение.

Проведение третьего урока. Обсуждение.

При рефлексии и самоанализе урока мы обращали внимание на результаты наших наблюдений. Отталкиваясь от результатов наблюдения, на втором и третьем заседании были предложены уровневые задания, самостоятельная работа учащихся, а также разделение групп по уровням мотивации обучения. В результате каждый из наблюдаемых учеников показал небольшой рост. Ученик А показал глубокие знания на всех этапах урока, изучил материал досконально, умеет анализировать информацию, выдвигать предположения, сравнивать, выделять ключевые идеи, делать выводы, постарался организовывать самостоятельную работу в группе, что помогло развить лидерские качества. Ученик В принимал активное участие на протяжении всех уроков, пытался решить задачи самостоятельно, индивидуально, активно участвовал в обсуждении практической работы над постером.

Ученик С постарался принять участие в уроке, испытывал затруднения в ответах, но с помощью группы выполнил творческую работу.

Проведение опроса исследуемых учащихся, совместное обсуждение учителей - наблюдателей, представление результатов использования подхода Lesson Study позволили увидеть учителям, как нужно построить урок, какие приемы и методы обучения применить, чтобы активизировать деятельность учащихся на уроках. Основной задачей учителей являлось поддержание активности, интереса к предмету на всех этапах урока. На всех уроках учили самостоятельную форму работы с использованием инструментов критического мышления. Так как при самостоятельной форме работы учащиеся все же

взаимодействуют друг с другом, каждый вовлечен в учебный процесс, а применение диалога, позволило им совместно приобрести знания, научились друг другу задавать вопросы, отвечали на них, проводили взаимопроверку. Такие формы работы помогали ученикам раскрыться, самореализоваться.

Запланированный первый этап нашей совместной работы прошел успешно. Все педагоги, применяющие в своей работе педагогический подход Lesson study отметили, что совместное коллегиальное обучение способствует разрешению возникающих проблем, дает четкие ответы на возникающие вопросы, появляется видение дальнейшей работы. Хочется надеяться на то, что наше исследование поможет улучшить качество преподавания в нашей школе.

Маргарет Мид сказала: «Многие сомневаются в том, что небольшая группа думающих людей, преданных своему делу, способна изменить мир. В действительности, как показывает история, именно так всегда и происходит...» Поэтому давайте меняться и мир изменится вместе с нами. А еще Джон Дьюи сказал: «Если хотите изменить мир — идите в школу и начинайте оттуда!»

Список используемой литературы:

1. Никитина Л.В. «Описание педагогического опыта по теме «Педагогический подход Lesson study как ресурс расширения сотрудничества между учителями с целью формирования обучающихся ключевых компетенций 21 века», г. Тутаев 2019 г
2. Пит Дадли. Lesson Study: руководство. 2015 г
3. Тихомирова О.В., Полищук С.М. Педагогические стратегии улучшения качества преподавания в школе. Дневник обучающегося педагога: учебное пособие / О.В. Тихомирова, С.М. Полищук под общ. ред. А.В. Золотарёвой.// - Ярославль: ГАУ ДПО ЯО ИРО, 2017. – 52 с.- (Развитие кадрового потенциала).

ENVIRONMENTAL PROBLEMS

Желмуханова Алмагуль Сагидуллиевна,
педагог-эксперт
КГУ Подстепновской №1 СОШ
Теректинского района ЗКО

Theme: Environmental Problems

Aims of the lesson: 1. Identify and discuss different kinds of pollution.

2. Identify and discuss sources of pollution. 3. Bring-up the sense of responsibility and to teach respect the nature, environment

Aids: lesson vocabulary cards, photographs of water, air, and land pollution.

Type of the lesson: combined

Method: brainstorming, working in pairs.

Цель урока: формирование коммуникативной компетенции учащихся на основе изученных лексических единиц, речевых и грамматических структур по теме “Экологические проблемы”.

Задачи урока:

- активизация лексики, закрепление грамматических навыков говорения с использованием грамматических структур.

- развитие личностной активности учащихся, познавательного интереса, познавательных способностей (речь, память, внимание, воображение) мышления.

- формирование уважительного отношения к природе и ответственного отношения к экологическим проблемам, чувства любви к природе и ответственности за ее сохранение.

Тип урока: систематизация и обобщение знаний.
Оборудование: компьютер; мультимедийный проектор.
Оснащение урока: иллюстрации, карточки с заданиями.

Procedure of the lesson

1. Organizational moment .Greeting. The Theme and the Aim of the lesson.

Let's start our lesson. As you can see we have quests...

Now look at the screen. There are some photos. I'd like you to describe them.

And now guess - what is the theme of our lesson...

Yes. You are right. The theme is «Environmental problems». We will speak about our planet, ecological problems and solutions. And , of course, we will make The Code of Ecological Problems for everybody

2. Monologues.

What environmental problems can you name?

Of course, they are all important. What can you tell about these issues .

3. Listening.

Let's do 1 listening task. Page 122 ex 1. Read the task.

4. Work in Pairs.

Let's continue our lesson and work in pairs. Open your books, p 110 ex 2.

There is a table of 3 columns. Causes \ Consequences \ Solutions.

Use this table and make sentences.

5. A short REST.

Look at these beautiful pictures of our land I'd like to read the poem "The Earth"

The Earth is a garden

It's a beautiful place

For all living creatures

For all the human races

Helping Mother Earth

We can peacefully roam

We all diverse a place

We can call our home

Look at the card with the word, The Earth ' and I ask you to name the words, which come to you mind connecting with this word and our theme .

Who will be the first and name the words to each letter of the word „EARTH ”

E – environment, ecology, ecological, ecologist, effect, erosion, extinction, endangered, ecosystem,

A – air , animals, acid, alarming,

R – river, radiation, radioactive, resources , recycle,

T – tree, temperature, threat, tropical,

H – home , hill, hope, hopefully, hunting, help, human

6. Environmental quiz.

1 The gradual warming up the Earth is called___(alogbl)___ warming.

2 Acid ___(ianr)_____ destroys trees and kills fish in lakes.

3 Many factories dump dangerous ___(michecal)_____ straight into the sea.

4 Burning things releases ___(boncar)_____ dioxide into the atmosphere.

5 Huge areas of tropical rain ____ (orestf)_____ are dissappearing every year.

6 The exhaust fumes from cars and lorries cause serious __ (llutionpo)_____ in many cities around the world.

(Global. Rain. Chemicals. Carbon. Forests. Pollution)

7 . Make up «The CODE of ECOLOGICAL RULES».

Of course governments of different countries pay much attention to problems of environment but much depends on us. Let's make the Code of Ecological Rules for everybody.

Suggested answers:

– Never drop litter in the street;– Sort rubbish: use special containers for paper, tins, food, white glass, brown glass and green glass;

– Don't spray chemicals!

– Use less paper.

– Save energy. Use less electricity and gas.

- Have showers, not baths. Showers use less water.
- Don't leave fire in the forest.
- Change our attitude to the nature;
- We can get involved in clean-ups.
- We must put rubbish into rubbish bins.
- We can plant flowers and trees, feed birds in our gardens and forests.
- We can get involved in clean-ups.
- We must save energy, water and we must recycle materials.
- We can and must encourage other people to keep our nature clean and beautiful

8 Reflexion

What theme was discussed at the lesson?

What task was the most interesting for you?

Are you pleased with your work at the lesson?

Would you like to discuss this theme next week?

Marking Giving home task: To write an essay "Problems of our region"

EXTRA TASKS.

Now look at the screen. What ecological problem is described in the sentence

1.....is the human introduction into the atmosphere of chemicals, particulate matter, or biological materials that cause harm or discomfort to humans or other living organisms, or damages the environment. (AIR POLLUTION)

2 Some gases trap the heat of the Earth in the atmosphere, so the temperatures increase. (GREENHOUSE EFFECT)

3 It effects wildlife, ecosystems, weather patterns, and even the climate.is a particular concern in tropical rain forests because these forests are home to much of the world's biodiversity. (DEFORESTATION)

4 As the Earth's surface temperature becomes hotter the sea level becomes higher.(GLOBAL WARMING)

5. This thin layer in the stratosphere shields life on Earth from the harmful UV light coming from the sun.(OZON DEPLETION)

Literature

1. Concentration on the transition of the Republic of Kazakhstan to the 'green economy' [http. \ \strategy2050.kz\static\es\Concept Rus.,](http://strategy2050.kz/static/es/Concept_Rus.)

2. The newspaper 'Country and world' 2013 [http://www.kis.kz/site.htm.](http://www.kis.kz/site.htm)

3. http://www.akorda.kz/en/events/akorda_news/press_conferences/course-towards-the-future-modernization-of-kazakhstans-identity

4. <http://globalriskinsights.com/2017/03/reform-and-modernization-in-kazakhstan/>

РАЗВИТИЕ АНАЛИТИЧЕСКИХ И ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ ОБУЧАЮЩИХСЯ НА УРОКАХ ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА

**Иксанова Лариса Муратовна,
учитель истории
КГУ «Общеобразовательная школа Ұзынкөл»
Теректинского района ЗКО**

Целью современного обучения любому предмету ученика средней ступени обучения является деятельность педагога по научению самому строить свою траекторию успеха овладения учебной программой. Ученик должен отдавать себе отчет о том, зачем он приходит в школу, для чего ему нужен данный предмет. Понятно, что знания и умения по математике, физике, химии, биологии, географии и языкам пригодятся в жизни человека. И это понимает каждый ученик, который задумывается о своем обучении в школе. Труднее объяснить для чего ему нужно знать историю своей страны, а именно, историю Казахстана. В чем ценность предметов общественных наук? Какие навыки,

полученные на уроках истории, могут пригодиться в будущем выпускнику школы? Каждый урок истории является своего рода инструментом в воспитании патриотизма и гражданской ответственности.

Преподавание общественных наук, в нашем случае истории Казахстана, непросто процесс. Это не просто пересказ информации параграфа. В большей степени на уроках истории задействованы аналитические навыки учащихся: явления и события сравниваются/сопоставляются (диаграмма Венна, семантическая карта и др) или рассматриваются во взаимосвязях с различных сторон (различные вида анализов PEST, SWOT, причинно-следственные связи и др).

В процессе обучения у учащихся вырабатываются навыки критического мышления на основе навыков чтения, говорения и письма. И, конечно же, современное обучение в школе предполагает развитие навыков исследовательской деятельности. Вот два важных направления деятельности учителя истории.

Приведу примеры из своей практики. На уроке истории Казахстана в 5 классе по теме «Царские курганы Шиликты и Бесшатыр» ставится исследовательский вопрос «Почему курганы Шиликты и Бесшатыр называют «царскими»? Обучающими целями данного урока поставлено умение описывать сам археологический памятник, на основе его находок описывать мировоззрение древних племен, а также объяснять особенности социальных групп. Ребятам на уроке предлагается работа по сравнению двух курганов в виде диаграммы Венна. Затем учитель задает вопрос: «Как мы можем отличить курган, в котором захоронен правитель, от обычного кургана?». Ученики предлагают свои версии ответов и в итоге приходим к мнению о различиях в величинах курганов и их находках. В течение урока ребята неоднократно сталкиваются с неизвестными фактами, сопоставляя известное с неизвестными. Это и есть исследовательская работа ученика.

Исследовательская деятельность на уроке предполагает овладение навыками работы с документами, умение внимательно вычитывать текст, находить нужную информацию, использовать ее в соответствии с целями работы. Данный метод (как инструмент познания) позволяет ученику 5 класса самому участвовать в открытии неизвестного. Самостоятельный поиск новой информации учеником должен проводиться на каждом уроке, чтобы выработать у учащихся необходимые навыки. Нельзя давать готовую информацию, но обязательно необходимо вначале научить ребенка тому как надо это делать. (Сразу на ум приходит «притча о рыбе»: чем дать человеку готовую рыбу и накормить один раз, лучше дать ему удочку и научить его самому ловить эту рыбу.)

В процессе исследовательской деятельности по истории у учащихся быстрыми темпами развивается внимательное и вдумчивое чтение, развивается мышление, память и внимание. Кроме того, вырабатывается умение правильно, четко и ясно формулировать и записывать идеи, критически оценивать свою работу (что-то добавить или убрать лишнее, например).

В 6 классе по теме «Политические процессы на территории Казахстана в X – начале XIII вв.» поставлен исследовательский вопрос: «Как изменилась политическая карта в X–начале XIII вв.?». Целью обучения обозначено умение объяснять особенности развития тюркских государств в X – начале XIII вв., выявляя их сходства и различия и умение определять главные и второстепенные причины распада средневековых государств. Это своего рода обзорный урок.

Любое историческое событие имеет локализацию во времени и пространстве, поэтому тема рассматривается с этих двух сторон. Первое это время - период истории государств на территории Казахстана X – начале XIII веков. Исследовательская деятельность по этой теме предполагает работу над причинно – следственными связями появления, развития и распада государств территории средневековых государств. Здесь можно использовать исторические источники, в которых дана противоречивая информация и дети должны суметь убрать лишнее и оставить нужное. Появление и распад государств в этот период истории происходил примерно на одной и той же территории, менялись династии правителей и названия государств. Задание выявить общее и особенное поможет учителю сформировать у учащихся верное представление об изменении политической карты.

Вторым важным фактором более глубокого изучения темы является локализация событий в пространстве. Здесь ребятам предлагается сравнительная работа по историческим картам. Можно использовать несколько карт одновременно, но для четкого представления событий в динамике лучше использовать интерактивные карты. Они позволяют ярко представить ученикам изменения границ государств (территории

государств должны быть разного цвета).

В 7 – 8 классах исследовательские задания более глубокие и требуют от учеников самостоятельного поиска проблемы и путей решения. Ученики учатся делать выводы, пишут эссе по проблеме исследовательской работы.

Учитель, предлагая детям задания исследовательского характера, решает сразу несколько своих педагогических задач. Во первых, такие задания вызывают интерес у ученика, что помогает им более глубоко узнать материал и прочно его усвоить. Во вторых, детям приходится сравнивать, анализировать результаты, делать выводы, что вырабатывает их общеучебные навыки, которые им пригодятся на уроках родного языка, на уроках математики или устных предметов.

Понятно, что в исследовательской деятельности учащихся на уроках не может быть новых открытий для науки, но для самого ребенка эти его «маленькие открытия» важны в том плане, что в будущем, у него не будет проблем с поиском выхода из любой ситуации, ведь у него уже выработаны необходимые умения и навыки. Так что главное для учителя, который будет использовать исследовательский метод работы на уроках, это научение ведению исследования и выработка необходимых навыков критического мышления через чтение и письмо.

Использованная литература:

1. Г.Ф. Жақсибаева, Г.Т. Сраилова «Зерттеушілік тәсілдер арқылы оқушылардың білім сапасын дамыту жолдары» Педагогикалық ғылымдар сериясы. №2 (67) 2021
2. С.Е. Муравицкая «Учебно – исследовательская работа учащихся» <http://nvjournal.ru/>
3. Т.В. Дзюба «Учебные исследования как способ реализации системно-деятельностного подхода на уроке и внеурочной деятельности» Вестник 2017г. № 2

ИНФОРМАТИКА ЖӘНЕ ФИЗИКА САБАҚТАРЫНДА ОҚЫТУ ПРОЦЕСІНДЕГІ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ОҚУЛЫҚ ЖӘНЕ ӨЗДІК ЖҰМЫСТАРЫН БЕЛСЕНДІРЕ ТҮСІРУ.»

Мейрам Шайза Пашубайқызы
Физика және информатика пәндерінің мұғалімі
«Ақмола облысы білім басқармасының
Зеренді ауданы бойынша білім бөлімі
Шағалалы ауылының жалпы орта білім беретін мектебі»
коммуналдық мемлекеттік мекемесі

Адамды тәрбиелеу – демек оның ертеңгі қуанышқа ие болатын келешек жолын тәрбиелеу.

Макаренко Антон Семенович

Қазіргі жағдайда ғылымның, техника мен экономиканың дамуы кез келген елдің қоғамының тұрақты өсуін қамтамасыз етудегі негізгі факторларының бірі-білім берудің тиімді жүйесі болып табылады. Барлық қызмет саласындағы қарқынды өзгерістер күрделі процестерді іске асыруға қабілетті инновациялық түрде ойлайтын, білікті және құзыретті мамандарды даярлауда жаңа продуктивті тәсілдерді талап етеді.

Өзіндік жұмыс - кәсіби біліктілік көзі. Өзіндік жұмыс дегеніміз – мұғалімнің тапсырмасы оның әдістемелік жетекшілігімен, бірақ қатысынсыз орындалатын оқушылардың жоспарлы жұмыстары.

Өзіндік жұмыс – тек жекелеген пәнді меңгеру ғана емес, сонымен қатар оқу, ғылыми, кәсіби іскерлік, өзіндегі жауапкершілікті сезіне білу, дербес жұмыс істеуге үйрену. Өзіндік жұмыстың тәрбиелік жағдайы басым. Ол адамның жеке басының қасиеттерінің (мақсат

қоюшылық, ізденушілік, қызығу т.б.) қалыптасуына әсер етеді.

Өзіндік жұмысты берерде мен оқушының бастапқы білімі мен іскерлік деңгейіне, материалдық түсініктілігіне, бірізділігіне, пәннің мазмұнын қамтитындай дәрежеде берілуіне үлкен мән беремін.

Физика мен информатиканы оқыту үрдісіндегі, сабақтарындағы оқшылардың өздік жұмысының басты міндеті – шәкірттерге білім жүйесін меңгерту, берілген тапсырманың тиімді жолын табу арқылы орындау, жаңа білімді өздігінше меңгеру қабілеттілігін арттыру. Сонымен, өздік жұмыстары сабақта бүгіндей оқу пәнінің курстың тақырыптық, сабақтың білімдік, тәрбиелік және дамытушылық міндеттерін толықтай жүзеге асыруға септігін тигізеді. Сөйтіп, оқушылардың өздігінен атқаратын жұмыстары – білімді терең меңгеруге, біліктерін қалыптастыруға, шығармашылық іс – әрекетін дамытуға ерекше септігін тигізеді.

Қорыта келгенде, оқушылардың өздігінен жұмыс жасауын үнемі және дұрыс ұйымдастырып отыру олардың жауапкершілігін, пәнге қызығушылығын арттырып, практикада қолдануына пайдасын тигізеді.

Оқушылардың өз бетімен жұмыс істеуін ұйымдастыру ерекшеліктері.

Дидактикалық тұрғыдан дұрыс ұйымдастырылған өзіндік жұмыс білімді тереңдетуге, толықтыруға, дағды мен іскерлікті қалыптастыруға, танымдық әрекетке қызығуды туғызуға, таным үрдісінің әдіс-тәсілдерін игеруге, танымдық қабілетінің дамуына, шығармашылықпен жұмыс істеуге және ғылыми жұмыспен айналысуына мүмкіндік жасайды.

Өзіндік жұмыс – оқу үрдісінің бір бөлігі, оқытудың әдісі, оқу-танымдық әрекеттің тәсілі, сипаты, бірізділігі, типі, тексеру формасы жоспарланған кешенді, мақсатты оқу әрекеті.

Өзіндік жұмысты басқарудағы мұғалімнің әрекеті:

- жұмыстың мақсаты мен міндетін айқындау;
- білімі мен тәжірибесін беру;
- әрекетті ұйымдастыру;
- өзіндік жұмысты жоспарлау;
- өзіндік жұмысты тексеру формасын анықтау, т.б.

Өзіндік жұмыс оқу үрдісімен тығыз байланысты болғандықтан, алдымен, екіге бөліп қарастыру керек.

- Сабақта орындалатын өзіндік жұмыстар;
- Сабақтан тыс орындалатын өзіндік жұмыстар.

1) Сабақта орындалатын өзіндік жұмыстарға тақырыптық, тәжірибелік, ғылыми-әдістемелік жұмыстар, тесттер құрастыру және зертханалық сабақтар кіреді.

2) Сабақтан тыс орындалатын өзіндік жұмыстарға оқу материалдарын толықтыру, видео дәлелдер түсіру, үй жағдайында жасалатын эксперименттерді орындау, макеттер жасау, реферат жазу, презентациялар құру, глоссарий құрастыру, кроссвордтар, үй тапсырмасын орындау.

Өздік жұмыстар әр сабақта міндетті түрде жүргізіліп отырылады.

Бұл жеке, топтық және түгел сынып оқушыларымен жүргізіледі.

1. Топпен өздік жұмыс жүргізілгенде, әр топқа жеке тапсырмалар беру керек. Әр топтың бір басшысы болады - үлгерімі жақсы оқушылар. Ол білмегендерге кеңесін беріп, көмектеседі. Әр топ келесі топқа өз сұрақтарын қояды. Мұнда оқушылар өз бетімен сұрақтар, сызбалар, карточкалар, плакаттар, суреттер дайындап әкеледі.

2. Оқушыларға өздік жұмыс ретінде тарихи материалдардан баяндамалар, рефераттар жасап әкеліп отырады.

3. Тақырып бойынша бақылау жұмысын жазғанда, жіберілген қателермен жұмыс жасап, қате жіберілген тапсырмаларға ұқсас мысалдар алып, нұсқалар бойынша жаттығулар жасаймыз, оқулықтан ережелерді іздеп, тауып, оқуға тапсырма беремін. Оқушы өз қатесін тауып алады.

4. Сәйкестік тест жүргізгенде, әр оқушыға жеке карточка жасап таратылып, тексеріледі және т.б.

Қорытынды

Қорыта келгенде, өзіндік жұмыс – тек жекелеген пәнді меңгеру ғана емес, сонымен қатар оқу, ғылыми, кәсіби іскерлік, өзіндегі жауапкершілікті сезіне білу, дербес жұмыс істеуге үйрену. Сондықтан да өзіндік жұмыс оқушылардың білімін жетілдірудің негізгі бір

тиімді жолы болып табылады. Дидактикалық тұрғыдан дұрыс ұйымдастырылған өзіндік жұмыс білімді тереңдетуге, толықтыруға, дағды мен іскерлікті қалыптастыруға, танымдық әрекетке қызығуды туғызуға, таным үрдісінің әдіс-тәсілдерін игеруге, танымдық қабілетінің дамуына, адамның дербес жұмыс істеу мәдениетін көтеруге, шығармашылықпен жұмыс істеуге және ғылыми жұмыспен айналысуына мүмкіндік жасайды.

КОУЧ «ГРАМОТНОСТЬ ЧТЕНИЯ – ОСНОВА РАЗВИТИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ. ЭТАПЫ РАБОТЫ С ТЕКСТОМ».

Каналиева Назым Ериковна
учитель русского языка и литературы.
Учитель-исследователь. КГУ «Основная средняя школа Жайык»
Теректинского района Западно-Казахстанской области.

Одна из важнейших задач, стоящих перед педагогами, – формирование функционально грамотных людей.

Что такое «функциональная грамотность»?

Умение человека грамотно, квалифицированно функционировать во всех сферах человеческой деятельности: политике, государстве, работе, семье, здоровье, культуре . Это тот уровень грамотности, который дает человеку возможность вступать в отношения с внешней средой, максимально адаптироваться и функционировать в ней

Функциональная грамотность — это индикатор общественного благополучия. Поэтому для школы возникает очень важная цель: обучить мобильную личность, способной при необходимости быстро менять профессию, осваивать новые социальные роли и функции, быть конкурентоспособным. Все эти функциональные навыки формируются именно в школе.

Базовым навыком функциональной грамотности является читательская грамотность. В современном обществе умение работать с информацией становится обязательным условием успешности. Развитию осознанности чтения необходимо уделить самое пристальное внимание. Осознанное чтение является основой развития личности- ведь человек понимающий текст размышляет над его содержанием, свободно излагает свои мысли, свободно может общаться с окружающими. Он может использовать содержание текстов для достижения собственных целей (например, развития возможностей, участия в общественной жизни). Невладение осознанным чтением обуславливает недостатки интеллектуального развития. Читательская грамотность делает человека более критичным и независимым, создавая тем самым условия для личной свободы.

В связи с актуальностью данной темы среди учителей гуманитарного цикла в районе был проведен семинар , где учителя делились своим опытом и наработками по данной теме. Мною был проведен коуч по теме «Грамотность чтения – основа развития функциональной грамотности учащихся. Этапы работы с текстом».

Общая цель: способствовать повышению профессионализма педагога, совершенствованию педагогической практики учителя.

Ожидаемый результат: в процессе работы участники получают практические навыки по работе с текстом, способствующие развитию грамотности чтения, по формированию функциональной грамотности учащихся.

Этапы занятия.

1. Приветствие (2-3 мин). Деление на группы

Деятельность коучера и участников семинара.

Деление на группы «по предметам» (1 группа-учителя истории, 2 группа -учителя русского и английского языков, 3 группа- учителя казахского языка).

Игра «Чистая доска» (3-4 мин.) Дается инструкция по проведению игры, игра идет

в процессе всего коуча)

Для организации игры «Чистая доска» перед началом урока или семинара в разных концах школьной доски, в произвольном порядке, записывают вопросы или развешиваются карточки с вопросами (для удобства игры их необходимо пронумеровать). Они должны быть построены на материале изучаемой темы. По ходу работы все будет участвовать в игре «Чистая доска».

«Посмотрите на доску. Она совсем не чистая, а наоборот заполнена разными вопросами. Ответы на них мы найдем в процессе совместной работы. Я, время от времени, буду спрашивать вас готовы ли вы ответить на какой-нибудь вопрос. Если вы даёте ответ на него, то этот вопрос будет стираться с доски. Задача этой игры состоит в том, чтобы к концу урока доска оказалась чистой».

Таким образом, мы поймем выполнены ли поставленные перед началом занятия цели.

II. Мозговой штурм «Что бы это значило?» (1-2мин.)

Обучение чтению

Комментарии к рисунку.

Мнение историков было таково: «В век компьютеризации в будущем может случиться так, что некоторые дети не будут знать, что такое книга. Наша задача не допустить этого»

III. Упражнение –тренинг «Развитие техники чтения» (10-12мин.)

Группам раздается теоретический материал «Работа над техникой чтения». После ознакомления учителям русского и английского языков раздаются тексты на казахском языке, учителям казахского языка – тексты на русском языке.

Группы выполняют упражнения «Ручеек», «Многократное чтение», «Слалом»

Рефлексия учителей: «Во –первых, мы поняли насколько тяжело быстро и осмысленно читать незнакомый текст, если он для тебя неродной. Во –вторых, уверенное владение навыком чтения является одним из основных условий успешности детей в учении. Однако в настоящий момент навык чтения у школьников вызывают серьёзную тревогу.

Мы познакомились и апробировали на практике несколько приемов развития техники чтения

IV. Упражнение – тренинг «Виды чтения». Игра «Кто быстрее?» (10мин)

Чтение направлено на достижение разных целей. Выделяются четыре вида чтения: изучающее, ознакомительное, просмотровое и поисковое. Участники знакомятся кратко с особенностями каждого вида чтения, затем участвуют в игре «Кто быстрее?»

Каждой команде раздается газета, на титульном листе газеты сверху записано предложение, выписанное с одной из статей данной газеты.

Задание: Найти данное предложение в газете. Выигрывает команда, которая первой определит статью и место своего предложения в данной статье.

Вопрос: Какой вид чтения был использован? (поисковое)

Рефлексия учителей: Мы поняли, что не всегда в процессе урока учитывается учебная цель при работе с текстами. Нужно точно указывать ученикам, какой вид чтения необходим на данном этапе работы с текстом. Они должны четко понимать стоящую перед ними учебную цель.

V. Обмен опытом «Этапы работы с текстом». (20мин.)

Работа с текстом является основным условием развития грамотности чтения и навыков функциональной грамотности. На данном этапе учителя- гуманитарии поделились с коллегами своими методами и приемами работы с текстом.

Теоретические сведения.

Методы и приемы формирования навыков функциональной грамотности учащихся

Метод продуктивного чтения.

Три этапа работы с текстом.

1.Работа с текстом до чтения. Предтекстовый этап.

2..Работа текста во время чтения. Текстовый этап.

3.Работа с текстом после чтения. Послетекстовый этап.

1. Текстовый этап

Цель: Вызвать у ученика желание, мотивацию прочитать текст, развивать умения предполагать, предвосхищать содержание текста

Приемы:

1. Отсроченная отгадка

2.Ассоциации

3.Обращение к жизненному опыту

5. «Дерево предсказаний»

6. Верите ли вы?

7. Чтение фамилии автора, название текста;

8. Рассматривание иллюстраций;

9. Работа с незнакомыми словами, с терминами.

10. Высказывание предположений о теме, содержании текста

2. Текстовый этап

Цель Обеспечить полноценное восприятие текста.

Приемы: 1.Читаем и спрашиваем.

2.Составление вопросного плана.

4. Диалог с автором.

5. Чтение про себя с вопросами

6.Работа с ключевыми словами.

7. Чтение текста по частям с комментированием;

8. Работа с малознакомыми, непонятными словами;

9.Выборочное чтение;

10. Беседа по содержанию;

11. Сравнение содержания текста со своим предположением.

3. Послетекстовый этап

Цель : Обеспечить углубленное восприятие и понимание текста на уровне смысла

1.Постановка проблемного вопроса к тексту;

2. Повторное обращение к заглавию текста и иллюстрациям;

3. Высказывание и аргументация отношения к прочитанному;

4. Характеристика событий, места действия, поступков героев;

5. Выполнение творческих заданий.

Приемы формирования читательской грамотности:

Приём «Корзина» идей, понятий...

Это прием организации индивидуальной и групповой работы учащихся на начальной стадии урока, когда идет актуализация имеющегося у них опыта и знаний, он позволяет выяснить все, что знают или думают ученики по обсуждаемой теме урока. На доске - корзина, в которой условно будет собрано все то, что все ученики вместе знают об изучаемой теме.

Приемы «Удивляй!»

Удивление активизирует мыслительную деятельность . Приемы лучше использовать в начале урока, это позволяет сохранить внимание к теме на протяжении всего урока.

1.Русский язык долго обходился без цифр

Вместо цифр пользовались, конечно, буквами. Над буквой в таком случае ставился

особый знак, который называется «титло». А по краям буквы — точки. Такая система продержалась долго, с X до XVII вв.

2. Древние русичи еще и обходились без пробелов между словами — в летописях и памятниках письменности их нет, слова написаны сплошным рядом.

3. Почти все слова на букву а в русском языке являются заимствованными. Исключение составляют аз, азбука и авось.

Приём «Письмо с пробелами»

Для формирования читательского умения интегрировать и интерпретировать сообщения текста рекомендуется этот прием. Он подойдет в качестве проверки усвоенных ранее знаний и для работы с параграфом при изучении нового материала. Например,

Составление рассказа о существительном по опорным словам.

1) Имя существительное обозначает...

Отвечает на вопросы...

Начальная форма имени существительного - ... падеж...числа.

2) Имена существительные имеют следующие постоянные признаки:

... или

... или ...

Относятся к ... или ..., или ... роду, к ... , или ... , или склонению.

Имена существительные имеют следующие непостоянные признаки:....

Существительные изменяются по ... и

3) В предложении имя существительное может быть как ..., ... , ... , ... ,

Прием «Верите ли вы, что...»

Формируем умения: связывать разрозненные факты в единую картину; систематизировать уже имеющуюся информацию. Этот прием может стать нетрадиционным началом урока и в то же время способствовать вдумчивой работе с текстом, критически воспринимать информацию, делать выводы о точности и ценности информации. Учащимся предлагаются утверждения, с которыми они работают дважды: до чтения текста параграфа учебника и после знакомства с ним.

Приём «Верите ли вы?» использую при знакомстве с биографией любого писателя. Например:

- Пушкин родился до Отечественной войны 1812 года в Санкт – Петербурге.

- Получил образование в Царскосельском Лицее.

-Написал поэму «Бородино».

-Погиб от тяжелой раны, полученной на дуэли.

Желание учеников убедиться в своей правоте, узнать истину заставляет их с большим вниманием читать .

«Опорный конспект» или «Конкурс шпаргалок»

Для формирования читательского умения находить и извлекать информацию из текста предлагаем задания, в которых требуется работать с графической информацией: извлекать информацию, ориентируясь на слова (подписи под рисунками, названия столбиков диаграммы, название таблиц, схем); понимать язык графика, схемы, диаграммы.

Прием «Выделяем существенные признаки»

Знакомое ученикам понятие определяется ими посредством перечисления его признаков, среди которых выделяются существенные и несущественные.

Например, для определения слова «бал» наличие оркестра, праздничной атмосферы, нарядов и т.д. - признаки несущественные, потому что есть ситуации, в которых те же самые признаки наличествуют, но балом это явление не назовешь (так, оркестр играет и на военном параде и т.д.), существенным же можно назвать определение бала как «танцевального вечера отдыха».

Прием «Мозаика». «Реставрация текста»

Сложение целого текста из частей. Эффективен при изучении больших грамматических тем или при работе с текстами.

Текст разделяется на части (предложения, абзацы).

Ученикам предлагается собрать текст из разрозненных частей, разложив их в правильной последовательности. В качестве варианта выполнения задания ученики могут предложить несколько различных путей последовательного соединения.

«Синквейн»

Учитель предлагает написать синквейн по ключевому слову проработанного

текста. Синквейн – «белый стих», слоган из пяти строк (от фр. Sing – пять), в котором синтезирована основная информация.

Диаманта

Диаманту по-другому называют зеркальным синквейном. Она действительно похожа на два синквейна, соединенных между собой.

Диаманту обычно составляют одновременно с начала и с конца — получается, что два понятия встречаются в центре, на четвертой строке.

- 1 Старик
- 2 Безвольный, робкий
- 3 Отпускает, кликает, молит
- 4 Ищет милости; жаждет власти
- 5 Бранит, посылает, требует
- 6 Алчная, ненасытная
- 7 Старуха

Прием - ТЕЛЕГРАММА или СМС - больше подходит к стадии рефлексии- ученику предлагается кратко написать самое важное, что уяснил из прочитанного текста, из урока, из услышанного материала. Это может быть и телеграмма, отправленная литературному герою

Приём Сюжетная таблица.

Суть работы с этой таблицей заключается в том, что ребенок, читая текст, делает пометки, отвечает на вопросы, создавая “скелет” текста:

Что? Где? Когда? Почему?

Эта таблица помогает детям воссоздавать сюжет. При этом они овладевают сюжетным мышлением.

Рефлексия учителей: Приёмы, методы, задания, которые мы учим выполнять, приближают конечную цель — формируют навыки функциональной грамотности личности

VI. Рефлексия. Прием «Свободный микрофон» (5 мин)

Свободные мнения участников о семинаре-коучинге.

Отзывы коллег показали, что семинар оправдал ожидания. Учителя отметили направленность семинара на совершенствование педагогической практики учителя. В процессе работы участники получили практические навыки по работе с текстом, которые смогут применить в работе.

Использованная литература

1. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) // М.: Издательство ИКАР, 2009.
2. Вершловский С. Г., Матюшкина М. Д. Функциональная грамотность выпускников школ // Социологические исследования, № 5, Май 2007.
3. Голуб И.Б., Розенталь Д.Э. Секреты хорошей речи. – М., 1993.
4. Грамотность чтения учащихся. Учебное пособие. Филиал «Центр педагогических измерений» АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» Астана, 2014
5. Диаманта — учебный приём, с помощью которого можно сравнивать два понятия | Читать — не скучно! | Дзен (dzen.ru)
6. Национальный план действий по развитию функциональной грамотности школьников на 2012-2016 годы. // Электронный ресурс: <http://www.inform.kz/rus/article/2478586>
7. Сайт «Курс «Развитие навыков функционального чтения» <https://sites.google.com/site/kursusfunctreading>

АШЫҚ САБАҚ «ҚЫСЫМ ТАҚЫРЫБЫНА ЕСЕПТЕР ШЫҒАРУ»

Батыс Қазақстан облысы Теректі ауданы
«Жайық негізгі орта мектебі» КММ
Физика пәнінің мұғалімі педагог – модератор
Умирзакова Гүлжауһар Ергенқызы

Білім беру технологияларының басты мақсаты – білім беру сапасын арттыру, оқушылардың білім, білік дағдыларын қалыптастыру. Бүгінгі жаңа қоғам мұғалімнің ішкі жан дүниесі де жаңаша, өйткені ХХІ ғасырдың өскелең ұрпағынан үміт күтілуде. Соған сәйкес білім беру жүйесінде жаңа инновациялық технологиялар пайда бола бастады. Жаңа технологиялар сан түрлі оны игеріп қолдану мұғалімнің шеберлігіне байланысты. Ақпараттық технологиялардың ішіндегі «QR код», «Word wall», «Kahoot» платформалары интерактивті тапсырма құру сервисін қолдану өте тиімді.

7 «а» сыныбына физика пәнінен «Қысым тақырыбына есептер шығару» тақырыбында практикалық жұмысты, дәстүрлі емес негізінде ашық сабақ өткіздім.

Мақсатым: - Оқушылардың қысым тақырыбындағы теориялық білімін практикалық есеп шығару дағдыларымен ұштастыру, оқушылардың іс - әрекеттері мен логикалық ойлау қабілеттерін дамыту, білімдерін жинақтау.

Қарапайым есептерді шығара білуге жағдай жасау;

- «Сұрақтар тізбесі», «Сәйкестендіру», «Дұрыс таңда», «Ойлан тап», «Кім жүйрік», «Ой қорыту» атты тапсырмаларды түрлі әдістерді қолдану арқылы меңгертуге дағдыландыру;

Оқушылардың жауаптарына теріс пікір айтпай, керісінше мадақтауларды жиі қолдану арқылы өздеріне сенімділіктерін арттыру, әр кезең сайын тапсырмаларға қойылған заттарды көп ұпай көрсеткішін көрсетіп отырған оқушыға беру арқылы, оқушылардың келесі кезеңдердегі тапсырмаларды жақсы орындауға деген қызығушылығын арттыру;

Ұйымдастыру кезеңінде оқушылармен амандасу, түгендеу, оқушыларға топпен жұмыс жүргізілетіні туралы мағлұмат беру.

Оқушылармен шаттық шеңберіне тұрып «Бір әріп - бір қасиет» тренингі - оқушы өзінің есімінің бас әрпінен басталатын ерекше қасиетін өзі атап өтеді. Осылайша оқушылардың сабаққа зейіндерін аударып алдым. Оқушыларға мынадай сұрақтар қою арқылы 2 топқа бөлінді.

Сұрақ: Қысым формуласы қандай физикалық шамалармен өрнектеледі?

Жауабы: қысым, күш, аудан. Осы сұрақтың жауабын QR код платформасы арқылы 2 топқа бөлініп отырды. Оқушылар орындарына отырғаннан кейін топ жетекшісін анықтап, бағалау парағы әр топқа таратылды.

Оқушылар жайғасып отырған соң сабақ түріне сай түсіндірме жасап өттім. Слайд арқылы сабақ ережесін таныстырдым.

1-бөлім «Сұрақтар тізбесі» әр топқа 6 сұрақтан берілді .

Мақсаты: оқушылардың өткен тақырыптар бойынша теориялық білімдерін тексеру. Оқушылар өткен тақырыпты естеріне түсіреді. Оқушылар топпен ақылдасып, сұрақтарға жауап беру арқылы өз ойларын айтады. Әр топ мүшелері алғырлық танытып, қатысты. Топ жетекшілері топ мүшелерін бағалай отырып, бағалау парақшасына ұпай санын қойып отырады.

2-бөлім. «Сәйкестендіру» 10 ұпайдан Wordwall платформасы арқылы жүзеге асырылды. Бүгінгі сабақ жаңа платформалардың тәсілдерін қолдана отырып өткізілді. Берілген шамаларды формуласымен сәйкестендіру қажет. Берілген кестені пайдаланып сәйкестендіру жасады, дұрыс жауабын интербелсенді тақтадан көрсетіп тексерттім. Сол бойынша әр дұрыс жауапты он ұпаймен бағалады. Нәтижесінде жүз ұпай алу қажет болды. Қорытынды ұпай бойынша оқушылар әділ бағаланып отырды. Бұл кезеңде қойылған қаламды оқушылардың қызығушылығын арттыру үшін Блез Паскальдың

қаламы деп атадым. Жоғары ұпайға ие болған Буранкулова Жанкөркем қаламды алды.

«Word wall» платформасының тиімділігі – оқушылардың білім оққылықтарына үнемі зерттеу жасап, түзету жұмыстарын жүргізуге пайдасы бар екендігі анықталды. Қазіргі заманның даму қарқыны мұғалімдер шығармашылығын жаңаша, ғылыми – зерттеу бағытында құруды талап етеді. Яғни, компьютер оқушылар мен мұғалім жұмысын ұйымдастыруда кең мүмкіндіктерге ие, оқытудың әдістерін кеңнен әрі сапалы қолдануға мүмкіндік береді. Ақпараттық технологияны сабақта қолдану оқушының іс – әрекетін, жұмысын түрлендірге көмектеседі, зейінін белсендіреді, жеке тұлғаның шығармашылық мүмкіндіктерін жоғарылатады.

Kahoot – әр түрлі платформалар арасындағы қайшылықты сынып ішінде шешкен сервис болып табылады. Ол арқылы көптеген тест тапсырмаларын сурет, видео жасап қоюға болады. Онымен тест тапсырмасын құрастырып, тест өткізу үшін интернетке қосылу керек. Бұл сервис арқылы сондай – ақ сайыс өткізуге болады. Мысалы, мұғалім компьютері арқылы бір мезетте бір тесті әртүрлі гаджеттермен қатыстыра алады. Kahoot сайты өте ыңғайлы, пайдалы, оқушылардың қызығушылығы мен есте сақтау қабілетін арттырады, жауаптарын бірден пайыз арқылы білуге болады.

3 - бөлім «Дұрыс таңда» 2 ұпайдан барлығы 10 ұпаймен бағаланады. Бұл кезеңде оқушыларға (физикалық шама, формула өлшем бірліктерді атауларымен) жазуға бердім. Оқушылар өткен тақырыпты жақсы меңгергендігін көрсете білді. Аз ғана уақыттың ішінде тапсырманы орындай алды. Ең бірінші болып аяқтаған Эзбек Ранида болды. Оқушылар кестеге физикалық шамалар мен өлшем бірліктерді, формулаларды толтыра отырып, әр топ бірін – бірі тексеріп ұпай бағаларын қойып шықты.

4 - бөлім «Ойлан тап» бөлімінде (физикалық формулаларды дұрыс табу). Әр топқа үш түрлі физикалық формулалар берілді. Нүктенің орнына қажетті физикалық шаманы қоюлары керек. Әр топтың оқушылары физикалық формулалардағы нүктенің орнына қажетті физикалық шаманы қойып, көршісін тексеру арқылы бағалау жұмысын жүргізіп отырды.

Ал, балалар, топқа бөлінгенде алынған шамаларға байланысты бүгін қандай тақырып қозғалды деп ойлайсыңдар?

Олай болса, бүгінгі сабағымыздың тақырыбы: «Қысым тақырыбына есептер шығару» Үй тапсырмасын қайталап, өткен тақырыпты есімізге түсірдік. Ал, енді әр түрлі тапсырмалар бойынша алған теориялық білімімізді есептер шығаруда, яғни практикада қолданайық.

5 - бөлім «Кім жүйрік» деңгейлік есептер шығару. Әр топқа А, В, С, деңгейінен есептер берілді. Берілген есептердің дұрыс шығарылуы арқылы ұпай жинайды. Бұл кезеңге оқушыларға қолмен ағаштан ойылып жасалған бұйым жеті қазынамыздың бірі жылқыны қойдым. Жоғары ұпайды Кайрбекұлы Исламбек жинап жылқыны ұтып алды.

6 - бөлім «Қызықты физика». Оқушылар 2 топқа бөлініп, берілген құралдар арқылы тәжірибе жасап көрсетіп, ауызша түсіндірді. Оқушылар тақырыпты жақсы меңгергендіктерін көрсете білді. Өйткені берілген құралдардың тәжірибенің қай бөлігінде қалай қолдану керектігін, қандай өзгеріске ұшырайтынын, қысымның қалай әсер ететінін ажыратып айта білді. Оқушылар топтасып тәжірибені жасап, түсіндіріп болған соң, топ болып тақтаға шығып бір бірінің түсіндірулерін интерактивті тақтадағы смайликтерді басу арқылы белгіледі. Топтарға тәжірибенің түсінікті болуы диаграмманың көрсетуіне байланысты белгілі болды. Оқушыларды кезең сайын жинаған болдарын бағалау шкаласына көрсетіп жазып отырған болатынымын, сол бойынша барлық ұпайын қосып оқушыларды бағаладым.

Оқушыларға «Кері байланыс» Рефлексия парағын үлестіріп бердім. Оқушылар бүгінгі сабақ бойынша өз пікірлерін қалдырды. Таңдап алған тәсілдерім оқушылардың сабаққа белсенді қатысуына ықпал етті.

Сабақты өткізуім өзіме ұнады деп айта аламын. Себебі, қайталау сабағы болғандықтан практикалық түрінде оқушыларымның қызығушылығын арттыра білді. Сабағымның мақсаты оқушылардың қысым тарауы бойынша алған теориялық білімдерін есеп шығаруда қолдана білуді дағдыландыру болатын. Алдымен оқушыларға теориялық жағынан анықтамаларды тапсырма ретінде беріп, одан соң формулаларды тапсырма ретінде беріп естеріне түсіріп алған соң есепті бергенім оқушылар үшін тиімді болды.

Сабақты өткізу барысында қойған мақсатыма жеттім. Өйткені әр кезеңдегі тапсырманы оқушылар қызығушылық танытып орындай білді. Кезеңге бөліп алған тапсырмаларым оқушыларға анық әрі нақты болды деп ойлаймын, оқушылар барлық сұрақтарға дұрыс жауап бере білді. Сабақта белсенділігі төмен оқушы Кенен Еркебұланнның сабаққа деген белсенділігі артып, берілген уақыт аралығында тапсырмаларды жеткілікті дәрежеде орындап отырғаны. Сабаққа деген ынтасы төмен оқушылармен жақсы жұмыстана алдым. Кезең сайын уақытты барлық оқушыға тең беру үшін, интерактивті тақтаға таймер қойып отырдым. Бастапқы екі кезеңнің тапсырмаларын орындап болған соң тақтаға шыққан жауап бойынша оқушылар өздерін бағалады. Ал үшінші кезең есепке келгенде мен өзім барлық оқушылардың жанына барып есептерін тексеріп ұпай қойып шықтым. Сабағым аудандық көлемде өткендіктен бірнеше физика пәнінің мұғалімдері қатысты. Сабаққа қатысушы мұғалімдерге рефлексия параған ұсынған болатынымын.

Ұтымды жақтарым: Сабақтың ұйымдастырылуы, әдіс тәсілдердің жақсы алынуы, мұғалімнің өзін өзі ұстауы, оқушыларды сабаққа қызығушылықпен қатыстыра алуы, сәйкестендіру әдісінің жақсы шыққандығын көрсеткен. Қазіргі заман талабына сай платформаларды қолданғаным оқушылар үшін ұтымды, әрі қызықты болды. Ақпараттық технология арқылы жасалатын тест тапсырмалары уақытты, шығынды үнемдеуге көмектесе отырып оқушылардың өз білімін бағалауға үйретеді. Ең бастысы, оқушылардың өзіндік білім алуын қамтамасыз етіп, әр түрлі білім көздерінен негізгісін бөліп алу, тауып алу дағдыларын дамытады. Әрбір оқушының білім деңгейін талапқа сай көтеру үшін озық әдістемелік технологиялар қажет. Сол жаңа озық әдістемелік технологиялармен қаруланған, заман талабына сай оқытудың жаңа әдістерін, яғни ақпараттық – технологияларды толық меңгерген педагог қана білім алушының сапалы білім алуына мүмкіндік жасайды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Құлбекұлы М., Хамраев Ш. Электр және магнетизмнің физикалық негіздері.– Алматы: «Қарасай» баспасы, 2008.–265 б.
2. Савальев И.В. Жалпы физика курсы. 2 том. Электр-Алматы: Мектеп, 1977.
3. Фриш С.Э., Тиморева А.В. Жалпы физика курсы. 2 том. Электрлік және электрмагниттік құбылыстар. Алматы: Мектеп, 1970.
4. Гершензон Е.М., Малов Н.Н. Электричество и магнетизм. Курс общей физики: М.: Просвещение, 1980.
5. Тобаяқов Ж. Электр және магнетизм. – Алматы: Мектеп, 1988.
6. Абдулаев Ж. Жалпы физика курсы. – Алматы: Ана тілі, 1991.
7. Дзарагазова Т.П., Игропуло В.С., Полихрониди Н.Г., Четверикова Л.А. Жалпы физика курсы оқуға арналған методикалық нұсқаулар.- Алматы, 1986

ЖАҢАРТЫЛҒАН БАҒДАРЛАМА НЕГІЗІНДЕ БИОЛОГИЯ ЖӘНЕ ХИМИЯ ПӘНДЕРІНЕН ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУҒА АРНАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАРДЫ ОРЫНДАУ ӘДІСТЕМЕСІ

Батыс Қазақстан облысы, Теректі ауданы
«Жайық негізгі орта мектебі» КММ
химия-биология пәндер мұғалімі
педагог-зерттеуші, биология ғыл.магистрі
Бисенғалиева Ульяна Салимжановна

Қазіргі мектеп түлегіне өмірде және кәсіби қызметте табысқа жетуге мүмкіндік беретін білім беру нәтижелерін қалыптастыру қажеттілігі мектептің басым міндеттерінің бірі болып табылады. Бүгінгі таңда оқушының ақпарат ағынын шарлау, топта жұмыс істеу және туындаған мәселелер мен жағдайларға дұрыс шешімдерді жылдам және мобильді түрде таба білуі маңызды. Білім беру қызметінің сапасын оқушының функционалдық сауаттылығы арқылы бағалау керек

Функционалдық сауаттылыққа мыналар кіреді:

- белгілі бір ережелерді, нормалар мен нұсқауларды түсінуді және жүзеге асыруды қамтамасыз ететін пәндік, мета-пәндік, интегративті білім, білік және дағдылардың органикалық бірлігі болып табылатын когнитивтік база;
- функционалдық есептердің мәні мен оларды шешу жолдары туралы оқушылар игерген ақпарат көздерінің жиынтығын білдіретін білім беру кеңістігі;
- іс-әрекет процесінде оқушылар белсенді талап ететін функционалдық есептерді шешу әдістері.

Функционалдық сауаттылық – бұл метапәндік ұғым, сондықтан ол әртүрлі мектеп пәндерін оқу барысында қалыптасады және әртүрлі көрініс формаларына ие:

- Тіл сауаттылығы
- Математикалық сауаттылық
- Жаратылыстану сауаттылығы
- Цифрлық сауаттылық
- Қаржылық сауаттылық
- Мәдени және азаматтық сауаттылық

Бүгінде кәмілеттік жасқа толған жастан тек білім ғана емес, сонымен қатар белгілі бір қасиеттерді, қабілеттерді, дағдыларды меңгеру талап етіледі. Бұл сыни ойлауды, елдегі және әлемдегі экономикалық жағдайдың өзгеруіне мобильді және жылдам әрекет ету қабілетін және үздіксіз кәсіби жетілдірудің маңыздылығын түсінуді қамтуы керек деп ойлаймын. Адамды 21 ғасыр дағдыларымен заманауи өмірге дайындау үшін білім парадигмасынан белсенділік парадигмасына көшу қажет.

Біздің міндетіміз, мұғалімнің міндеті – оқушылардың өз бетінше танымдық ісәрекетіне тиісті педагогикалық жағдай жасау, проблемалық оқыту мен жобалық әдісті, топтық және ұжымдық жұмысты сабаққа жапшай енгізу, электрондық білім беру ресурстарын пайдалану.

Ақпаратты алу көздері, әсіресе ақпараттық-коммуникациялық құралдар қарқынды дамып, берілетін ақпараттың көлемі мен жылдамдығы экспоненциалды түрде өсуде. Оқушылардың бір ғана оқулықпен, қосымша оқу материалдарымен жұмыс жасайтын заманы артта қалды. Сондықтан біз балаларды қажетті білімді өздері алуға және оны түсінуге үйретуіміз керек. Бұл дамыған, тұрақты қызығушылықты, танымдық белсенділік мотивін және бар білім мен дағдыларды пайдалана отырып, әртүрлі мәселелерді өз бетінше шеше білуді талап етеді. Бұл оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту үшін шарттармен қатар құзыреттілікке негізделген тәсілді болжайды.

Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамытуға бағытталған тиімді әдіс-тәсілдердің бірі тәжірибеге бағытталған есептерді шешу болып табылады.

Мен өз сабақтарымда бұл тапсырмаларды білімді жаңарту кезеңінде жиі қолданамын.

Жаңартылған бағдарлама негізінде қолданылатын инновациялық технологиялар арқылы функционалдық сауаттылықты арттыру жолдары

Биология пәнінің функционалдық сауаттылықты дамытудың тамаша болашағы бар. Бұл сонымен қатар оқушылардың заманауи әлемде бейімделген және тәуелсіз азамат болуына - денсаулықты сақтау және экологиялық сауаттылық дағдыларын меңгеруге көмектеседі. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын оқыту мен дамытудың әдістемелік жүйесінде мен Б.Блумның оқу мақсаттары таксономиясына тоқталамын .

Функционалдық сауаттылықты дамытуға арналған тапсырмаларды 3 деңгейге бөлемін:

I деңгей	оқу қабілетінің репродуктивті деңгейі (таксономия бойынша бұл – білім, түсіну, қолдану кезеңдері) – оқушыға жаңа ақпаратты түсінуге және есте сақтауға, оны алгоритм бойынша қолдануға мүмкіндік береді;
II деңгей	жоғары, қолданбалы деңгей (таксономия бойынша – талдау және синтез) – алған білімді таныс жағдайда белсенді пайдалануға мүмкіндік береді);
III деңгей	ең жоғары, шығармашылық деңгей (таксономия бойынша – бағалау) – жаңа білімді өз білім жүйесіне өз бетінше кіріктіруге, құбылыстар мен оқиғаларды бағалай білуге және жаңа шешімдерді жобалауға мүмкіндік береді.

Егер оқушы барлық тапсырмаларды орындаса, онда оның оқудың шығармашылық деңгейі мен функционалдық сауаттылығын дамыту туралы айтуға болады. Оқушы төрт тапсырманы орындаса – оқудың қолданбалы деңгейі; егер тек алғашқы үш тапсырма орындалса – оқушы оқудың репродуктивті деңгейін көрсетеді. Оқушылардың оқу қабілетін анықтау және функционалдық сауаттылығын дамыту үшін әртүрлі деңгейдегі тапсырмалар мысалдары.

Бірінші репродуктивті деңгейдің міндеттері

1. Өсімдік ұлпасының анықтамаларын есіңізде сақтаңыз.

2. Бір дұрыс жауапты табыңыз: Толық метаморфозға ұшыраған жәндіктерде:

а) дернәсіл ересек жәндікке ұқсайды

б) дернәсілдік кезеңнен кейін қуыршақ кезеңі өтеді

в) дернәсіл ересек жәндікке айналады

г) дернәсіл мен қуыршақ бір тағамды жейді

3. әріптерінен сөз құраңыз : 1) Өсімдіктердегі негізгі резервтік зат болып табылатын полисахаридтің бірінші әрпі. 2) Микроскоптың алдыңғысының бірінші әрпі 3) Белок катализаторының атауындағы дауысты әріп 4) Амин қышқылдарын тасымалдайтын РНҚ атауының бірінші әрпі 5) Алфавитте бір орынды алатын әріп. глицин аминқышқылдарының тізімінде. (ҰЯШЫҚҚА жауап беру)

4. Мына өрнектерді арифметикалық мысалдар түрінде жазыңыз, оларды шешіңіз:

1) Бір амин қышқылын кодтайтын нуклеотидтер санына ДНҚ функцияларының санын қосыңыз ($3+3=6$) 2) Әртүрлі аминқышқылдарының санын санға бөліңіз. әр түрлі нуклеотидтердің ($20/5=4$) 3) Алынған нәтижелерді бірінен соң бірін сызыққа жазып, алынған санның биологиялық мәнін түсіндіріңіз. (64 - ықтимал ДНҚ үштіктерінің саны)

5. Деградацияның эволюцияның прогрессивті бағыттарына жататынын дәлелдейтін мысалдар келтіріңіз.

6. Берілген тізімнен толық өзгермеген жәндіктерді жазыңыз: инелік, жібек құрты, төсек құрты, кәдімгі маса, бұқа, қызыл тарақан, манты, гүл шыбыны, ханымқұйрық, полифлорум, мең шыбыны, екі түсті шегіртке, бүргелер, төсек құрттары.

7. Төменде келтірілген белгілермен жәндіктер қатарын сәйкестендіріңіз: Тапсырыстары: А) Инелік В) Гименоптера Кейіпкерлері: 1) Толық өзгеріссіз дамуы; 2) Толық түрлендірумен даму; 3) Жұмыртқаларын дернәсілдері шығып, тіршілік ететін суға салады; 4) кеміргіш типті ауыз мүшелері; 5) Жыртқышты ұстау үшін дернәсілдердің арнайы мүшесі – маскасы болады; 6) Олардың тамырлармен тығыз тесілген 2 жұп мөлдір қанаттары бар; 7) Тәуліктік жыртқыш жәндіктер; 8) Алты қырлы бал ұяларын құрастыру; 9) Олардың шағуы бар; 10) Алдыңғы және артқы қанаттар ұшуда бір-бірімен түйседі және біртұтас жұмыс істейді; 11) Әлеуметтік жәндіктер.

Екінші қолданбалы деңгейдегі тапсырмалар:

1. Оқиғаларды дұрыс ретімен орналастырыңыз: ДНҚ нуклеотидтерінің реттілігінің өзгеруі, мутантты жасушаның бөлінуі, организмге радиоактивті әсер ету, мутант жасушаның клонының түзілуі, ағзаның ауруы.

2. Мына сөздерді бір ұғыммен жинақтаңыз: 1) көмірқышқыл газы, хлорофилл, су, глюкоза

(фотосинтез). 2) белоктар, липидтер, тасымалдау, селективті өткізгіштік (мембраналық

3) қос спираль, сутектік байланыс, полинуклеотид (ДНҚ)

3. Төмендегі тірі жүйелерді тірі материяның ұйымдасу деңгейлеріне қарай жіктеңіз: 1) бұғы табыны 2) арыстанның мақтанышы 3) алма ағашы 4) тұмау қоздырғышы 5) бөренелер 6) медузалар 7) барлық мекендейтіндер Тынық мұхитындағы арал 8) Тынық мұхит көлінің барлық шортандары 9) Балқаш көлінің барлық тірі ағзалары 10) герпес қоздырғышы 11) көкөніс бақшасы 12) аквариум 13) ғарыш станциясындағы барлық тірі заттар 14) оба қоздырғышы 15) ашытқы.

1. «Эволюция» тақырыбына сөзжұмбақ құрастыр.

2. Параграфтың мәтіні бойынша бес тұжырым жасаңыз (шын және жалған) және сыныптасыңыздан оларды бағалауды сұраңыз.

Үшінші шығармашылық деңгейдің тапсырмалары:

1. Генетика және химия есептерін шығару

Функционалдық сауаттылық – адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсу және оған тез бейімделу және қызмет ету қабілеті, яғни. оқу және жазу дағдыларын қоғаммен қарымқатынаста пайдалана білу.

Функционалдық сауаттылықтың айрықша белгілері атап өтіледі:

1) күнделікті мәселелерді шешуге көңіл бөлу;

2) жеке тұлғаның ситуациялық сипаттамасы болып табылады, өйткені ол нақты әлеуметтік жағдайларда өзін көрсетеді;

3) стандартты, стереотиптік есептерді шешумен байланысы;

4) бұл әрқашан оқу және жазу дағдыларының кейбір қарапайым (негізгі) деңгейі; 5) ең алдымен ересек халықты бағалау ретінде пайдаланылады.

Сонымен, функционалдық сауаттылық – бұл адамның күнделікті өмірде баспа сөзді пайдалану әрекетін анықтайтын сауаттылық деңгейі.

Оқушы тұлғасының ең маңызды құзыреттілігі білім алу қабілеті, сондықтан қазіргі мектеп әр түрлі мәселелерді өз бетінше шеше алатын, сыни тұрғыдан ойлай алатын, кез келген ақпаратты пайдалана алатын, білімін кеңейтетін, өз сенімін қорғай алатын, өзін-өзі дамыта алатын, алған білімін іс жүзінде қолдана алатын шығармашылық тұлғаны қалыптастыруға жұмыс істеуі керек., яғни білім беру функционалдық сауаттылықты дамытуға бағытталған, бұл кезде теориялық білімді күнделікті өмірде қолдану қажет.

Биология мен химия пәндерінде функционалдық сауаттылықты арттырудың тәсілдері

Зерттеулер көрсеткендей, қазіргі оқушылардың алған білімін практикада қолдану дағдылары және әртүрлі ақпаратты пайдалана білу дағдылары жеткіліксіз. Заманауи мұғалім өз сабақтарында мектеп оқушыларының бойында білімдерін практикада қолдана білу дағдылары мен дағдыларын қалыптастыруы керек. Оқу процесінде білімді бермей, оны табысқа жету мүмкіндігін алуға ынталандырыңыз.

Биология мен химияны оқыту үдерісінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту мәселесі жағдаяттық тапсырмаларды шешу және білімді жаңа жағдайларда өз бетінше қолдана білу қабілеттерін дамыту аспектісінде жүзеге асырылады.

Ситуациялық тапсырмалар оқушыға ақпаратпен жұмыс істеу процесінде интеллектуалдық операцияларды бірізді меңгеруге мүмкіндік береді: танысу – түсіну – қолдану – талдау – синтез – бағалау.

Дамытуда ұсынылған жағдаяттық тапсырмаларды орындау арқылы оқушылар тақырып бойынша алған білімдерін бекіте алады.

Жағдаяттық тапсырманың ерекшелігі оның табиғаты бойынша тәжірибеге бағытталған және оны шешу нақты пәндік білімді талап етеді; бірнеше пәндерді білу жиі талап етіледі және мұндай тапсырманың қызықты атауы бар; Мұндай тапсырманың міндетті элементі студенттің жауабын табуға талпындыруы тиіс проблемалық сұрақ болып табылады.

Мысал ретінде келесі ситуациялық тапсырмаларды қарастыруға болады.

Ситуациялық тапсырма №1(6-сынып)

Демалыс күндері балалардың демалыс лагерлерінің біріне ата-аналар келді. Балалар оларды жабайы гүл шоқтарымен қарсы алды. Лагерьде 700 бала бар. Бұл олардың аптасына шамамен 700 букет жинағанын білдіреді. Салдары өте тез сезілді. Қайсысы?

Талқылау барысында балаларды бақылай отырып, сыныптың сабаққа дайындығын анықтай аламын. Бұл кезеңде жігіттер бір-бірімен тіл табыса алады, топтар арасында пікірталас жүргізуге болады.

Бұл мәселе экология тақырыбын қозғайтынын, сонымен бірге ботаника курсының материалы бойынша білімдерін тексеретінін көреміз.

Ситуациялық тапсырма №2 (6 сынып)

Әрқайсымыз зеңді көріп: «Уф, не деген жиіркенішті!» - деп айқайлаймыз. Ол тамақты бұзады, ғимараттарды бұзады, киімдерді жарамсыз етеді, адамдар мен жануарлардың ауруын тудырады.

20 ғасырдың басында кейбір ғалымдар барлық зеңдерді жоюды ұсынды. Бұл ұсыныс дұрыс болды ма?

Ситуациялық тапсырма №3 (8 сынып)

«Гауһар қол» фильміндегі бұл сөздерді және әйгілі: «Сізде жабық сынық жоқ, бірақ ашық!» деген сөзді бәрі есте сақтайды.

Жарақат - бұл тіңдер мен мүшелердің зақымдалуымен байланысты кенеттен болатын жедел ауру. Сынықтар, созылулар, шығулар, көгерулер, мидың шайқалуы тірек-қимыл аппаратының әртүрлі жарақаттары болып табылады. Жарақаттарды ашық және жабық деп бөлуге болады. Ашық жарақаттармен терінің тұтастығы бұзылады, дене микробтық шабуылға ұшырайды. Жабық жарақаттарға сыртқы жабыны сынбаған жарақаттар жатады, бірақ олардың қауіптілігі кем емес. Жарақаттың осы немесе басқа түрін қалай анықтауға болады және зардап шегушіге қандай алғашқы көмек көрсету керек?

Ситуациялық тапсырма №4 (8 сынып)

Анасы кіріп, баласының бойы сыныптастарынан артта қалғанына алаңдайды, бірақ оның ата-анасының бойы қалыпты (басқа нұсқа - анасы қысқа, ал әкесі қалыпты).

Сіз оған қандай кеңес берер едіңіз?

Ситуациялық тапсырма №5 (8 сынып)

Науқас тест нәтижелерін әкеледі - қандағы қант 8, келесі науқаста 16, нормасы 5,5. Сіздің ұсыныстарыңыз қандай?

Ситуациялық тапсырма №6 (8 сынып)

Музыкант түнгі клубта жұмыс істегенде үлкен жетістікке жету үшін оған көп адреналин қажет екенін айтады.

Адреналинді көп мөлшерде үнемі босату үшін не қабылдау керектігі туралы кеңес беріңіз.

Допинг дегеніміз не?

Ситуациялық тапсырма №7 (9 сынып)

Екі үй шаруасындағы әйел кір жууға дайындалып жатты. Біріншісі суды 60 градусқа дейін қыздырып, оған киімді жібітсе, екіншісі суды қайнатып, 5 минут қайнатып, 60 градусқа дейін суытып, содан кейін ғана жууға кірісті. Кім киімді жақсы жуады? Мұны қандай қарапайым тәжірибе дәлелдей алады және оны қалай түсіндіруге болады?

Ситуациялық тапсырма №8 (9 сынып)

Көптеген адамдар ас тұзын қолдану арқылы суық тиюді (мұрынның ағуы) емдеу әдісін біледі. Мен қыздырылған тұзды қалың матадан жасалған сөмкеге саламын, сөмке бірнеше сағат бойы ауырған жерге қолданылады. Ас тұзының қандай қасиеттері мұрынды емдеу үшін қолданылады?

Ситуациялық тапсырма №9 (8 сынып)

Мерекелік дастархан басында киіміңізге майлы дақ қалдырсаңыз және оны бірден кетірудің мүмкіндігі болмаса, дақты дереу тұзбен жабу ұсынылады. Кейде бұл емдеуден кейін дақ толығымен жоғалады. Бұл әдісті жоюдың қандай әдістеріне жатқызуға болады – физикалық немесе химиялық?

Ситуациялық тапсырма №10 (9 сынып)

Иодтың ашылуы туралы мынадай әңгіме айтылады. Сол күні француз ғалымы Бернар Куртуа әдеттегідей өзінің шағын химия кабинетінің үстелінде таңғы асты ішті. Оның иығына сүйікті мысық отырды. Тағамның жанындағы үстелде екі бөтелке болды, оның бірінде теңіз балдырының спирттегі тұнбасы, екіншісінде темір үгінділері бар концентрлі күкірт қышқылының қоспасы болды. Мысық иығына отырудан шаршады, ол секірді,

бірақ ыңғайсыз: бөтелкелер еденге құлап, сынып қалды. Оларда сақталған сұйықтықтар араласып, нәтижесінде химиялық реакция нәтижесінде ауаға күлгін газ бұлттары көтерілді. Олар қоныстанған кезде, ғалым зертханалық жабдықта күлгін кристалды жабынды байқады. Иод осылайша ашылды. Бірақ бұл ретте Куртуа бірден бірнеше қауіпсіздік ережесін бұзды. Нақты қайсысы? Балдырлардың құрамындағы қандай зат күкірт қышқылымен әрекеттескенде бос йод түзе алады? Осы реакцияның теңдеуін жазыңыз. Бұл реакцияны тотығу-тотықсыздану реакциясы ретінде жіктеуге бола ма? Йод буынан кристалдардың түзілу процесі қалай аталады? Лабораторияда құрал-жабдықтарды пайда болған шөгінділерден тазартудың ең жақсы жолы қандай болды?

Ситуациялық тапсырмалар функционалдық сауаттылықты, интеллектуалдық, коммуникативтік құзыреттіліктерді дамытуға мүмкіндік береді, сабақта оқушылардың жеке, жұптық, топтық жұмысының әртүрлі формаларын қолдануға, биология мен химияны оқыту үдерісінде сабақты қызықты етіп, тұлғаның өзін-өзі дамытуға ықпал етеді. Химия және биология сабақтарында функционалдық сауаттылық жаратылыстану зерттеулерінің ерекшеліктерін түсінуге арналған тапсырмалар арқылы қалыптасады.

№1 тапсырма.

Химик ғалымдардың өсімдіктердің неден жасалғанын анықтайтын әдістері бар.

Өсімдіктерде көміртегінің ең көп мөлшері судан кейінгі екінші орында екені анықталды.

Сұрақ: Көміртек өсімдікке қайдан түседі?

Бір жауапты таңдаңыз. А. Топырақтан. В. Судан. В. Ауадан. D. Күн сәулесінен.

№2 тапсырма

Ағаш діңіндегі қыналар сирек емес. Олар ағашты жай қоныстану орны ретінде пайдаланады, яғни. Бұлар «жалға алушылар». Бірақ үлкен қалаларда сіз ағаштарда қыналарды таба алмайсыз. Тапсырма: Осы құбылысты түсіндіретін гипотезаңызды ұсыныңыз.

Ең алдымен, жалпы білім беретін мектептерде химияны оқытуда функционалдық сауаттылықты арттыру үшін жаратылыстану пәндері арасындағы пән аралық байланысты тиімді арттыру мақсаты тұр.

Зерттеушілердің ойы бойынша оқу процесінде пәнаралық байланыстың маңызы зор, ол байланыс білімді толықтырады, растайды, оқушылардың білімін «ішкі байланыстарды» реттеу арқылы білім мен біліктілікті бекітеді және қоршаған орта туралы түсінік қалыптастырады.

КАСПИЙ ТЕҢІЗІНІҢ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ЖАҒДАҒЫ

Шымкент қаласы
М.Горький атындағы №12 мектеп
«Каспий теңізінің экологиясы»
Мираметова Халида Хасаншиковна

Каспий теңізінде мұнай-газ өндіру және мұнай еңдеу кешендерінің дамуына байланысты Қазақстанның батыс өңірінде қалыптасқан табиғат, әлеуметтік, экономикалық және экологиялық жағдай. Каспий теңізі — әлемдегі шаруашылық маңызы зор ең ірі тұйық, су алабы. Жыл бойына Каспий теңізінің деңгейі жел-қума-желбөгет құбылыстарының нәтижесінде 0,5 — 1 м-ге дейін ауытқып отырады. 1837 — 1990 ж. жүргізілген бақылау жұмыстарының нәтижесінде Каспий теңізінің су деңгейі мөлшерінің айтарлықтай өзгеруі 1930 және 1980 — 90 ж. аралығына сәйкес келетіні анықталған. 1929 - 41 ж. су деңгейі 2 м-ге төмендесе, 1977 ж. бұл көрсеткіш ең төменгі абсолюттік мөлшері 29,01 м. жетті. 1978-95 ж. су деңгейі 2,35 м қайта көтеріліп, 1995 ж. көрсеткіш -26,66 м болды.

Қазіргі заманның балық шаруашылығы-балық аулауды реттеу, аса бағалы балық түрлерін (бекіре, қортпа, шоқыр және пілмай) табиғи және жасанды жолмен көбейту жұмыстарына негізделген. Жыл сайын 11 балық зауыты (Ресейдің, Әзербайжанның,

Қазақстанның) Каспий теңізіне 75 млн. балық шабақтарын жібереді. 1998 жылдан бері Атыраудағы 2 балық зауыты жылына 6 млн. бекіре балығының шабағын дайындайды. Балықтар уылдырығын тұщы суға шашады, қор жинау үшін тұзды суға шығады. Мысалы, шортан, оңғақ, қызылқанат балық, алабұға теңіздің атырауына (дельта) дейін өрістесе, қаракөз, табан, көк-серке тұзды суда (тұзд. 10 — 11%), ал бекіре төрізділер судың өте тұзды жерінде тіршілік етуге бейімделген.

Каспий теңізінде 2 тропиктік жүйе қалыптасқан. Солтүстік-Шығыс Каспий аумағында құстардың 278 түрі мекендейді. Соның ішінде Қазақстанның және Ресейдің «Қызыл кітабына» енгізілген өте сирек кездесетін қалбағай, карабай, сары құтан, бұйра бірқазан, т.б. бар. Ал Каспий итбалығы — тек қана Каспий теңізінде тіршілік ететін сүтқоректі. 1920 ж. 1 млн-нан астам итбалықтың 120 мыңы ауланған болса, 1980 жылдың аяғында 360 — 450 мыңға де-йін азайған итбалықтың — 27 мыңы, 1990 ж. — 13,8 мыңы, 1996 ж. — 8 мыңы ауланған. 2000 ж. сөуір — тамыз айларында індеттен олардың 15 мыңы қырылды. Каспий итбалығының жаппай қырылуы — Каспийдің солтүстік бөлігіндегі гидрометеорологиялық және экологиялық жағдайлардың нашарлауынан теңіз жануарлары иммунитетінің төмендеуін көрсетеді.

Каспий ойпатында өсімдіктің 88 тұқымдас, 371 туыс бірігетін 945 түрі өседі. Соның ішінде 357 түрі жоғары сатыдағы өсімдіктерге (25 түрі эндемиктер) жатады, 6 түрі — Қазақстанның «Қызыл кітабына» енгізілген. Ал теңіздің өзінде су өсімдіктерінің 728 түрі (оның 5 түрі — жоғары сатыдағылар) өседі. Теңіз өсімдіктері жамылғысының құрлық өсімдіктерінен көп айырмашылығы бар. Құрлықта, негізінен, гүлді өсімдіктер, ал суда балдырлар (64 түрі) кездеседі. Солтүстік Каспийде негізінен қамыс, теңіз шөбі, шалаң, егеушөп, арамот, мүйізжапырақ өседі. Бұл өсімдіктер балықтардың уылдырығының су түбінде бекуі үшін қажет, сондай-ақ, су құстары мен кейбір балық түрлеріне қорек болады. Солтүстік Каспий жағалауының әсем табиғатына, оның экологиялық жағдайына атмосфераның, топырақ жамылғысының, судың ластануы үлкен қауіп төндіруде. Атмосфераның ластануына мұнай-газ өндіретін және оны қайта өңдейтін кәсіпорындар әсер етуде. Мысалы; 1998 ж. Атырау обл. бойынша атмосфераға 135,1 мың т зиянды заттар (оның ішінде 132,8 мың т газ тәрізді заттар, 2,3 мың т қатты заттар) шығарылған. Бұл улы заттарды атмосфераға, негізінен, ескі технология жабдықтармен жабдықталған 3,5 мың мұнай ұңғымасы шығарады. Мұнай кәсіпшілігінің ең басты экол. проблемасы — ілеспе газды іске жарату. Қазір жылына 800 млн³ газ ауада жанады (2001). Мұнай кен орындарында мұнай өнімдерін өңдеу кезінде мұнай мен қалдық сулардың топырақ пен грунтқа төгілуі оларды ластайды. Солтүстік Каспий жағалауының мұнай өнімдері қалдықтарымен ластанған аумақ. 194 мың га жерді алып жатса, төгілген мұнайдың мөлшері 1 млн. т-дан асады (2001). Теңіз деңгейінің көтерілуіне және мұнайдың теңізге төгілуіне байланысты теңіз суының құрамында мұнай өнімдерінің қалдықтары, фенол, хлорлы органик. пестицидтер, аммо нийлы азот, ауыр металдардың мөлшері рұқсат етілген шектен бірнеше есе жоғары екені анықталған.

Каспий теңізінің ластану себебтері

Каспийдің жоғарыда аталған экологиялық проблемалары мынадай себептермен туындады:

- * артық балық аулау;
- * суда түрлі құрылыстар салу;
- * акваторияны өнеркәсіптік және тұрмыстық қалдықтармен ластау;
- * экономиканың мұнай-газ, химия, металлургия, энергетика, ауыл шаруашылығы кешенінен келетін қауіп;
- * браконьерлердің қызметі;
- * теңіз экосистеміне басқа әсерлер;
- * Каспий маңы елдерінің акваторияны қорғау туралы келісімінің болмауы.

Каспий теңізін қорғау

Каспий теңізінің экологиялық жағдайы соңғы жылдары су деңгейінің көтерілуімен байланысты. Каспий теңізінің бірде көтеріліп, бірде тартылуы жердің табиғи-тарихи эволюциясына байланысты. Тарихи деректер бойынша 1820-1930 жылдар аралығында Каспий теңізінің су деңгейі көтерілген. Оның себептерін ауа райының құбылысымен және антропогендік факторлармен түсіндіруге болады. Еділ (Волга) өзені теңізге құятын барлық судың 80 %-ын құрайды. Сондықтан теңіз суының толысуы Еділ өзенімен тығыз байланыста болды. Соңғы жылдары теңізден Қарабұғазкөл шығанағын бірде бөліп, бірде

қосу адам баласының Каспий экожүйесіне батыл араласуы еді. Осы әрекеттердің бәрі Каспий теңізінің байырғы қалыптасқан табиғи тепе-теңдігін бұзған адамның теріс іс-әрекеттері ретінде қабылданды. Теңіз суының ырғақты ауытқуы табиғаттың заңдылығы екенін адам баласы кейін түсінді. Мәселен, 1940-1950 жылдардағы теңіз деңгейінің төмен түсуін антропогендік факторларға жатқызады. Оның да себебі бар еді. Өйткені осы жылдары теңізге құятын су мөлшері Еділден 12 %-ға, Жайықтан 24 %-ға, ал Теректен 60 %-ға төмендеген. Осы факторларды ескеріп, теңіз суы деңгейінің азаюын тежеу мақсатымен 1980 жылдары Қарабұғазкөлі теңізден бөлу үшін ұзындығы 100 метр табиғи бөгет салынды. Бөгет салынған бұғаздың суы небәрі 3-ақ жылдың ішінде кеуіп кетіп, айналасына теңіз тұзы аралас шаң-тозаңдар тарады. Әсіресе теңіздің түбінен тұз өндірушілерге қиындық туды, тұздың сапасы төмендеп кетті. Өйткені Қарабұғазкөл елімізде тұз өндіретін бірден-бір ірі Қарабұғазсульфат комбинатымен әлемге әйгілі еді. 1978 жылдан бастап теңіз дейгейі өздігінен көтеріле бастады. Ғасырдың аяғында оның деңгейі 3 метрге жуық көтерілді. Судың көтерілуінен жүзден астам мұнай бұрғылары, ондағы мұнай қоймалары, 6 мұнай-газ кешені, жүздеген елді мекендер коммуникациялық желілер, өнеркәсіп орындары су астында қалды. Барлық ластағыш заттар мен мұнай теңіз суына араласып, оның аймағы 300 мың гектарға жетті. Кейінгі жылдары теңіз суының көтерілуінің табиғи процесс екендігі дәлелденді.

Каспий теңізінің көтерілуі оның маңындағы мемлекеттерге көптеген проблемалар туғызып отыр. Оның бастысы - экологиялық жағдайлар.

Біріншіден, су деңгейінің көтерілуі теңіз жағалауындағы табиғи жайылымдардың көлемін тарылтып, құстар мен жануарлардың мекенін басып қалды. Суға тосқауыл үшін соғылған бөгеттер жағалаудың фаунасы мен флорасына зор шығын келтірді. Балықтардың уылдырық шашу аясы мен құстардың ұя салу тығыздығы кеміп, биокөптүрліліктің азайып кету проблемасын туғызып отыр.

Екіншіден, теңіз деңгейінің көтерілуі судың, ауа мен топырақтың ластануына, одан әрі экологиялық апатқа апарады. Судың мұнай өнімдерімен ластануы 1980 жылдан бастап күшейе түсті. Су құрамында пестицид және ауыр металдардың көбеюі бекіре сияқты бағалы балықтар, теңіз мысығы, құстардың жаппай ауруларға ұшырап, қырылып қалу фактілерін жиілетті. Соңғы мәліметтер бойынша бекіре балықтарын аулау 40 %-ға азайды.

Үшіншіден, су деңгейінің көтерілуі теңіз жағалауларындағы мұнай ұңғаларын, мұнай қоймаларын, мұнай өңдейтін өнеркәсіп орындарын, балық комбинаттарын, елді мекендерді су басып, орасан зор шығын келтіре бастады.

Төртіншіден, мұнай игеруге шетелдік инвесторларды тарту Каспий теңізінің экологиясын одан әрі шиеленістіре түсуде. Мұнай өндірумен бірге ауаға шығатын ілеспе газдардың көтерілуі аймақтың ауа ағынында зиянды газдар үлесін көбейтіп отыр. Теңіз жағалауларының тозуы техногендік процестерді жылдамдатып, аумақтың шөлге айналуына себепші болып отыр.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Т.Баркелиев Главные экологические проблемы Каспийского моря / Т.Баркелиев // Экспертиза - 2002г.
2. Ә. Бейсенова, А. Самақова, Т.Есполов, Ж. Шілдебаев, «Экология және табиғатты тиімді пайдалану», Алматы.-2004
3. А. Г. Қасымов Каспий теңізі.- Ленинград, 1987 ж.
4. Каспий экологиялық программасы, Информациялық бюллетень, 2001, №2.
5. Шалқаров К. Ғасыр қасіреті // Семей таңы. - 1989. - 12 ақпан.
6. Г.Мамедзаде Каспий на грани катастрофы / Г.Мамедзаде // Зеркало - 2003г.
7. С.Леонов Природа Каспия взывает о помощи/ Сергей Леонов // Независимая газета», 28 октября 1998 г., №201 (1772)
8. <https://kitaphana.kz/refkaz/244-ekologia/3021-kaspi-tenizi-ekologiasi.html>
9. <https://kk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%B8%D0%B9%D1%8D%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%8F%D1%81%D1%8B>

ШАҒЫН ЖИНАҚТЫ МЕКТЕП: ҚАЗІРГІ ЖАҒДАҒЫ ЖӘНЕ ДАМУ БОЛАШАҒЫ

Тыныштыбаева Мейрамгул Сериковна
Сарапшы, бастауыш сынып мұғалімі
Абай атындағы жалпы орта білім беретін мектебі
Батыс Қазақстан облысы Теректі ауданы Абай ауылы
Телефон : 87757356491 эл. почта miramgul.75@mail.ru

Қазақстан Республикасы білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасында шағын жинақты мектептерді дамыту проблемасы басым бағыттардың бірі болып белгіленген.

Шағын жинақты мектептің оқу- тәрбие қызметіндегі қиындықтар осы мектептерге, біріктірілген сыныптарға арналған арнайы оқулықтар мен оқу- әдістемелік құралдардың болмауынан туындап отыр. Пән мұғалімдерінің жетіспеуі немесе жүктеменің аздығы салдарынан шағын мектептерде бір мұғалімнің бірнеше пән бойынша сабақ беруіне тура келеді. Біріктірілген сыныптарда мұғалім бір мезгілде екі сыныпқа қатар сабақ өткізеді. Осыған байланысты әр сыныпқа жаңа сабақты түсіндіру кезінде мұғалім сабақ уақытының белгілі бір бөлігін ғана жұмсай алады. Мұндай біріктірілген сыныптардағы сабақтарды ұйымдастыру кез келген мұғалімнен, әсіресе жас мамандардан шығармашылық ізденісті, кәсіби жоғары шеберлікті талап етеді. Осындай шағын жинақты мектептің біріктірілген сыныптарында сабақ өткізуде мұғалімдерге әдістемелік көмекші болатын құралдардың қажетті екені анық.

Шағын жинақталған мектептердің проблемасы өте көп. Әсіресе , бастауыш және негізгі мектептің жағдайы төмен. Материалдық- техникалық базасы нашар. Арнайы жабдықталған пәндік кабинеттер, зертханалар жоқ. Көрнекі –құралдар ескірген. Интернет желісі қосылмаған. Кітапханадағы кітап қоры аз. Кадр тапшы. Бір пәннің мұғалімі бірнеше пәннен сабақ береді. Мұның үстіне , бала саны аз болғандықтан сыныптар топтастырылып сабақ өтетіндігін ескерсек, оқушының бағдарламаны толық игеріп, жан-жақты білім алуы қиындық туғызып отыр. Елімізде әрбір төртінші мұғалім шағын жинақталған мектептерде жұмыс істесе, әрбір алтыншы оқушы осы мектептерде білім алады.

Біріктірілген сыныптардағы оқушылардың бағдарламалық материалды сапалы меңгеруі, негізінен олардың өзіндік жұмыстарды орындауымен тығыз байланысты. Оқушылардың өзіндік жұмыстарын ұйымдастыру шағын жинақты мектептегі сабақтың негізгі бөлігін құрайды. Мұндай мектептерде оқушылардың өзіндік жұмысына сабақтың екіден үш бөлігі, мұғалімнің басшылығымен жүргізілетін жұмысқа сабақтың бірден үш бөлігі кіреді. Үш сыныппен қатар оқытылған кезде екіден үш бөлігі, екі сынып қатар оқығанда бірден екі бөлігі кетеді. Осы себепті оқу үрдісінде өзіндік жұмыстың оңтайлы түрлері мен тәсілдерін таңдап, оқушылардың өзіндік белсенді қызметін ұйымдастыру сабақ мақсатына қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Шағын жинақты мектептер ішінде ерекше көңіл бөлетін мәселе: аудан орталығынан шалғай , алыс жерлерде орналасқан шағын жинақты бастауыш мектеп проблемалары. Көптеген аз қонысты ауылдар болашағы осы ауылдағы бала саны 6-8 немесе 11-14 – тен аспайтын шағын жинақты бастауыш мектептерді сақтап қалумен тікелей байланысты. Шағын жинақты бастауыш мектептерде төмендегідей мәселелер бар екендігі анықталған:

- материалдық- техникалық және оқу- әдістемелік құралмен қамтылудың төмендігі;
- ақпараттық технологияларды қолдану мүмкіндіктерінің болмауы;
- бастауыш мектеп ғимараттары кішкентай, ескі үйлерде орналасқандықтан, оқушылардың ыстық тамақпен толық қамтамасыз етілмеуі;
- тірек мектептерінен алыс орналасқандықтан, әдістемелік көмек ұйымдастыруда қиындықтардың туындауы;
- шағын жинақты бастауыш мектептерде асхананың, спорт залының, акт залының жоқтығы;

Шағын жинақты мектептерде оқушылардың білім деңгейін мемлекеттік стандарт дәрежесіне көтеру, оқу-тәрбие жұмысының мазмұнын жақсарту- қазіргі уақытта өзекті мәселелерінің бірі.

Шағын жинақталған мектептерде мұғалімнің негізгі мақсаты: бағдарлама мен мектеп белгілеген жоспарды орындап шығу екені белгілі. Бұл үшін шағын жинақты мектепте

оқу- тәрбие үрдісін кіріктіре оқытудың әдістерін тиімді пайдалана отырып өткізу керек. 2-4 сынып қатар оқытылатындықтан, сабақ кестесін, сабақ жоспарын дұрыс әзірлеу, оқушылардың өздері орындайтын жұмыстарын шебер ұйымдастыру, сабақ уақытын дұрыс пайдалану мәселесі туындайды.

Кіріктірілген сабақтарда оқушыға өзі өмір сүретін орта туралы, құбылыстар мен заттардың байланысы жайында, материалдық және көркем мәдениеттің әрқилылығы жайында ауқымды және айқын түсінік беріледі. Мұнда негізгі басымдылық қандай да бір білім көлемін игеруге емес, бейнелі ойлауды дамытуға беріледі.

Шағын жинақталған мектепте кіріктіріп оқытудың бұл ерекшеліктері алдыңғы алған білімін қайта жаңғыртуға көмектеседі. Ал бұл байланыс оқыту барысында нақты жаттығулар мен тапсырмалар және т.б. арқылы нығая түседі.

Табиғаттағы өзара байланысты заттар мен құбылыстар адам санасында да осындай байланыста болуы тиіс. Жаңаны еске сақтау ескінің негізінде жүзеге асады. Бірақ, бұл тек пәндердің ішкі байланысымен ғана шектелмеуі керек. Пәнішілік байланыс кезінде ассоциациялау арқылы есте сақтау жеңіл. Мұндай жағдайда практикада оқу материалын мағыналық жағынан топтастырып оқыту өте тиімді. Бұл әдіс арқылы оқушы тек жаңаны оқып қана қоймайды, онымен байланыс жасау аналитикалық қызметінде нақты міндеттерді шешуге бағыттайды. Осының нәтижесінде оқушының өз бетінше жұмыс істеу белсенділігі артады, жалпы және жеке міндеттерді шешуге дағдыланады.

Кіріктірілген сабақтардың пайда болу қажеттілігін мынандай себептермен түсіндіруге болады. Мәселен, оқушы өздері қоршаған ортаны әртүрлі сипатта қабылдағанымен, мектепте олар оқитын пәндерде жекелеген бөліп-бөліп оқытады да әлемнің тұтастығы туралы түсінік берілмейді. Яғни кіріктірілген сабақтар оқушылардың мүмкіндік әлеуетін арттырады, қоршаған ортаны тануға, ондағы құбылыстардың бір-бірімен байланыстарын білуге құштарлығын оятады, ойлау қабілетін, логикасын, коммуникативтік қабілетін арттыруға ықпал етеді.

Сабақтың барысында әртүрлі әдіс- тәсілдерді пайдалану мен қолдану оқушылардың ынта- ықыласын арттырып, сабақтар мейлінше тиімді болып келеді. Сабақтың тиімді ұйымдастырылуы оқушылардың шаршап – шалдығуына жол бермейді, қайта олардың танымдық құштарлығын арттырып, логикалық ойлауы мен қиялын, сөздік қоры мен есте сақтау қабілетін дамытады.

Кіріктірілген сабақтарда жекелеген тапсырмалардың көптігін емес, олардың тұтастығын қарастырады. Сабақтың формалары әртүрлі бола береді, бірақ баланың табиғат берген дарындылығына сәйкес жаттығып, шынығуына материал жеткілікті болуы тиіс. (И.И.Песталоцци) Осы тұрғыдан алғанда, кіріктірілген сабақ мұғалімнен үлкен жауапкершілікті, кәсіби шеберлікті балалармен сөйлесу кезінде жігерлі болуды талап етеді.

Біріктірілген сыныптарда пәнішілік мазмұны ұқсас тақырыптарды кіріктіре оқытуды ұйымдастырудың тиімділігі мынада:

- кіріктірілген сабақтар оқушыға қоршаған әлем туралы түсінік біртұтас және бір-бірімен байланысты оқытылады;
- оқушылар әртүрлі сыныпта оқығанымен, олар бір тақырыптың мазмұнын талдауға, оқу материалын біріге отырып тиянақты меңгеруге мүмкіндік жасалады.
- Жоғары сынып оқушыларының өткен сыныптағы білімдерін жаңғыртуға және жетілдіруге, ал төменгі сынып оқушыларын осы тақырып төңірегінде оза оқытуға мүмкіндік туады;
- Оқушылардың бірін –бірі тексеруі және бағалауы жүзеге асады, үлкен сынып оқушысы төменгі сыныптың жұмысын тексеріп бағалау арқылы өз білімінің сапасын анықтай алады.

Кіріктірілген сабақтарда балалар жеңіл оқиды және көлемді материалдарды жылдам игеріп алады. Оған қоса, мұнда бастауыш сынып оқушыларының игерген білімі мен дағдылары дәстүрлі оқу жағдайларында ғана емес, олардың күнделікті тіршілігінде қолданылады, сондай-ақ, шығармашылық және интеллектуалдік қабілеттерін көрсетуге жол ашады. Мұның бәрі баланың жеке тұлғалық сезімталдығының дамуына және шығармашылық ойлау қабілетінің қалыптасуына ықпал етеді. Қысқасы, кіріктіре оқыту оқушының өзіндік әлеуетін дамытып, әлемдегі өзгерістер мен құбылыстардың себеп –салдарын түсіну арқылы шығармашылық белсенділігін арттыруды міндеттейді.

Шағын жинақты мектеп мәселелері еліміздің барлық өңіріне тән жағдай. Мемлекет тарапынан шағын жинақты мектептерді дамыту мен оның жұмыс жүйесінің назарға

алынуы, қолдау көрсетілуі – еліміздің рухани- мәдени ошағына айналған ауыл мектебін сақтап қалуға қосқан үлес деуге болады. Жалпы ауыл мұғалімдеріне бүгінде барлық мүмкіндіктер жасалуы тиіс, олардың алаңсыз елімізге қызмет етулері үшін олардың әлеуеттік тұрмыс жағдайларын да жақсартуы керек. Олар біздің еліміздің және ұлтымыздың болашағы. Ауыл мектептерінде сапалы да тұрақтылық жүйесі қалыптасқанда ғана еліміздің келбеті өзгереді, басқа кадрлар даярланады, басқа ұрпақ өседі, экономика жаңарады.

Жалпы шағын жинақты мектептердің алдында тұрған басты міндет- білімді сапалы түрде жоғары деңгейге көтере отырып, білімді оқушы даярлау мақсатында заманауи талапқа сай ұстаздарды көбейту.

1. «Қазақстан мектебі» журналы, № 10, 2020 ж
2. «Қазақстан мектебі» журналы, № 11, 2019 ж
3. «Қазақстан мектебі» журналы, № 11, 2021 ж
4. Суворова Г. Организация занятий в малокомплектной школе // Сельская школа.- 2020.- №6

ОСОБЕННОСТИ, МЕТОДЫ И ПРИЁМЫ РАБОТЫ С УЧАЩИМИСЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ НА ЗАНЯТИЯХ ЯЗЫКОВЫХ ДИСЦИПЛИН ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ И ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ.

Бородулина Анна Михайловна
учитель начальных классов Фёдоровской ОШ №1,
с. Теректы, Теректинского района,
Западно-Казахстанской области.
Электронная почта: rosseikina_anna@mail.ru
Сот. телефон: 87051632740

Одним из важнейших показателей уровня культуры человека, его мышления, интеллекта является речь. Возникнув впервые в раннем детстве в виде отдельных слов, не имеющие еще четкого грамматического оформления, речь постепенно обогащается и усложняется. Ребенок овладевает грамматическим строем и лексикой, практически усваивает закономерности изменения слов (склонения, спряжения) и часто их сочетания, логику и композицию высказываний, овладевает диалогом и монологом, различными жанрами, стилями, оттачивает меткость и выразительность своей речи. Всем этим богатством овладевает не пассивно, а активно- в процессе своей речевой практики. Речь- это вид деятельности человека, реализация мышления на основе использования средств языка (слов, их сочетаний, предложений и пр.) Речь выполняет функции общения и обобщения, эмоционального самовыражения и воздействия на других людей.

Речь - способ познания действительности.

С одной стороны, богатство речи в большой степени зависит от обогащения ребенка новыми представлениями и понятиями, с другой стороны- хорошее владение языком, речью способствует успешному познанию сложных связей в природе и в жизни, обществе. Дети с хорошо развитой речью всегда успешнее учатся по разным предметам. В зависимости от задач высказываний и от ситуаций, человек использует разные виды речи: от крика о помощи до выступления на митинге, от лаконичной телеграммы до многопланового романа, от ответа ученика на уроке до научного сообщения.

Речь учащихся коррекционных школ очень примитивна, шаблонна, недостаточно точна. Особенно беден, ограничен их словарь. В речи у умственно отсталых детей не свойственны слова различных грамматических категорий, обозначающих абстрактные понятия. Очень редко они употребляют наречия, глаголы с приставками, союзы, особенно подчинительные предлоги, «избегают» употреблять имена прилагательные, но зато часто повторяют слова он, она, тут, там, вот и т.п. Подобное несовершенством речи вызывается недостаточным развитием различных анализаторов у учащихся начальной школы. Поэтому, развивая речь, мы тем самым способствуем развитию и корректированию их познавательной деятельности. Для того, чтобы учащиеся более успешно овладевали языком, необходимо обучение грамматике и правописанию тесно связать с развитием речи учащихся, с развитием их логического мышления.

Бедный запас слов, неправильное понимание и неточное употребление слов детьми препятствует и изучению ими грамматики, ибо «изучение грамматического строя языка без учета лексической стороны, без учета взаимодействия лексической стороны, без учета взаимодействия лексических и грамматических значений - невозможно».

Словарная работа на уроке представляет собой совокупность целенаправленных систематически проводимых упражнений, способствующих усвоению учащимися лексических, грамматических и орфографических норм литературного языка. В зависимости от того, какие трудности возникают у учащихся при работе над словом, словарная работа должна быть разной по своему содержанию и преследовать различные цели. Словарная работа может быть:

1. направлена на изучение лексического и тем самым на расширение и углубление словаря.

2. преследовать грамматические цели.

3. проводится с целью обучения детей правильному произношению отдельных слов.

Все указанные направления словарной работы нужно применять на уроках чтения и на специальных уроках по развитию речи.

Вот, например, как можно провести словарную работу со словом общение (работа над правописанием, звуко - буквенный анализ, записать лесенкой составление слов из букв этого слова).

Выделить корень. Назвать другие слова с этим корнем (общий, общаться, общительный).

Объяснить смысл предложения: Лес- наше общее богатство.

Грамматика в силу своей абстрактности не способствует возбуждению у учащихся интереса к ее изучению. Школьники часто формально запоминают грамматические правила, но не умеют применять полученные знания на практике. Грамматические же упражнения, связанные с развитием речи, создают значительное разнообразие, активизируют внимание учащихся. Эти упражнения повышают интерес к слову, развивают самостоятельность и инициативу учащихся.

На каждом уроке стараюсь использовать фонетические зарядки, которые могут быть использованы на речевых занятиях с детьми, имеющими речевые недостатки.

1. Едет мотоцикл... (дрр).

Ставни скрипят... (скррр).

Кони храпят... (хррр).

Вороны кричат... (каррр).

Собаки рычат...(рррр).

2. Воздух в носик набирайся,
«А» теплее выдувайся.

3. Мишеньку качай,
«А» ему напевай!А – А – А – А.

4. А – красивый звук какой

Ну- ка шире рот открой.

(В игре используется игрушка «мишка». Звук «А» произносим мягко, спокойно, на длительном фонационном выдохе).

5. Мишка песню напевает,

Мишка ротик открывает.

Шире ротик открывай

И Мишутке подпевай: Э – Э – Э – Э.

6. Мишка улыбается

- И не напрягается
Улыбнись, «Э» протяни,
Подбородок опусти. (В игре используется игрушка из кукольного театра - «Мишка»,
с опускающейся нижней челюстью).
7. - Как поет козленок: МЭ – МЭ,
А барашек как поёт – БЭ – БЭ.
8. Посмотрите, как Петрушка
Тянет ротик прямо к ушкам
И скажите: И – И – И – И,
Ротик к ушкам растяни. (В игре используется игрушка «Петрушка”).
9. «Песенка Ослика»
И – А, И – А!
Ослик так поет всегда.
10. И – И – И – И!
Эй, лошадка,
Нас вези.
И быстрее ты скачи.
(В игре используется игрушка «Лошадка”).
11. Шарик губками возьми,
«О» тихонько протяни!
(В зависимости от возраста детей берут шарики разных размеров (например
теннисные). Использование шарика помогает округлению губ и выдвижению губ вперёд).
12. Курочка поёт
КО – КО – КО,
Не ходите далеко.
(В игре используется игрушка «Курочка”).
13. «Котик испугался»
Котик маленький гулял
И собачку увидал.
Ой! Ой! Ой! Ой!
Испугался котик мой.
(В игре используются игрушки «Собачка” и «Котик”).
14. Заболела куколка,
Надо ей поспать.
Заболела куколка,
Начала стонать.
О – О – О – О.
(В игре используется игрушка «Кукла”).
15. Покачайте головой: Ой – Ой – Ой!
Покрутите головой – влево, вправо, вниз: Ой, Ой!
16. «Куколка заболела”.
Плачет Уленька «Уа”!
Моя куколка больна.
(В игре используется игрушка «Кукла”).
17. «Паровоз мчится”.
Загудел паровоз - У! У! У!
И ребяток повёз: У! У! У!
18. «В лесу”.
Заблудились мы в лесу
И кричим: АУ! АУ!
19. «Позовём утят” Ути – Ути – Ути!
20. «Позовём голубей”: гули – гули – гули.
21. «Гудок парохода”: Ы – Ы – Ы.
22. «Капризничаем”: ГЫ – ГЫ – ГЫ.
23. «Позовём цыплят”: ЦЫП – ЦЫП – ЦЫП.
24. Ротик к ушкам растяни,
Губку мягко прикуси,
Длинный ветерок пусти!
Ф-ф-ф на выдох говори.

25. Ручки вверх поднимай,
Тихо носиком вдыхай,
Ручки вниз опускай,
Ф – Ф – как ветер напевай.

26. «Ёжик фыркает»:
Ёжик по лесу бежал,
И грибочек увидал.
И от радости фырчал: Ф – Ф – Ф – Ф.

Так же копилаку артикуляционных гимнастик и звуковых разминок можно использовать как часть логопедического занятия, а также воспитателями, учителями на занятиях по звуковой культуре речи, родителями дома во время работы над развитием речи с детьми.

Ча-че-чом – шел я с сумкой за плечом!

Ач-оч-уч – вижу, бьёт в овраге ключ.

Чу-чи-чом – наклонился над ключом,

Ич-оч-уч – уронил я в воду ключ.

Песенки – «чудесенки»

Свисток раздался строгий – «ССС...»

Шипит сердито шина – «ШШШ...».

Комар над ухом всё звенит – «ЗЗЗ...»,

Пчела над лугом всё жужжит – «ЖЖЖ...».

Воркуют голуби – «ГРУ – ГРУ»,

Трубит слонёнок – «ТУ – РУ – РУ».

Синичка тенькает – «ТЕНЬ – ТЕНЬ»,

А балалайка – «ТРЕНДИ – БРЕНЬ».

Ручей журчит – «ДИНЬ – ДИНЬ, ДИНЬ – ДИНЬ»,

Звенит будильник – «ДЗЫНЬ – ДЗЫНЬ – ДЗЫНЬ».

Труба трубит – «ТУ – РУ – РУ – РУ»,

А дрель жужжит – «ЖУ – ЖУ, ЖУ – ЖУ».

Лягушка квакает – «КВА – КВА»,

Ревёт осёл – «ИА – ИА».

Овечка блеет – «БЕ – БЕ – БЕ»,

Мекает коза – «МЕ – МЕ».

Пароход гудит – «ЛУ – ЛУ»,

Воет волк в лесу – «У-У-УУУ».

Паровоз пыхтит – «ЧУХ – ЧУХ»,

Молоток стучит – «ТУК – ТУК».

Ёжик фыркает – «ФЫР – ФЫР»,

Мотор заводится – «ДЫР – ДЫР».

Малыш лопочет – «УА – УА»,

Гусь во дворе гогочет – «ГА – ГА, ГА – ГА».

Кукует на суку кукушка – «КУ – КУ, КУ – КУ»,

Коровушка мычит – «МУ – МУ, МУ – МУ».

Дождик капает – «КАП – КАП»,

Ворона каркает – «КАР – КАР».

Дверь в сарае – «СКРИП – СКРИП»,

А снежок – «ХРЫП – ХРЫП».

Зовёт Петрушка всех друзей – «ЭЙ-ЭЙ»,

Кричат болельщики – «БЕЙ – БЕИ!».

У бабушки болит спина – «АЙ – АЙ»,

Света просит маму – «ДАЙ – ДАЙ».

Булькает вода – «БУЛЬ – БУЛЬ»,

Мама кур зовёт – «ГУЛЬ – ГУЛЬ».

Тикают часы – «ТИК – ТАК»,

Эхо повторяет – «ТАК – ТАК».

Доброе утро!

Просыпайся, утёнок, – КРЯ-КРЯ-КРЯ

Просыпайся, гусёнок, – ГА – ГА – ГА

Просыпайся, цыплёнок,

– ПИ – ПИ – ПИ
Логопед: и индюшонок
– БЛ – БЛ – БЛ
Просыпайся, телёнок,
– МУ – МУ – МУ,
Просыпайся, козлёнок,
– МЕ – МЕ – МЕ,
Логопед: Просыпайся, котёнок,
– МЯУ – МЯУ
И жеребёнок,
– ИГО – ГО.
Просыпайся, Каркуша,
– КАР – КАР – КАР,
Просыпайся, Тигруша,
– Р – Р – Р,
Логопед: Просыпайтесь, зверята и мои ребята!
– ДОБРОЕ УТРО!
Солнышко встало.
Из-за леса солнышко встало
– Всем доброе утро! – сказало.
Доброе утро, славный цыплёнок!
– ПИ – ПИ – ПИ.
И тебе, малышка-утёнок!
– КРЯ – КРЯ – КРЯ.
Здравствуй, и ты, важный гусёнок!
– ГА – ГА – ГА.
И чумазый поросёнок!
– ХРЮ – ХРЮ – ХРЮ.
Шлю я привет, тебе, милый телёнок!
– МУ – МУ – МУ.
И тебе, колючий, ежонок!
– ПЫХ – ПЫХ.
Приветствую вас, жеребята!
– ИГО – ГО.
И вас, непоседы, наши ребята!
– Привет.
Песню пропой нам скорей, петушок!
– КУ – КА – РЕ – КУ.
Стадо зови на дуг, пастушок!
– ДУ – ДУ – ДУ.
Дятел, берись скорей за работу!
– ТУК – ТУК – ТУК.
У курочки много сегодня работы –
– КО – КО – КО.
Деревни проснитесь и города!
Доброе утро, детвора!
– Доброе утро!
Песенки-подружки.
В некотором царстве,
Звуко – государстве
Жили – не тужили,
С Язычком дружили:
Свистелочка – СССССС(Дети повторяют),
Звенелочка – ЗЗЗЗЗЗ,
Шипелочка – ШШШШШШ,
Жужжалочка – ЖЖЖЖЖЖ.
Вопелочка – ААААА,
Ревелочка – УУУУУ,
Пищалочка – ИИИИИ,

Гуделочка – ГУУУУУ.
Пыхтелочка – ПЫХ – ПЫХ,
Мычалочка – МУ – МУ,
Щипалочка – ЩИП – ЩИП,
Дуделочка – ДУ – ДУ.
Боялочка – ОИ – ОИ,
Хотелочка – ДАЙ – ДАЙ,
Подзывалочка – ЭИ – ЭИ,
Серчалочка – АИ – АИ.
Дружили с ними тоже
Друг с другом схожи:
Храпелочка – ХРРРРР,
Бурчалочка – БРРРРР,
Рычалочка – РРРРР,
Тарахтелочка – ТРРРРР.
Мурчалочка – МРРРРР,
Гремелочка – ГРРРР,
Дрожалочка – ДРР РР,
Хрустелочка – ХРРРР.

Экскурсия в лес.

Отправляться всем в дорогу

Нам давно уже пора.

Чтоб в пути нам было легче –

Крикнем громко мы: « Ура»!

Вместе с поездом споём мы:

– ЧУХ – ЧУХ, ЧУХ – ЧУХ – ЧУХ!

С самолётом пропоём мы:

– УХ – УХ, УХ – УХ – УХ!

С машинами вместе давай погудим:

– БИ – БИ, БИ – БИ – БИ!

С мышатами вместе давай пропищим:

– ПИ – ПИ, ПИ – ПИ – ПИ!

С лошадкой игривой поцокаем вместе:

– ЦОК – ЦОК, ЦОК – ЦОК – ЦОК!

И по дорожке потопаем все мы:

– ТОП – ТОП, ТОП – ТОП – ТОП!

С рысятами грозными мы порычим:

РЫ – РЫ, РЫ – РЫ – РЫ!

С ребятами шустрými мы покричим:

– А – А, А – А – А!

С кукушкой в лесу покукуем с тобой:

КУ – КУ, КУ – КУ – КУ!

С лягушкой проквакаем рядом с рекой:

КВА – КВА, КВА – КВА – КВА!

Вот катится ёж по тропинке лесной:

ПЫХ – ПЫХ, ПЫХ – ПЫХ – ПЫХ!

Нам пора возвращаться домой:

– ПОКА!

Солнечный зайчик.

Солнечные зайки

– ЛЯ – ЛЯ – ЛЯ!

Скачут по полянке,

– ЛЯ – ЛЯ – ЛЯ!

Прыгают, щекочутся

– ЛЯ – ЛЯ – ЛЯ!

Всех разбудить торопятся

– ЛЯ – ЛЯ – ЛЯ!

(Вместо ЛЯ – ЛЯ – ЛЯ можно петь любую песенку, исходя из темы занятия и произносительных возможностей ребёнка).

Эхо.

Здравствуй, шумный ветерок!

– ОК – ОК – ОК! ОК – ОК – ОК! (Дети повторяют конец слова)

Здравствуй, быстрый катерок!

– ОК – ОК – ОК! ОК – ОК – ОК!

Здравствуй, тёплая водичка!

– ИЧКА – ИЧКА – ИЧКА! ИЧКА – ИЧКА – ИЧКА!

Здравствуй, рыжая лисичка!

– ИЧКА-ИЧКА-ИЧКА! –ИЧКА-ИЧКА-ИЧКА!

Здравствуй, серенький волчок!

– ЧОК – ЧОК – ЧОК! ЧОК – ЧОК – ЧОК!

Здравствуй, маленький сверчок!

– ЧОК – ЧОК – ЧОК! ЧОК – ЧОК – ЧОК!

Здравствуй, чёрненький грачонок!

– ОНОК – ОНОК – ОНОК! ОНОК – ОНОК – ОНОК!

Логопед: Здравствуй, шустренький зайчонок!

– ОНОК – ОНОК – ОНОК! ОНОК – ОНОК – ОНОК!

Здравствуй, гордый жеребёнок!

– ЁНОК – ЁНОК – ЁНОК! ЁНОК – ЁНОК – ЁНОК!

Здравствуй, ласковый котёнок!

– ЁНОК – ЁНОК – ЁНОК! ЁНОК – ЁНОК – ЁНОК!

Здравствуй, шумная детвора!

– УРА! УРА! УРА!

Бурчалочка.

Учитель:

Сидел медведь под деревом,

И в небо всё глядел.

И песенку – «бурчалочку»

Тихонечко он пел:

БУ – БУ – БУ – БУ – БУ – БУМ,

БЫ – БЫ – БЫ – БЫ – БЫ – БЫМ,

БО – БО – БО – БО – БО – БОМ,

БА – БА – БА – БА – БА – БАМ.

(Дети повторяют за учителем по строчке)

Учитель:

Змея сползла с дорожки,

Свернулась на пеньке,

И песенку – «шипелочку»

Пела налегке:

ШИ – ШИ – ШИ – ШИ – ШИ – ШИМ,

ШУ – ШУ – ШУ – ШУ – ШУ – ШУМ,

ША – ША – ША – ША – ША – ШАМ,

ШО – ШО – ШО – ШО – ШО – ШОМ.

Учитель:

Нектар собирала пчёлка

жарким летним днём.

И песенку – «жужжалочку»

Жужжала со шмелём:

ЖИ – ЖИ – ЖИ – ЖИ – ЖИ – ЖИМ,

ЖУ – ЖУ – ЖУ – ЖУ – ЖУ – ЖУМ,

ЖА – ЖА – ЖА – ЖА – ЖА – ЖАМ,

ЖО – ЖО – ЖО – ЖО – ЖО – ЖОМ.

Учитель:

На День Рождения к мошке

Слетались комары.

И песенку – «звенелочку»

Пели от души:

ЗЫ – ЗЫ – ЗЫ – ЗЫ – ЗЫ – ЗЫМ,

ЗУ – ЗУ – ЗУ – ЗУ – ЗУ – ЗУМ,

ЗА – ЗА – ЗА – ЗА – ЗА – ЗАМ,
ЗО – ЗО – ЗО – ЗО – ЗО – ЗОМ.

Купила Цокотуха на рынке самовар.

Все восхищались: «Это, да! Замечательный товар!».

Муха позвала друзей – была она мудра.

Песенку – «пыхтелочку» пели до утра:

ПЫХ – ПЫХ – ПЫХ – ПЫХ – ПЫХ – ПЫХ,

ПУХ – ПУХ – ПУХ – ПУХ – ПУХ – ПУХ,

ПАХ – ПАХ – ПАХ – ПАХ – ПАХ – ПАХ,

ПОХ – ПОХ – ПОХ – ПОХ – ПОХ – ПОХ.

Логопедические разминки.

При изучении темы «Состав слова» используются такие упражнения:

«Подскажи словечко»

Жгуч мороз трескучий,

На дворе темно.

Серебристый иней

Запустил (окно).

Водитель трактора- тракторист

Человек, ухаживающий за садом- садовник и т.д. (разбор слов по составу).

Тема «Приставка»- К нам в окно (улетела, пролетела, залетела) птичка.

Осень в лесу каждый год

Платит золотом за (вход).

Написать слово, в котором приставка та же, что в слове полет. Корень тот же, что в слове находка. Суффикс тот же, что в слове стрелка. Окончание то же, что в слове улица.

Изучение темы «Имя существительное» имеет большое значение для повышения грамотности учащихся коррекционной школы, для расширения и активизации их словаря, для коррекции их устной и письменной речи. В словарном запасе учащихся больше всего имен существительных. Однако в основном это сугубо бытовые слова с конкретным предметным значением. Слова же обобщенного характера в их речи практически не встречаются. Дети с ООП редко употребляют как специальные, так и общие термины. Так, например, ученики по собственной инициативе почти не пользуются такими терминами, как посуда, одежда и т.д. вместо них они предпочитают говорить чешка, тарелка, шапка, пальто. Поэтому при изучении имен существительных можно применять такие упражнения:

1. Даны слова. Выписать такие слова, которые обозначают предметы и явления, связанные с космосом. Затем составить с этими словами предложения (карточки)

2. составить элементарные логические определения

Трактор- это что? Машина и т.д.

3. Выписать сначала существительные одушевленные, а затем- неодушевленные: Соловей, дно, карась, крыло, нос, лягушка.

Одной из задач по развитию речи является обогащение словаря именами прилагательными, делающими речь более точной и образной, а предложения более полными. Например:

Кофе, пятно (черный, черное)

Ветерок спросил пролетая:

От чего ты, рожь, золотая?

А в ответ колоски шелестят:

- Золотые руки растят...

Задание: Составить предложения со словосочетаниями: золотая брошь, золотая осень, золотые руки.

В развитии речи огромную роль играют сочинения и изложения.

Сочинение- это творческая работа. Она требует самостоятельности школьника, активности, увлеченности, внесения чего- то своего личного в текст. Например: Сочинение по картине Левитана «Золотая осень». Дети внимательно рассматривают картину, обдумывают все, о чем будут писать. И совместно начинают создавать рассказ. Учащиеся произносят предложения, выбирают самое образное. В конце урока зачитывают сочинение. Все радуются сочинению: ведь каждый думал, сочинял, вносил что- то свое в общее дело.

Коррекционная работа решает большую и ответственную задачу- подготовить детей к практической жизни. Очень часто в жизни учащиеся сталкиваются с различными

бытовыми ситуациями, которые вызывают у них затруднения. Задача- подготовить своих воспитанников к общению с незнакомыми людьми, развить у них умение ориентироваться в практической обстановке, устанавливать контакты с окружающими.

Огромная роль в развитии речи принадлежит чтению. Это и коррекционная работа и развитие абстрактного мышления, и формирование нравственных устоев.

Кем бы ни был современный человек, какой бы вид деятельности он ни избрал, он всегда должен быть читателем, не только усваивать содержание, но и находить нужную информацию, осмысливать ее и интерпретировать. Сегодня научить ребенка читать недостаточно. Научить его читать «правильно», «эффективно», продуктивно-важная задача. В соответствии с требованиями к содержанию и планируемыми результатами освоения учащимися основной образовательной программы начального общего образования в качестве результата рассматривается формирование у обучающихся универсальных учебных действий. Особое место среди метапредметных универсальных учебных действий занимает чтение и работа с информацией

В наш век, где господствует телевидение, компьютеры, видеоигры, дети теряют интерес к чтению. Научить детей правильному, беглому, осознанному, выразительному чтению, а главное любви к книге – одна из главных задач начального обучения.

В своей практике я столкнулась со следующими проблемами:

- дети имеют низкую скорость чтения;
- зачастую они не понимают смысла прочитанного из-за ошибок при чтении;
- не могут извлечь необходимую информацию из предложенного текста;
- затрудняются кратко пересказать содержание.

И так возникает серьезное противоречие: с одной стороны, современный мир обрушивает на нас огромный объем информации, с другой стороны, наши дети мало читают, не обладают читательской грамотностью.

Что же такое грамотность? Грамотность – степень владения человеком навыками письма и чтения на родном языке. Фундамент, на котором можно построить дальнейшее развитие человека.

А что же такое читательская грамотность?

Словосочетание «читательская грамотность» появилось в контексте международного тестирования в 1991 г. В исследовании PISA «читательская грамотность – способность человека понимать и использовать письменные тексты, размышлять о них и заниматься чтением для того, чтобы достигать своих целей, расширять свои знания и возможности, участвовать в социальной жизни».

Назову особенности формирования читательской грамотности:

1. Формирование навыка чтения. Оно строится на

- умение правильно прочитывать слова;
- понимать смысл текста;
- выразительно читать;

2. Овладение техникой чтения.

3. Формирование читательских интересов.

Цель: создать условия для того чтобы учащиеся начальных классов овладели необходимыми умениями для полноценной

читательской деятельности при работе с любым видом текста :

1. Умением находить и извлекать информацию из текста;
2. Умением интегрировать и интерпретировать информацию;
3. Умением осмыслить и оценить содержание текста;
4. Умением ориентироваться в различных источниках информации.
5. Увеличить темп чтения

Раскрыв понятие «читательская грамотность», можно сделать вывод, что для того, чтобы опереться на чтение как на основной вид учебной деятельности в школе, у выпускников начальной школы должны быть сформированы специальные читательские умения, которые необходимы для полноценной работы с текстами.

У развитого читателя должны быть сформированы обе группы умений:

1. умения, целиком основанные на тексте, извлекать из текста информацию и строить на ее основании простейшие суждения:

– умения находить информацию и формулировать простые непосредственные выводы:

– найти в тексте информацию, представленную в явном виде;

– осноываясь на тексте, сделать простые выводы;
2. умения, основанные на собственных размышления о прочитанном: интегрировать, интерпретировать и оценивать информацию текста в контексте собственных знаний читателя»:

– устанавливать связи, которые не высказаны автором напрямую;
– интерпретировать их, соотнося с общей идеей текста;
– реконструировать авторский замысел, опираясь не только на содержащуюся в тексте информацию, но и на формальные элементы текста (жанр, структуру, язык).

При использовании на уроках языковых дисциплин указанных форм и методов работы у обучающихся формируются навыки мышления и рефлексии, которые являются важными составляющими понятия «читательская грамотность» и развития речи, как устной, так и письменной.

В заключении хочу отметить, что эффективность такой сложной и непрерывной работы прежде всего зависит от педагога, задача которого, выступая организатором учебной деятельности, стать заинтересованным и интересным соучастником этого процесса.

Список использованной литературы:

1. Адамович К. Основные результаты российских учащихся в международном исследовании читательской, математической и естественнонаучной грамотности PISA–2018 и их интерпретация / К. А. Адамович, А.В. Капуза, А. Б. Захаров, И. Д. Фруммин. - М.: НИУ ВШЭ, 2019 – 28 С.

2. Борисова, А. М. Задания на формирование читательской грамотности на уроках математики/ Борисова А. М. - Математика в школе. НГПУ, 2020 - 61–70 С.

3. Гомова, В. И. Формирование читательской грамотности с помощью предметов гуманитарного, естественно-научного и математического цикла / В. И. Гомова//Вестник Саратовского областного института развития образования. – 2017 - №4. – С. 109–115.

4. Гостева, Ю.Н. Теория и практика оценивания читательской грамотности как компонента функциональной грамотности/ Ю. Н. Гостева, М. И. Кузнецова, Л. А. Рябина, Г. А. Сидорова,

Т.Ю. Чабан // Отечественная и зарубежная педагогика. - 2019 - № 4 – С.34–57.

5. Демидова, М.Ю. Естественно-научный цикл: читательские умения/М. Ю. Демидова //Народное образование. - 2012 - № 5.- С. 214–220.

БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНЕ ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҒНГІЗУ

Турсинова Жадыра Берковна
БҚО, Теректі ауданы,
Хамза Есенжанов атындағы ЖОББМ
ДАТЖО және математика-информатика пәні мұғалімі

Білім беру процесіндегі цифрлық технологиялар (EDTECH)-оқуды жеңілдету үшін компьютерлік жабдықты, бағдарламалық жасақтаманы және білім беру теориясы мен практикасын біріктіріп қолдану. Егер сіз әлемнің басқа бөлігінде болсаңыз да, цифрлық технологиялар достарыңызбен, отбасыңызбен сөйлесуге және қашықтан жұмыс істеуге мүмкіндік береді. Білім беруде процесіндегі цифрлық технологияның мақсаты: мұғалімдердің білім берудегі мен оқушылардың білім алудағы мүмкіндіктерін кеңейтеді, қызығушылықтары мен оқу жетістіктерін арттырады. Сонымен қатар сабақтағы, жұмыс барысындағы таймменеджментті дұрыс ұйымдастыруға көмектеседі. Цифрлық технология білім берудегі трендтердің бірі болғандықтан, сандық трансформация мектептен басталуы керек, яғни мектептің жұмысын тиімді ұйымдастыру үшін ақпараттық-коммуникациялық

технологияларды қолдану. Әрбір мұғалім өз сабағында білім берудегі платформаларды, қосымшаларды, сайттарды, бағдарламаларды «педагогикалық дөңгелекке» сәйкес қолданса, оқушылардың білу алуға деген қызығушылығы артып, тиімді ұйымдастырылған сабақ арқылы сапалы білім беріледі.

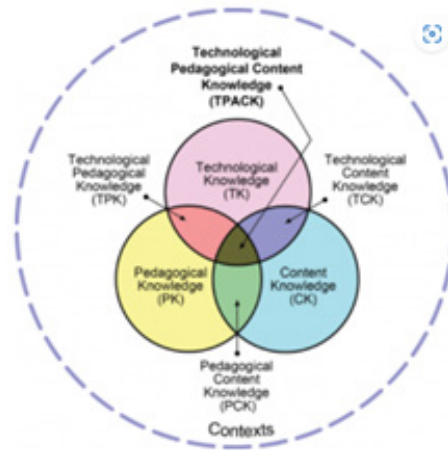
Мұғалімдердің білім беруде технологияны тиімді пайдалану үшін қажетті білім мен дағдыларын анықтау үшін «TPACK моделін» қолдануға болады. Білім мазмұны, педагогикалық білім, технологиялық білімнің бірігуінен ең күшті білім пайда болады. Яғни бұл T(technological)- технологиялық, P(pedagogical)- педагогикалық, A(and)- және, C(content)- мазмұндық, K(knowledge)- білім TPACK-ті құрайды.

Мектебіндегі мұғалімдердің технологиялық, педагогикалық, мазмұндық білім деңгейлерін анықтау үшін google form-да сауалнама өткіздім. Сауалнамаға барлығы 53 мұғалім қатысты. Сауалнама нәтижесінде жалпы технологиялық білім- 43,6%, білім мазмұны-69,6%, педагогикалық білім- 81,3%, пән бойынша педагогикалық білім- 74,2%, технологиялық білім мазмұны- 77,5%, технологиялық-педагогикалық білім- 74,7%, технологиялық педагогикалық білім мазмұны- 73,7% құрайды. Жалпы 53 мұғалімнің ішінде технологиялық педагогикалық білім мазмұны өте

төмен Б. есімді мұғалім анықталды, оның пайыздық көрсеткіші 51% пайызды құрап отыр, ал бұндай білімі бар мұғалімнен білім алған оқушының білімі қандай болмақ? Сол себепті бұл мұғалімнің педагогикалық білімін, технологиялық білімін және де білім мазмұнын дамытуымыз керек, ол үшін мұғалімді пән бойынша, АКТ құзіреттілік бойынша біліктілік арттыру курстарына жіберіп, мектеп ішіндегі, аудан, облыс көлемінде ұйымдастырылған шеберлік-сыныптарға, семинар-практикумға, коучингтерге қатыстыру керек. Сонымен қатар 100% көрсеткіш көрсетіп отырған мұғалімдерімізде бар екендігін атап өткім келеді. Мұғалімдердің көбі АКТ-ны сабақта ішінара қолданамын деген, қолданатын технологияларды атап жаза алмаған. Оқыту әдістемесін нақты атап жазған 19 мұғалім және де сабақта қолданылатын технология дегенге интербелсенді тақтамен шектелген мұғалімдер саны 23 болды.

Визуализация нәтижесі арқылы мұғалімдердің технологиялық педагогикалық білім мазмұнын көтеру мақсатында әдістемелік жоспарға өзгерістер енгізілді. 29 мұғалімге арналған жыл бойы өтетін «Мобильді мұғалім» жобасы іске қосылды. Бұл жоба аясында 9 айда 9 білім берудегі қосымша(онлайн конвенторлар), 9 платформа және 9 онлайн тест (Googleform, Quizz, OnlineTestPad, Kahoot, Plickers, wordwall, LeaningApps, Bookwidgets, Edform) құрастыру жұмыс істеуді үйренеді. Және де осы жобаға қатысқан мұғалімдер бір ашық сабақ өткізіп, өзінің не үйренгенін дәлелдейді. Жалпы мұғалімдерге «Бұлттық технологиялармен тиімді жұмыс» атты шеберлік-сыныпта mail.ru, googledisk, dropmefiles бұлттарымен жұмыс жүйесі, артықшылықтары мен кемшіліктері үйретіледі. Бұны пысықтау үшін мектептің барлық ұйымдастырушылық жұмыстары бұлттық технологияға көшіріледі. «SAMR моделін білім беруде қолдану» шеберлік-сынып өткізудің мақсаты S ауыстыру-дәстүрлі құралдарды сандық технологияға ауыстыруға, A өсім- яғни оқыту процесін мысалға қағаз плакаттардан гөрі мультимедиялық проекторларға көшу арқылы жақсартуға, M қайта жобалау бірлесіп құжаттарды құруға, кері байланыс үшін сандық құралдарды пайдалануға, вирвалды пікірталастарды ұйымдастыруға, R қайта анықтау арқылы жаһандық ынтымақтастықта жұмыс істеу арқылы артықшылық пен кемшілікті анықтауға үйрету болып табылады. Сонымен қатар білім беру үшін қосымшаларлы іріктеу критерийлерін білу үшін «Педагогикалық дөңгелек» (Аллан Каррингтон) маңызы өте зор болғандықтан, сабақтағы АКТ қолдану жүйелілігін «Педагогикалық дөңгелекке» қарай отырып қолданса, бұл мұғалімдердің технологиялық білімінің шыңы болады.

Педагогикалық дөңгелектің мақсаты – мұғалімдерге мобильді қосымшаларды оқытуда не үшін және қалай қолданатыны туралы ұзақ мерзімді нәтижелердің жалпы көрінісін ескере отырып, логикалық, дәйекті ойлауға көмектесу. Педагогикалық дөңгелек- бұл ойлау тәсілі, бұл мобильді қосымшалардың мүмкіндіктерін, оқытуды өзгертуді, мотивацияны, танымдық дағдыларды дамытуды және білім берудің перспективалық мақсаттарын

байланыстыратын цифрлық ғасырдағы білім беруді қарастыру тәсілі. Дөңгелекті пайдалану өте оңай. Бұл әр мұғалімге күнделікті жұмысында қол жетімді қарапайым схема, оны сабақты жоспарлаудан, сабақтан, нақты дағдыларды дамытудан, білім беру мақсаттарын жазуға және жеке іс-әрекеттерді жобалауға дейін қолдануға болады. Пайдаланушыға таңдау мен әдістер туралы сұрақтар қою арқылы доңғалақтың көмегімен оның алдында тұрған тапсырмалардың ең жақсы шешімін табуға мүмкіндік беру.

«Жасанды интеллект негізінде жұмыс істейтін күнделікті процестерді автоматтандыруға арналған қабілетті онлайн сервистер» семинар-практикумда ChatGPT, Kandinsky жасанды интеллект жұмыс жүйесін көрсету.

ChatGPT- OpenAI компаниясы әзірлеген табиғи тілдегі сұраныстарды қолдайтын диалог режимінде жұмыс істей алатын жасанды интеллект чат-боты. Kandinsky- Sber компаниясы әзірлеген цифрлық форматтағы бірегей өнер туындыларын жасауға арналған құрал. Осы жоспарға сәйкес мұғалімдердің технологиялық білімі едәуір артады.

XXI ғасыр – ақпараттандыру ғасыры. Осы ақпараттандыру ғасырында ақпараттық технологияны дұрыс қолдана алмайтын мұғалім болмауы тиіс. Қазіргі заман мұғалімі өзінің еңбегін тарату, іс- тәжірибе тарату мақсатында жеке сайты жүргізуі керек. АКТ күзiреттiлiгi жоғары болуы тиіс. АКТ күзiреттiлiк тек сабақ кезiнде емес, қарапайым өмiрде ұялы телефонды тиімдi дұрыс қолданудан басталады. Оқушыларымызды эргономикалық ереженi сақтай отырып, дербес компьютердi немесе ұялы телефонды тек ойын, әлеуметтiк желi үшiн емес, бiлiм алуға, алған бiлiмдерiн қорытындылауға қолдану керектiгiн түсiндiру қажет. Сонда ғана саналы да бiлiмдi ұрпақ қалыптасады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Салалардың цифрлық трансформациясы: бастапқы шарттар мен басымдықтар: экономика және қоғамды дамыту мәселелері жөніндегі XXII Сәуір Халықаралық ғылыми конференциясына баяндама, Мәскеу, 13–30 сәуір 2021 ж.
2. ЮНЕСКО-ның «Мұғалімдердің АКТ-күзiреттiлiк құрылымы» ұсыныстары. UNESCO 2019
3. Брoльпитo A. Сандық дағдылар мен күзiреттiлiк, Сандық және онлайн оқыту. Еурoпалық бiлiм беру қоры, Турин. – 2019.
4. Уваров A.Ю. және басқалары Бiлiм берудi сандық трансформациялаудың қиындықтары мен перспективалары. – 2019.
5. ТРАСК моделiнiң ресми сайты. Кiру режимi: <http://tpack.org/>
6. Лебедева M. Б., Горюнова M. A. Заманауи сабақта сандық бiлiм беру ресурстарын қолдану. оқу-әдiстемелiк құрал баспа.//M. СПб.: ЛОИРО. –2019.

УРОК ХИМИИ В 8 КЛАССЕ В РАМКАХ ПРОВЕДЕНИЯ LESSON STUDY

Умбетьярова Елена Борисовна
учитель химии Фёдоровской общеобразовательной школы №1
с Теректы Теректинского района ЗКО

Исследование своего урока — это более широкий подход к планированию, анализу урока. В школе была организована группа учителей, каждый учитель определяет свою тему, некоторую проблему, связанную с преподаванием, которую важно решить на уроке. Цель исследования Lesson Study: используя лидерские качества активных учеников создать условия для взаимообучения одноклассников. В 8 классе 21 ученик, учитывая возрастные особенности детей, возникает трудности контролировать всех учеников. Также в классе есть одаренные, гиперактивные, подвижные ученики. Поэтому я решила связать свою тему исследования в рамках Lesson Study с лидерскими качествами ученика.

Я выбрала урок в классе, где будет проходить занятие, выбирала трех типичных учеников из разных групп (активный, средней активности, пассивный). Три учителя наблюдали за теми самыми учениками, фиксировали их реакции, успехи.

Раздел	8.2С Знакомство с энергией в химических реакциях
Класс 8аб	Количество присутствующих: _____ отсутствующих: _____
Тема урока	Горение топлива и выделение энергии
Цели обучения, которые достигаются на данном уроке (ссылка на учебную программу)	8.3.1.1 -понимать, что продуктами реакций горения являются оксиды, и что при горении углеродсодержащего горючего в кислороде могут образовываться углекислый газ, угарный газ или углерод 8.3.1.2 -объяснять причины парникового эффекта и предлагать пути решения
Цель урока	-Понимает, что при горении вещества выделяется энергия -Знает, что продуктами реакций горения являются оксиды, и что при горении углеродсодержащего горючего в кислороде могут образовываться угарный газ или углерод -сажа -объясняет причины парникового эффекта

Ход урока

Этапы урока	Деятельность учителя	Деятельность обучающихся	Оценивание	Ресурсы
Организационный этап	Приветствие. Проверка готовности учащихся к уроку. Учащиеся определяют тему урока и формулируют цели. • Объявить цели урока.	Показывают решения задач, при возникновении вопросов разбирают с учителем	Интерактивное обучение	

<p>Изучение нового материала</p>	<p>Осмысление</p> <p>1. Работа с видеоматериалом</p> <ul style="list-style-type: none"> Учащимся раздаются карточки с вопросами по видеоматериалу (для ознакомления и осмысления вопросов 2 мин) Просмотр видеоматериала (3 мин) https://twig-bilim.kz/kz/film/oxygen-and-combustion Работа по карточкам: учащиеся отвечают на вопросы: <ol style="list-style-type: none"> Какие реакции называют реакциями горения? Какой вывод сделал Антуан Лавуазье, когда проводил опыты с нагреванием веществ на воздухе? Почему уровень воды поднимается в закрытом сосуде, когда сжигают в нем железное волокно? Какое соединение образуется при сгорании железа? Какие три условия необходимы для процесса горения? Оценивание (самооценивание по слайду) <p>2. Отгадай слово (5 мин)</p> <p>Один ученик выходит к доске, лицом к классу. На доске учитель закрепляет написанное на листе слово, остальные учащиеся дают наводящую информацию. Ученик должен отгадать. Можно предложить слова:</p> <p>Уголь Торф Угарный газ Природный газ Нефть Углекислый газ</p> <p>3. Демонстрация презентации по теме урока (3-4 минуты) Слайд 10-11</p> <div data-bbox="363 1473 726 1720" data-label="Diagram"> </div>	<p>Отвечают на вопросы</p> <p>Игра отгадай слово</p>	<p>Словесная оценка учителя</p> <p>Взаимооценивание</p> <p>Стратегия «Стикер»</p>	
	<p>Топливо – сложное химическое вещество, состоящего из целого ряда элементов: углерода, водорода, серы, кислорода, азота, золы и влаги.</p> <p>Что такое горение?</p> <p>Горение – процесс соединения углерода с кислородом, при котором образуется углекислый газ и выделяется определенное количество теплоты.</p> <div data-bbox="459 1892 638 2038" data-label="Chemical-Block"> $C + O_2 = CO_2 + Q$ </div>			

	<p>Полное сгорание топлива</p> <p>Неполное сгорание топлива</p> <p>4. Работа в группах Напишите сбалансированные уравнения полного и неполного сгорания углеводородов состава:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1 группа: C3H8 • 2 группа: C6H6 • 3 группа: C2H2 <p>Слайд 15</p> <p>Критерии оценивания:</p> <ul style="list-style-type: none"> •1. Правильно составляют уравнение полного горения углеводорода •2. Правильно составляют 2 уравнения неполного горения углеводорода •3. Правильно расставляют коэффициенты в уравнениях реакций <p>Взаимооценивание по группам (одна группа передает листы с написанными уравнениями второй группе, вторая - третьей). Каждая группа дает обратную связь о результатах проверки по критериям.</p> <p>5. Работа по слайдам 16-19</p> <p>Зная массу топлива и количество теплоты, получаемое при сгорании 1 кг топлива, можно вычислить общее количество теплоты, выделяемое при сгорании топлива:</p> <div style="border: 1px solid red; padding: 5px; display: inline-block;"> $Q = q \cdot m$ </div> <table border="1" data-bbox="443 1451 778 1630"> <thead> <tr> <th>Вид топлива</th> <th>МДж/кг</th> <th>Вид топлива</th> <th>МДж/кг</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Порох</td> <td>3,8</td> <td>Древесный уголь</td> <td>34</td> </tr> <tr> <td>Дрова сухие</td> <td>10</td> <td>Природный газ</td> <td>44</td> </tr> <tr> <td>Торф</td> <td>14</td> <td>Нефть</td> <td>44</td> </tr> <tr> <td>Каменный уголь</td> <td>27</td> <td>Бензин</td> <td>46</td> </tr> <tr> <td>Спирт</td> <td>27</td> <td>Керосин</td> <td>46</td> </tr> <tr> <td>Антрацит</td> <td>30</td> <td>Водород</td> <td>120</td> </tr> </tbody> </table> <p>Что означает выражение: «Удельная теплота сгорания торфа равна 14 МДж/кг»?</p>	Вид топлива	МДж/кг	Вид топлива	МДж/кг	Порох	3,8	Древесный уголь	34	Дрова сухие	10	Природный газ	44	Торф	14	Нефть	44	Каменный уголь	27	Бензин	46	Спирт	27	Керосин	46	Антрацит	30	Водород	120			
Вид топлива	МДж/кг	Вид топлива	МДж/кг																													
Порох	3,8	Древесный уголь	34																													
Дрова сухие	10	Природный газ	44																													
Торф	14	Нефть	44																													
Каменный уголь	27	Бензин	46																													
Спирт	27	Керосин	46																													
Антрацит	30	Водород	120																													
	<p>6. Просмотр видеоролика о парниковом эффекте (1,5 мин) https://www.youtube.com > watch</p> <p>Вопросы по видеоматериалу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Какие газы называются парниковыми? Как они образуются? 2. Какое влияние парникового эффекта на окружающую среду? 3. Дайте определение парникового эффекта. 																															

	Учащиеся отвечают на вопросы: слайд 21 (самооценивание по слайдам) Работа по слайдам 22-24 с записями в тетради (2 мин)			
Рефлексия	Рефлексия деятельности учеников в конце урока: Учащиеся клеят стикеры со смайликом, соответствующим их настроению к концу урока на соответствующей ступеньке Лестницы достижений	Учащиеся подытоживают свои знания по изучаемой теме.		

Внедрение подхода Lesson Study в учебную деятельность было успешно реализовано. Цели направленные на действия учителей и учащихся показали положительные результаты.

Приемы уместно использовать для развития у учеников следующих умений:

- вести исследовательскую работу в группе;
- доступно передавать информацию другому человеку;
- самостоятельно определять направление в изучении какого-либо природного явления с учетом интересов группы.
- умение извлекать, анализировать и объяснять информацию, используя видеоматериалы, эксперимент.

Такая организация урока позволяет использовать разные виды деятельности, создать обстановку сотрудничества и сотворчества. Таким образом, усвоение нового материала происходит в интерактивной форме, то есть не учитель выдает готовое знание, а сами учащиеся.

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУДЫ ӨТКІЗУГЕ АРНАЛҒАН ПЛАТФОРМАЛАРҒА ШОЛУ

Күселбаева Әсем Мейрамқызы, информатика пәні мұғалімі
«Ақсуат мектеп-бөбекжай-балабақшы кешені» КММ
Батыс Қазақстан облысы, Теректі ауданы, Ақсуат ауылы
asema-aksuat@mail.ru Телефон номер: 87057783325

Интернет технологияларының дамуымен қашықтықтан оқыту мүмкін болды. Үйде отырып оқуға, біліктілігін арттыруға немесе жаңа мамандық алуға болады. Сізге тек мектеп веб-сайтында тіркелу, оның қызметтеріне ақы төлеу және сәйкес курсты таңдау жеткілікті. Барлығы ыңғайлы және қарапайым.

LMS (learning management system) – оқушыларға оқу материалдарына қол жеткізуге және қашықтан оқуға мүмкіндік беретін оқытуды басқару жүйесі.

Қашықтық платформалар тек білім беруде ғана қолданылмайды. Ірі компаниялар оларды өз қызметкерлерін, репетиторларын, тренерлерін және онлайн жобаларды іске қосатын жаттықтырушыларды корпоративтік оқыту үшін пайдаланғанды ұнатады. LMS негізгі артықшылықтарының арасында мыналарды атап өтуге болады:

- Оқыту шығындарын азайту.
- Әлемнің кез келген нүктесінен ақпаратқа еркін қол жеткізуді қамтамасыз ету.
- Оқу материалдарының үлкен көлемін сақтауға мүмкіндік береді.
- Мұғалімдер арасында тәжірибе алмасуға мүмкіндіктер ашу.
- Тыңдаушылар туралы толық статистиканы береді.
- Оқудағы үлгерімді бақылауға болады.

Қашықтықтан оқытуға арналған алғашқы электронды платформа 1960 жылы Иллинойс университетінде пайда болған. Ол PLATO («ПЛАТОН») деп аталды және әртүрлі оқу курстарын өткізуге мүмкіндік берді, мысалы, химия, латын, музыка және бастауыш математикасы. Жүйе тек мектеп оқушыларын оқыту үшін ғана емес, сонымен

қатар студенттер үшін де қолданылды.

Zoom платформасы - байланыс, кездесулер, конференциялар, презентациялар өткізуге арналған бағдарлама, сонымен қатар онлайн оқытуға арналған цифрлық платформа болып табылады. Танымалдылығының арқасында ол «барлығының сүйікті Skype платформасын тұғырынан жылжыта» алды. Бағдарламаны жүктеу оңай - жүктеп алу тегін. Бағдарламаны пайдалану үшін алдымен тіркелу керек. Тіркелгеннен кейін кез келген адам бейне немесе аудио конференция ұйымдастыра алады, мәтіндік чатты бастай алады, файлдарды жібере алады және т.б. әрекеттерді орындай алады. Бұл платформаның бір кемшілігі - бағдарламаның ақысыз және ақылы нұсқаларының болуы. Тегін нұсқада бағдарлама функционалдылығы шектелген. Мысалы, бір қоңырау 40 минуттан аспауы керек. Пайдаланушылар санына да шектеу қойылған. Егер көбірек қатысушылармен көбірек уақыт қажет болса, ақылы тариф ұсынылады.

Мысал келтірейік: бір байланыс сеансының уақыты шектелмеген, бір уақытта 100-ге дейін пайдаланушыны қамтитын ақылы тариф айына \$15 тұрады. Жиналысқа қатысушылар неғұрлым көп болса, жазылу соғұрлым қымбат болады. Жазылым үшін төлемақыны жыл бойына бірден төлеу керек, ай сайынғы төлем әзірге қолжетімсіз.

Егер оқу процесі туралы айтатын болсақ, бұл бағдарлама сабақты оқытуға өте ыңғайлы. Оны аудиториялық сабақтарда да, жеке сабақтарда да қолдануға болады. Құралдардың үлкен жиынтығы бар - экранды демонстрациялауға, сызбаларды жасауға, көрсеткішті пайдалануға болады.

Оқушылар бірдеңе айтқысы келсе немесе сұрағысы келсе, «қолын көтере» алады. Сондай-ақ, кездесуді ұйымдастырушы кімге сөз сөйлеу құқығы берілгенін реттей алады – ұйымдастырушы қатысушылардың микрофоны мен бейнекамерасын қосып немесе өшіре алады. Қатысушылар жиналысқа толық қатысу үшін – талқылаумен, экранды бөлісумен немесе тек көру үшін кіре алады.

Zoom бағдарламасы білім беру жүйесіне не ұсына алады:

- Аудио-бейне байланыс арқылы онлайн сабақтар мен жеке сабақтар өткізу.
- Қатысушылардың санын реттеу.
- Құралдардың кең ауқымы.
- Экранды демонстрациялау.
- интерактивті тақта және т.б.

Экранды бөлісу режимі туралы аздап айта кетсек, бұл мұғалімдер үшін өте пайдалы мүмкіндік. Егер пайдаланушы өз экранын бөліссе, ол әлі де жиналыстағы басқа қатысушыларды көреді, оларды ести алады және қатысушының дыбысы жоғалып кетпейді. Стандартты параметрлермен барлық пайдаланушылар экранды ортақ пайдалана алады, бірақ бір уақытта емес. Қажет болса, жиналысты ұйымдастырушы экранды бөлісу мүмкіндігін тек белгілі бір пайдаланушылар үшін теңшей алады. Сондай-ақ, бір нәрсені егжей-тегжейлі түсіндіріп, нақты көрсету қажет болса, демонстрациядан интерактивті тақтаға жылдам ауысуға болады.

Қатысушыларда мәтіндік хабар алмасуға арналған чат бөлмесі бар, ол да пайдалы құрал. Оның көмегімен мұғалімнің сөзін бөлмей сұрақ қоюға болады, кейін ол жауап береді.

Тағы бір артықшылығы - сабақты жазуға болады. Сабақ жазбасын бұлттық қоймаға да, компьютердің өзіне де сақтауға болады. Қажет болса, жазуды кідіртуге болады.

«Сферум» білім беру платформасының мүлдем ерекше форматы болып табылады. Бұл жобаны коммерциялық мақсатта пайдалану мүмкін емес – ол тек білім беруге, мектептер мен университеттерге арналған.

«Сферум» - бұл жеке пайдаланушылар емес, бүкіл мекеме тіркелетін платформа. Тіркеуге өтініш бергеннен кейін барлық оқушылар мен мұғалімдер деректер базасына енгізіледі, олар кейіннен телефон нөмірін пайдаланып өз аккаунттарын жасайды.

Платформаның мақсаты - дәстүрлі оқыту форматын ығыстыру емес, тек қазіргі уақытта бар нәрсені толықтыру және жақсарту.

Бұл платформаның мұғалімдер, оқушылар және ата-аналар үшін көптеген артықшылықтары бар.

Мұндағы негізгілері:

- Аудио және бейнеконференция үшін ыңғайлы формат.
- Ата-аналар жиналысы мен конференциясын барлығына ыңғайлы уақытта өткізуге болады.
- Оқушылар үй тапсырмасын электронды форматта бере алады – бұл мұғалімдердің

жұмысын жеңілдетеді. Оқушы нені жеткізгісі келгенін түсіну әлдеқайда жеңіл, қателердің бар-жоғын көрсету және оларға түсініктеме беру, нәтижелерді тексеру және сақтау оңайырақ.

- Мұғалімдер мен оқушылардың электронды кестесін құру – кез келген уақытта кіріп, қандай сабақ және кіммен болатынын еске түсіре аласыз.

- Есеп беру. Мұғалімнің барлық сыныптары мен оқушыларының үй тапсырмалары, бақылау жұмыстары мен бағалаулары, кестелері бірден көз алдында болғандықтан, есеп жүргізу, сонымен қатар қосымша білім беру бағдарламасын құру әлдеқайда жеңіл.

- Ата-аналар өздері үшін жеке akkaунт жасап, мұғалімдермен байланысып, балаларының үлгерімін тексере алады.

Сферумда қоңыраулардың ұзақтығы шектелмейтінін атап өткім келеді. Қатысушылар саны – бір уақытта 50-ге дейін қосыла алады. Сондай-ақ, бағдарлама толығымен тегін және оны кез келген адам жүктей алады. Жалғыз шарт – оны бағдарлама жүйесіне тіркеу үшін алдымен оқу орны директорының атынан өтініш жіберу керек.

Әрбір сынып үшін мұғалім материалдарды, қосымша мақалалар мен суреттерді жариялайтын жеке бет жасай алады. Мұғалімдер немесе оқушылар жүктеп салған файлдар жүйеде шектеусіз уақыт сақталады - тек файлдардың өлшемі шектелген. Бұл платформа Білім министрлігінің басшылығымен және ірі кәсіпорындардың қолдауымен іске қосылды. Бұл білім беру жүйесін реформалаудағы көзқарастың маңыздылығын және платформаның сенімділігін көрсетеді.

Сферум және Zoom - бұл әртүрлі мақсаттары бар екі түрлі бағдарлама. Олардың функциялары ұқсас, бірақ оларды орындау әдістері мүлдем басқа.

Кішкене салыстырмалы талдау жасайық.

1-кесте – Сферум және Zoom платформаларын салыстыру

Критерийлер	Айырмашылықтар	
	Сферум	Zoom
Бағдарлама құны	Толығымен тегін.	Тегін нұсқасы бар, бірақ функционалдығы шектеулі. Жазылым бағасы ұсынылатын мүмкіндіктер санына және қатысушылар санына байланысты.
Қатысушылар саны	Бір уақытта 50 қатысушыға дейін.	Бір уақытта 50 қатысушыға дейін, ақылы нұсқада - 100 немесе одан да көп.
Конференцияның ұзақтығы	Шектеусіз.	Тегін нұсқасы 40 минутқа дейін, ақылы нұсқасы шектеусіз.
Файлдарды ортақ пайдалану мүмкіндігі	Бар	Бар
Файлды сақтау мерзімі	Файлды жүктеп салған пайдаланушы оны жоймайынша.	Бағдарламаны пайдалану мақсатымен реттеледі - оқытуға арналған тегін нұсқа үшін әр пайдаланушыға 0,5 ГБ дейін сақтауға болады. Көлемді ұлғайту үшін төлеу керек.
Бөлек топтар мен чаттар құру мүмкіндігі	Бар	Бар
Үй тапсырмасын беру және тексеру	Бар	Жоқ.
жалпыға қолжетімділікке арналған материалдарды жариялау	Қарастырылған. Барлық мұғалімдер мен оқушыларға немесе жеке сыныптар үшін хабарландырулар жариялай аласыз.	Жоқ

Көріп отырғанымыздай, платформаны білім беруде пайдалану мақсатында Zoom Сферумнен айтарлықтай төмен. Бұл бағдарламалардың ұқсастықтары бар, бірақ айырмашылықтары Сферумның заманауи білім беру жүйесінің барлық талаптарын ескере

отырып жасалғанын дәлелдейді. Сферум интерфейсі қарапайым және қол жетімді; оны бірінші сынып оқушылары мен егде жастағы мұғалімдерге пайдалану оңайырақ болады. Сонымен қатар, Сферум платформасы ата-аналық бақылауды қамтамасыз етеді, бұл да Сферум пайдасына маңызды критерий болып табылады.

Толығымен тегін бағдарлама бола отырып, мектептер әртүрлі құрылғылармен үйлесімді сапалы бағдарламалық қамтамасыз етуді ала отырып, көп ақша үнемдей алады. Сферум арқасында оқушылар мен мұғалімдер кез келген уақытта және әлемнің кез келген нүктесінен ақпаратқа немесе есептерге қол жеткізе алады.

Skype көмегімен миллиондаған адамдар мен компаниялар жеке және топтық дауыстық және тегін бейне қоңыраулар жасай алады және басқа Skype пайдаланушыларына лездік хабарлар мен файлдарды жібере алады.

Skype – интернет пайдаланушылары арасындағы мәтіндік, дауыстық және бейне байланысқа арналған тегін бағдарлама. Бағдарлама сонымен қатар бүкіл әлем бойынша ұялы немесе қалалық нөмірлерге ақылы қоңырау шалу қызметтерін ұсынады.

2-кестеде Skype және Zoom платформаларының салыстыруын ұсынамын.

2-кесте – Skype және Zoom платформаларын салыстыру

Skype	Zoom
1. Skype туралы бәрі біледі, ол көптеген құрылғыларда қалыпты жағдай бойынша орнатылған.	1. Zoom бағдарламасы қалыпты жағдай бойынша орнатылмаған, оны өзіңіз орнатуға тура келеді.
2. Skype тақтасы бар, бірақ функционалдығы шектеулі.	2. Zoom-да жазу, өңдеу және сызу үшін қажетті құралдар) және геометриялық фигуралар және т.б. бар.
3. Skype бірнеше пайдаланушыларға қосылуы бейне сапасына айтарлықтай әсер етеді.	3. Zoom бағдарламасында байланыс уақыт бойынша шексіз, бірақ тегін режимінде 3-тен 100-ге дейінгі пайдаланушыларға арналған конференция небәрі 40 минутқа созылады.
4. Skype бағдарламасында сіз тек экранды көрсете аласыз, бірақ жеке қолданбаларды көрсете алмайсыз.	4. Zoom бағдарламасында кез келген объектінің демонстрациясын көрсетуге болады: презентация, фильм, құжат және т.б.

Монитордағы сурет пен динамиктердегі дауыс түріндегі мұғалімнің бейнесіне және онлайн тақтамен жұмыс істеуге үйрену үшін біраз уақыт қажет ететіні сөзсіз. Дегенмен қашықтықтан оқытудың жанама әсері оқушылардың компьютерді сенімдірек пайдалануы болуы мүмкін.

МЕЖПРЕДМЕТНЫЕ СВЯЗИ НА УРОКАХ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТРУДА

Байдукешев Бауржан Жусыпович
учитель художественного труда,
Педагог-эксперт Теректинский район,
Жайық ОСШ
ЗКО Теректинский район

При изучении предмета художественный труд, я заметил, что этот предмет тесно связано с другими предметами. Мы косвенно изучаем и другие науки.

На мой взгляд, школьное образование должно соответствовать современному уровню развития науки, техники и культуры, отвечать задаче научно-технического прогресса. Прямое влияние на содержание общего образования имеет и современная тенденция усиления взаимосвязи наук, их интеграция с производством. Разговор о межпредметных

связях начался с того времени, когда в школе было введено раздельное преподавание учебных предметов, обусловленное базисным развитием науки.

В настоящее время, пожалуй, нет необходимости доказывать важность межпредметных связей в процессе преподавания. Они способствуют лучшему формированию отдельных понятий внутри отдельных предметов, групп и систем, так называемых межпредметных понятий, то есть таких, полное представление о которых невозможно дать учащимся на уроках какой-либо одной дисциплины (понятия о строении материи, различных процессах, видах энергии).

Межпредметные связи в школьном обучении являются конкретным выражением интеграционных процессов, происходящих сегодня в науке и в жизни общества. Эти связи играют важную роль в повышении практической и научно-теоретической подготовки учащихся, существенной особенностью которой является овладение школьниками обобщенным характером познавательной деятельности.

Осуществление межпредметных связей помогает формированию у учащихся цельного представления о явлениях природы и взаимосвязи между ними и поэтому делает знания практически более значимыми и применимыми, это помогает учащимся те знания и умения, которые они приобрели при изучении одних предметов, использовать при изучении других предметов, дает возможность применять их в конкретных ситуациях, при рассмотрении частных вопросов, как в учебной, так и во внеурочной деятельности, в будущей производственной, научной и общественной жизни выпускников средней школы.

Необходимость связи между учебными предметами диктуется также дидактическими принципами обучения, воспитательными задачами школы, связью обучения с жизнью, подготовкой учащихся к практической деятельности. [2]

Межпредметные связи предполагают взаимную согласованность содержания образования по различным учебным предметам, построение и отбор материала, которые определяются как общими целями образования, так и оптимальным учётом учебно-воспитательных задач, обусловленных спецификой каждого учебного предмета.

Межпредметные связи предполагают взаимную согласованность содержания образования по различным учебным предметам, построение и отбор материала, которые определяются как общими целями образования, так и оптимальным учётом учебно-воспитательных задач, обусловленных спецификой каждого учебного предмета.

Цель этой работы – раскрыть пути установления межпредметных связей при изучении программного материала по трудовому обучению, показать возможность реализации МПС уроков.

1. Сущность понятия межпредметной связи.

В педагогической литературе имеется более 30 определений категории «межпредметные связи», существуют самые различные подходы к их педагогической оценке и различные классификации.

Так, большая группа авторов определяет межпредметные связи как дидактическое условие, причем у разных авторов это условие трактуется неодинаково.

Например: межпредметные связи выполняют роль дидактического условия повышения эффективности учебного процесса (Ф.П. Соколова); межпредметные связи как дидактическое условие, обеспечивающее последовательное отражение в содержании школьных естественнонаучных дисциплин объективных взаимосвязей, действующих в природе (В.Н. Федорова, Д.М. Киришкин).[5]

Ряд авторов дает такие определения межпредметных связей: «Межпредметные связи есть отражение в курсе, построенном с учетом его логической структуры, признаков, понятий, раскрываемых на уроках других дисциплин», или такое: Межпредметные связи представляют собой отражение в содержании учебных дисциплин тех диалектических взаимосвязей, которые объективно действуют в природе и познаются современными науками.

Межпредметные связи следует рассматривать как отражение в учебном процессе межнаучных связей, составляющих одну из характерных черт современного научного познания. [1]

При всем многообразии видов межнаучного взаимодействия можно выделить три наиболее общие направления:

1. Комплексное изучение разными науками одного и того же объекта.
2. Использование методов одной науки для изучения разных объектов в других науках.
3. Привлечение различными науками одних и тех же теорий и законов для изучения

разных объектов. Межпредметные связи (междисциплинарные) – условия формирования единой системы знаний и умений учащихся, что позволяет адекватно воспринимать общество, производство, а также определять сферу своей профессиональной деятельности в будущем, знания разных областей наук на уровне использования информации. Примером являются межпредметные связи между:

- 1) физикой и математикой (например, решение уравнений используется в физике);
- 2) химией и математикой (например, решение пропорций);
- 3) геометрией и трудовым обучением;
- 4) геометрией и черчением и т.д.

При этом каждый предмет остается самостоятельным (дисциплины не интегрируются друг в друга). Межпредметные связи позволяют устранить (сгладить) предметоцентризм и эффективнее координировать связи между предметами, а четкая логика и последовательность в познании естественных процессов может быть обеспечена междисциплинарными подходами.

2. Классификация и виды межпредметных связей

Рассмотрим теперь классификацию межпредметных связей, так как правильная классификация, отображая закономерности развития классифицируемых понятий, глубоко вскрывает связи между ними, способствует созданию научно-практических предпосылок для реализации этих связей в учебном процессе.

Межпредметные связи характеризуются, прежде всего, своей структурой, а поскольку внутренняя структура предмета является формой, то можно выделить следующие формы связей: [5]

- 1) по составу;
- 2) по направлению действия;
- 3) по способу взаимодействия направляющих элементов.

Вышеприведенная классификация межпредметных связей позволяет аналогичным образом классифицировать внутри-курсовые связи (связи, например, между физикой, математикой, информатикой - курса физики; связи между неорганической и органической химией - курса химии...), а также внутри-предметные связи между темами определенного учебного предмета, например физики, органической химии. Во внутри-курсовых и внутри-предметных связях из хронологических видов преобладают преемственные и перспективные виды связей, тогда как синхронные резко ограничены, а во внутри-предметных связях синхронный вид вообще отсутствует. [7]

3. Возможные пути и приёмы реализации межпредметных связей на уроках художественного труда с другими школьными предметами.

3.1. Физика и худ труд.

Установление межпредметных связей курсов физики и технологии - необходимое условие осуществления политехнического обучения. Эта связь носит двухсторонний характер. Ее фундаментом служит то, что физика является основой конструкции и работы орудий труда и целого ряда технологических процессов, с которыми учащиеся могут встретиться в дальнейшем в своей трудовой деятельности и которые они могут наблюдать в повседневной жизни. В процессе преподавания основ физической науки и ее технических приложений учителю целесообразно опираться на опыт работы учащихся в мастерских, предлагать им задания по наблюдению за технологическими процессами, по изучению свойств обрабатываемых материалов, по составлению и решению задач на основе результатов работ. Это позволит учащимся не только более глубоко изучить технические приложения физической науки, но и осуществить сознательный выбор будущей профессии. [1]

Физика (темы)		Худ труд (темы)
Электрический ток.	-	Простейшие электрические цепи с гальваническим источником тока
Электрическая цепь.	-	Электромонтажные работы
Магнитное поле.	-	Устройства с электромагнитом. Электромагнит и его применение в
Электромагнит и его применение		электротехнических устройствах.

3.2. Математика и худ труд.

1. На уроках худ труда используются инструменты, которые учащиеся применяют и на уроках математики, черчения, физики.

К таким инструментам относятся: линейка, угольник, циркуль, карандаш.

Инструмент, необходимый для работы, можно разделить на три группы.

1) К первой относят инструмент, применяемый для разметки заготовок. Линейка измерительная (металлическая) служит для определения размеров и проверки их после обработки, проведения прямых линий на заготовках. Угольник предназначен для проведения линий под прямым углом и проверки прямых углов. Карандашом наносят разметочные линии на плоскости заготовок, рейсмусом – на определенном расстоянии от кромки доски или бруска.

2) Инструмент второй группы используют для изготовления деталей. Столярной ножовкой, лучковой пилой производят распиливание (резание) древесины. Различают пилы для продольного, поперечного и смешанного пиления. Они отличаются формой зубьев. Шерхебель применяют для первоначальной очистки обрабатываемой поверхности. Его резец имеет лезвие дугообразной формы. Для сверления отверстий небольшого диаметра применяют буравчик.

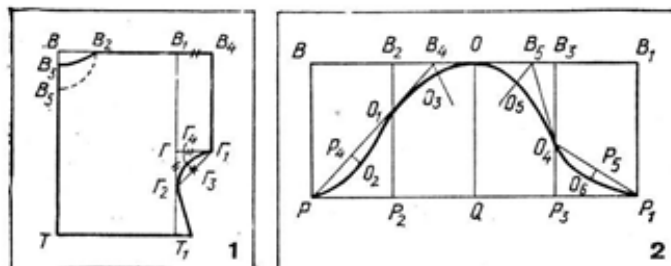
3) К третьей группе относят инструменты, применяемые при сборке изделия: молоток, клещи, шило, отвертку. Рабочая часть у отвертки может быть плоской или крестообразной. Отделка – окончательная обработка собранного изделия с целью улучшения его внешнего вида, защиты от влаги и повреждения насекомыми. Учащимся очень часто приходится изготавливать детали, имеющие прямоугольную форму, с одинаковой шириной и толщиной по всей длине. Правильность оструганных изделий проверяют с помощью линейки и угольника. Для работы с тонколистовым металлом используют циркуль для проведения окружностей на заготовках. Для изготовления плоских изделий берут полуфабрикат прямоугольной формы. Если изделие имеет правильную геометрическую форму (квадрат, треугольник, круг и др.) разметку производят разметочным инструментом. Изделия криволинейной формы размечают по шаблонам. [3]

3.3. Геометрические построения. Разметка.

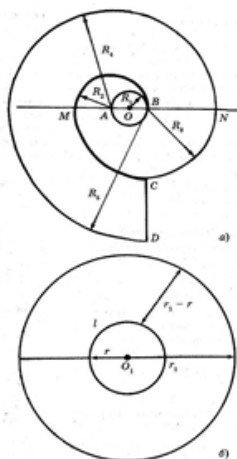
Межпредметная связь геометрии и трудового обучения является и опосредованной (например, через черчение, теоретической основой которого является геометрия) и непосредственной, т.е. когда учеником применяются свои геометрические знания в практической деятельности на уроках труда. Связь геометрии и трудового обучения может успешно осуществляться только в случае овладения учащимися необходимыми навыками измерений и построений.

Элементарные геометрические построения являются опорным материалом черчения

и трудового обучения. В различных технологических процессах необходима операция разметки материала, которая выполняется с помощью элементарных построений. Разметка нужна, например, при слесарной обработке металла, столярной обработке древесины. Весьма важную роль играет разметка тканей при конструировании швейных изделий. Со всеми этими технологическими процессами учащиеся знакомятся на уроках трудового обучения.

Конечно, рис.1 и рис.2 можно назвать выкройками только условно. В настоящей выкройке больше деталей и уточнений, о которых здесь не упомянуто намеренно, поскольку наша цель показать не выкройки, а прикладную ценность простейших геометрических построений. Много различных построений применяется при конструировании выкроек воротников. [4]

Например, выкройка воротника «спираль» (рис.3а) выполняется путем последовательного построения сопряженных окружностей, сопряженных полуокружностей. 1) Радиус первой окружности равен 3,5 см. Её длина равна $2\pi R_1$ («Математика, 6 класс, тема «Длина окружности. Площадь круга»).

2) Построим полуокружность радиуса $R_2 = 2R_1$ с центром в точке А. Её длина равна 2

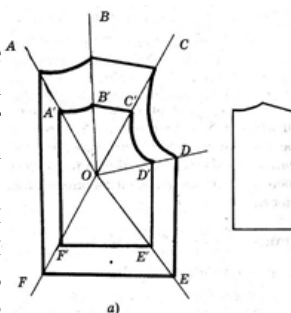
Остальные радиусы легко определить по чертежу. Выделенная линия является линией

πR_2 пришива, её длина равна 66,5 см, т.к. $2\pi R_1 + 2\pi R_1 + 2\pi R_1 = 6\pi R_1 = 6 \cdot 3,14 \cdot 3,5$

= 66,5 см. Весь воротник должен быть равен $66,5 \cdot 2 = 133$ см.

Второй пример построения выкройки манжеты-«волана» для рукава (рис.3б). Необходимо построить концентрические окружности. Используется знакомая для учащихся 6 класса формула нахождения длины окружности. Учитель технологии может сообщить учащимся, что построенные окружности подобные, тема «Подобие фигур» изучается в 8 классе.

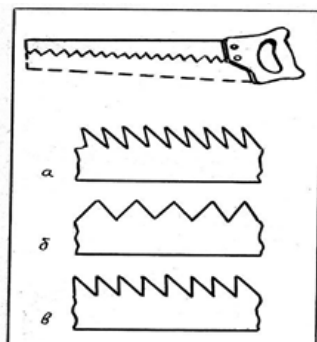
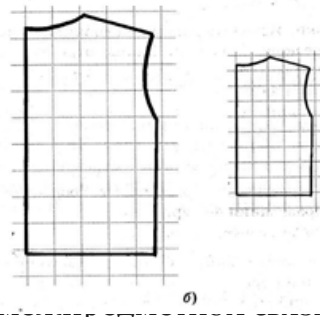
Третий пример построения выкройки уменьшенного или увеличенного размера (рис.4а, б). В данном случае используется тема 8 класса «Подобие» или «Гомотетия». Но можно использовать знания учащихся 6 класса по теме «Пропорция» (построение

пропорциональных отрезков) $k = \frac{A'B'C'}{AC}$.

Поместив исходную выкройку в клетчатую сетку, отметим п точек. Для уменьшенной (увеличенной) выкройки построим сетку имеет сторону, которая составляет число k от первоначальной ст

Тренировка учащихся в достаточно точном построении ге помощью циркуля и линейки, а также без инструментов на глаз и с приближенными построениями, в частности с делением окр равных дуг, - все это, несомненно, будет способствовать усиленик трудового обучения и геометрии.[4]

Учащиеся 5 – 7 классов должны хорошо разбираться в особенностях геометрии зубьев пил для продольного, поперечного и смешанного пиления (рис.6 а, б, в) с целью осмысленного, в дальнейшем самостоятельного выбора этих инструментов.

При изучении темы «Углы» в 5 классе (острые, прямые углы), темы «Параллельные прямые», «Перпендикулярные прямые» в 5 классе уместно напоминает учащимся о применении знаний в технологии пиления древесины, а именно о рисунке расположения зубьев пилы. А также использовании стусла для точной распиловки брусков и досок под углами

3.4. Иностраннй язык и худ труд

Связь иностранного языка и трудового обучения прослеживается в терминах.

На уроках встречаются такие ТЕРМИНЫ, как:

1. Термин «рейсмус» составлен из двух немецких слов, означающих в переводе «чертить» и «мера», а термин «шаблон» переводится с немецкого как «образец». «Камбий» - от латинского «обмен» (питательными веществами). И вот уже протянуты незримые нити межпредметных связей с таким, казалось бы, далеким от технологии иностранным языком.
2. Термин «шаблон» произошел от немецкого слова, означающего в переводе «образец».
3. Термин «шпатель» в переводе с немецкого языка означает «лопаточка».

Вывод

Конечно, я, не все предметы рассмотрел, с которыми сталкивается МПС на уроках худ труда. Практически, каждый урок в процессе обучения сталкивается с тем, или иным предметом. Но я уверен, что эти связи играют важную роль в повышении практической и научно-теоретической подготовки учащихся, существенной особенностью которой является овладение школьниками обобщенным характером познавательной деятельности. Обобщенность же дает возможность применять знания и умения в конкретных ситуациях, при рассмотрении частных вопросов, как в учебной, так и во внеурочной деятельности, в будущей производственной, научной и общественной жизни выпускников средней школы. [1]

С помощью многосторонних межпредметных связей не только на качественно новом уровне решаются задачи обучения, развития и воспитания учащихся, но также закладывается фундамент для комплексного видения, подхода и решения сложных проблем реальной действительности. Именно поэтому межпредметные связи являются важным условием и результатом комплексного подхода в обучении и воспитании школьников.[2]

Разработка теоретических основ межпредметных связей в учебной теме с точки зрения раскрытия ее ведущих положений дает возможность применить механизм выявления и планирования межпредметных связей к конкретным темам изучаемого учебного предмета.

Реализация идеи межпредметных связей в педагогике и методике преподавания тесно связано с методологическими воззрениями педагогов на проблему синтеза и анализа научного знания как конкретного выражения дифференциации наук. Теоретическое и практическое решение этой проблемы изменялось в соответствии с развитием общества,

его социальным заказам педагогической науки и школе. Утверждение и упрочнение предметной системы преподавания в современной школе неразрывно связано с развитием идеи межпредметных связей.[1]

С помощью многосторонних межпредметных связей не только на качественно новом уровне решаются задачи обучения, развития и воспитания учащихся, но также закладывается фундамент для комплексного видения, подхода и решения сложных проблем реальной действительности. Именно поэтому межпредметные связи являются важным условием и результатом комплексного подхода в обучении и воспитании школьников.

Осуществление межпредметных связей помогает формированию у учащихся цельного представления о явлениях природы и взаимосвязи между ними. Поэтому делать знания практические- более значимыми и применимыми, это помогает учащимся те знания и умения, которые они приобрели при изучении одних предметов, использовать при изучении других предметов, дает возможность применять их в конкретных ситуациях, при рассмотрении частных вопросов, как в учебной, так и во внеурочной деятельности, в будущей производственной, научной и общественной жизни выпускников средней школы. [5]

ЛИТЕРАТУРА

1. Кудрявцев Ю.Н. Межпредметная связь технологии и физики. Непрерывное образование учителя технологии. Материалы международной заочной научнопрактической конференции (4 сентября 2006 г), Ульяновск, 2006,с. 76.

2. Пешкова М.А. Межпредметные связи в технологическом обучении школьников.

ИНТЕРНЕТ

3. «Математика в школе». Элементарные геометрические построения и раскрой ткани. №3, 1986, с.80

МҮМКІНДІГІ ШЕКТЕУЛІ БАЛАЛАРҒА ИНФОРМАТИКА ПӘНІН ОҚЫТУДАҒЫ ОҰЫННЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Батыс Қазақстан облысы
Теректі ауданы, Подстепный № 1 ЖОББМ
Информатика пәні мұғалімі
Аккунанова Салтанат Сакеновна

Ерекше қажеттіліктері бар балалармен жұмыс жасауда ақпараттық технологияларды қолдану қолда бар мүмкіндіктерді дамытуға және танымдық қызмет тапшылығын азайтуға және жеке қасиеттерді қалыптастыруға бағытталған. Қазіргі уақытта мүмкіндігі шектеулі оқушылармен жұмыс істеу кезінде қолдануға арналған көптеген оқыту ойындары әзірленді, бұл жаттығуларды жасына емес, оқушының даму деңгейіне қарай таңдауға мүмкіндік береді:

Мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған қашықтықтан білім беру – бұл ақпараттық қоғамның өрісі ғана емес, сонымен қатар мүмкіндігі шектеулі балалар үшін кейінгі өмірде орнығып, дұрыс мамандықты таңдау үшін таптырмас мүмкіндік. Осылайша, мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған инклюзивті білім беруді ілгерілетудегі жетістіктерге қарамастан, күрделі мәселелер әлі де бар. Тиісті ресурстар, инклюзивті саясат пен тәжірибе, кемсітушілік пен қорқытуды жою, мансаптық мүмкіндіктерге көшу және дамыту, пәнаралық тәсілдерді қабылдау, ата-аналар мен қауымдастықтардың қатысуы кейбір адамдарға ұсынылуы мүмкін сапалы білім беруді қамтамасыз етеді.

Ойындар информатика сабақтарында маңызды рөл атқара алады. Міне, ойындардың информатиканы оқытуда соншалықты маңызды болуының кейбір себептері. Ойындар ерекше қажеттіліктері бар балаларға информатиканы оқытуда үлкен құндылық болуы мүмкін, өйткені олар дамуындағы ауытқулармен байланысты кедергілерді жеңуге

көмектеседі. Ерекше қажеттіліктері бар балалардың зейінін шоғырландыру, моторикасын дамыту немесе дерексіз ұғымдарды түсіну қиын болуы мүмкін. Ойындар бұл мәселелерді шешуге көмектеседі. Ойын процесі балалардың қызығушылығы мен ынтасын арттыра отырып, ақпаратты неғұрлым қолжетімді және түсінікті түрде алуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, ойындар информатика сабақтарында пайдалы дағдыларды дамытуға көмектеседі. Мысалы, балаға есептерді шешу қажет ойындар логикалық ойлауды дамытуға көмектеседі. Балалардан экрандағы кейіпкерлерді басқаруды талап ететін ойындар ұсақ моторика мен үйлестіруді дамытуға көмектеседі.

Ойындар сонымен қатар ерекше қажеттіліктері бар балалардың әлеуметтік дағдыларын дамытуға көмектеседі. Балалардан басқалармен қарым-қатынасты талап ететін ойындар қарым-қатынас, ынтымақтастық және басқаларға құрмет көрсету дағдыларын дамытуға көмектеседі. Сонымен қатар, ойындар ерекше қажеттіліктері бар балаларға тәуелсіз болуға көмектеседі. Балаларға проблемаларды шешуге және өз бетінше шешім қабылдауға мүмкіндік беретін ойындар өзін-өзі бақылау және өзін-өзі реттеу дағдыларын дамытуға көмектеседі. Жалпы, ерекше қажеттіліктері бар балаларға арналған информатика сабағында ойындардың маңызы зор. Олар дамудағы кедергілерді жоюға, пайдалы дағдыларды дамытуға және әлеуметтік инклюзияны дамытуға көмектеседі.

Мүмкіндігі шектеулі балаларды информатика пәнін оқытудағы ойынның маңыздылығы

Белсенділік: Ойындар негізінен қызықты және оқушылардың назарын аударып, оларды оқуға ынталандыруы мүмкін. Информатика тұжырымдамалары көбінесе дерексіз және күрделі, бірақ ойындар оқушыларға осы ұғымдарды қызықты және тартымды түрде үйренудің және қолданудың шынайы және интерактивті әдісін ұсынады.

Қолданбалы оқыту: Ойындар оқушыларға имитацияланған немесе виртуалды ортада информатика тұжырымдамаларына белсенді қатысуға, тәжірибе жасауға мүмкіндік беретін практикалық оқу тәжірибесін ұсынады. Бұл сізге информатикаға қажетті мәселелерді шешу дағдыларын, сыни тұрғыдан ойлау мен шығармашылықты дамытуға көмектеседі.

Интерактивті оқыту: Ойындар зерттеулер мен эксперименттерді ынталандыратын интерактивті оқытуды қамтамасыз етеді. Оқушылар өз қателіктерінен сабақ ала алады, жедел кері байланыс ала алады және сәйкесінше стратегияларын реттей алады. Бұл қайталанатын сынақ және қателік процесі оқушыларға материалмен белсенді әрекеттесу кезінде информатика ұғымдарын тереңірек түсінуге көмектеседі.

Нақты қолданбалар: Ойындар информатика тұжырымдамаларының нақты қосымшаларын ұсына алады және оларды оқушылар үшін өзекті ете алады. Мысалы, ойындарды бағдарламалау интерактивті эксперименттер жасау үшін циклдар мен шарттар сияқты бағдарламалау тұжырымдамаларын қалай қолдануға болатындығын көрсете алады. Бұл сізге информатиканың практикалық құндылығын және оны ойын әзірлеу, робототехника және деректерді талдау сияқты әртүрлі салаларда қалай қолдануға болатынын түсінуге көмектеседі.

Бірлескен оқыту: Көптеген ойындар ынтымақтастық пен топтық жұмысты ынталандырады, сонымен қатар оқушылар арасындағы әлеуметтік өзара әрекеттесу мен қарым-қатынасты дамытады.

Информатика тек бағдарламалауды ғана емес, сонымен қатар топтық жұмысты, проблемаларды бірлесіп шешуді және тиімді қарым-қатынасты қамтиды. Ойындар оқушыларға информатикада және басқа салаларда қолданылатын маңызды тұлғааралық дағдыларды дамыта отырып, бірлесіп жұмыс істеуге, пікір алмасуға және бір-бірінен үйренуге мүмкіндік береді. Ойындар оқушылардың информатикаға деген қызығушылығын оятады және оларды сыныптан тыс уақытта зерттеуге және көбірек білім алуға шақырады. Оқытудың сәтті ойын тәжірибесі оқушыларды күрделі жобаларды қабылдауға, информатика тұжырымдамаларына тереңірек үңілуге және тіпті осы салада мансап жасауға итермелейді. Білім беру ойындары-бұл оқушылардың белсенділігін арттыратын және өзара әрекеттесуге ықпал ететін білім беру «құралдары», сонымен қатар оқыту үшін қолдануға болатын техникалық құралдар. Білім беру ойындары сонымен қатар оқушыларға өз білімдерін тексеруге және жаңа ұғымдарды үйренуге көңілді уақыт өткізуге мүмкіндік беретін мотивация көзі болып табылады. Электрондық білім беру ойындары, атап айтқанда, осындай оқытудың негізгі принциптерін қолдайтын құрал болып табылады. Белсенді қатысу, әлеуметтік қатысу, сындарлы қызмет, проблемаларды түсіну және шешу стратегиясын әзірлеу, өзін-өзі шектеу, алдын-ала қайта құру сияқты. Ойындар әлеуметтік

қызығушылық тудырса, тәрбиелік болуы мүмкін деп саналады. Білім беру ойындарын ойнау арқылы үйренетін студенттер ақпаратты іздеу, басымдық беру және сыни тұрғыдан ойлау сияқты танымдық дағдыларды дамыта отырып, қанағаттанады және қатысады. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушылар, сондай-ақ зерттеушілер технологияның мүгедектер үшін әлеуметтік өзара әрекеттесу мен өзара әрекеттесуді жеңілдетудегі маңыздылығын, сондай-ақ компьютерлік және коммуникациялық технологиялардың жетістіктері бұл адамдарға әртүрлі әрекеттерге тең қол жеткізудің бірегей мүмкіндігін ұсынатынын атап өтті. Сондай-ақ, оны оқушының ақыл-ой және эмоционалдық қабілеттеріне бейімдеуге болады, бұл ақпаратты пайдаланушы қабылдай алатын шағын, дәйекті қадамдарға бөлуге мүмкіндік береді. Сандық ойын ерекше қажеттіліктері бар балаларға күнделікті өмірде кездесетін жағдайларды жаттықтыруға, проблемаларды шешу дағдыларын дамытуға және әлеуметтік интеграция мен қауіпсіздікке дайындалуға мүмкіндік береді. Сандық ойындардан басқа, жақсы оқитындар мен цифрлық ойын-сауықты қажет ететіндер арасында ешқандай айырмашылық жоқ. Ерекше қарауды қажет ететін оқушылардың өздерінің дағдылары мен білімдерін көрсетуге бағытталған. Ойын арқылы оқытудың білім беру нәтижелерін ескере отырып, көптеген ғылыми зерттеулер оқу ойындарының тиімді оқыту құралы болып табылатынын анықтады. Сонымен қатар, белсенді ойындар адамдарды оқуға ынталандырып қана қоймайды, сонымен қатар оларға интерактивті оқу мүмкіндіктерін береді. Бұл тұрғыда ойын жаттығуларының артықшылықтары қызықты болды. Пәндік білім мен дағдыларды адамдар қызықты және тартымды оқу ортасында оңай алады, ал зерттеу және проблемаларды шешу дағдылары оқытуды қамтамасыз етеді. Оны мүмкіндік пен тиімді қолдану арқылы жақсартуға болады. Ойын оқу ортасының артықшылықтарына қарамастан, кейбір ғылыми зерттеулер тиімді ойын оқу ортасын, дәстүрлі оқу орталарына қарағанда көбірек бақылауды және ресурстар мен уақыт бойынша көбірек инвестицияларды қажет етеді. Бұл ықтимал кемшіліктер бар деген қорытындыға келеді. Білім сапасын жақсарту үшін мұқият, күрделі және тиімді пайдалану. Ойынға негізделген оқу ортасының артықшылықтарына қарамастан, кейбір академиялық зерттеулер білім сапасын арттыру үшін ойынға негізделген оқу орталарын тиімді пайдалану ресурстар мен уақытты айтарлықтай жұмсауды қажет ететінін көрсетеді. Тиімді ойын оқыту ортасы ресурстар мен уақытты айтарлықтай инвестициялауды қажет ететіні көрсетілген және ықтимал кемшіліктер туралы қорытынды жасалады, дәстүрлі оқу жағдайларына қарағанда көбірек бақылау қажеттілігі, арнайы қарауды қажет ететін балаларға арналған арнайы әдебиеттерде көрсетілген ойындардағы зейіннің күрделілігі біз жаңа ғана оқыған белгілі бір жалпылау жасауға мүмкіндік береді, бұл жүйенің ережелері, сіз жаңа байланыс ала аласыз. Оқу құрылымдарына компьютерлік технологияларды енгізу педагогиканы жетілдіруге, пәнаралық байланыстарды дамытуға және оқушылардың білім сапасын арттыруға ықпал ететін көптеген пәндерді оқытудың ажырамас бөлігіне айналады. Оқыту процесі жаңа білім мен дағдыларды игеру, оларды біріктіру, диагностикалау және бақылау сияқты негізгі кезеңдерді қамтиды. Білімді бекітудің, диагностикалаудың және бақылаудың дидактикалық әдістерінің бірі-ойын арқылы оқытуды қолдану. Арнайы білім берудегі цифрлық ойындардың тәрбиелік мәні келесідей: Бұл зейін мен оқуды сақтайды, қанағаттануды, табандылықты және оқу процесіне жеке қатысуды арттырады, қорқынышты азайтады, жеке бастаманы арттырады және қатысудың құндылығын арттырады. Қоғамға қатыстылық сезімі, әлеуметтенуді дамыту және оқуға деген қызығушылығы мен мотивациясы төмендеген оқушыларды ынталандыру. Сандық ойындар оқу ортасы ретінде оқытудың жаңа түрлерін қолдайды. Оларды ықтимал пайдалану оқыту құралдары мен әдістерінің маңызды саласын ашады, өйткені олар оқушылардың нақты оң мотивациясы мен оқу нәтижелерінің оң және қызықты өсуін болжайды. Ойындар белсенді оқу ортасы деп аталады, өйткені олар жедел реакцияны, оқушылардың белсенді қатысуын ынталандырады және дереу кері байланыс береді. Сандық ойындардың маңызды артықшылықтарының бірі-олардың пайдаланушының мүмкіндіктері мен уақыт шеңберіне бейімделу қабілеті. Осылайша, пайдаланушылар мазасыздық, төмендік және зеріктіру сезімдерінен аулақ бола алады. Ойын ортасындағы балалар өз қарқынымен жүреді және нәтижелерді бақылайды. Бұл топтық цифрлық ойын тәуелсіздікке, сондай-ақ әлеуметтік дағдыларды оқушылар топта жұмыс істегенде, тілдік дағдыларды дамытуға, себеп-салдарлық байланыстарды түсінуге, визуалды және перцептивті дағдыларды жақсартуға және моториканы дамытуға ықпал етеді. Тез күшейту және сынға алмау арқылы оқушылар өз қателіктерін қабылдап, келесі жолы көбірек тырысады.

Ойындар информатиканы оқытуда құнды құрал бола алады деп айтуға болады, өйткені олар оқушылардың қызығушылығын, пәнді түсіну мен дағдыларын арттыратын қызықты, практикалық, интерактивті және өзекті оқу тәжірибесін ұсынады. Ойындарды информатика сабақтарына біріктіру оқушыларға цифрлық дәуірде табысты жұмыс істеу үшін қажетті білім мен дағдыларды береді, бұл оқу процесін оқушылар үшін қызықты, тиімді және ақпараттандырады. Олардың негізгі мақсаты-білім беру процесінің тиімділігін арттыру.

Нашар көретін оқушылар үшін барлық дәріс құжаттары қаріпті үлкейту мүмкіндігімен электрондық форматта ұсынылған. «Mytest» көмегімен сіз оқушының интеллектуалдық қабілеттерін ескеретін және сөйлеу қабілеті бұзылған оқушылардың білімі мен дағдыларын тексеруге ыңғайлы тест жасай аласыз. Мұғалім үшін сабақтың барлық кезеңдерінде интерактивті тақталарды қолдану үлкен маңызға ие болды. MS Word мәтіндік редакторында, MS Excel электрондық кестелерінде және т.б. деректерді тірек-қимыл аппараты бұзылған мектеп оқушыларына арналған арнайы әзірленген электрондық зертханалар мен практикалық тапсырмалар арқылы енгізуді жеңілдетеді. Информатика сабақтарында ақпараттық технологиялардың мүмкіндіктерін іске асыру оқу іс-әрекетінің ауқымын кеңейтеді, қолданыстағыларын жетілдіреді, ұйымдастырудың жаңа нысандары мен оқыту әдістерін жасайды. Заманауи ақпараттық технологияларды пайдалана отырып, мүгедектер мен арнайы қарауды қажет ететін балаларға арналған сабақтар жеке тұлғаны дамытуға және кәсіби оңалтуға ықпал етеді. Жалпы білім беретін мекемелерде жаратылыстану сабақтарына қатысатын мүмкіндігі шектеулі оқушылар санының артуына байланысты олардың үлгерімі еңбекке қабілетті құрдастарына қарағанда айтарлықтай нашар болып қала береді. Білім беру мүмкіндіктеріне қол жеткізу, инклюзивті ортада даму және күнделікті күресті азайту үшін мүмкіндігі шектеулі студенттер қатысуды ынталандыру үшін қалыпты дамып келе жатқан құрдастарымен бірдей когнитивті дағдылар мен оң көзқарастарды дамытуы керек. Мысалы, ол психикалық ауытқулары бар оқушыларды қамтитын жалпы ғылымдар бойынша оқу бағдарламаларына қатысты сұраныстарға негізделген оқу тәжірибесін түсінуді жақсарту үшін зерттеу жүргізді. Мүмкіндігі шектеулі оқушылар ғылымда жоғары академиялық стандарттарға қол жеткізуге тең мүмкіндіктер бере отырып, олар сыныпта да, кейінірек колледжде де пайда көреді, сонымен қатар ересек жаста мансаптық жетістікке жетеді. Оқушылар сонымен қатар табиғат әлемін түсіну үшін білім алады және осы бірегей халықтың қоғамға бейімделуіне мүмкіндік беретін функционалдық дағдыларды алады. Жаратылыстану ғылымдары бойынша зерттеулер Ұлттық зерттеу кеңесінің стандарттарына сәйкес келеді және мүгедектігі ауыр студенттерге жалпы білім беретін сыныпта жан-жақты білім алуға мүмкіндік беруді ұсынады. Когнитивті және әлеуметтік дағдыларды игеру кезінде проблемаларды шешу стратегияларын қолдануға үйрету мүмкіндігі шектеулі студенттерге таңдаған мақсаттарына және болашақ жұмыс күндеріне қол жеткізуге көмектеседі. Арнайы қарауды қажет ететін бала — бұл ерекше білім беру жағдайы, онда осы аурумен ауыратын баланың денсаулық жағдайы сыртқы білім беру мүмкіндіктерінің дамуына кедергі келтіреді. Психикалық даму процесіне заманауи көзқарасты отандық психологтар Л.С.Выготский, А.Н. Леонтьев, С.Л.Рубинштейн зор үлестерін қосты. Академиялық және практикалық дағдыларды игеру интеллектуалды мүмкіндіктері шектеулі студенттер үшін маңызды мәселе болып табылады. Нақты оқу нәтижелеріне қол жеткізу үшін цифрлық ойындар мен ойын модельдеулерін пайдалану осы дағдыларды енгізуге ықпал етуі мүмкін. Бұл жұмыстың мақсаты-осы саладағы ең соңғы зерттеулерге шолу жасау арқылы интеллектуалды мүмкіндіктері шектеулі студенттерге арналған цифрлық ойындар саласын ұсыну. Бұл зерттеудің мақсаты-ең маңызды ойын тұжырымдамаларын, қалай ойнау керектігін, психикалық ауытқулары бар оқушылардың білім беру процесінде цифрлық ойындардың маңыздылығын және мақсатын анықтау. Жұмыс барысында келесі жарналар жасалды: «Ақыл-ой кемістігі» терминімен байланысты «ойын оқыту», «когнитивтік ойындар» және «қарсылық ойындары» терминдері анықталды, зияткерлік мүмкіндіктері шектеулі оқушыларды сыныпта және оқытуда цифрлық ойындарды пайдаланудың жаңа нәтижелері атап өтілді. «Инклюзивті білім беруді оқыту және насихаттау контекстіндегі цифрлық ойындар» жобасы.

ИНФОРМАЦИОННАЯ ГРАМОТНОСТЬ НА УРОКЕ ИНФОРМАТИКИ: КЛЮЧЕВЫЕ НАВЫКИ ДЛЯ ЦИФРОВОГО ВЕКА

Западно-Казахстанская область
Подстепновская №1 Ош
Арыстанғалиев Сағадат Айтымович
категория педагог-модератор

В современном мире информационные технологии проникают во все сферы нашей жизни, делая необходимым приобретение навыков информационной грамотности. Эта тема становится особенно актуальной на уроках информатики, где учащиеся формируют основы цифровой компетенции. Давайте рассмотрим, почему информационная грамотность важна и какие ключевые навыки следует развивать на уроках информатики.

1. Определение информационной грамотности

Информационная грамотность - это способность эффективно работать с информацией в цифровой среде. Она включает в себя умение анализировать, оценивать и использовать информацию с учетом ее надежности и релевантности. Обладание этими навыками становится важным элементом подготовки к современному обществу.

2. Оценка источников информации

На уроках информатики необходимо учить учащихся критически оценивать информацию из различных источников. Это включает в себя различение между достоверными и недостоверными источниками, умение распознавать фейковые новости и анализировать мотивацию авторов.

3. Безопасность в цифровом пространстве

Защита личной информации и умение безопасно взаимодействовать в интернете - важные аспекты информационной грамотности. Уроки информатики могут включать обучение основам кибербезопасности, таким как создание надежных паролей, осознанное использование личных данных и защита от вирусов и мошенничества.

4. Эффективный поиск информации

Учащимся следует научить навигации в огромном объеме информации. Это включает умение использовать поисковые системы, фильтровать результаты, а также эффективно оформлять запросы для получения нужной информации.

5. Работа с цифровыми инструментами

Информатика предоставляет возможность освоения различных цифровых инструментов. На уроках можно акцентировать внимание на овладении программами для обработки данных, графики, текстовой информации и презентаций. Умение использовать разнообразные инструменты поможет учащимся эффективно решать задачи в будущем.

6. Социальная ответственность в интернете

Уроки информатики также должны включать обсуждение этических аспектов взаимодействия в цифровом пространстве. Это включает в себя борьбу с кибербуллингом, уважение к авторским правам, осознанное использование социальных сетей и участие в цифровом обществе с уважением к правам и свободам других.

В итоге, уроки информатики должны стать не только местом для освоения технических навыков, но и площадкой для формирования информационной грамотности. Развивая эти навыки, учащиеся готовятся к успешной и безопасной жизни в цифровом обществе.

Список литературы

- 1.Сусликов, А. В. (2012). «Информационная грамотность: содержание и технологии обучения.» Москва: Издательский дом «Логос».
- 2.Шевченко, Ю. А. (2011). «Информационная грамотность: Учебно-методическое пособие.» Санкт-Петербург: Речь.
- 3.Martin, A. (2006). «DigEuLit: Concepts and Tools for Digital Literacy Development.» European Journal of Education, 41(2), 229-240.
- 4.Fraillon, J., Ainley, J., Schulz, W., Friedman, T., & Gebhardt, E. (2014). «Preparedness for Life in a Digital Age: IEA International Computer and Information Literacy Study 2013 International Report.» Springer.
- 5.Bawden, D. (2008). «Origins and Concepts of Digital Literacy.» In C. Lankshear & M. Knobel (Eds.), Digital Literacies: Concepts, Policies and Practices (pp. 17-32). Peter Lang.

ДЕНАТУРАЦИЯ И РЕНАТУРАЦИЯ БЕЛКОВ.

Тукпаева Марина Павловна,
учитель биологии Федоровской ОШ №1
Теректинского района ЗКО

Раздел	10.1А Молекулярная биология и биохимия
Класс	Количество присутствующих: _____ отсутствующих: _____
Тема урока	Денатурация и ренатурация белков. Лабораторная работа «Влияние различных условий (температура, рН) на структуру белков».
Цели обучения, которые достигаются на данном уроке (ссылка на учебную программу)	10.4.1.6 исследовать влияние различных условий на структуру белков
Цель урока	<ul style="list-style-type: none"> Исследуют влияние температуры на структуру белка; Исследуют влияние рН на структуру белка;
Критерии успеха	выполняют лабораторную работу, строго соблюдают ТБ формулируют гипотезу делают анализ записывают свои наблюдения.

Ход урока

Этапы урока	Деятельность учителя	Деятельность обучающихся	Оценивание	Ресурсы
Организационный этап	<p>Орг.момент</p> <p>Вызов:</p> <p>Предложить учащимся, используя карточки сопоставить названия белков с органами нахождения их в организме.</p> <p>Карточки могут содержать следующую информацию: кожа, ногти, мышцы, кровь, волосы, рога, копыта; коллаген, миозин, актин, меланин, гемоглобин, кератин.</p> <p>Диагностическое оценивание</p> <p>Выяснить у учащихся их знания о классификации, строении и функциях белков</p> <p>Предположительный ответ учащихся:</p> <p>Мономерами белков являются аминокислоты.</p> <p>Функции белков: структурная, каталитическая, энергетическая.</p> <p>Сильные учащиеся могут назвать свойство белков: денатурировать до первичных белков.</p> <p>Подвести учащихся к теме урока и озвучить цели обучения.</p>	Показывают решения задач, при возникновении вопросов разбирают с учителем	Взаимооценивание Стратегия	Интерактивная доска (ИД), презентация
Изучение нового материала	<p>Осмысление.</p> <p>Вопрос исследования:</p> <p>Как влияют различные условия на структуру белка?</p> <p>Объяснение вопроса исследования:</p> <ol style="list-style-type: none"> Исследовать влияние температуры на структуру белков. Исследовать влияние рН на структуру белков. <p>Обзор научной информации:</p> <p>(У) Денатурация белка — это изменение белковой молекулы под действием тех или иных факторов.</p>	<p>Учащиеся отвечают на поставленные вопросы.</p> <p>Делают вывод.</p> <p>Высказывают свое мнение.</p>	Словесная оценка учителя.	Интерактивная доска (ИД), презентация На доске вывести картинки: http://vitkazakhstan.kz/kk/guide/places/view/519/

	<p>Изменение белковой молекулы заключается в утрате ей четвертичной (если она есть) и третичной структур, иногда вторичной и очень редко первичной.</p> <p>Этот процесс сопровождается разворачиванием полипептидной связи, которая в растворе изначально представлена в виде беспорядочного клубка. Процесс денатурации белка сопровождается утрачиванием гидратной оболочки, выпадением белка в осадок, утрачиванием им нативных свойств.</p> <p>Среди основных факторов, которые провоцируют процесс денатурации, выделим физические параметры: давление, температуру, механическое действие, ионизирующее и ультразвуковое излучение. Денатурация белка происходит под воздействием органических растворителей, минеральных кислот, щелочей, солей тяжелых металлов, алкалоидов.</p> <p>Виды денатурации:</p> <p>Обратимая денатурация белка (ренатурация) предполагает процесс, в котором денатурированный белок после устранения всех денатурирующих веществ восстанавливается в исходную структуру. В этом случае в полном объеме возвращается биологическая активность.</p> <p>Необратимая денатурация предполагает полное разрушение молекулы, даже после удаления из раствора денатурирующих реагентов физиологическая активность не возвращается.</p> <p>(У) Чтобы, определить денатурацию в различных белках необходимо провести лабораторную работу.</p> <p>Разделите класс на несколько групп в зависимости от количества учащихся.</p> <p>Раздайте инструктивную карточку.</p> <p>Дайте время учащимся для ознакомления.</p> <p>Обсудите риски при работе (правила ТБ)</p> <p>Предложите подумать о гипотезе и переменных (если нужна помощь учащимся окажите ее, если нет – гипотезу учащиеся формулируют самостоятельно)</p> <p>Обсудите ход работы, вид эксперимента (качественные реакции), вид анализа по результатам работы, правила заполнения таблиц.</p> <p>Определите время на выполнение и на оформление работы (10 мин - 15 мин.)</p> <p>Учащиеся выполняют лабораторную работу согласно инструкции рабочих листов.</p>			<p>https://www.youtube.com/=sjuKp_3mvaA - видео «Биохимия. Денатурация и ренатурация белка. Структура белка».</p>						
	<p>Инструктивная карточка:</p> <table border="1" data-bbox="354 1736 869 1993"> <tr> <td data-bbox="354 1736 630 1892">Ссылка на учебную программу</td> <td data-bbox="630 1736 869 1892">Цели обучения: исследовать влияние различных условий на структуру белков.</td> </tr> <tr> <td colspan="2" data-bbox="354 1892 869 1960">Навыки: применение знаний, анализ, синтез</td> </tr> <tr> <td colspan="2" data-bbox="354 1960 869 1993">Критерии оценивания</td> </tr> </table>	Ссылка на учебную программу	Цели обучения: исследовать влияние различных условий на структуру белков.	Навыки: применение знаний, анализ, синтез		Критерии оценивания				<p>Рабочие листы для лабораторной работы.</p> <p>https://www.youtube.com/atch?v=jEgm6_d3w9o – видео «Денатурация белка»</p>
Ссылка на учебную программу	Цели обучения: исследовать влияние различных условий на структуру белков.									
Навыки: применение знаний, анализ, синтез										
Критерии оценивания										

	<p>Исследовать влияние температуры на структуру белков. Исследовать влияние pH на структуру белков.</p> <p>Предмет: биология Класс: 10 Ф.И. учащегося _____</p> <p>Лабораторная работа «Влияние различных условий (температура, pH) на структуру белков». Цель работы: исследовать влияние различных факторов на структуру белка. Гипотеза _____</p> <p>Материалы и оборудование: 1. водный раствор яичного белка 2. 1%-й раствор уксусной кислоты 3. 10 %-й раствор уксусной кислоты 4. 10 %-й раствор гидроксида натрия 5. 10 %-й раствор хлорида натрия 6. пробирки 7. водяная баня или спиртовка</p> <p>Ход работы: 1. В 7 пронумерованных пробирок налейте по 10 капель раствора яичного белка. 2. Возьмите три пробирки с яичным белком и нагрейте при температурах 35°С, 60°С, 100° С. 3. Оформите результаты в таблице.</p> <table border="1" data-bbox="327 875 821 943"> <thead> <tr> <th>№ пробирки</th> <th>Температура</th> <th>Описание</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td colspan="3">4. К раствору белка в четвертой пробирке добавьте одну каплю 1 %-го раствора уксусной кислоты и нагрейте до кипения.</td> </tr> <tr> <td colspan="3">5. К раствору белка в пятой пробирке прибавьте 1- 2 капли 10 %-го раствора уксусной кислоты и нагрейте до кипения.</td> </tr> <tr> <td colspan="3">6. В шестую пробирку добавьте 1- 2 капли 10 %-го раствора гидроксида натрия и нагрейте до кипения.</td> </tr> <tr> <td colspan="3">7. В седьмую пробирку прибавьте 1- 2 капель насыщенного раствора хлорида натрия и нагрейте до кипения.</td> </tr> <tr> <td colspan="3">8. Оформите результаты исследования, заполнив таблицу и описав наблюдения.</td> </tr> </tbody> </table> <table border="1" data-bbox="327 1301 821 1397"> <thead> <tr> <th>№ пробирки</th> <th>Добавляемое вещество</th> <th>Наблюдения</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td> </td> <td> </td> <td> </td> </tr> </tbody> </table>	№ пробирки	Температура	Описание	4. К раствору белка в четвертой пробирке добавьте одну каплю 1 %-го раствора уксусной кислоты и нагрейте до кипения.			5. К раствору белка в пятой пробирке прибавьте 1- 2 капли 10 %-го раствора уксусной кислоты и нагрейте до кипения.			6. В шестую пробирку добавьте 1- 2 капли 10 %-го раствора гидроксида натрия и нагрейте до кипения.			7. В седьмую пробирку прибавьте 1- 2 капель насыщенного раствора хлорида натрия и нагрейте до кипения.			8. Оформите результаты исследования, заполнив таблицу и описав наблюдения.			№ пробирки	Добавляемое вещество	Наблюдения						
№ пробирки	Температура	Описание																										
4. К раствору белка в четвертой пробирке добавьте одну каплю 1 %-го раствора уксусной кислоты и нагрейте до кипения.																												
5. К раствору белка в пятой пробирке прибавьте 1- 2 капли 10 %-го раствора уксусной кислоты и нагрейте до кипения.																												
6. В шестую пробирку добавьте 1- 2 капли 10 %-го раствора гидроксида натрия и нагрейте до кипения.																												
7. В седьмую пробирку прибавьте 1- 2 капель насыщенного раствора хлорида натрия и нагрейте до кипения.																												
8. Оформите результаты исследования, заполнив таблицу и описав наблюдения.																												
№ пробирки	Добавляемое вещество	Наблюдения																										
	<p>9.Сформулируйте вывод.</p> <table border="1" data-bbox="319 1503 836 2011"> <thead> <tr> <th rowspan="2">Критерии оценивания</th> <th>Дескриптор</th> </tr> <tr> <th>Учащийся</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Исследовать влияние температуры на структуру белка.</td> <td>Формулирует гипотезу</td> </tr> <tr> <td>Проводит исследование температуры на структуру белка</td> </tr> <tr> <td>Оформляет результаты исследования</td> </tr> <tr> <td rowspan="3">Исследовать влияние pH на структуру белков.</td> <td>Проводит исследование влияния pH на структуру белка</td> </tr> <tr> <td>Оформляет результаты исследования</td> </tr> <tr> <td>Формулирует вывод о влиянии факторов на структуру белка.</td> </tr> </tbody> </table>	Критерии оценивания	Дескриптор	Учащийся	Исследовать влияние температуры на структуру белка.	Формулирует гипотезу	Проводит исследование температуры на структуру белка	Оформляет результаты исследования	Исследовать влияние pH на структуру белков.	Проводит исследование влияния pH на структуру белка	Оформляет результаты исследования	Формулирует вывод о влиянии факторов на структуру белка.																
Критерии оценивания	Дескриптор																											
	Учащийся																											
Исследовать влияние температуры на структуру белка.	Формулирует гипотезу																											
	Проводит исследование температуры на структуру белка																											
	Оформляет результаты исследования																											
Исследовать влияние pH на структуру белков.	Проводит исследование влияния pH на структуру белка																											
	Оформляет результаты исследования																											
	Формулирует вывод о влиянии факторов на структуру белка.																											

<p>Подведение итогов. Рефлексия.</p>	<p>Подведение итогов урока: Учащиеся сдают выполненные работы. Рефлексия (устно или письменно обобщить работу уч-ся на уроке и попросить их ответить на вопросы «Незаконченные предложения»: <ul style="list-style-type: none"> • сегодня я узнал... • было интересно... • было трудно... • я понял, что... • теперь я могу... • я научился... • у меня получилось ... • урок дал мне для жизни... Д.з: подобрать этикетки/упаковки продуктов и определить есть ли в них белки; в каком количестве. Принести на следующий урок. По желанию подобрать материал: Значение белков в современном мире и в жизни человека.</p>	<p>Учащиеся подытоживают свои знания по изученной теме.</p>		
--------------------------------------	--	---	--	--

Ресурсы:

1. https://www.youtube.com/watch?v=jEgm6_d3w9o – видео «Денатурация белка»
2. <https://www.youtube.com/watch?v=HkiTsbGSI7k> – видео «Осаждение белка спиртом»
3. https://www.youtube.com/watch?v=sjyKp_3mvaA - видео «Биохимия. Денатурация и ренатурация белка. Строение белка».
4. <http://works.doklad.ru/view/vtuNcwZHsq0.html> - лекция: Строение и функции белка

ЖАЛПЫ ОРТА БІЛІМ БЕРЕТІН МЕКТЕПТЕРДЕ А.БАҰТҰРСЫНОВ ШЫҒАРМАЛАРЫН ОҚЫТУ ЖОЛДАРЫ

**Батыс Қазақстан облысы, Теректі ауданы
Жайық негізгі орта білім беретін
мектебінің қазақ тілі және
әдебиет пәнінің мұғалімі
Ибрашева Жаннат Танатаровна**

Ұстаз алдындағы басты мақсат – сапалы білім мен саналы тәрбие беру, шәкірттердің талабы мен ағымына сай қалыптасуына ықпал ету. Баланы жан-жақты жетілдіруде үлкен танымдық баспалдақтарына жетелер дағды – машықтарды қалыптастыруға жол ашатын оқыту мен тәрбие технологиясын жете білу, оны меңгеру, өз біліктілігін арттыру. Қазақ әдебиеті сабағы әрі тартымды, әрі қызықты, әрі сапалы болуы әр ұстаздың өзіне, білім деңгейіне, кәсіби шеберлігіне байланысты. Біз, ұстаздар қауымы, қандай да болмасын жаңалыққа құлақ түре жүретіміз анық. Жаңа технологияларды сабақта қолданудың тиімділігін білеміз және қашан да қолдануға тырысамыз. Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында жаңа технологияларды қолдану арқылы оқушылардың таным белсенділігін арттыру, қазіргі қоғам талабына сай ой-өрісін кеңейту, шығармашылығын дамыту, терең білімді, бәсекеге қабілетті, заман сұранысына сай ізденімпаз тұлғаны қалыптастыру болып отыр.

Мектептерде қазақ әдебиетінен сабақ беруде оқушының ойлауы мен тілін дамытуда, дүниетанымын қалыптастыруда алдымызда үлкен міндеттердің тұрғаны мәлім. Олар сабақ барысында әдіс-тәсілдерді түрлендіре пайдалана отырып, оқушылардың сөздік қорын молайту, сөйлеу тілін, соның ішінде диалогтік сөйлеу дағдысын қалыптастыру,

түсінгенін айта білу, сауатты жазуға төселдіру, дүниетанымын, ой-өрісін кеңейту, өмірге деген көзқарасын қалыптастыру, шығармашылық қабілетіне жол ашу.

Осы мақсатқа жету үшін ұсынылып отырған мақалада көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері, «Алаш» қозғаласы жетекшілерінің бірі, белгілі түріктанушы ғалым А.Байтұрсынұлының туғанына 150 жыл толуына орай жалпы білім беретін орта мектептерде А.Байтұрсынов шығармаларын оқыту барысында тиімді әдіс- тәсілдерді пайдалану жолдары туралы сөз қозғалмақ.

Алдымен жалпы білім беретін орта мектептерде А.Байтұрсыновтың төмендегідей шығармалары ғана оқытылатындығына тоқталғымыз келеді:

Әдебиеттік оқу 2 сынып	Әдебиеттік оқу 3 сынып	Қазақ әдебиеті 5 сынып
«Мен қалай оқуға бардым»	«Оқуға шақыру»	«Адамдық диқаншы», «Егіннің бастары»

Берілген тақырыптардың ішінен 5 сыныпта оқытылатын А.Байтұрсыновтың «Егіннің бастары» өлеңін талдай отырып, сабақ барысында төмендегі әдіс- тәсілдерді қолдануды ұсынамыз:

Осы сабақ арқылы жүзеге асыратын оқу мақсаттары	Т/Ж2 Әдеби шығарманың тақырыбы мен идеясын анықтау. Т/Ж3 көркем шығармадағы кейіпкерлер портреті мен іс – әрекеті арқылы образын ашу; А/И 1 Әдеби шығармадағы екі нәрсені салыстыра суреттеулер мен қарама- қарсы суреттеулерді табу; Б/С3 Шығармадағы кейіпкерді өзіндік құндылығы тұрғысынан талдап, әдеби эссе жазу
---	---

Қызығушылықты ояту- оқушылар үшін сабаққа қатысудағы алғашқы қадам. Бұрынғы білімдері мен сезімдеріне немесе әсерлеріне еніп, жаңа білімге мазмұн қалайды.

Ой қозғау айдарында: «Зымыран сұрақтар» әдісі

- А.Байтұрсынов кім?
- А.Байтұрсыновтың қандай шығармаларын білесіз?
- Мысал дегеніміз не?
- Өлең қай тәсілмен жазылған?
- Аллегория дегеніміз не?
- “Егіннің бастары ” шығармасы орыстың қай ақынынан аударған?

Өткен тақырып бойынша жоғарыда көрсетілгендей сұрақтар қойылады.

Мағынаны тану фазасы – оқушыларға жаңа мәлімет, идея немесе жаңа мазмұн кездескенде іске асады. Оқушылар жаңа білімді бұрынғымен біріктіре отырып, жаңа идеяны қабылдайды, ескі мен жаңаны ұштастырады, ойлау қабілетін кеңейтеді, не түсінгенін анықтайды.

Мағынаны тану кезеңінде А.Байтұрсыновтың «Егіннің бастары» мысалын жоғарыда көрсетілген оқу мақсаттарына сәйкес топтық, жұптық, жеке жұмыстар жүргізіледі.

Топтық жұмыс:

1-тапсырма: Талдау

Айтылым

Нақты сұрақ, тұщымды жауап

1. Шығарманың басталуы

1-сұрақ. Баласы мен әкесі қайда барды?

2. Шығарманың байланысы

2-сұрақ: Бидайлар қандай боп тұр, бала неге таңданды?

3. Шығарманың шиеленісуі

3-сұрақ: Бала әкесінен не туралы сұрады?

4. Шығарманың шарықтау шегі

4-сұрақ: Әкесі дәнсіз бидайдың мәнін қалай түсіндірді?

5. Шығарманың шешімі

5. Әкесі балсына қандай ақыл айтты?

Жеке жұмыс:

2 – тапсырма Төмендегі сөздерді сәйкестендіріп, антонимді табыңыздар

Еске түсіру: Антоним дегеніміз не?

Дәнді бидай	Көкке қарап тұрған бидай
Піскен бидай	Шикі бидай
Тағзым етіп тұрған бидай	Дәнсіз бидай

3-тапсырма: Саралау тапсырмасы

Бидайдың суретін салыңыз	Егін , астық туралы ән таңдап, айтыңыз	Авторға хат жазыңыз
Егін, астық жайлы өлең жазыңыз.	Е.Хасанғалиев «Ақ бидай» әнін орындайды	Диқаншылық, егін туралы мақал- мәтелдер жазады

Ой толғаныс – үйрену процесінің соңғы фазасы. Бұл кезде оқушылар алған білімдерін сыртқа шығарып, түсінгендерін өз сөздерімен жеткізіп бере бастайды. Оқушылар өздерінің ойын нақтылайды, сыныптастарымен, мұғаліммен кері байланыса отырып, мәліметтер мен құрылым мағынасын сынақтан өткізеді.

«Жүзіп шығу» әдісі

Берілген тіркестердің мысалдан жауабынтабыңыз.

а) Баланың бір бидайға көзі түсті, себебі ...

ә) Жалғыз бидай көкке қарап бүлініп тұр, себебі ...

б) Әкесі бидай мен адамды байланыстырады, себебі...

«Оқушы – толтыратын құмыра емес, тұтататын алау» деп Д.Ховард айтқандай, сабақта қолданылатын заманауи әдістер арқылы шығарманы талдау барысында төмендегідей нәтижеге қол жетеді:

- Сабаққа қызығушылығын жандандырады, бәсекелесе отырып, оқу ілгері жылжытылады;

- Аудиториядағы психологиялық ахуал жақсарады, жауапкершілік сезімі арта түседі;

- Әр жұмыс, әр пікір сараланады.

Сөзімізді қорытындылай келе, аталған әдіс- тәсілдерді қолданылып жүргізілген жұмыстар нәтижесінде өтілген А.Байтұрсыновтың «Егіннің бастары» өлеңі тақырыбының мағынасы жан – жақты ашылып, оқушылар көптеген мәліметтер жинақтайды және ізденіс жұмыстарын жасайды деп ойлаймыз.

Әдебиеттер тізімі:

1. А.С. Ақтанова, А.Қ. Жундибаева Жалпы білім беретін мектептің 5-сыныбына арналған оқулық. Алматы «Атамұра» баспасы, 2020

2. А.Байтұрсынов Ақ жол: өлеңдер мен тәржімелер Алматы «Жалын», 1991 жыл

3. А.Байтұрсынов Зерттеулер мен өлеңдер. Алматы «Атамұра», 2003 жыл

4. Тарихи тұлғалар. Танымдық - көпшілік басылым. Мектеп жасындағы оқушылар мен көпшілікке арналған. Құрастырушы: Тоғысбаев Б. Сужикова А. – Алматы. «Алматыкітап» баспасы, 2009

«КЕРІ БАҒЛАНЫС. КРИТЕРИАЛДЫ БАҒАЛАУДАҒЫ КЕРІ БАҒЛАНЫСТЫҢ РӨЛІ» ОҚУ СЕМИНАРЫ

Неталиева Фарида Серикбаевна,
БҚО, Теректі ауданы, Подстепный №1 жалпы орта
білім беретін мектеп директорының
оқу ісі жөніндегі орынбасары, математика магистрі,
математика пәні бойынша педагог- зерттеуші

Қазіргі білім берудің басты міндеттерінің бірі пәндерді оқыту әдістемесін жетілдіру, осы пәндер үшін білікті кадрлар даярлау, оқушылардың білімін объективті бағалау болып табылады. Сондықтан, критериалды бағалау технологиясы оқытудың заманауи әдістемелерінің бірі ретінде қазіргі заманғы білім берудің көптеген мәселелерін шешуде. Дегенменде, көптеген жас мамандар сабақ барысында критериалды бағалау ережесін ескере бермейді.

Жалпы орта білім беретін мектеп мұғалімдеріне арналған критериалды бағалау бойынша нұсқаулықпен мектебіміздегі жас мұғалімдерді таныстырып, тәжірибемен үштастыра отырып «Кері байланыс. Критериалды бағалаудағы кері байланыстың рөлі» тақырыбында оқу семинары оздырылды.

Семинардың мақсаты: критериалды бағалаудағы кері байланыстың оқытудың тиімділігі мен оқу сапасын арттырудағы рөлін айқындау.

Шараның басында жас мамандар шаттық шеңберіне жиналып, бір-біріне сәттілік тілеп, тілек айтты. 3 топқа бөлінді.

Оқу семинарды Мағжан Жұмабаевтың «Педагогика» деген еңбегінде «Баланың өзін мақтама, ісін мақта, мақтағанда да мақтауға тұрақтылық ісін мақта. Баланың жеңіл істерін мақтай беру балада менмендік, ретсіз тәкаппарлық туғызады, қайта бір жеңіл, дұрыс ісі болса да, нашар шәкіртті мақтау керек!» тұжырымдамасын айта отырып, жас мамандарға нақыл сөздердің мағынасын ашуға сауал тасталды. Жас мамандар нақыл сөздердің мағынасын аша отырып, өз ойларын ортаға салып, пікір алмасты.

Жас мамандарға директордың оқу ісі жөніндегі орынбасары «Бағалауда қолданылатын құжаттар»: Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты

- Оқу бағдарламасы (пән бойынша)
- Оқу жоспары (пән бойынша)
- Жалпы білім беру бағдарламаларын жүзеге асыратын, білім беру ұйымдарындағы білім алушылардың оқу жетістігін критериалды бағалау ережесі (бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру);
- Бастауыш/Негізгі орта және жалпы орта білім беретін мектеп мұғалімдеріне арналған критериалды бағалау бойынша нұсқаулық
- Қалыптастырушы бағалауға арналған тапсырмалар жинағы
- Жиынтық бағалауға арналған ұсыныстар
- Бағалау критерийлері, тапсырмалар үлгілері, дескрипторлар, балл, бөлім бойынша рубрикалар
- Бағалау критерийлері, тапсырмалар үлгілері және тоқсандық жиынтық бағалаудың спецификациясымен таныстырылды.

Мұғалімдерге басшылыққа алатын www.adilet.zan.kz, www.uba.edu.kz www.smk.edu.kz сайттар туралы айтылды.

Оқу семинарында жас мұғалімдермен көптеген сұрақтар талқыланды, тоқталып кететін болсақ: білім жүйесінде критериалды бағалаудың алатын орнын т, сабақ барысындағы кері байланыстың түрлерін, оқушыларға мұғалімнің кері байланыстың маңыздылығы, өзін-өзі және өзара бағалауда критерийлерді пайдаланудың маңыздылығы айқындалды, оқу үдерісінде критериалды бағалауды қолдану жолдары мен түрлері талқыланды.

Топтық жұмыс барысында кластер жасауға әр топқа тапсырма берілген болатын:

1- топ: Критериалды бағалауды пайдалану оқушыларға не береді?

2- топ: Критериалды бағалаудан мұғалім не ұтады?

3- Топ: Критериалды бағалаудың ата-аналарға пайдасы бар ма?

Топтар өз кластерлерін қорғап, әріптестерінің пікіріне өз ойларын қосып толықтырды. Топтық жұмысты бағалау үшін бір-біріне екі жұлдыз, бір тілек әдісі бойынша бағаланды.

Оқу семинардың қорытындысында мұғалімдер тәжірибе қоржындарына көптеген мәліметтер алып, өз қоржынын жаңа білімдермен толықтырды. Тағылымы мол семинардан соң өз көзқарастарын айтып, кері байланыс жасап, алдағы уақытта да осындай семинарлар көп болып тұрса деген ұсыныс білдірді.

РОЛЬ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА И КРАЕВЕДЕНИЯ В ГЕОГРАФИЧЕСКОМ ОБРАЗОВАНИИ: ПРАКТИЧЕСКИЕ НАВЫКИ И ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ ОСВЕДОМЛЕННОСТЬ

Шарипова Динара Сейлхановна
КГУ «Общеобразовательная школа им. М. Горького отдела образования Карабалыкского района « Управления образования акимата Костанайской области
Учитель географии

Научно-методическая работа по развитию туризма и краеведению является важным инструментом для изучения, сохранения и популяризации туристического потенциала региона. В данной статье будут рассмотрены основные аспекты такой работы и ее роль в развитии туризма и краеведения. Одной из важных задач, которыми занимаются научно-методические работы, является изучение туристического потенциала региона. Это включает в себя оценку природных, культурных, исторических и других достопримечательностей, которые могут быть интересны для туристов. Исследователи собирают информацию о природных парках, музеях, памятниках архитектуры, традициях и обычаях местного населения, а также о других уникальных и интересных объектах и событиях. Полученные данные помогают составить полное представление о туристическом потенциале региона. Другой важный аспект научно-методической работы в развитии туризма и краеведения — это разработка туристических маршрутов и программ. Исследователи анализируют полученную информацию о достопримечательностях региона с целью создания наиболее привлекательных и интересных маршрутов для туристов. Они учитывают различные факторы, такие как длительность поездки, предпочтения туристов, доступность объектов и другие, чтобы создать комплексные и уникальные программы путешествий. Такие маршруты и программы способствуют развитию туристической индустрии региона и привлечению большего числа посетителей. Еще одним аспектом научно-методической работы является разработка методик и рекомендаций по улучшению инфраструктуры и качества услуг в сфере туризма. Исследователи изучают существующую инфраструктуру, включая отели, гостиницы, транспортные средства и другие объекты, и анализируют их состояние и возможности для улучшения. На основе этого разрабатываются рекомендации для владельцев и управляющих таких объектов, которые помогают повысить качество услуг и уровень обслуживания туристов.

Научно-методическая работа в развитии туризма и краеведения также включает в себя проведение научных исследований и публикацию научных статей и монографий. Исследователи изучают туристические потоки, анализируют предпочтения туристов, изучают влияние туризма на социально-экономическое развитие региона. Полученные

результаты исследований публикуются в научных журналах и инарых изданиях, что способствует обмену опытом и знаниями в этой области.

Использование краеведческого материала в географии имеет много примеров и практических применений. Вот несколько из них:

1. Изучение географии местного региона: Краеведческий материал может быть использован для изучения географических особенностей местного региона. Это включает изучение природных объектов, таких как реки, озера, горы, климат и растительность. Краеведческие материалы и исследования могут помочь студентам лучше понять и анализировать географическую структуру и особенности их местности.

2. Исследование и анализ географических изменений: Краеведческий материал может также использоваться для исследования и анализа географических изменений в регионе. Сравнение старых карт и информации с современными данными позволяет ученым и студентам увидеть, как изменилась природа и географическая среда в течение времени, и что привело к этим изменениям. Это может быть полезно для изучения природных катаклизмов, изменения климата, сохранения биоразнообразия и других актуальных проблем.

3. Исследование культурного и исторического контекста: Краеведческий материал также может помочь понять и изучить культурный и исторический контекст региона. Это включает изучение традиций, обычаев, архитектуры, исторических памятников и других культурных элементов, которые формировались на протяжении многих лет. Использование краеведческих источников и материалов позволяет студентам и ученым увидеть связь между географическим окружением и культурой/историей региона.

Туризм и краеведение играют важную роль в формировании учебного процесса на уроках географии. Они позволяют учащимся получить не только теоретические знания, но и практические навыки, связанные с исследованием различных регионов и природных объектов.

Во-первых, туризм представляет собой отличную возможность для учащихся познакомиться с различными географическими объектами и регионами. Посещение природных заповедников, горных хребтов, рек и озер позволяет увидеть на практике уникальные природные явления и ландшафты. Кроме того, туризм способствует изучению культурных и исторических особенностей региона, поскольку в ходе поездки учащиеся могут посетить музеи, исторические памятники, национальные парки и другие места, отражающие особенности местной культуры и истории. Во-вторых, туризм и краеведение дают возможность применить полученные знания на практике. Учащиеся могут исследовать различные аспекты географического объекта или региона, используя натурные исследования, экскурсии и интерактивные методы изучения. Такой подход помогает учащимся лучше понять и запомнить изучаемый материал, а также развить навыки работы с картами, сбора и анализа данных, обработки информации. Кроме того, туризм и краеведение способствуют развитию учащихся. Посещение различных мест и общение с местными жителями помогает учащимся развивать коммуникативные навыки, умение работать в команде и принимать решения. Они также могут узнать о различных профессиях, связанных с туризмом и географией, и рассмотреть их как потенциальное направление будущей карьеры.

Туризм и краеведение также способствуют формированию экологической осознанности учащихся. При посещении природных объектов они узнают о роли человека в сохранении окружающей среды, осознают свою ответственность за чистоту, сохранение и охрану природных богатств. Это помогает формированию учащихся как граждан сознательных и ответственных, способных принимать меры по защите окружающей среды. Таким образом, туризм и краеведение играют важную роль в формировании учебного процесса на уроках географии. Они способствуют более глубокому изучению географических объектов, развитию учащихся и формированию их экологической осознанности. Поэтому включение этих аспектов в учебный процесс на уроках географии является необходимым шагом для полноценного освоения предмета и развития учащихся. Научно-методическая работа по развитию туризма и краеведению имеет большое значение для местных сообществ и туристической индустрии региона. Она способствует изучению и сохранению культурного, исторического и природного наследия, а также созданию уникальных туристических маршрутов. Она также помогает повысить качество предлагаемых туристических услуг и привлечь больше посетителей, что способствует развитию экономики и улучшению жизни местного населения.

Используемая литература.

1. Исаченко А.Г., Дягилев А.В. Краеведение в школе. Методическое пособие для учителя. Москва: Просвещение, 2013.
2. Калюжная Е.В., Колесникова Н.М. Туризм как сфера профессиональной деятельности. Учебное пособие. Москва: Российская академия туризма, 2008.
3. Каримов А.А., Ахметов А.Т. Краеведение Казахстана. Учебное пособие. Алматы: Мектеп, 2018.
4. Крылова И.В. Краеведение в начальной школе. Теория и практика. Учебное пособие для учителей. Москва: Дрофа, 2014.
5. Логашев М.С. География и туризм. Курс лекций. Москва: Издательство Московского университета, 2004.
6. Маслова С.В. Туризм в географическом образовании. Учебное пособие. Москва: Флинт, 2012.
7. Никитин В.Н., Гавриловская Г.Р. Краеведение и география: взаимодействие на линии школа - музей. Москва: Педагогическое общество России, 2005.
8. Николаев В.И. Краеведение: история, методология, проблемы. Москва: Институт народов мира, 2011.
9. Okazaki ES. Investigating the Food Tourism Experience: An Exploratory Study. Journal of Culinary Science & Technology, 16(4), 2018.
10. Седова Е.В., Бессмертных М.А. Развитие экологической осведомленности школьников через краеведение и экскурсионную деятельность. Москва: Московский государственный университет имени М.В. Ломоносова, 2009.
11. Сейтова Ш.К., Сейтов Т.К. Краеведение и туризм в Казахстане: теория и методика преподавания. Караганда: Жангы урус, 2016.
12. Соколовский С.А. Краеведение. История и методика преподавания. Учебное пособие. Москва: Издательство Московского педагогического государственного университета, 2012.
13. Семенов Ю.П., Зубкова Н.Е. Туризм и регионоведение. Учебное пособие. Хабаровск: Дальневосточный государственный университет, 2009.

ҚАБЫЛАНБАҰ БАТЫР ЕРЛІГІ

**Мукашева Айнур Гарифоллаевна,
Батыс Қазақстан облысы, Теректі ауданы,
Кемер ауылы
Социализм негізгі орта мектебі**

Қазақ халқының тәуелсіздікке жету жолының тарихы талай қиындықтарды көрді. Сол оқиғалардың ішінде ұлт-азаттық көтерілістер де болды. Қазақ халқы Ресейдің құрамында болған кездегі ең бір елеулі оқиғалардың бірі – ол 1836-1838 жылғы Исатай мен Махамбет бастаған ұлт азаттық қозғалысы.

Еділ мен Жайықтың аралығы ежелден еркіндік пен азаттық жолындағы қиыр-шиыр күрестің кіндігіне айналып келгені тарихтан белгілі. Нарынқұм жерінде талай қанды шайқастар болып, халқын бодандықтан құтқару жөнінде көптеген батырлар жауға атойлап ұрыс салып, қол бастапты. Солардың бірегейі – Қабыланбай батыр.

Тақырыптың мақсаты мен міндеттері. Жеріміздің тұтастығын, еліміздің бірлігін халқымыздың қаһарман ҰЛТ екендігін көрсетіп, тәуелсіздік жолында ерлік істерімен көзге түскен батыр бабаларымызды бүгінгі өскелең ұрпақтың санасына сіңіріп насихаттау.

1. Батыр бабаларымыз туралы халық арасындағы әңгімелер көне көз қарттардың естеліктерін жинақтау.
2. Батырлардың ерлік істеріне қатысты ақтаңдықтардың ақиқатын танып зерттеу.
3. Тарих толқынындағы ғалым зерттеушілердің әдебиетші жазушылардың, тарихшылардың мерзімді баспасөзде жарияланған материалдарын жинастырып оған ғылыми дәйектермен талдау жасау.

Зерттеу әдістері. тарихилық, жүйелілік, салыстырмалы талдау мен жинақтау принциптеріне негізделеді.

Түйін сөздер. Исатай Тайманұлы, Махамбет Өтемісұлы, батыр, ұлт-азаттық, Тастөбе, Бөкей Орда.

Кіріспе. 1837-1838 жылдары Ішкі Бөкей Ордасын түгел қамтып, Жайық өзенінің сол жағына да тараған Исатай-Махамбет бастаған халық қозғалысы туралы аз жазылған жоқ. Бірақ көтеріліс тарихын жүйелі зерттеген ғалымдардың көпшілігі қозғалыс көсемдері Исатай Тайманұлы мен Махамбет Өтемісұлы тұлғаларына ғана барынша көңіл бөлген. Ал олардың айналасындағы сарбаздар, халық батырлары толыққанды ғылыми зерттеуден тыс қалды. Мысалы, Исатай мен Махамбеттің үзеңгілес достары Қабыланбай батыр, Иманбай Қалдыбайұлы, Үбі Үсеұлы, Тәни Түменұлы тағы басқаларның кейінгі өмір жолындары әлі күнге жұмбақ. Олардың қолға түсіп, итжеккенге айдалғаны, бірақ бірнеше мәрте қашып келгені ел арасында аңызға бергісіз әңгімелерде ғана айтылады.

Қозғалысқа қатысып азаттық жолындағы күресте бүтіндей отбасы жойылып, бір атаның ұрпақтарының бір шайқаста қаза болған сәттері де болды. Мұндай оқиғаның бірі осыдан 185 жыл бұрынғы болған Исатай мен Махамбет бастаған Ұлт-азаттық көтеріліс кезінде орын алған болатын. Патшалы Ресейдің отаршыл саясатына көндіге қоймаған тарландардың қасында бір топ үзеңгілес жауынгерлердің де болғаны тарихтан белгілі. Солардың ішінде бас сарбаздардың бірі – Қалдыбай Қосаяқұлының балалары Қабыланбай, Иманбай, Таңатар, Бекайдар, Есмағұл, Есмайл, Уәли, Ғайнижамал, Иманәлі, Сабалақ, Қали, Көпсекті жорықтарға бірге алып жүрген. Олардың ішінен 1836-1838 жылдары болған Исатай-Махамбет көтерілісінде жанқиярлық ерлік көрсетіп, батырлардың жанында серік болған Қабыланбай батыр Қалдыбайұлы туралы сөз қозғамақпыз.

Талқылау нәтижелері. Қабыланбай Қалдыбайұлы, Қапланбай (т. — ө.ж.б.) — батыр, Кіші жүздегі Исатай мен Махамбет бастаған шаруалар көтерілісі (1836-37) басшыларының бірі. 12 ата Байұлы тайпа бірлестігінің ысық руынан.

Тарихта ХІХ ғасырдың басы, нақтырақ айтсақ 1801 жыл – Бөкей сұлтан Нұралыхан ұлының Жайықтың оң бетіне, Еділ мен Жайық арасына қоныстанып, өз алдына Бөкей хандығын, Ішкі Орданы құрған жылы деп саналады. Сол жылдары Бөкейге ерген қалың жұрттың қарасы көбі – беріш руы деседі. Кіші жүз Байұлындағы ең қабырғалы рудың бірі болған беріштер Бөкей ханның жақын қолдаушысы, арқа сүйер жұрты болған екен. Бірақ Бөкей өліп, билікке Жәңгір жеткенде айналасына жиналған келімсектерге арқа сүйеп, жас билеуші қара қазақтан алыстай бастады дейді. Ал 1837-1838 жылдары болған Исатай-Махамбет қозғалысы басып-жаншылған кезде, хан билігі тарапынан ең көп репрессияға ұшыраған да осы беріш руы өкілдері болатын.[1]

Жалпы, Исатай-Махамбет көтерілісінің сарбаздары туралы сәл-пәл таратып жазған зерттеушілердің бірі – жазушы Әнес Сарай. Ол өзінің «Исатай Махамбет тарихы» еңбегінде бір тақырыбын «Көтеріліс сарбаздары» деп атаған. Жазушы осы еңбегінде жалпы көтеріліске 7 мыңдай сарбаз қатысқанын, бірақ олардың есімін түгел анықтау «аяғы жерге тимейтін арманды қиял» екенін айтады. Дегенмен жазушы Махамбет жырларында, Ығылман Шөрекұлының «Исатай-Махамбет» дастанында, ел аузындағы әңгімелерде айталатын және кейінгі зерттеулерде анықталған 100 қаралы адамның есімін көрсеткен [2].

Бұдан бөлек, оралдық тарихшы Зұлқожа Ғайнеденұлы (Шарафутдинов) өзінің «Тастөбе соғысы» деген кітабында «Тастөбе тарландары» деген тақырыппен көтеріліс сарбаздарына арнайы тоқталып өтеді. Автор архив құжаттарына сүйеніп, Тастөбе шайқасынан соң және кейінірек орыс қолына түсіп, сотталған, Сібірге айдалған жүздеген тұтқынның аты-жөнін келтірген. 2013 жылы 18 қарашада Батыс Қазақстан облысындағы Жаңақала ауданының орталығында Тастөбе шайқасына арналып ашылған ескерткіш белгінің қабырғасына осы сарбаздардың есімі қашалып жазылды [3].

Көтеріліс сарбаздары туралы ел аузындағы тағы бір дерек Қаржаубай Медихановтың «Жеті баулы беріш шежіресі» еңбегінде: «Беріш руынан Исатай-Махамбетке қолбасшы болған батырлар» деген бөлімде қос батырды қолдап, соңына ерген сарбаздар қатарында 201 адамның аты-жөнін нақтылап көрсетеді. Оның ішінде біздің кейіпкерлеріміз

– Қабылбай батыр да бар [4].

Енді осы жерден әңгімемізді нақты кейіпкерімізге бұрайық.

Қалдыбайдың балаларының ішінде болмысы бөлек Қабыланбайдың ерлігі туралы қанша айтсақ та жарасады. Қабыланбай – жорықтарда Исатай, Махамбеттің жанында жүрген үшінші тұлға. Алып денелі, алапат күш иесі Қабыланбайдың тобында алғашында 60-70 қана қол болған. Осы жауынгерлермен жүріп-ақ, отаршылдар тартып алған жерлерді кері қайтаруға жұмыстанады. Теректідегі Балқы ауылында болған қанды шайқаста өздерінен саны үш есе артық жаумен шайқасып, оларды тас-талқан етіп жеңеді де, шаруалардың жерлерін, малдарын қайтарып алып береді. Бұл батырдың ерліктері туралы бір ғана мысал.

Қабыланбай батырдың алыптығы соншалықты, оны кез келген жылқы алып жүре алмаған. Оның мінген аттары «Қара бұқа» мен «Сары қасқа» ғана. Осы екі қос тұлпар ғана оның салмағына шыдас беріп, жорықта жолдас болған.

Қабыланбайдың бала күнінен батыл, ер жүрек болғандығы туралы ел аузында мынадай да аңыз бар. Кенесары, Байбақты сынды жасы үлкен ағалар бар, бір топ азаматтар аң аулауға шығып, бір қабанды ұстай алмай, қуалап ауыл іргесіне әкеледі. Сонда айқай-шудан шошып оянған Қабыланбай қабанды ұстауға батылы бармай тұрған адамдарды көріп, өзі түрегеліп, қабанға бас салып, екі құлағын бұрап, үзеңгімен соғып өлтіреді. Оның ерлігіне сөзсіз риза болған ауыл зиялылары бұл оқиғаға той жасауды ұйғарады.

Сол уақытта ауылда болмаған әкесі Қалдыбай елге келісімен замандастарына «Сіздер дұшпан екенсіздер. От пен судың қауіпін жете түсіне білмеген жас қыршынды өлімге айдағандарың не болғандарың» деп ренішін білдіреді.

1837 жылдың 15 қарашасындағы Тастөбе шайқасындағы жеңілістен кейін, көтерілісшілердің қалың тобының жан-жаққа ыдырай бастағаны белгілі. Исатай мен Махамбет батырлардың қасында шағын топ қана қалған болатын. Олардың өздері де бірнеше рет жазалаушы әскерлердің қолына түсіп қала жаздаған еді. Міне осындай жағдай да олардың алдында Геке әскерлерінен құтылудың бір-ақ жолы тұрды. Ол–Жайықтың шығыс бетіне өту еді. Алайда, ол үшін Жайық мұзының қатуын күту керек болды. 1837 жылдың қараша айының соңына та-ман Исатай мен Махамбет бастаған 29 адам Қаныш моласы деген жер-де өзара кеңесіп, жау қолына түспеу үшін не істеу керек екендігін ақылға салады. Бұдан әрі Бөкей хандығында қалудың өте қауіпті екендігі ескеріліп, көтеріліс басшылары Төменгі Жайық шебі тұсынан Кіші жүзге өту керек деген тоқтамға келеді. Көтерілістің рухани көсемі Махамбет Өтемісұлының:

Уа, Исеке, Исеке!

Ал, кетелік, кетелік,

Кетіп бір Жайық өтелік,-деген өлең жолдары осы жерде шығарылған болса керек.[5]

Көтеріліс басшыларын үзбестен іздеп жүрген жа-залаушыларды шатыстыру үшін бұл топ Жайық өзенінің жоғарғы жағы-на қарай ауысты, олар сол жақтан Жайықтан өту мүмкін деген лақап тарату қажет деген шешімге келеді.

Көтерілісшілер Жайық өзенінің жоғарғы жағына қарай ойы-сты деген лақапты тарату Исатай мен Махамбеттің жақын серіктерінің бірі Қабыланбай батырға жүктеледі. Қабыланбай 1837 жылдың қараша айында көтеріліс басшыларын жаза-лаушылар тұзағынан құтқару үшін өз өмірін құрбандыққа шалып, ерліктің ерекше үлгісін көрсетті. Ол қасына бір жігітті ертіп, тапсырманы орын-дау мақсатында кейін-Тастөбеге қарай ат-танады. Олар сол жақта 75 адамнан тұратын есаул Трофимов жасағының шолғыншы әскерлерімен кездесіп қа-лады. Айналаны бақылап жүрген хо-рунжий Еремеев аттылы екі адамды қуып, қараңғы түсе олардың біреуін ұстайды. Ұсталған адам қашып бара жатқан екінші адамның Исатай мен Махамбеттің ең жақын серіктерінің бірі Қабыланбай Қалдыбаев екендігін айтады.

Қуғыншы казактар Қабыланбайдың атын атып барып, оның өзін ұстайды. Қолға түскен батырды жазалаушылар Қаратоқай қорығындағы подполков-ник Гекеге алып келеді. Қабыланбай-дың айтуынша, «Қаныш моласы» маңындағы болған кеңесте көтеріліс-шілер Орталық дистанцияға аттанып, Сахарная бекінісінің жоғарғы жағынан Жайықтан өтуді ұйғарады. Ол үшін Исатай мен Махамбет бастаған отряд Александров-Гай мен Өзен линиясы аралығы арқылы жүруге шешім қа-былдады. «Мен осы кеңестен кейін ауылдағы әйеліме барып қайту үшін жолға шықтым»-дейді. Қабыланбайдың осы жауабынан кейін Геке И. Таймановтың өзенге қарай өтетін жолын аңду туралы бұйрық береді. Шындығында, Қабыланбайдың бұл барлық жердегі әрекеті және оның берген жауаптары жазалаушы әскерлерді басқа бағытқа сілтеу мақсатында ойластырылған іс

болатын.

Қабыланбай «Исатай тобы онша қашықта емес, олар осы маңда жүр. Егер қажет десеңіздер алып барайын»-дейді. Ертеңіне елең-алаңда есаул Трофимов Исатайды тауып келу үшін Қабыланбайды жол бастаушы етіп арнайы отряд жібереді. Қабыланбай жазалаушылармен күні бойы жер-жерді шарлап, аттары әбден болдырып, кейін қайтып келеді. Таңда жауған қардан олар Исатай отрядының ізін де таба алмайды. Шындығында, Қабыланбайдың осы әрекеті Исатайлардың бұл жерден алысырақ кетуіне қолайлы жағдай жасау болатын. Осы бір тарихи маңызы бар шараны іске асыруда Қабыланбай Қалдыбаевтың жеке басының ерлігін, халық қамын ойлап, көтеріліс басшыларын сақтап қалу үшін өзін құрбан еткендігін ерекше айтқан жөн болады.[6]

Подполковник Геке Қабыланбай туралы генерал Перовскийге былай деп жазады: «Ол-нағыз азамат, ержүрек жан. Көтерілістің басынан бастап Исатайдың жанынан бір елі қалмаған, бұл жігіт барлық жерде батырмен бірдей әрекет жасады. Нақ, қазірдің өзінде де рухының мықтылығын дәлелдейтіндей серіктері туралы жұмған аузын ашқан жоқ...». Қабыланбайдың жойқын күші мен батырлығын мойындаған Геке одан әрі былай деп жазды: «Бұл жерде темір жоқ, ал арқан Қабыланбайға түк емес екендігін ескеріп, өздеріңнен қатынас қағаз жеткізген он адамға хорунжий Ереміннің 28 адамын қосып беріп, 8 желтоқсанда оны Орал қаласына жөнелтеміз»-деген мәлімет бергені белгілі. Кейін Оралдағы әскери сот өзгелерге 1000 дүреден соғылған да, Қабыланбайға 1500 шыбық дүре соғылып, жазасын Сібір каторгаларының бірінде өтеуге үкім етеді. Халық үшін қам жеген қайран батыр сол Сібірден елге қайтып оралмайды.[7] Осы сапарында батыр жау қолынан құтылып шықты деген де ақпарат бар. Ол айдауылдар жолда демалып қонған кезде қаруларымен бірге аттарын алып қашып, жанындағы жолдастарымен бірге құтылып шығып, көтерілісшілердің қатарына қайта қосылған екен. Бірақ, жеңдеттер оны кейін кері қолға түсіріп, арнайы соғылған шынжырмен қол-аяғын байлап, Текеге апарып, бір көзін ойып алып, азаптап өлтірген деген деректерде бар екен.

Қабыланбай батырдың ерлігінің, әскери аялысының арқасында Исатайлар Жайықтың қатуына да жетеді.

Міне, Исатай-Махамбет бастаған ұлт-азаттық қозғалысының бір сарбазы Қабыланбай батыр Қалдыбайұлының ерлігі осындай.

Батырдың артында төрт ұлы қалған. Кенжесі Лұқпан заманында «Сар жорға» атанған шешен адам болған. Лұқпаннан алты ұл, екі қыз өмірге келген. Оның ұлы Қуаныштан тараған Айтмағамбет те айтулы ақын болған кісі. Ол өз жырларының бірінде батыр бабасы туралы:

«Қанды кек, содан қалған қанмен қайнап,
Шынжырмен Қабыланбайды алды байлап,
Қосылып Исатайға соғыстың деп,
Жіберді жиырма бес жыл Сібірге айдап», – деген екен.[8]

Қорытынды. Қабыланбай Қалдыбайұлының ерлігі-парсы басқыншыларын шөл далаға бастап апарып, олардың қырылуына, сөйтіп, еш нәтижесіз еліне қайтуға мәжбүр еткен сақ батыры Ширақтың, Белоруссия орманында жау әскерін қалың батпаққа апарып түсіріп, орыс әскерлерін құтқарып қалған Сусаниннің ерліктерімен қатар тұрады.

Қазақтың кең даласын сонау аласапыран заманында «Найзаның ұшымен, ақ білектің күшімен» қорғаған батырлар тұлғасы еліміздің болашақ ұрпағына үлгі-өнеге болары сөзсіз. Ұлы бабаларымыз іс-әрекеттерінің алдында бас иген ұрпақтары сол қилы заман оқиғаларына түрлі тарихи жырлар, ұзақ толғаулар арнап, ұрпаққа жеткізеді. Біздің парызымыз сол деректерді ғылыми сараптаудан өткізе отырып шынайы қазақ тарихындағы батырлардың ерлігін паш ету.

Әдебиеттер тізімі

1. Әбіш К. «Шандоз» -Алматы, 2004, «Арыс» баспасы 2004
2. Сарай Ә. Исатай Махамбет тарихы. -Алматы, 2012, «Мереке» баспа үйі», 2003;
3. Шарафутдинов З. Тастөбе соғыс. -Орал, «Полиграфсервис» баспасы, 2004
4. Медиханов Қ. Жеті баулы беріш шежіресі. -Ақтау, «Полиграф» баспасы, 2010
5. Жұмалиев Қ.Ж. Қазақ эпосы мен әдебиет тарихынаң мәселелері, I том –Орал «Ағартушы» баспасы, 2010,

6. Амангелді Шамғонұлы TAISOIGAN.KZ «Қазақтың Сусанині», 2018
7. Шарафутдинов З. Тастөбе соғыс.-Орал, «Полиграфсервис» баспасы, 2015
8. Жетібаев Ж. Атырау газеті. Махамбет пен Исатайға серік болған есіл ерлер туралы не білеміз? 14 қыркүйек 2016 жыл

ФИЗИКАЛЫҚ ҚҰБЫЛЫСТАРДЫҢ ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІНДЕГІ МОДУЛЯЦИЯСЫ

БҚО, Теректі ауданы
«Ақсуат мектеп-бөбекжай-балабақша кешені» КММ
Физика және информатика пәні мұғалімі
Кдыргалиев Манарбек Муратович

Аннотация

Қазақстан Республикасы тәуелсіздік алып, басқа да мемлекеттермен саяси, мәдени және экономикасы жан-жақты байланысқа түсуде. Қазір елімізді бүкіл әлем біледі десек артық емес. Өркениетті ел болу үшін заман талабына сай білім беру, дамыту, білім сапасын әлемдік деңгейге көтеру басты мақсат болып отыр. Сондықтан да еліміздің алдына биік мақсаттар қоя білетін рухы таза, орны биік адамдар қажет.

Кіріспе

Қазіргі кезде мұғалімдердің алдына қойылатын мақсат – рухани дүниесі бай, жан-жақты дамыған жеке тұлғаны қалыптастыру. Мұғалім бұл мақсатқа жету үшін ұлттық байлығымызбен, салт-дәстүрімізді білім беру ісіндегі озық үлгілерімен тұғырлы ұстанымдарымен тығыз байланыстыра отырып, шығармашылық қабілетін дұрыс жетілдіре білуі керек.

Бүгінгі оқыту мен тәрбиелеудің мақсаты- жеке тұлғаға бағытталған оқыту. Оқушыларға тек білім берумен шектелмей, өз ұлтының тарихын да білуіне физиканы оқытуда ұлттық тәрбиеге баса көңіл бөлу қажет.

Халықта «Балаңды өз тәрбиенмен тәрбиелеме, өз ұлтыңның тәрбиесімен тәрбиеле» деген жақсы сөз бар. Бұл – жас ұрпаққа тән жақсы қасиеттер мен ұлттық сананы қалыптастыру деген сөз.

Негізгі бөлім

Қазақ халқына тән әдептілік, бауырмалдылық, қонақжайлылық, еңбекқорлық, үлкенді сыйлау, инабаттылық пен иманжүзділікті қалыптастыру мақсатында әрбір тақырыпты халық даналығымен байланыстыра жүргізу басты мақсатымыз. Ұлттық педагогиканың негіздерін физика сабағында қолдану – білу, түсіну, қолдану мақсаттарын жүзеге асырып, оқушының өмірге деген көзқарасын, ұлттық құндылықтарды оқушы санасында байланыстыра білуге тәрбиелейтін процесс болып табылады.

Қазақтың әдет – ғұрыптарын, салт – дәстүрлерінде кездесетін кейбір элементтерін, мақал – мәтелдерді, жұмбақтарды, ән жырлардағы өлең жолдарын физика сабағында пайдалануға болады. Физиканың негізгі мақсаты – табиғатта болып, жатқан әр түрлі физикалық құбылыстарды зерттеп оларды өзара байланыстыратын заңдарды ашу. Физика ғылымы зерттейтін табиғат құбылыстары физикалық құбылыстар деп аталады. Заңдарды ашу үшін құбылысты туғызған себеп пен салдарына жауап ізделеді.

1. Мақалдармен мәні бір физика

Мақал – мәтел адам баласының тұрмыс тіршілігіне терең еніп, халықтың өмірін, еңбек әрекетін, оның табиғат құбылыстарымен қарым қатынасын шынайы көрсетіп отырады. Мақал мәтелдерде теңеу, суреттеу жете көңіл бөлінеді. Табиғат құбылыстары арасындағы өзара байланыс айқын көрінеді.

Физикалық шамаларды өлшеу:

- Жеті рет өлшеп, бір рет кес.
- Қарыстан сүйем жуық.
- Гауһарды мысқылдап өлшейді.
- Диффузия:
- Бір құмалақ бір қарын майды шертеді.
- Жұпарды жасыра алмайсың.
- Молекулалардың өзара тартылуы және тебілуі:
- Бүргені тұту үшін де бармағыңды сулайсың.
- Білтесіз шырақ жанбайды, жігерсіз жігіт оңбайды.
- Ағаш тамырынан су ішеді.
- Орындалмаған уәде судағы жазу секілді.
- Бос қап тік тұрмас
- Механикалық қозғалыс:
- Шапқан озар, жатқан қалар.
- Қимылдаған қыр асар.
- Тура жол ең қысқа жол.
- Аттыға жаяу жолдас болмас.
- Инерция:
- Аяқ сүрінсе басқа салмақ түсер.
- Сабы бос шотпен отын жарма, сабырсыз доспен жауға барма.
- Қоянды аяғы, қасқырды аузы асырайды, түлкіні құйрығы құтқарады.
- Шапшаң жүргенде шаң жұқпас.
- Жапалақты тасқа ұрсаңда жапалақ өледі. Таспен жапалақты ұрсаңда жапалақ өледі.
- Пішенді салқында шап, қойды салқында бақ.
- Күш
- Биіктен төмен жүгіру оңай, ал төменнен өрге жүгіріп көр.
- Төбеге төмменнен су ақпас, ұзақтан үрген ит қаппас.
- Жел тұрмаса шөптің басы қимылдамайды.
- Бидайдың кеудесін көтергені, дақылы жоқтығы,
- Жігіттің кеудесін көтергені, ақылы жоқтығы.
- Мәуелі ағаш майысқақ.
- Иін ағаш иілгенмен сынбас.
- Шешен сөзінен сынады, ине көзінен сынады.
- Жіп жіңішке жерінен үзіледі.
- Үйкеліс күші:
- Саусақ бірікпей, ине ілінбейді.
- Етікті нәл сақтайды, жігітті әл сақтайды.
- Тар киім тез тозар.
- Найза салу ерліктен, ат жауыры терліктен.
- Архимед күші:
- Отты май құйып өшірмес болар.
- Суға тамған май батпас.
- Сүт тасыса қаймағы төгілер, ашу тасыса ақылы төгілер.
- Өтірік иін ағаш сияқты.
- Екі ұшын суға салсаң ортасы көрінеді,
- Ортасын батырсаң екі ұшы көрінеді.
- Кемені суға дария батырмайды, дауыл батырады.
- Қысым:
- Қатты бұтаққа өткір балта керек.
- Бізді қапқа жасыра алмайсың.
- Қатынас ыдыстар:
- Дария жанынан құдық қазба.
- Механикалық жұмыс:
- Күшіне қарай ісі.
- Күші жоқ итте жүгірмес.
- Қара күш айлаға бас иеді.
- Күш моменті:
- Терек қисайған жағына жығылады.
- Биік ағаш бұрын құлайды.

- Ағаш ұстаған жерінен сынбас.
- Жел тұрды десе, үйіңе арқан сал,
- Жау келді десе, қарығы қалқан сал.
- Екі аяқты адам түгіл, төрт аяқты мал да сүрінеді.
- Екі тізгін жоқ болса, ат басын адам бұралмас.
- Екі тартпа жоқ болса,
- Ат үстінде ер тұра алмас,
- Екі үзеңгі жоқ болса,
- Атқа адам міне алмас.
- Бәрі бірдей сай болса,
- Шайтан түгіл жын алмас
- Ошақтың бір аяғы сынса, Қазандағы ас төгіледі.
- Тасбақаны төңкерген соң,
- Өлтірудің не керегі бар
- Кетпеннің басын бассан,
- Сабы маңдайыңа тиер.
- Тарының дәні де таразының табағын төңкеріп тастайды.
- Жылу берілудің түрлері:
- Тонның жылуы терісінен емес жүнінен
- Астарлы шапан тоңдырмас,
- Үш өрім жіп үзілмес.
- Көсеу ұзын болса, қол күймейді.
- Көктеректің жапырағы желсізде де «сыбдырлайды».
- Түндіксіз үйден түтін түзу шықпайды.
- Қол жуылмай – жылынбайды.
- Қазан отпен, адам әрекетпен қызады.
- Ескі мұз – ерігіш, жаңа дос жерігіш.
- Қатты денелердің балқуы және қатаюы:
- Тау мен тасты су бұзады, Адамзатты сөз бұзады.
- Мезгілі жеткенде мұзда ериді.
- Отқа салса темір де балқиды.
- Қар жауды деп қуанба аязы бар.
- Булану және конденсация:
- Жазда апта бойы суланса, бір түнде кебеді
- Күзде бір күн суланса, апта бойы кебеді.
- Күн шыққан соң суарған суды, күн жұтады.
- Күн батқан соң суарған суды, жер жұтады.
- Аузы күйген үрлеп ішеді.
- Быламық бетінен суыйды, көже түбінен суыйды.
- Дән себілмей астық өнбейді,
- Дария буланбай шық түспейді.
- Қайнау:
- Болат қайнауда шынығады, батыр майданда шынығады.
- Ыстықтан су қайнайды.
- Отын энергиясы:
- Өзі сөнейін деп тұрған отқа су бүрікпе.
- Отты үрлеген жағады,
- Шындықты іздеген табады.
- От пен су біріне-бірі – у.
- Теректің жануында мін жоқ, бірақ жылуында мән жоқ.
- Азықсыз адам алысқа бармайды.
- Ас адамның қуаты, ат адамның қанаты.
- Электр заряды:
- Найзағай биік ағашты бұрын соғады.
- Ашық күнгі найзағай секілді.
- Жалғыз еменге жай түскіш.

2. Физикалық құбылыстардың жұмбақтар арқылы көрініс табуы
Жұмбақтар ата бабаларымыздан мұра болып қалған бағалы қазынаның бірі. Табиғат

құбылыстарын жұмбақ арқылы жеткізе білу тапқырлықты қажет етеді. Физиканы оқып білуде жұмбақтардың да әсері өте зор. Табиғаттағы физикалық құбылыстардың пайда болуы мен заңдылықтарын жұмбақтар арқылы суреттеу баланың ойлау қабілетін дамытады.

Қырда қылыш жарқылдайды. (найзағай)

Таңертең бар, түсте жоқ. Кеш түгілі, түсте жоқ.
Мен әдемі моншақпын
Ірі емеспін, ұсақпын
Мойынға ешкім таға алмас,
Мендей мөлдір таба алмас (шық)

Қаратаудың басында
Киік кетіп барады
Қол аяғы бауырына
Тиіп кетіп барады (Бұлт)

Қанаты жоқ ұшады
Аяғы жоқ желеді
Аузы жоқ ұлиды (Боран)

Жазда болмайды
Қыста болады
Терезеге қонады
Әсем ою ойады (қырау)

Мамықтай ұлпа
Қанаттай ақ
Қыстай жер басып жатады
Жазда сайға жатады (қар)

Өзі затты құрайды
Теңесуге затты сұрайды. (масса)

Тіршіліктің қамы үшін,
Жоқшылықты түзейді,
Егер іскер жан үшін,
Жоқшылықты түзейді. (жұмыс)

Жоғалмайды ешқашан,
Түрлендірсең егер де.
Басқа күйге ауысса жұмыс істейді әрқашан. (энергия)

Қозғалысқа келтіріп,
Жылдамдығын береді,
Өлшемдерін қарасаң,
Ньютонға ол келеді. (Күш)

Түнеріп келіп,
Бұлт егіп кетеді. (Жаңбыр)

Жұмбақтар баланың ойлау қабілетін дамытатынын ескерсек, оны нақтылыққа негізделген физикамен астастыра байланыстыру баланың қызығушылығын одан әрі арттырады сөзсіз.

3. Ақын-жазушылар шығармашылығындағы физиканың тілдік көрінісі

Кейде ақын – жыраулардың өлеңдерін оқып отырып, онда ақын табиғат құбылыстарын қалай жырлағанын, суреттегенін көріп физикалық құбылыстарды іздеп отырамыз. 8-сыныпта өткен «Заттардың агрегаттық күйлері» тақырыбын оқығанда Абай атамыздың «Қыс» өлеңі еске түседі:

Ақ киімді, денелі, ақ сақалды.
Соқыр, мылқау танымас тірі жанды.
Үсті-басы ақ қырау, түсі суық.
Басқан жері сықырлап келіп қалды.

Бұл өлеңде табиғи қысқы құбылыс-қыраудың пайда болатындығын айтып, ақ ұлпа қарды аяқпен басқанда қысым күші әсерінен қардың көптеген ақ ұлпа кристалдары қабықшаларының сынатындығын түсіндіреді.

Абайдың «Күз» өлеңін алатын болсақ өлеңнен табиғаттағы жылулық құбылыстарды атаймыз. Мысалы: тұман, бұлт.

Ауада су буы болады, ол күннің қыздыруы әсерінен мұхиттардан, теңіздерден және басқада су қоймаларынан буланып көтеріледі. 1м3 ауадағы су буының массасын оның «абсолют ылғалдылығы» дейді. Әр температураның өзіне тән ылғалдылық шегі бар. Егер температура төмендесе, будың артығы су түрінде бөлініп шығады. Ауа неғұрлым жылырақ болса, оның құрамында су буы соғұрлым көп болады. Егер жылы және біршама ылғал ауаны салқындатса, онан артық ылғал ұсақ тамшы түрінде бөлініп шығады да тұман пайда болады. Тұман көбінесе батпақ жерлерде, өзендер мен көлдер бетінде пайда болады. Мысалы, Абай атамның «Күз» өлеңі:

Сұр бұлт түсі суық қаптайды аспан,
Күз болып, дымқыл тұман жерді басқан.
Білмеймін, тойғаны ма, тоңғаны ма,

Жылқы ойнап, бие қашқан тай жарысқан. Ал Жамбыл атамның «Егіс жыры» өлеңінде:

Аспаннан аппақ қар жауды,
Қар емес, жерге нұр жауады.

Осы қардың егіске,
Болашағы болжаулы.
Көктен түскен күміс қар
Жер мейірімін қандырдың
Тазалығы ақ қардың
Сақалындай Жамбылдың.
Аппақ қарды қара жер
Суырып сүттей емеді,
Емсе емсін, сол жерге
Ел егісін егеді.

Көктем келіп, күн жылып
Тоң қақырып, қар етіп
Гүрілдеп, өзен сарқырап,
Айдын көлдер жарқырап,
Қиқулап ұшып қаңқылдап,
Қараша қаз сампылдап,
Құстар қайтып келеді - деген жолдар кездеседі.

Жамбыл атамның осы өлеңінен табиғатта болатын жылулық құбылыстарды табамыз. Осы өлеңді төмендегідей жылулық құбылыстардың пайда болуын түсінеміз:

- а) қардың пайда болуы;
- ә) қардың жаууы
- б) қардың еруі
- в) мұздың пайда болуы
- г) мұздың еруі

Ертеде аталарымыздың қардың жаууына қарай сол жылдың егінінің түсімін қалай болжаған? Оны физика тұрғысынан түсіндіруге болады.

Жамбыл атамның «Москва – менің қамалым»

Көкті бұлт торласа,
Көктен нөсер төкпес пе?
Торлаған бұлтты найзағай,
Сорғалай тіліп сөкпес пе?
Төгілген нөсер толастап,
Өткінші болып өтпес пе?
Жер аңқылдап, күн шықса,
Қара бұлт көшіп кетпес пе?

Қастасқан жаудың түбіне
Қаһарлы халық жетпес пе?

Жамбылдың осы өлеңіндегі жылулық физикалық құбылыстарды табамыз. Олар: Бұлт, нөсер, күннің шуағы, найзағай. Бұлттың қалай пайда болғанын түсіндіреміз. Бұлт-сұйық өте ұсақ су тамшылары, қатты күйдегі мұз кристалдары.

1-2 км биіктікте қабат-қабат бұлттар болады.

3-4 км биіктікте түйдек бұлттар болады.

6-12 км биіктікте шарбы бұлттар болады.

Жер бетінде $t_{ра}=250С$ болғанда жаздың ыстық күніне 12-14км биіктікте жерде қатты аяз болғандағыдай, суық қақап тұрады. Жер бетінде біршама ауа массасы қызады да айналадағы ауадан жеңілдене түседі.

«Кебу, булану, конденсация» құбылыстарын өткенде, Сарбай Мәуленовтың «Табиғатпен жаным бірге» өлеңін пайдалануға болады:

Жаз шыға сол су сарқылап,

Қалады кеуіп, тартылып.

Мақтайды оны шуылдап,

Орнына шөп пен тал тұрып.

Тасқын шайса, күнге қызық,

Желге үстімді кептірем.

Желмен жайлап, бірге жүріп

Тау боп биік көк тіредім.

Жоқ ұштығы жол шегімнің,

Аспан мен Жер-Жер серігім.

Мен-дүние өлшемімнің,

Мен табиғат-бөлшегімнің.

«Газдағы электр тогына» мына өлеңді мысал етсек:

Қағылды түніменен,

Күннің күшті дабылы.

Жерді жалап тілімен,

Өтеді «жай» жарығы.

«Кристалл денелер» тақырыбына:

Қыста боран шақырып,

Тартады жел ызғырық.

Көлдің бетін қатырып,

Жатыр торын мұз құрып - деген өлең жолдары таптырмас мысал болары анық.

Қорытынды

Жоғарыдағы мәселелерді саралай келіп, бұл тақырып өте қызықты, өзекті тақырып деп ойлаймын. Қазіргі технология дамыған заманда шәкірттеріміздің пәнге деген қызығушылығын арттыру мақсатында осы тақырыпты Қазақ халқының әдебиетін, тұрмысы, әдет-ғұрпы, үлгілі дәстүрлерімен шебер, ұштастырып, шәкірт бойында ұлттық құндылықтарымыз, ұлттық патриоттық сезімін қалыптастыру, оны бүгінгі күн талабына сай мазмұнды да, пәрменді жүргізуге күш салу. Осы орайда ұлттық ерекшеліктер ұғымын жалаң тұрғыда емес, пәнаралық байланысты негізге алып Қазақ әдебиеті мен физикалық құбылыстарға үйлесімділікпен енгізу, яғни физикалық ұғымдарды ұлттық таным-талғам арқылы танудың маңызы зор екенін оқушыға жақсы түсіндіре білуде.

Тақырыптарға сай ұлттық ерекшеліктерді физикалық тұрғыдан түсіндіру; кейбір мақал- мәтелдердің, жұмбақтар мен ән жырлардағы өлең жолдарының, аңыз әңгімелердің физикалық мазмұны бар екендігіне көз жеткізу, басты мақсатымыз.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Қазақстан салт дәстүрлер энциклопедиясы.

2. К.Ж.Бұзаубақова « Физикалық құбылыстарды оқып үйрену» .

3. Физика және математика журналы

4. Қазақ әдебиеті оқулығы

5. Физика пәні оқулығы.

МӘТІНМЕН ТИІМДІ ЖҰМЫС ЖАСАУ АРҚЫЛЫ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ

Батыс Қазақстан облысы, Теректі ауданы,
Подстепный №1 жалпы орта білім беретін мектебі
Қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі
Абдуайтова Куляш Жолдасовна
эл.пошта: kulyash_72@mail.ru
тел:87089552332

Оқу сауаттылығының негізі — мәтінмен жұмысты толық қалыптастыру болып табылады. Қазақ тілі сабақтары келесі тілдік дағдылардың ерекшеліктері арқылы іске асады: тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым.

Оқу сауаттылығын арттырудың бірден бір жолы - оқылым дағдылары.

Оқылым рецептивті (қабылдаушы) дағдылар қатарына жатады. Оқылымның мақсаты – мәтіндегі негізгі және қосымша ақпаратты әртүрлі деңгейде қабылдауы және түсіне білуі.

Қазіргі кезде көптеген оқушылардың әртүрлі себептерге байланысты мәтінді оқып түсінуі қиынға соғып жүр. Солардың ішінде:

- Олар басқа оқу стилін қалайды (комикстер, манга)
- Олар оқуға да, жазуға да қызықпайды (ұялы телефон, әлеуметтік желі)
- Олардың мәтінді түсіну үшін қажетті алдын ала білімдері, сөздің қоры аз.
- Олар бір уақытта бір сөзге назар аудару қиынға соғады және маңызды ойларды жіберіп алады.

Дегенмен әрбір оқушы сыни тұрғыдан түсіну дағдыларын дамыту мүмкіндігіне лайық. Оқылымның стратегияларын дұрыс қолдану арқылы мәтінмен тиімді жұмыс жасауға болады. Оқылым стратегияларының бірнеше түрі бар.

Шолып оқу: мәтін тақырыпшасын, бөлімдердің аттарын, абзац сандарын шолу.

Болжап оқу: мәтіннің құрылымдық бөліктерін жекелеп оқып, ары қарай не болатынын, автор ойын болжау.

Көз жүгіртіп оқу: мәтіннің мазмұны мен құрылымын жылдам, жалпылай көз жүгіртіп оқу.

Зерттеп оқу: мәтіннің мазмұны мен құрылымдық бөліктерін шолып оқуға қарағанда күрделі оқу түрі. Зерттеп оқу оқушыдан назарын шоғырландырып оқуды талап етеді. Оқылым мәтінінің астарлы ойын, автор көзқарасын, мәтіндегі көтерілген мәселені, факті мен көзқарасты зерделеп ажырату зерттеп оқудың ерекшелігі болып табылады.

Детальді түрде оқу: әрбір сөздің мағынасын түсіну үшін мәтінді сөзбе-сөз оқу. Мысалы, келісімшарттағы талаптарды немесе нұсқауларды түсіну үшін сөзбе-сөз оқимыз.

Түсініп оқу стратегиясы: мәтіннің мазмұнын, автордың айтпақ болған ойын, мәтінді жазудағы мақсатын түсіну үшін әр ақпаратты ұғынып оқу.

Талдап оқу стратегиясы арқылы стиль мен жанрын, кімдерге арнап жазылғанын талдап оқу.

Астын сызып оқу немесе белгіліп оқу стратегиясы арқылы мәтіннің тілін, автордың оқырманмен байланысын анықтау.

Комментарий жасап оқу стратегиясы арқылы автордың айтпақ болған ойын, мәтіннің кімдерге арналғандығын анықтау, мәтінді жазудағы мақсатын түсіну.

Рөлге бөліп оқу стратегиясы арқылы мәтін ойын рөлге кіріп оқу арқылы саралау. Осы оқу стратегияларын талғап орнымен қолдансақ, мәтін бойынша жұмыстарды орындатуға кең мүмкіндік ашылады.

Жоғарыдағы оқу стратегиялармен қатар нақты ақпараттарды табу үшін оқу деген түрі — мәтін ішіндегі ақпараттарды тауып алу үшін оқу, яғни ол үшін тұтас мәтінді түсініп оқу, мазмұнын білу маңызды емес.

Мысалы, мәтіннен қажет пайыздық көрсеткіштерді, жылдарды немесе қажетті сөздерді тауып алу. Сондай-ақ, сөз мағынасын контекстен ажырату — мәтін ішіндегі таныс емес сөздің мағынасын болжау үшін, оның айналасындағы сөздер мен сөйлемге назар аудару.

Міне, осы соңғы оқу стратегиялары оқу сауаттылығы мәтіндерімен тез әрі тиімді

жұмыс жүргізуге өте ыңғайлы. Мысалы, оқу сауаттылығында жиі кездесіп жүрген мәтінді алайық.

Мәтінді мұқият оқып, мазмұны бойынша берілген тапсырмаларға дұрыс жауап бер.

Дәстүрімізде қыз туғанда «қырық жеті», ұл туғанда «ат ұстар» деп сүйінші сұрайтыны, кейде «Қалың малға қырық жетіні матап берді» - деп айтатыны бар. Бұл өткен ғасырларда жиі жасалатын ғұрып болатын. Ал ол неге 48 немесе 50 емес? Неге 47 –ге тоқтаған? Демек, өзіндік сыры бар.

Біріншіден, қазақ 40 пен 7 сандарын ежелден қасиет, киесі бар деп санаған. Мысалы: Қырықтың бірі- Қыдыр, қызға қырық үйден тыйым, қырық күн шілде, жеті қазына, жеті ата, жеті қат жер, жеті жұрт, т.б. Олай болса, халық өзінің құдалық салтында қалыңмал санын қырық пен жетіні қосып ырымдап, осы санға тоқтаған.

Екіншіден, Сәбит Мұқанов «Қырық жетіні» былайша түсіндірген:

- ... әкемнің айтуынша: бұзаулы сиыр ма, құлынды бие ме, боталы түйе ме, ең алдымен төлдейтін жеті мал беретін көрінеді. Бұлардың қатарына қой мен ешкі кірмейді. Мысалы, жеті бие береді дейік. Оның сыртында жеті құлын, жеті тай, жеті құнан, жеті дөнен болуы керек. Сонда 35 бас болды ғой. Төлдейтін малдың ішіндегі төлін де есептейді, оның атын «бүкпе» дейді екен. Соны қосқанда – жетеу. Сонда 42 болды ма?

Енді құда болуға уәделескенде күйеудің әкесі қыздың әкесіне: «Уәдеміз шегедей мықты болсын», -деп «шеге ат мінгізеді». Екінші, құда түсуге келгенде, қыздың әкесіне «мініс ат» береді. Үшінші, «жеке ту бие» -қыздың әкесі ұзату той жасағанда сойыстыққа алатын мал. Төртіншісі – «түс ат». Күйеу қайын атасының үйіне алғаш барып түскенде, беретін айыбы. Бесіншісі, қыздың үйіне күйеу жағы әкелетін алғашқы кәде, құдайы мал – өлі-тірі. Қыздың үйі бұл малды сойып, туған-туыстарын, ауылдастарын шақырып, етін, сорпасын таратып, терісін де біреуге береді. Бұл малды тірі күнінде сойылғанда да, ұзатылатын қызға көрсетпейді. Қызға ет түгілі сорпасын да татырмайды. Мал сойылып, еті мен сорпасын жұрт ішіп-жеп тарағанша, қызды оңаша бір үйге отырғызып қояды.

Сонымен, төлді малдың саны – қырық екі, әр түрлі ырымның малы – бес, барлығы – қырық жеті. Қазақтың: «Қырық жетіні қырқа матап бердім»,- дегеннің мәні осындай. (www.bilimcenter.kz)

Мәтіннен негізгі ақпаратты тап.

А. Сәбит Мұқановтың әңгімесінің түйіні.

В. Күйеу қайын атасының үйіне алғаш барып түскенде беретін айыбы.

С.«Қалың малға қырық жетіні матап беру» салтының сыры.

nnnn

Е. Күйеу жағы уәделескенде қыздың жағына әкелетін кәделері.

Мәтіннен қосымша ақпаратты тап.

А. Екі құданың уәделесуі.

В. Сәбит Мұқановтың түсіндірмесі.

С. Төлдейтін малдың ішіндегі төлін де есептеуі.

Д. «Қалың малға қырық жетіні матап беру» салты туралы.

Е. Төлді малдың саны - қырық екі, әр түрлі ырымның малы –бес, барлығы – қырық жеті.

Мәтіннен детальді ақпаратты тап.

А. Қалыңмалға берілетін қырық жетінің сырын ашқан.

В. Құдалық салтында қалың мал санының қырық жеті болуын қадағалаған.

С. Төлдейтін малдың ішіндегі төлді «бүкпе» деп атаған.

Д. Сонымен, төлді малдың саны – қырық екі, әр түрлі ырымның малы – бес, барлығы – қырық жеті.

Е. Қазақ халқында сүйінші сұрау дәстүрі бар.

Осы тапсырмаларды оқушыларға орындатуда алдымен негізгі ақпаратты тез әрі нақты табу үшін нақты ақпараттарды табу стратегиясы арқылы ең алдымен оқушыларға қажетті сөздерді, яғни жиі қайталанатын сөзді табу тапсырмасын бердім және саны нешеу екенін сұрадым. Оқушылар бірден «қырық» сөзін және оның санын атады, яғни он екі рет кездесетін сөзді анықтап алып, келесі тапсырмада «қырық» сөзімен байланысатын айналасындағы сөздерді табу тапсырмасы берілді. Оқушылар «қырық жеті», «Қалың малға қырық жетіні матап берді» - деген тіркестерді тапты. «Кімге қырық жетіні матап береді екен?» деген сұраққа «қыз туғанда» деп жауап берді. Сол арқылы бұл қалың мал екенін, мәтіннің салт-дәстүрге қатысты екенін анықтап алып, мәтіннің не туралы екенін

осылайша анықтады. Мәтінді толық оқымай-ақ, мәтіннің не туралы екенін осы тәсілдермен анықтату, уақытты ұтудың да бір жолы болып табылады.

Әрі қарай мәтіннің негізгі, қосымша, детальді ақпаратын анықтамас бұрын, бұл ақпараттар туралы еске түсіріп өткен жөн. Негізгі ақпарат: мәтіннің негізгі идеясы. Мағыналық бөліктің негізгі мәліметтерін көрсету үшін онда тезистер мен тұжырымдар қолданылады және олар көбінесе азатжолдың басты идеясы – бірінші және екінші сөйлемдер болады. Қосымша(жанама) ақпарат: 1. Берілген идеяны нақтылайтын, растайтын немесе түсіндіретін нақты мысалдар келтіреді. 2. Басқа ғалымдардың пікірлерін, дәйексөздерін келтіріп, өзінің ойларын растайды. 3. Мынадай қыстырма сөздер мен шылаулар қолданылады: сондықтан, мәселен, сол сияқты, атап айтқанда,, яғни, басқаша айтқанда, басқаша түсіндіре кетсек, дәлірек айтқанда, т.б. Детальді ақпарат: Оқылым мәтініндегі негізгі ақпаратты егжей-тегжей дәлелдермен аша түседі. Мәселен, мәтіндегі ақпараттың қайда, қашан, кімдердің қатысуымен болғанын айтуы мүмкін. Мәтіндегі негізгі ақпаратты дәлелдейтін фактілер, мысалдар, жылдар, деректер, пайыздық көрсеткіштер, дәйексөздер.

Ақпаратты дұрыс түсінген оқушы тапсырманы оңай әрі тез орындап шыға алады. (<https://martebe.kz/o-ushylardy-o-u-sauattyly-yn-arttyru-shin-m-tinmen-zh-mys-zhasau-zholdaryny-tiimdiligi/>)

ҰЛТ ҚҰНДЫЛЫҒЫ - ҰРПАҚ ТӘРБИЕСІНДЕ

Мукашева Сымбат Болатовна
Батыс Қазақстан облысы, Теректі ауданы, Кемер ауылы,
Социализм негізгі орта мектебінің
қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Тәрбиелеу дегеніміз – адамның бойына білімге негізделген этикалық құндылықтар мен өнер қуатын дарыту.

Әл – Фараби

Қазіргі білім берудің мақсаты білім алып, білік пен дағдыға қол жеткізу ғана емес, солардың негізінде дербес, жылдам өзгеріп жатқан бүгінгі дүниеде лайықты өмір сүріп, жұмыс істей алатын, әлеуметтік және кәсіби біліктілікке - ақпаратты өзі іздеп тауып, ұтымды пайдалана алатын, жан-жақты дамыған білімді, өз ісіне және өзгенің ісіне әділ баға бере алатын, Отанының әлеуметтік экономикалық жағынан дамуына зор үлесін қоса алатын жеке тұлғаны қалыптастыруды талап етіп отыр.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында (1999 ж.) «Білім беру жүйесінің басты міндеті - ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау; ... жеке даму үшін жағдай туғызу арқылы интеллектін байыту жатады; ...оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» деп көрсетілген. Бұл міндеттерді шешу үшін мектеп ұжымдары, әрбір мұғалім күнделікті ізденіс арқылы жаңа практика, жаңа қарым-қатынас жасаулары қажет деп атап көрсетіледі, сонымен бірге мұғалім-іс-әрекетіне жаңа бағыт сілтейді. Қазіргі кездегі мұғалімдердің оқушылардың біліктілігін жетілдірумен қатар кәсіби қызметінің ғылыми негіздерін өмірде қолда іскерлік пен дағдыларды қалыптастыруды көздейді.

Оқушылардың білімге құндылық бағдарын қалыптастыру, өзіндік білім алуға бейімдеу, тұлғаның үздіксіз білім алуын қамтамасыз ету, тұтастай алғанда оқушылардың танымдық әрекеттеріне тән дағдыларды қалыптастыру міндеті күн тәртібіне қойылып отыр.

Ұлттық құндылықтарға әр халықтың ғасырлар бойы жинақтаған ұлттық, рухани және мәдени құндылықтары жатады. Осы құндылықтарды ұрпағымыздың бойына сіңіріп, оқу-тәрбие үдерісінде ұлтжандылыққа, отаншылдық пен салт-дәстүрімізді құрметтеуге баулып, өз халқын, өз мемлекетін көздің қарашығындай қорғайтын тұлғаларды тәрбиелеу – ұстаздар алдындағы басты міндет. Ұлтымыздың тұнып тұрған асыл мұра, рухани байлығын оқыту үдерісіне енгізу арқылы қазақ халқының құнды ойларын, даналық пәлсапасын, өмірлік тәжірибесін халық игілігі үшін қолдана алатын жан-жақты дамыған, білімді, өзіндік көзқарасы бар жеке тұлғаны қалыптастырамыз.

Ғасырлар шеруінде халқымыздың алақанына салып аялаған баға жетпес рухани мұрасы, даналық дағириясы оның әдебиетінен көрініс табады. «Туған тілін сүюден басталатын махаббат, елжандылықтан адамзатты шексіз құрметтеуге дейін өседі. Жасынан туған халқының даналығымен сусындап, оның өсиетінен нәр алып, әдебиетті сүйіп, сол арқылы ұлтжанды азамат болып өсері хақ», - дейді аса көрнекті әдебиеттанушы Ш. Елеуқенов. [2, б. 12]

Қай заманда болмасын адамзат алдында тұратын ұлы міндет-өзінің өмірін жалғастырушы саналы ұрпақ тәрбиелеу. Ұрпақ тәрбиесі - ұлт болашағы, келешек қоғам тәрбиесі. Сол келешек қоғам иелерін жан-жақты жетілген, ақыл парасаты мол, мәдени-ғылыми өрісі озық етіп тәрбиелеу кезек күттірмейтін іс екені сөзсіз. Халық даналығында: «Бір баланы адам етіп өсіргенше, бір шаһар апат болады» деген сөз бар. Осы салыстырудың өзі-ақ баланың шын мәніндегі Адам болып қалыптасуы қыруар уақыт пен тер төгетін еңбекті қажет ететін аумағы кең, жауапкершілігі мол күрделі іс екенін ұқтырса керек. «Ту жаныңда қисық ағаш жатпайды» дегендей, сом тараулы тәрбие жолының тоғысар тұсы халықтың өзінде, ата –баба салт санасында, дәстүрінде. Жас ұрпақты ұлттық мақтаныш пен ұлттық патриотизм рухына қалай тәрбиелесек, еліміздің халқымыздың болашағы, даналығы да солай айқын көрінеді [1]. Даналық білімнен нәр алады. Даналыққа апаратын жол ұзақ әрі қиын. Соңдықтан жастарға басты қиындықтарды көре білетін, әлеуметтік ақыл-ойға сәтті кіруге көмектесетін жақсы жолбасшы керек. Ғалымның ісі – ғалымдағы заңдылықтарды ашып, оны сөзбен формулаға айналдыру. Әдіскердің міндеті – ғалымның ашқан жаңалығын білімге айналдырудың құралын табу. Педагогтың міндеті - ғалым мен әдіскердің міндетін кең көлемде қоса отырып, оқушының тұтас ойлау қабілетін қалыптастыру [2]. Бүгінгі таңда оқушыларға әлемдік деңгейде өркениетті негізде білім мен тәрбие беру, ұлттық құндылықтарды олардың бойына сіңіру – ұстаз алдындағы үлкен міндет. Адамзат тарихында құндылықтар қалыптасуының негізгі ерте заманнан-ақ ойшылдар мен ғұламалардың назарында болды. Олардың тәрбиелік негіздері атадан балаға ұрпақтан-ұрпаққа ізгі қасиеттер мен сезім ниеттерден тұрады. Ұлттық құндылық белгілі бір бағытты, мақсатты, жүйелі ұлттық көзқарасты, мінез-құлықтағы адамдық тәртіп пен рухани дағдыны қалыптастыратын жүйе. Олай болса, ұрпақ тәрбиесіндегі құндылықтар негізгі ізгілікті, ақылды адамгершілік, парасаттылық, имандылық мідеттерін ажырата біліп өзіне таңдау жасауы. Халықта «Балаңды өз тәрбиеңмен тәрбиелеме, өз ұлтыңның тәрбиесімен тәрбиеле» деген мақал бар. Жас ұрпаққа тәрбие мен білім беру саласында халықтық педагогиканы енгізе отырып, қазақ халқының салт-дәстүрін, әдет-ғұрпын, мінез-құлық мәдениетін меңгеруде оқушылардың бойына ұлттық имандылық, адамгершілік, сыпайылық қасиеттерін қалыптастыру. Ұлттық тәрбие біздің ұрпақтан-ұрпаққа жеткізетін асыл қазынамыз. Ол болашақ ұрпақты өмір сүруге тәрбиелейтін үлкен тәрбие кітабы. Ал тәрбие тамыры тереңде-халық қазынасында, оның қадір қасиеті мен бітім-болмысында. Бұл қазына ұлттық құндылықтар арқылы бала бойына сіңетіні даусыз. Ұлттық құндылықтар дегеніміз не? Қарапайым тілмен айтқанда, ұлттық құндылықтар белгілі бір ұлтқа ұлт азаматына тән зат, адами қадір-қасиет, яғни ғасырлар бойы жинақтаған ұлттық рухани және материалдық құндылықтар. Ол-тәрбие мен оқытуға бағытталған мұрағаттар. Оларға меймандостық, кісілік, сыйластық, имандылық, кішіпейілділік, салауаттылық, қайырымдылық, ізгілік, еркіндік, өнерпаздық, сыпайылық, мәдениеттілік, шығармашылық, рухани байлық, махаббат сынды қасиеттер жатады. Кез-келген ұлттың сипаты бес қағидаға келіп тіреледі. Біріншісі – тілі, екіншісі – діні, үшіншісі – дәстүрі, төртіншісі – тарихы, бесіншісі – атамекені. Құндылықтар – шынайы ғана болады, ол адамға тәуелді емес, дей тұрғанмен ол ең алдымен адам санасында орын алады. Құндылықтарды сезім арқылы қабылдап, ал сана арқылы түсінуге болады, соның нәтижесінде тұлға құндылықты игереді, соған сай әрекет етеді. Өз ұлтын қадірлеп, қастерлеген, ұлт қадірін білген азаматтың бірі Ж.Аймауытов: «Мен халыққа кіндігіммен байланып қалғанмын. Оны үзе алмаймын. Ұзу қолымнан келмейді» дейді. Сырым Датұлы:

«Мен ағайынды екеумін: бірі – өзім, екіншісі – халқым»-дейді. Қазақ халқының осындай дәріптеуге, қастерлеуге, дамытуға тұрарлық ұлттық рухани материалдық құндылықтары туралы ұлағатты, құнды ойларын халық игілігіне келешек ұрпақты ел жұртқа ие болатын азаматтарды тәрбиелеуге неге қолданбасқа? Қазақ халқы баланы жамандықтан жиреніп, жақсылықты жаны тілеп тұратынқұлықты болуын,сұлу сөз сйқырлы үн.әдемі өң мен түрлі ләззат ала білетін, нәм байсалды ,ойламдышымыр болып өсуінұлт тәрбиесінің негізгі қағидасы етіп ұстаған. Ұрпақ тәрбиесіне кешігу дегеніміз мертігумен бірдей.Тәрбие бала тумай тұрып, дүниеге келмей тұрып берілуі тиіс. Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев: – Болашақ ұрпағымызды тәрбиелегенде ,оларға жастайынанимандылық пен ұлттық қасиеттерді сіңіре білсек,сонда ғана біз ұлттық рухы дамыған, Отанының гүлденуіне үлес қоса алатын азамат өсіре аламыз деген болатын-деген болатын. Сондықтан қатардағы пендені нағыз толық қанды тұлғаға айналдыру үшін ұлттық құрдылықтар арқылы тәрбие берудің маңызы зор .

Жеке тұлғаны ұлттық тәрбие арқылы дамыта отырып, нақты әрекет арқылы оқытуда төмендегі құндылықтардың болуы қажет:

- белсенді қарым-қатынас: оқушы мен мұғалімнің әрбір мәселеде өз көзқарастарын білдіріп отыруы;

- индивиттік: мұғалімнің әр жеке оқушының ерекшелігін дамыту, қоғам алдындағы жауапкершілігінің болуы;

- өзіндік тәртіп: өзіндік бақылау мен бағалауды шешім қабылдауды үйрену;

- шыдамдылық: әр түрлі пікірлерді қабылдай алу, бір-бірінің пікірлері мен ерекшеліктерін құрметтеу, қабылдау. Ұлттық құндылықтарымызды әлемдік деңгейге шығаруға қабілетті тұлға тәрбиелеу үшін:

- оқушылардың сана-сезімін қалыптастыру;

- жас ұрпақ санасына туған халқына деген құрмет, сүйіспеншілік мақтаныш сезімдерін ұялату, ұлттық рухын дамыту;

- ана тілі мен дінін, оның тарихын, мәден етін, өнерін, салт-дәстүрін, рухани-мәдени мұраларды қастерлеу;

- жас ұрпақ бойында жанашырлық, сенімділік, намысшылдық тәрізді ұлттық мінездері қалыптастыру сияқты міндеттерді орындағанда ғана біз мақсатқа жете аламыз.

Бала бойына ұлттық құндылықтарды дамытудағы негізгі құралдарға мыналарды жатқызуға болады:

- сыныптағы тәрбие сағаттары;

- баспасөз және қабырға газеттері;

- бұқаралық ақпарат құралдары;

- тәрбие шаралары (пікірталас,тәрбие сағаты,кеш, дәріс, таным-өнеге сағаттары, т.б.)

- кітап оқу;

- мектептен тыс және сыныптан тыс жұмыстарды ұйымдастыру;

- шығармашылық жобалар қорғау;

- қоғамдық ұйымдармен байланыс жасау;

- саяхат жасау;

- үйірмелерге қатысу.

Жаңа Қазақстан үшін қазақ өркениетін дамыту, салт-дәстүрін, әдет-ғұрпын, тілін, т.б. ұлттық құндылықтар аясында кеңейту - өзекті мәселенің бірі. Сондықтан алдымызда тұрған үлкен мақсат – ұлттық мұра құндылықтарын қазіргі таңның мәдени жетістітерімен үйлестіру. Жас ұрпақ тәрбиесінде үйлесімділік заңы салтанат құруы шарт. Яғни ол өзінің өсу, есею кезінде ақ сүт беріп асыраған ата-анасымен де, көкірек көзін ашқан ұстаздарымен де үйлесім таба білуі тиіс. Сонда ғана тұлға бойында ұлттық рухани қасиеттер бірте-бірте қалыптасары сөзсіз. Тұлға бойындағы рухани құндылықтарды қалыптастырудың көзі, отбасы, әулет, әлеуметтік орта, мемлекет болса, ұлттық құндылық, ұлттық салт-сана, ұлт алдындағы міндет, парыз, намыс, ұлттық рух, ұлттық салт-дәстүр, тұлға бойындағы ұлттық құндылықтың жоғары көрсеткіші. Тәрбиенің негізі болып саналатын адамзаттық құндылықтардың бірі тәрбиенің басқа адамға деген қажеттілігі, басқа адамидарды сүйе білу қажетілі болып табылады.

Қорыта айтқанда, бүгінгі күнде жастарды әдепті де саналы етіп тәрбиелеу үшін ең алдымен тәрбие ережелеріне сүйене отырып, ұлттық дәстүрімізді, әдет-ғұрыптарымызды, дінімізді, ата-бабаларымыздан қалған насихат-мұраларды жастардың санасына сіңіре білуіміз қажет. Тәрбиенің көзі ата-бабамыздан қалған мұралар мен дана сөздер десек, біз соларды насихаттайтын жүргізушіміз. Бүкіл қоғам болып қолға алып, мәдениетті,

тәрбиелі болып жүруді әрқайсысымыз өзімізден бастасақ, жас ұрпақтың тәрбиесі де өз жемісін берері анық.

Әдебиет:

1. Ш.Елеуқенов, Замандас парасаты. Әдеби сын. Алматы: Санат, 1977 ж.
2. Ұлттық құндылықтар арқылы тәрбие жұмыстарын ұйымдастырудағы сынып жетекшінің орны.
3. Бастауыш мектеп журналы/ республикалық ғылыми-әдістемелік және педагогикалық журнал/ №7, 2007.
4. Бастауыш мектеп журналы/ республикалық ғылыми-әдістемелік және педагогикалық журнал/ №5, 2002.
5. Сынып жетекшінің анықтамалығы/ №1(01) 2009.
6. Әдеп және жантану/ хрестоматия/ Атамұра Алматы, 1996.
7. Оқушылардың білімге құндылық бағдарын қалыптастырудың теориялық негіздері. Ерметқызы Назерке 2019ж

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ДАРЫНДЫЛЫҒЫ МЕН ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН АРТТЫРУДА СӨЙЛЕУ МӘДЕНИЕТІН ДАМУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

**Батыс Қазақстан облысы, Теректі ауданы,
Теректі ауылы, Федоровка №1 жалпы орта
білім беретін мектебінің қазақ тілі
мен әдебиеті пәнінің мұғалімі
Шагиева Нұрбике Тельмановна**

XXI ғасыр – бәсеке ғасыры, бұл бәсеке енжарлықты, керітартпалықты көтермейді. Соңдықтан да еліміздің білім берудегі ұлттық жүйесі өте қарқынды өзгерістер сатысында тұр. Бүгінгі таңдағы негізгі мақсат – ұлттық құндылықты әлемдік деңгейге шығаруға қабілетті, өзіндік жеке көзқарасы қалыптасқан тұлға тәрбиелеу. Ол үшін оқушылардың белсенділігін арттыру, ізденімпаздыққа үйрету және білімді өз бетінше алуы мен қолдана білетін дарын иесін тәрбиелеу керек. Әсіресе, оқыту орыс тілінде жүретін мектептерде қазақ тілін оқыту әдістемесін жетілдіріп, ұлттық рух негізінде тәрбиеленген, елжанды азаматтарды қалыптастырып шығару – абыройлы міндет.

Баланың белгілі бір іс-әрекетке белсенділігі жас кезінен байқалады. «Дарындылық» термині «дарын» сөзінен шыққан, адамның ерекше қолайлы ішкі алғы шарты дегенді білдіреді. Дарындылық білім беру, тәрбиелеу жұмысының әсерінен ғана емес, балалардың өз күштерін жүзеге асыру кезінде ғана дамиды. Дарынды балаларды оқытуда зерттеу әдісін қолдану қажеттілігі олардың табиғи қызығушылығының жоғарлығымен, қоршаған ортасына деген құштарлығының басымдылығымен түсіндіріледі.

Бүгінгі заман талабы бойынша оқытылатын пәндердің балалардың болашағында, өзі қалаған мамандығына қарай бағытталуына, яғни, алға қойған мақсатының нақты болуына ерекше назар аударылуда. Сонымен бірге, жеке тұлға, қоғамға керекті дарынды, шығармашылық тұлға қалыптастыру-білім мен тәрбие берудегі мемлекеттік істің ең маңыздысы болып отыр. Адам баласы дүниені білім арқылы таниды, ғылым дамытып, технологиялар енгізеді. Білім арқылы бала өткен тарихын біліп, одан тағылым алады және келешегіне бағыт белгілейді. Білімді бала өз бойындағы дарынды пайдалы жаққа қарай бағыттайды. Білім мен дарын қосарлана жүрген жерде алынбас қамал болмасы анық.

«Тілі жоғалған халықтың өзі де жоғалады». Халық аузында жүрген осы даналық сөз әр адамның санасында болуы керек деп ойлаймыз.

Тіл - ел негізі. Елдігімізді, тәуелсіздігімізді тұғырлы қылу үшін тілімізді сақтауымыз керек. Қазақстандағы мемлекеттік тіл – қазақ тілі. Ендеше, қазақ тілінің дамуы біздің ортақ мүддеміз. Қазақ тілінде сөйлеп, сауатты жаза білсек, еліміздің діңгегі мықты

болуына қосқан үлесіміз сол болмақ. Бүкіл қазақстандықтар бір мемлекеттік тілде - қазақ тілінде сөйлеп, түсінісуіне қол жеткізуіміз керек. Бұл үрдісті біз мектеп қабырғасынан бастауымыз тиіс. Тіл құралы – сөз. Сөз арқылы түсінісіп, сөз арқылы білім аламыз. Сөз арқылы ойымызбен бөлісеміз. Сондықтан да, оқушылардың сөйлеу мәдениетін дамыту өте маңызды. Ойын сауақты жеткізе білген адам бәсекеге қабілетті болары сөзсіз.

Әр ұстаздың мақсаты - жан-жақты дамыған, ойы мен санасы жетілген, өмір сүруге қабілетті тұлға тәрбиелеу. Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі ретінде біз осы мақсатымызды жүзеге асыру үшін тынбай еңбектенуіміз қажет.

Оқушылардың дарындылығы мен шығармашылық қабілеттерін арттыруда сөйлеу мәдениетін дамытудың маңыздылығы - ең талантты және жас дарынды зерттеушілерді іріктеу және оларға қолдау көрсету; теориялық білімі мен біліктерін іс жүзінде қолдана білуге бауду; шығармашылық ізденісін арттырып, өз бетінше жұмыс істеу дағдысын игерту; әрбір шәкірттің жеке дара ерекше қабілеттерін ілгері дамыту; дарындылығы анықталған оқушыны қабілетіне сай шығармашылықпен ойлай алатын азамат етіп қалыптастыруға жағдайлар жасау. Оқушының тілін байыту арқылы ойын дамытуға жағдай жасау. Соның негізінде мынандай нәтижеге қол жеткізуге болады:

- қазақ тілінде еркін сөйлеу дағдылары қалыптасады;
- өз көзқарастарын қазақ тілінде еркін білдіреді;
- тілдік қарым – қатынас жайлы ұғымы кеңейеді;
- шығармашылық қабілеттері ашылады;
- сөздік қоры молаяды;
- арнайы тақырыптар бойынша үйренген сөздік қорларын күнделікті сөйлесуде қолдана білу;
- оқушылардың мектеп бағдарламасынан тыс қазақ тарихы мен әдебиеті, ұлы адамдар өмірі жайлы білуін талап ету;
- ауызша білгендерін сауатты, көркем сөзбен жаза білуге бауду;
- тақырып бойынша әңгіме, шығарма жаза білуге төселдіру;
- көркем шығармаларды оқуға құлшыныстарын арттыру;
- әдеби шығармаларды, ұлы адамдардың сөздерін нақышына келтіре оқуға дағдыландыру;
- өткен материалдарды пысықтай отырып, сөйлемдерді сараптай білетін тұлға қалыптастыру;
- көркем сөйлеуге, әдеби шығармаларды оқуға құлшынысы артады;
- сөйлеу әдебі, тіл мәдениеті жайлы ұғымдары кеңейеді;
- қазақ тілінде алған теориялық мәліметті күнделікті өмірде қолдана білетін тұлға қалыптасады.
- өзгенің пікірін тыңдап, өз ойын ашық және түсінікті жеткізе алады.

XXI ғасырда еркін білім беру, адамның шығармашылық ойлауын дамыту негізгі мәселе болып отыр. Осы идеялардан оқытудың және тәрбиелеудің инновациялық технологияларын қолдану қажеттілігі туындайды.

Білім саласындағы жаңа көзқарас тұлғаның дамуы мен нәтижеге бағытталған білім беруді көздейді. Сондықтан, білім жүйесін құру, оқушыларға қазіргі заман талабына сай білім беру-бүгінгі күннің ең өзекті мәселесі. Қазіргі кезде сабақта жаңа технологияларды бәріміз кеңінен қолданамыз. Қазақ әдебиетінің классигі, ұлы атамыз Абай Құнанбайұлы «Шәкірттерің жақсы оқу үшін, оның оқуға деген ынтасы және қызығушылығы зор болу керек» – деген. Расында да, тек қана жігерлі, әр нәрсені үнемі білгісі келген, табандылығын, шыдамдылығын көрсеткен адам ғана мақсатына жетеді.

Заманауи жаңашыл технологиялар ұғымының пайда болуы білім беру саласында компьютерлік сабақтар өткізумен тығыз байланысты. Көптеген электронды оқулықтар мен оқу бағдарламалары, мультимедиялық оқу бағдарламалары жасалуда және жасалып та жатыр. Сондықтан, бүгінгі таңда қазақ тілі пәні мұғалімдерінің кәсіби құзырлығы құрылымынан оқытудың ақпараттық – коммуникациялық технологиялары ерекше орын алады.

Сонымен бірге, ақпараттық коммуникативтік технология сабаққа дайындалуда қосымша ақпаратты іздеуді кеңейтеді. Дарынды тұлға қалыптастыру жолында ғаламтор арқылы қызықты мәліметтер, көрнекіліктер таба аламыз. Сонда, оқу-жүйесінде ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолдану мынадай нәтижелерге қол жеткізеді:

- оқушылар электронды оқулықтармен және ғаламтор желісімен жұмыс істей алады;

- оқушының білімі қысқа мерзімде және кез-келген уақытта бағаланады;
- орындаған жұмыстарының қателерін бірден көруге мүмкіншілік тудырады;
- интерактивті тақтаны еркін қолданады;
- ақпараттық мәдениетін дамытады;
- зерттеу дағдылары дамиды;
- оқушылардың пәнге деген қызығушылықтары артады;
- әрбір оқушының шығармашылық мүмкіндігі ашылады.

Уақыт талабы мұғалімнен сабақты қызықты, тартымды өткізе білуді, көп шығармашылық ізденісті, білімділікті, тапқырлықты қажет етеді. Оқушылардың белсенділігін, жеке дара жұмыстануын ынталандыру, жеке көзқарастарының қалыптасуын, дамуын, оқу еңбегінің нәтижесі тиімді болуын талап етеді. Сол талаптарды орындау жолында, біз оқушыларымыздың сөйлеу мәдениетін дұрыс дамыта аламыз.

ТУРИЗМ-КРАЕВЕДЕНИЕ В СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ

Абишева Ш.Е

Аннотация

В данной статье рассмотрены основные подходы к внедрению туристско-краеведческого процесса в учебный процесс. Проблема актуальна в связи с потребностью в специалистах, способных в процессе обучения формировать современную компетентность детей. Поэтому в данной статье приводится теоретико-методологический анализ исследователей выявленной проблемы, ставший обоснованием основных результатов определяемого исследования. Для изучения туристического краеведения в современной системе образования используются метод анализа, научные, описательные и исследовательские методы. Анализ роли туристического краеведения доказывает потребность в поиске и получении знаний о родном крае, оптимизации изучения основных предметов, формировании индивидуального познавательного опыта обучающихся.

Ключевые слова: роль туризма краеведения; Родина; туризм; начальная и средняя общая школа; индивидуальный познавательный опыт.

Современная система образования кардинально меняется и поэтому делается гибкой, открытой, стремящейся к развитию через общечеловеческие ценности. В этих условиях педагог должен обладать высоким уровнем мобильности, способностью адаптироваться к быстро меняющейся дифференцированной и специализированной системе образования.

Туристическое краеведение имеет важное значение в контексте образования, поскольку можно применить метод исследования и выявить теоретические предположения об историческом, культурном, географическом или туристическом контексте значения земли. Важным элементом туристического краеведения является грамотный подход в контексте исследования в любой области. Таким образом, для реализации исследовательской деятельности необходимо внедрить образовательные технологии, формирующие образовательные компетенции по изучению родного края.

Актуальность проблемы послужила поводом для теоретических подходов ученых, чьи утверждения стали обоснованием для определения основной тематики данного исследования. Проблема подготовки будущих педагогов находилась в центре внимания ряда ученых, чьи работы были посвящены различным ее аспектам (Герасимова и др., 2019; Максимчук и др., 2020а; Максимчук и др., 2020б; Тимец, 2011; Жупанский, 1994). Проблемы туристско-краеведческой подготовки личности исследовали Я. Жупанский (1994), Г. Л. Попович (2015) и другие.

В. Обозный называет туристско-краеведческое обучение одним из важнейших средств создания культуuroбразующей среды в учебно-педагогическом процессе, открывающей учащемуся внешний мир во всей многогранности, сложных взаимоотношений природы, общества и личности, удовлетворяет потребности в самопознании, самореализации,

способствует формированию качеств личности и системы ценностей.

Прогрессивными авторы считают следующие доводы ученых, обосновавших проблему туристического краеведения в общеобразовательных и высших учебных заведениях: организация краеведческой деятельности учащихся в ходе изучения общешкольной географии (Петко, 2007); формирование экологической грамотности студентов педагогических вузов посредством туристско-краеведческой деятельности (Вайда, 1998); краеведческое обучение учителей (Обозный, 1997); методы формирования туристско-краеведческих знаний по восходящей географии учителя (Попович, 2015); стимуляция социально-коммуникативной деятельности подростков в ходе туристско-краеведческой деятельности (Петко, 2007).

Фундаментальной предпосылкой исследования является потенциал туристического краеведения в процессе реализации компетентностного подхода образовательных стандартов. Для определения роли туристического краеведения в современном образовании необходимо проанализировать предмет, объект и функции краеведения и туризма. К этому добавляется тот факт, что краеведение трактовалось как «комплекс различных по содержанию и методам исследования курсов, предметом которых является научное и экстенсивное изучение края (Петко, 2007) как метод познания из общего к конкретному, определяя общее и частное, метод, который обычно основан на междисциплинарных научных данных.

Изучая проблему географического краеведения, можно утверждать, что развитие краеведения берет свое начало в трудах специалистов образования. Педагогические работы концентрируются на том, чтобы процесс познания начинался с восприятий, познания родной земли, постепенно переходя к познанию мира в целом (Делорс, 1996). Ребенку будет интересно и легко учиться, если «начать обучение не со словесного толкования вещей, а с их реального наблюдения». Только узнав саму вещь, следует глубже прояснить ситуацию», от известного к неизвестному, от определённого к абстрактному» (Рожи, 2016).

Краеведы В. Обозный (1997), О. Тимец (2011) рассматривают принцип краеведения, связывая туристическое краеведение с географией, как установление связей географических знаний, полученных школьниками и студентами в процессе изучения окружающей среда и выполнение общеобразовательных задач в сочетании с организацией изучения свойств родного края, его сохранения и улучшения. По мнению ученых, такая деятельность осуществляется согласно задачам, поставленным учителем, но обеспечивающим высокую степень самостоятельности в заранее запланированном познании внешнего мира.

Признавая краеведческий принцип, учёные, краеведы-исследователи характеризуют его как конкретизированную позицию, очерчивающую общую стратегию решения образовательных задач на основе общего и частного (Рожи, 2016). Углубленный анализ литературных источников позволяет сделать вывод, что краеведение по широте своего спектра связано с несколькими предметными областями (естественными, историческими, экономическими, общественными науками и др.) и является одним из основных дидактических принципов образования. и воспитание, позволяющее выбирать предмет, методы и формы образовательного процесса в зависимости от территории.

Учитывая педагогическую целесообразность знаний о личном ближайшем окружении и умений соотносить с ним учебный материал, в родиноведении педагог предлагал формировать географические умения от составления простых планов классной комнаты, дома, двора до планов улица, деревня, город, их окраина, река, которая «должна своим течением принести ребенка из ближайших окраин к великой Родине». Уже с четвертого года обучения уместно приступить к изучению географии Родины, и можно ожидать, что такое обучение будет идти более живо и лучше, чем сейчас, когда ребенка учат географию по непонятным для него предметам..

Признавая важнейшую роль краеведения в образовании, весь учебный курс необходимо формировать на основе использования местносцифического материала, то есть на основе краеведческого подхода, регионального принципа (Рожи, 2016). В соответствии с поставленными задачами исследователь О. Тимец (2011) осуществляет краеведение, рассматривая потребность в синтетическом изучении некоторой сравнительно небольшой теории, выделенной по административному, политическому или экономическому признаку.

Таким образом, в трудах видных педагогов нет единого мнения относительно краеведческого педагогического статуса (предмета изучения, метода обучения, принципа, подхода). Однако акцент делается на важности туристско-краеведческой

деятельности с учащимися, проводимой компетентным учителем. На первом плане задача современной географии связана с формированием комплексных знаний о Земле как объекте пространственной организации жизни и деятельности человека, очерчивающим современную географическую картину мира через призму развития географической среды (Попович, 2015). В настоящее время очень важно изучать природно-территориальные и индустриально-территориальные комплексы и их компоненты для эффективного использования природной среды, ее ресурсов с целью максимального удовлетворения потребностей человека. Это означает, что важен поиск оптимального сочетания природно-ресурсного, демографического, промышленного и социального потенциала на конкретной территории, позволяющий гармонизировать взаимоотношения человека и природы. Определенный анализ исследователями темы является основанием для выявления сферы туристско-краеведческой деятельности в контексте просветительской деятельности.

Теоретические основы подготовки краеведов туризма

В туристском краеведении применяется широкий спектр междисциплинарных методов исследования, которые обеспечивают высокий уровень комплексного изучения территории для туризма (Фуллан и др., 1999). Учитывая мощный арсенал исследовательских методов и подходов, перед туристским краеведением стоят важные задачи: инициирование массовых туристских региональных процессов, изучение, сохранение и внедрение в туристско-экскурсионный оборот природных и историко-культурных ресурсов, их паспортизация; производство инновационных программ туристско-экскурсионного обслуживания для различных категорий потребителей; создание туристско-краеведческих кадастров территорий; инфраструктурное обустройство и разметка региональных маршрутов и троп; систематические научные исследования по проблемам туризма и краеведения, организация научно-практических и методических конференций и семинаров; подготовка качественных туристско-краеведческих изданий для туристов и экскурсантов (путеводители, краеведческие аналитические обзоры, путеводительные карты и фотографии и т.п.); подготовка специалистов-краеведов туризма (в частности, гидов, агентов, инструкторов по видам туризма и другим категориям туристической помощи); формирование положительной туристической репутации Украины и отдельных ее регионов (Попович, 2015, с. 117).

Научно-методическое обеспечение данного предмета изучения представлено рядом учебников, например, «Туристское краеведение» (Панкова, 2007), где обоснованы теоретические и методологические основы туристского краеведения, ретроспектива его развития как научный представлены направление и предмет исследования, намечены методы и формы организации исследования.

Аналитический обзор организации профессиональной подготовки будущих учителей показывает, что большую часть туристско-краеведческой деятельности со студентами должен осуществлять преподаватель-географ в соответствии со спецификой профильной профессиональной деятельности. Эта точка зрения отражена в работах ряда ученых и педагогов разного времени, а также в современных национальных циркулярах (Cheetham & Chivers, 1996).

Роль туристического краеведения в современном образовании

Краеведение находится на стыке истории, географии, биологии, экологии и других наук, т.е. представляет собой комплексную науку со такими дифференцированными краеведческими аспектами:

– географическое краеведение – анализ гидрологических, геологических, метеорологических особенностей родного края, природно-территориальных комплексов и других географических объектов в пределах определенной местности;

– биологическое краеведение – изучение отдельных представителей местной флоры и фауны, их свойств, значения в хозяйственной деятельности, лесном хозяйстве, изучение методов натуральных наблюдений, экспериментов, коллекций, ботанических и зоологических материалов;

– этнографическое краеведение – изучение этнических групп и масс, находящихся на родной земле, истории их расселения и развития, духовной культуры, религии народа, национальных обычаев и традиций и, прежде всего, их удержания и продолжения существования;

– фольклорно-художественное краеведение призвано сохранить лучшие произведения народного творчества, народную музыку, стихи, легенды, сказания, передать их будущим поколениям посредством художественной самодеятельности школьников, студентов,

путем формирования фольклорно-этнографических ансамблей, организации сборы молодежи и народные игры, стимулирующие творческое творчество молодежи;

– экономическое краеведение – анализ местности (экономико-географические аспекты), изучение промышленных предприятий (историко-географическое развитие, факторы, влияющие на их происхождение, сырье и топливо, обеспечение трудовыми ресурсами), изучение сельскохозяйственных предприятий (экономико-географические характеристики экономики), изучающие растениеводство, животноводство и другие отрасли;

– экологическое краеведение, направленное на повышение осведомленности каждого человека об обостряющейся экологической проблеме, формирование ответственности за сохранение, приумножение и разумное использование природных ресурсов;

– историческое краеведение – иллюстрировать исторические знания в контексте истории родного края, донести до будущих поколений информацию о конкретном историческом факте, событии, общей истории края;

– музейное дело – научно систематизированное составление и представление естественно-исторических коллекций, памятников и памятников, которые могут служить первоисточниками для изучения той или иной научной дисциплины. Такая многогранность освоения родного края характерна для общекраеведческого и туризма, что способствует научному обоснованию, разработке различных форм передачи знаний о прошлом и настоящем человеческого общества, окружающей среде той или иной территории следующим поколениям. (Макклелланд, 1973).

В ходе данного исследования установлено, что краеведческим объектом исследования является родной край, а предметом исследования – временные, природные и социальные отношения, влияющие на развитие той или иной территории. Центральным понятием, уточняющим краеведческий принцип, является родной край, границы которого динамичны и постоянно расширяются в ходе жизни человека. Изучая указанное понятие, в качестве краеведческого объекта исследования следует рассматривать территорию административной единицы, которая изучается посредством краеведческой литературы, истории и экономики, графических карт, а также непосредственных наблюдений и исследований в походах, экскурсиях, полевых условиях. упражняться. О. Тимец (2011) широко очерчивает границы родной земли и подчеркивает, что это определенная часть страны, города или села, иной населенный пункт, где издавна проживает человек, географический или исторический объект, который стал родным для человека. При этом все изучаемые факты, явления и процессы можно найти на земле в едином пакете, т.е. во всех их причинно-следственных связях.

Таким образом, родной край – это разнообразный в силу разных факторов контур определенной территории, который изучается в процессе проживания на нем и в ходе специальных экскурсий, походов, поездок, устраиваемых школьниками и студентами. Предполагается, что границы родины часто имеют маркер «расширение» границ своего региона или страны.

В рамках поиска предлагается изучать аспекты родного края через призму эмоций и ценностного отношения, когда определенная территория анализируется с точки зрения множественной ценности (сфера жизни, эстетические чувства, краеведческие мотивы). При этом важным фактором формирования системы ценностей будущих учителей-географов является освоение родного края. Индивидуализация общечеловеческих ценностей на уровне краеведения происходит во взаимосвязи с пониманием будущими учителями географии своего края: «родина», «чужая земля», «дом», «место, которое я люблю», «пространство», «территория», где необходимый аспект в формировании эмоций и ценностное отношение – это познание учащимися малой Родины, личностное отношение к окружающей среде. Обосновывая необходимость познания родной земли, С. Попович пропагандирует идею о первичности краеведения, констатируя, что «внутренний туризм зарождался с помощью экскурсий в краеведение. Неотъемлемой частью поездки было путешествие как комплекс новых впечатлений и представлений об окружающем мире, действенный метод отдыха и релаксации. В отличие от краеведов, для которых путешествие было лишь одним из способов изучения и описания края, для туристов приоритетом были туры, путешествия, пеший поход и экскурсия». В. Обозный (2004) говорил: «Исключительно важную роль играет тот учебно-воспитательный комплекс знаний, который сочетает в себе понятие краеведения (комплексное исследование местности как населенной и конкретизация понятия «родная земля») и туризм как

инструмент, способствующий реализации краеведческого и фольклорного аспекта учебы, активно влияет на процесс формирования здорового образа жизни и нравственных ценностей человека». Ученый говорит о туризме как о методе краеведческой деятельности, обеспечивающей эффективную реализацию функций педагога. Таким образом, по мнению ученых, существует тесная связь между краеведением и туризмом. Краеведческая образовательная деятельность носит драматичный характер, поскольку принцип обучения и приобретения определенных компетенций основан на естественном стремлении человека к познанию окружающей среды, изучению края, где обучающийся реализует свой интерес к познанию, удовлетворению потребностей в контексте профессионального развития, личности. Самоутверждение, основанное на установлении конкретных фактов, следующих из исследования.

Выводы

В ходе исследования проанализированы основные теоретические подходы ученых к значению туристско-краеведческой деятельности для формирования ключевых компетенций обучающихся. Выявлено, что туристско-краеведческая деятельность способствует росту знаний и умений, формирующих представление о культурном, историческом и географическом контексте исследовательской деятельности.

В ходе исследования определена значимость педагогического подхода к реализации образовательных стандартов. В исследованиях ученых и по результатам данного теоретического исследования изучены понятия родного края, краеведения и туризма, их соотношение, формы проведения, функции. Также определено, что краеведческий принцип является одним из основных принципов преподавания. Анализ роли туристического краеведения доказывает необходимость поиска и получения знаний о родном крае, оптимизации изучения основных предметов и курсов дополнительной специализации «Туризм-краеведение», формирования индивидуального познавательного опыта учеников.

«Формирование краеведческой компетентности» объяснено и представлено как организованный сложный процесс, характеризующий деятельность обучающегося в конкретной учебной ситуации, где участвует действующее лицо (учащийся), находится предмет его познавательной деятельности. (родной край), цель-презент, описывающая результат туристско-краеведческой деятельности, последовательность шагов учащегося по отношению к предмету (изучение его особенностей), артефакт (уровень знаний и умений, приобретенных при исследовании конкретной территории), драйв деятельности, опыт обучающегося (знания, умения, умения), результат того, как формируются навыки, полученные знания, опыт и развиваются личностные качества организатора туристско-краеведческой деятельности.

Следовательно, исследование стало актуальным для того, чтобы сделать выводы об эффективности туристско-краеведческой деятельности в системе образования. Данная деятельность способствует формированию компетенций, необходимых для социализации в современном обществе.

Список литературы:

1. Герасимова И., Максимчук Б., Билозерова М., Чернецкая Ю., Матвийчук Т., Соловьев В. и Максимчук И. (2019). Формирование профессиональной мобильности у будущих специалистов сельского хозяйства: социально-исторический контекст. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 11 (4), 345–361. <https://doi.org/10.18662/rrem/195>
2. Коберник, С.Г. (2013). Дидактическая система преподавания географии в основной школе. [Неопубликованная диссертация]. Педагогика.
3. Обозный, В.В. (2004). Туристско-краеведческая практика у педагогического вуза (2-е изд.). Издательство «Науковий свит».
4. Попович, Г. Л. (2015). Методика формирования краеведческих знаний у будущих учителей географии. Киевский педагогический институт.
5. Рожи, И. (2016). Компетентностный подход в условиях роста подготовки учителей географии к краеведческой, естественнонаучной и туристической деятельности. *Интеллектуальный архив*, сентябрь/октябрь 2016 г., стр. 73–90.
6. Фуллан Г., Галлуццо Г., Моррис П. и Уотсон Н. (1998). Взлет и остановка реформы педагогического образования. Вашингтон.

ФОРМИРОВАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ УЧАЩИХСЯ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ХИМИИ

Костанайская область, город Лисаковск,
КГУ «Общеобразовательная школа №6»
Матвеева Светлана Анатольевна

Аннотация. В данной статье рассматриваются основы формирования исследовательской компетенции, рассмотрены личностно-деятельностный и компетентностный подходы, кратко изложены условия формирования исследовательской компетенции учащихся.

Ключевые слова: компетентностный подход, исследовательская компетентность, личностно-деятельностная парадигма образования.

Изменения, происходящие в нашем мире, не оставляют в стороне и систему образования, в которой меняются парадигмы образования, происходит переосмысление основополагающих принципов функционирования образовательных систем. На смену традиционной знаниевой парадигме образования в настоящее время пришла личностно-деятельностная, в основу которой положен компетентностный подход. В настоящее время в образовательной сфере большую значимость приобретают процессы формирования как концептуальных знаний, так и соответствующих им практических навыков. Одной из главных задач современной системы образования является формирование у учащихся навыков, которые способствуют практическому применению и использованию полученных знаний. Наше государство нуждается в образованных, предприимчивых, мобильных членах общества, которые умеют самостоятельно решать возникающие проблемы, находить инновационные пути решения проблем, прогнозировать возможные последствия, способные к генерации своих идей, воплощать их в жизнь, заниматься самообразованием и исследовательской деятельностью. Данная задача, стоящая перед системой образования, предполагает планомерный целенаправленный процесс формирования у учащихся средней школы исследовательской компетенции, которую можно определить как совокупность знаний, умений и навыков, нацеленный на самостоятельное получение новых знаний и использование полученных знаний для решения проблем.

Одной из дисциплин естественно научного цикла общеобразовательной школы с ярко выраженной практической направленностью является химия, преподавание которой напрямую связано с формированием исследовательской компетенции. Химическая наука основана на таких методах познания, как анализ, синтез, эксперимент, моделирование, которые совпадают с ведущими компонентами исследовательской компетенции.

Личностно-деятельностный подход, цель которого заключается в том, чтобы «заложить в обучаемом механизмы самореализации, саморазвития, адаптации, саморегуляции, самозащиты, самовоспитания и другие, необходимые для становления самобытного личностного образа»[2]. Учебная исследовательская деятельность учащихся – это неотъемлемый элемент их школьного обучения, который позволяет создать большую творческую площадку как для педагога, так и для ученика. Внедряя исследование в урок, обучая учащихся посредством «открытия» новых знаний, учителем решается огромное количество задач, в частности – задача успешного развития способностей учащихся. Исследовательская деятельность учащихся является инновационной деятельностью, которая направлена на креативное осмысление учеником окружающей его реальности, создание своего инструментария для поиска способов решения практических задач и новых способов деятельности. Исследовательские умения являются одним из компонентов исследовательской деятельности, которые можно представить как совокупность интеллектуальных, практических умений и навыков, необходимых для самостоятельного исследования.

Исследовательская работа в учебном процессе служит для создания специальных условий, которые являются принципиально необходимыми для нормального развития интеллектуальных и творческих задатков учеников, поистине выступает в качестве средства их раскрытия, провоцирует неподдельный интерес к изучаемому материалу, помогает

всесторонне развивать предметные и общие навыки.

Компетентностный подход заключается в формировании ключевых компетенций учащихся, а при изучении химии главная роль отводится исследовательской компетенции, которая максимально раскроется при следующих условиях: 1) на занятиях используются проблемно-исследовательские методы и приемы, обеспечивается вовлечение учащихся в исследовательскую деятельность, способствующую формированию интеллектуальных, экспериментальных, рефлексивных умений, которые составляют исследовательскую компетентность; 2) во внеурочной деятельности используются приемы изучения педагогических явлений и процессов, получение научной информации о них с целью установления закономерностей и взаимоотношений, обеспечивается включение обучающихся в планирование учебно-исследовательской деятельности в рамках самостоятельной работы и самоанализа учащимися своих достижений.

Таким образом, в основу процесса формирования исследовательской компетенции положен личностно-деятельностный подход, который обеспечивает самостоятельную, творческую деятельность каждого ученика. Исследовательская деятельность позволяет раскрыть, увидеть способности учащихся, раскрыть их потенциальные возможности, разрешать возникающие проблемы.

Список литературы

1. Алексеев Н.Г., Леонтович А.В. Критерии эффективности обучения учащихся исследовательской деятельности // Развитие исследовательской деятельности учащихся: Методический сборник. М.: Просвещение, 2015. 369 с.
2. Асмолов, А.Г. Личность как предмет психологического исследования / А.Г. Асмолов. - М. : Изд-во МГУ, 2006. - 107 с.
3. Богоявленский Д.Н. Приемы умственной деятельности и их формирование у школьников // Вопросы психологии. 2017. № 12. С.89-95
4. Вербицкий А. А. Личностный и компетентностный подходы в образовании: проблемы интеграции. – М. : Логос, 2011
5. Зеер Э.Ф. Компетентностный подход в образовании // Образование и наука. – 2005. – № 3. – С. 27-35.
6. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании // Труды методологического семинара «Россия в Болонском процессе: проблемы, задачи, перспективы». М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004.
7. Казарина Л. А. Педагогические принципы формирования исследовательской компетентности учащихся профильных гуманитарных классов общеобразовательной школы // Изв. Самарского науч. центра Рос. акад. наук. 2013. Т. 15. № 2 (3). С. 606–610.

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА ТЕСТ ТАПСЫРМАЛАРЫНЫҢ ТҮРЛЕРІН ҰЙЫМДАСТЫРУ

Урбисинова Салтанат Куанышбаевна
БҚО, Теректі ауданы, Федоровқа ЖОББМ-нің
қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Тестілеу әдісі көптеген дамыған елдерде қазіргі білімінің ажырамас бөлігіне айналған жастардың дайындық деңгейін және жалпы білім сапасын болжаудың тиімді құралы ретінде пайдаланылады. Оқушылардың білімнің мемлекеттік стандарт талаптарына сәйкестігін бақылауды ұйымдастырудың бір түрі де – тесттік бақылау жүйесі. Ол оқушылардың өз бетінше жұмыс әрекетін арттырып, оқытудың тиімділігіне қол жеткізіп, ойлау қабілетін, шығармашылық әрекетін белсендіреді. Осыларға қоса оқушылардың білімдеріндегі олқылықтар анықталып, уақытты тиімді пайдалануға мүмкіндік береді. Тест тапсырмаларын мұғалім өз қалауынша тақырып, тарау бойынша құрастыра алады.

Ал түріне келер болсақ, жабық тест, толықтыру тесті, сәйкестендіру тесті, баламалы (альтернативті) тест, бақылау тест, мәтіндік тест, логикалық тест т.б. түрлерін қолдануға болады.

Еске сақтау тесті ережелерді көзбен көріп, оқып есте сақтауға арналған. Жабық тестте тек қана сұрақтар беріледі, оқушылар өздері бос торға есіне сақтап қалған жауаптарды жазады. Баламалы тестте оқушылар «ия», «жоқ» деген жауаптың бірін таңдауы керек. Сәйкестендіру тестінде оқушылар сұрақтар мен дұрыс жауаптарды бағыттаушы сызықтар арқылы сәйкестендірулері керек. Мәтіндік тестте түрлі мәтіндер беріледі. Оқушы мәтінді оқып, мәтін мазмұны бойынша тест сұрақтарына жауап береді.

Сонымен қатар, толықтыру тестін, логикалық ойын тестін, суретті тестті де тиімді пайдалануға болады. Толықтыру тестінде ережені толықтыруға, не мақалдың сыңарын табу, не синонимдер, диалект сөздер, кәсіби сөздер т.б. сөздер қатарын толықтыруға тапсырма беріледі. Логикалық ойын тесті оқушыларды терең ойлантуға жетелейді әрі сабаққа қызығушылығын арттырады. Суретті тест суретте берілген сөзге байланысты керекті сөзді табуға арналған.

Тәжірибеде байқағаным, оқушылар қазақ тілінен тест жұмысын орындауда лексикадан жиі қателеседі, сөз мағынасын жете түсіну қиындық тудырып жатады. Әр сабақ барысында тест түрлерін өзгертіп отыру оқушының алған білімін түрлендіріп қолдана білуге және нәтижеге бағыттап оқытуға жол ашады.

Еске сақтау тесті

Лексика бойынша ережелерді көзбен көріп, оқып есте сақтауға арналған. Бір бағанда ережелер, бір бағанда лексика саласы бойынша ұғымдар беріледі.

№	Сұрақтар	Жауап
1	Жұрттың бәріне бірдей түсінікті бола бермейтін, белгілі бір кәсіппен я шаруашылық саласымен шұғылданатын адамдардың арасында ғана айтылатын сөздер	кәсіби сөздер
2	Ғылым, техника, өндіріс және т. б. саласындағы арнаулы ұғымдар мен зат атауларын білдіретін сөздер	термин сөздер
3	Белгілі бір жердегі тұрғындардың сөйлеу тілінде ғана қолданылатын сөздер	диалект сөздер
4	Басқа тілден енген сөздер	кірме сөздер

Жабық тест

Жабық тестте жауаптарынсыз тек қана сұрақтар беріледі. Оқушылар өздері бос торға есіне сақтап қалған жауаптарды жазады. Бұл тестте сұрақтар мен жауаптардың орнын ауыстырып беруге және тек қана жауаптардың орнын ауыстырып, сәйкестендіре беруге болады.

№	Сұрақтар	Жауап
1	Сөздік қорға жаңадан енген сөздер	
2	Қоғам дамуына орай тіліміздегі қолданыстан шыққан сөздер	
3	Қолданылған дәуірі өтіп, ескі заманның өзімен бірге көнерген тарихи атаулар	
4	Халықтың тұрмыс-тіршілігіне, салт-сана, әдет-ғұрпына қарай әр дәуірде өзгеріп, басқа сөздермен ауысып отырған немесе ескіріп кеткен	

Баламалы тест

Баламалы тестте оқушылар «ия», «жоқ» деген жауаптың бірін таңдауы керек.

№	Сұрақтар	Жауап	
		ия	жоқ

1	Дыбысталу сөздің сыртқы мағынасы ма?	+	
2	Сөз әрқашан тура мағынасында айтыла ма?		+
3	Көп мағыналы сөздер бір негізден тарала ма?	+	
4	Омонимдердің көп мағыналы сөздерден айырмашылығы бар ма?	+	

Сәйкестендіру тесті

Оқушылар сұрақтар мен дұрыс жауаптарды бағыттаушы сызықтар арқылы сәйкестендірулері керек.

1	Ұрлады	Қолды болды
2	Өлді	Құлағының мүкісі бар
3	Мылжың	Дүниеден өтті
4	Саңырау	Сөзуар

Мәтіндік тест

Мұнда түрлі мәтіндер беріледі. Оқушы мәтінді оқиды. Мәтін мазмұны бойынша тест сұрақтарына жауап береді.

Берілген мәтін

Достың көп болғаны жақсы ғой. Менің достарым аз емес. Мен кейде балалық шақтың қызықтарын бірге бөліскен достарымды сағынамын. Балалық шақ деген тәтті екен. Сол кезде бірге жүрген достардың орны бөлек. Қазір достарымның қайда жүргенін білмеймін. Олар да мен секілді студент шығар. Бүгінде соларды іздеп, хат жазып отырмын.

Мен бастауыш сыныпты Алматы облысы, Қарасай ауданы, Қарқаралы ауылындағы орта мектепте оқығанмын. Бұл 1996 – 2000 жылдар аралығы еді. Біздің сыныптың оқушылары тәртіпті де, тәрбиелі еді. Әрі бәрі шеттерінен өнерлі балалар. Әсіресе, Аян мен Серік өте жақсыға оқыған. Біз үнемі футбол ойнап, спортпен айналыстық. Аян мейірімді де ақылды. Мен оны осы қасиеттері үшін де жақсы көретінмін. Бүгінде оның қайда екенін білмеймін, оларды сағынып, іздеп жүрмін.

1. Асты сызылған сөзге мағынасы жақын сөзді табыңыз.

Балалық шақ тәтті екен.

A. қызық

B. қиын

C. ауыр

D. қымбат

2. Біз үнемі футбол ойнап, спортпен айналыстық.

A. ылғи

B. қашан да

C. әсіресе

D. әрқашан

3. Олар да мен секілді студент шығар.

A. сияқты

B. сонымен

C. сол себепті

D. сондай-ақ

4. Бірге жүрген достардың орны бөлек.

A. өзгеше

B. артық

C. бірге

D. бірлікте

Бақылау тесті

Бақылау тестінде лексика тарауынан өтілген барлық тақырыптар қамтылып, тарау соңында өткізген дұрыс. Бақылау тестін әр тақырып бойынша да құрастырып, күнделікті сабақта қолдануға болады. Бірнеше нұсқада болғаны тиімді.

1. Белгілі бір тілдегі сөздердің жиынтығы –

- A. фонетика
- B. лексика
- C. морфология
- D. синтаксис
- E. грамматика

2. Көп мағынаға ие болатын сөзді көрсетіңіз.

Матаның көзі бар екен, байқа.

- A. мата
- B. бар
- C. екен
- D. көзі
- E. байқа

3. Тура мағыналы сөзді табыңыз.

- A. Бұл іс менің қолым екен.
- B. Өз қолымен берді.
- C. Әділ, Шалабайлар – байдың қолшоқпары.
- D. Қолдың қысқалығынан бұл жолы да мардымды ештеңе бере алмады.
- E. Көкеңе айтарсың, қолы ұзын адам емес пе?

4. Мәтелді табыңыз.

- A. Қына тасқа бітеді, білім басқа бітеді.
- B. Ауырдың астымен, жеңілдің үстімен
- C. Қыстың қамын жазда ойла.
- D. Кітап – білім бұлағы, білім - өмір шырағы.
- E. Байлықтың көзі – білімде.

БАЛАҢЫЗДЫ ҚАНША РЕТ ҚҰШАҚТАУСЫЗ?

**Ақтолқын Мұратқызы Нықмұқанова,
Талпын негізгі орта мектебі мұғалімі,
Теректі ауданы, БҚО**

Бұл тақырыпқа қалам тартуымызға Талпын негізгі орта мектебінде ата-аналарды педагогикалық-психологиялық қолдау мақсатында ұйымдастырылған «Отбасы – бақыт мекені» атты тәрбиелік шара барысындағы қатысушылармен болған пікір алмасу түрткі болып еді.

Әрине, ауыл баласы ата-анасының айналып келіп қайта-қайта құшақтағанын қалай қоймас. Қазақы болмыс пен сезімге сараң бұйығы мінезіміз ата-ана мен бала арасындағы ыстық ықыласты тым әсірелемеуді жөн көреді. Алайда, парасатты психологтар қатыгездікке толы қазіргі заманымызда нағыз аялы алақан, мейірлі құшақ қуатын қажет ететін жасөспірім өзіне деген ынтаның азайғандығын немесе жоқтығын сезінсе, дағдарысқа ұшырайды дейді.

Бұл тек баланың сабаққа деген ынтасына ықпал етіп қоймай, дүниетанымына да теріс әсер етуі мүмкін. Мейірімге мейімдеп қанбаған балада суициталды синдром пайда болатынын балалар психологтары жиі ескертеді. Демек, балаңызды басы артық құшақтап, бір мезгіл аналық, әкелік махабатқа бөлеу болуы ықтимал үлкен қателіктің алдын алатын шығар. Отбасылық психотерапевт Вирджиния Сатир өз зерттеулеріне сүйеніп, баланы күніне бірнеше рет құшақтауға кеңес береді. Оның есебінше, төрт рет құшақтау баланың тек тіршілік етуіне ғана жетеді екен. Ал, балақайдың көңіл-күйі көтеріңкі болып, өзін жақсы сезінуі үшін сегіз рет құшақтау керек. Ал, ой-өрісі дамып, өзіне сенімді болсын

десеңіз, он екі рет құшақтауыңыз керек екен.

Отбасы құндылықтарын дәріптеу, бала тәрбиесіндегі ата-ананың көзқарасын кеңейту, ұстаз - оқушы - ата-ана өзара қарым-қатынастарын жақсарту, отбасындағы сүйіспеншілік, сыйластық сезімдерді нығайту мақсатында оздырылған тәрбиелік шараның бағдарламасы өте қызықты ұйымдастырылған. «Отбасындағы әкенің ролі» пікірсайысындағы әкелердің салмақты, салиқалы пікірлері көпшіліктің қолдауына ие болды. «Қолынан танып біл!» атты тренинг-жаттығуда көздері байлаулы әкелері балаларын тауып алулары керек екен және келесі сұрақтарға жауап беру арқылы өз эмоцияларымен бөлісті.

Талдау: 1. Сізге балаңызды табуға не көмектесті?

2. Балаңыздың қолынан ұстағанда не сезіндіңіз?

«Отбасындағы ананың ролі» бөлімінде аналар пікірі өте мағыналы, әсерлі шықты. Оқушылардың сүйікті кітабынан үзінді ретінде «Ай мен Айша» көрінісі дайындалыпты. Шерхан Мұртаза «Ай мен Айша» романы арқылы Ана атты ұғымның ұлылығын, ана жүрегінің шексіз дархандығын, қазақтың ғажайып парасаттылық қасиеттері заманның небір сын сағаттарында да сақталғандығын ашып көрсетті. Шерхан Мұртаза туралы Ақселеу Сейдімбек: «Қазақ даласында екі адам Айша атты деген әйел затына ғажайып ескерткіш орнатты. Оның біреуі – Қарахан, екіншісі – Шері хан!» деген екен. Көрермендер Ана атын ардақтаған көріністі тамашалап, еріксіз көзге жас алысты. «Біз бақытты жанұямыз!» атты бөлімде ата-аналарға алдын-ала салынған суреттер арқылы өз балаларының суреттерін табуға тапсырма берілді.

Талдау:

1. Өз отбасыңыздың суретін қалай таптыңыз?

2. Өз отбасыңызды табу қиын болды ма?

3. Суреттерден өз отбасыңыздың суретін тапқаннан кейін қандай сезімде болдыңыз?

Сауалнамаларды сараптаған сынып жетекші тәрбиелік шара барысында ата-аналардың өз балаларын қаншалықты жақсы білетіндіктерін анықтау мақсатында блиц-сұрақтар, жеке тапсырмалар дайындап, жауапкершілікті терең сезінулеріне үлес қосты. Баласына ғибратты әңгімелерді айта отырып, басқаларға үлгі болған өнегелі әке Хамза Абзал, баласымен бірлесе көрініс дайындап, Шерхан Мұртазаның «Айшасын» сомдаған Юлия ана, Мұқағалидың «Арманда, ұлын» асқақтата айтып берген Серік Қайырханұлы бала тәрбиесіне бей-жай қарамайтын ата-ана екендерін көрсетті. «Болашақ депутаттар бағдарламасын» дайындап, сайлауға түскен үміткер сияқтанып, арман-мақсаттарын айқындаған Асылхан мен Аружан сынды сыныптастарына қол соққан көрерменнің ықыласы ерекше болды.

«Жерінде – бабасының,

Елінде - атасының,

Көңілінде – әжесінің,

Қолында – анасының,

Жолында – ағасының,

Төсінде - даласының,

Тапқан өз жарасымын,

Мен – қазақ баласымын!» /Е.Өтетілеуұлы/ - деп, мәнерлей жыр оқыған оқушылар өз ата-аналарының аялы алақаны мен қуатты құшағының қасиетін сезініп өскен ұрпақ деп сенгіміз келеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Біртұтас тәрбие бағдарламасы

2. Шерхан Мұртаза «Ай мен Айша»

3. Мұқағали Мақатаев «Дариға-жүрек»

4. Вирджиния Сатир «Вы и ваша семья»

ПРИМЕНЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНОМ ЗВЕНЕ В РАМКАХ ОБНОВЛЕННОГО СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ

Есетова Жанылгуль Жаксығалиевна
Учитель русского языка и литературы
Теректинский район, Подстепновская №1 СОШ

«Я услышал – и забыл, я увидел – и запомнил».

Английская пословица

Задачи, стоящие перед современной начальной школой, требуют совершенствования существующих и внедрения новых образовательных технологий.[1] Преимущества использования ИКТ в обучении неоспоримы: это и возможность оперативного контроля знаний, и внесение элемента занимательности, повышающего интерес к обучению, и создание условий для индивидуальной работы, формирования навыка самоконтроля и самооценки. ИКТ являются значимым инструментом, помогающим учителям в преподавании, позволяя им облегчить объяснение и обеспечить понимание учащимися научных понятий. Следовательно, очень важно, чтобы учителя тщательно обдумывали использование ИКТ в преподавании. [2]

Для внедрения информационных технологий в практику работы мне потребовалось пройти обучение на уровневых курсах, которые помогли мне в дальнейшем применять ИКТ на уроках русского языка в начальных классах.

Изучению русского языка в начальной школе отводится одно из центральных мест, поскольку этот учебный предмет открывает ученику способность к усвоению других дисциплин. В процессе работы я заметила, что для многих учащихся моих классов русский язык является одним из самых сложных предметов.

На уроках русского языка электронные средства обучения используются как источник учебной информации, наглядное пособие с качественно новым уровнем возможностей мультимедиа, тренажёр, средство диагностики и контроля.[3]

Во время составления плана урока с применением компьютера важно продумать цель, задачи и целесообразность использования ИКТ, структуру урока, формы организации деятельности учащихся и контроля усвоения материала. И, конечно, необходимо учитывать требования санитарных норм и правил.

На своих уроках я организую и направляю учебный процесс, подкрепляя его демонстрацией видеоряда, звука или текста. В ходе изучения нового материала обычную доску я заменяю на интерактивную доску. Одновременно работаю со словом, текстом и с добавлением необходимых элементов. Это позволяет повысить роль наглядности, даёт учащимся более полную и достоверную информацию об изучаемых процессах, включает их в активную работу.[4] При объяснении нового материала на уроке использую предметные коллекции (иллюстрации, фотографии, портреты, видеофрагменты, видео-экскурсии), таблицы и схемы, проектируя их на большой экран. Электронные словари и энциклопедии позволяют мне и моим ученикам мобильно получать дополнительные знания и использовать их на уроках, где нужно перевести слово на казахский или английский языки. В своей работе я использую готовые программные продукты, Интернет-ресурсы, текстовые материалы, мини-тесты и презентации учебного материала, а при знакомстве с литературными текстами и сказками- учебные видеоролики из интернет-сайтов. Каждый учитель знает, как оживляет урок использование видеоматериалов, которые можно включить в презентацию. Используя компьютер, я организую на уроке индивидуальную, парную и групповую формы работ. На интерактивной доске ученики легко передвигают

объекты и надписи, добавляют комментарии к текстам, рисункам и диаграммам, выделяют ключевые области и добавляют цвета. Тексты, рисунки или графики скрываю, а затем показываю в ключевых моментах урока. Свои записи и комментарии в виде рисунков ученики добавляют поверх любого изображения на экране. Этот метод очень удобен на различных занятиях – любое задание, которое включает сортировку, соединение, группировку и упорядочивание объектов, будет более эффективным на интерактивной доске.[5]

На этапе закрепления, я обычно использую цифровые средства обучения, которые помогают проследить уровень усвоения учебного материала. Для этого я обычно делю класс на группы, каждая из которых работает в своём режиме. При повторении, обобщении и систематизации знаний использую графические возможности интерактивной доски, программы-тренажёры, которые помогают учащимся самим определить степень усвоения материала, исправить ошибки.

При проверке и контроле знаний использование ИКТ по сравнению с традиционным подходом имеет существенное преимущество. Ученики получают оценку своих знаний от героя-мультяшки, который ему близок и абсолютно не пугает. Также можно применить прием демонстрирования вопросов с правильными ответами, открываемыми поэтапно. Оценка становится более объективной, а значит не вызывает страха.

На уроках, где нужно отработать навыки чтения и говорения, использование ИКТ также оказывает неоценимую помощь. Во-первых, это яркая трансляция видеоряда, направленного на восприятие темы. Во-вторых, это возможность лексической работы. В-третьих – это работа с текстом (прослушивание художественной произведения или текста, проговаривание слогов, скороговорок, пословиц, ответы на вопросы, орфографическая работа, подбор синонимов, антонимов, прилагательных).

Таким образом, проанализировав свою деятельность и деятельность учащихся, я пришла к выводу, что использование ИКТ на уроках вызывает у учащихся больший интерес к русскому языку, а также к самим урокам, что способствует более прочному усвоению знаний и приобретению устойчивых умений и навыков, а учителю позволяют:

- увеличить восприятие материала за счет увеличения количества иллюстративного материала на уроке, будь то картинка из интернета или крупномасштабная таблица, текстовый файл или географическая карта;
- создавать простые и быстрые поправки в имеющемся методическом материале прямо на уроке, во время объяснения материала, адаптируя его под конкретную аудиторию, под конкретные задачи, поставленные на уроке;
- проводить проверку знаний обучающихся сразу во всем учебном классе, позволяет организовать грамотную обратную связь “ученик-учитель”;
- ИКТ становится незаменимым спутником учителя на уроке, отличным дополнением его слов.

Список литературы:

1. Государственная программа развития образования в Республике Казахстан на 2011- 2020 годы.
2. «Руководство для учителя» /Центр педагогического мастерства АОО «Назарбаев интеллектуальные школы». 2012- стр178
3. Яковлев А.И. ИКТ в образовании. [Электронный ресурс] Режим доступа: / <http://emag/ils/ru/infosoc/emag.nsf>
4. Созинова И.Н. Применение на уроках русского языка и литературы новых информационных технологий [Электронный ресурс] Режим доступа: http://nsportal.ru/sites/default/files/2013/02/09/metodicheskaya_statya.odt
5. Ширинкина С.Н. Использование информационно-коммуникационных технологий в начальной школе [Электронный ресурс] Режим доступа: / <http://festival/1september.ru/articles/579575>

МАСТЕР-КЛАСС «СОЗДАНИЕ РАБОТ ИЗ ФОАМИРАНА ЧЕРЕЗ ИЗУЧЕНИЕ НАРОДНЫХ ТРАДИЦИЙ»

Кубашева Салиха Сагингалиевна
учитель художественного труда,
Федоровской средней общеобразовательной школы,
Западно-Казакстанской области, Теректинский района, села Теректі.

Описание материала: представленный мастер-класс по декоративно-прикладному творчеству рассчитан для работы с детьми 6-9 классов. Этот материал предлагается педагогам дополнительного образования, учителям образовательных организаций.

Цель: познакомить с техникой работы фоамирана, его свойствами и характеристиками, использование его при изготовлении кукол в национальном колорите, повышение профессионального мастерства педагогов в процессе активного педагогического общения по освоению техники «фоамиран».

Задача: обучать последовательности действий, использованию методов и приемов техники «фоамиран» на примере изготовления куклы «Алдар кесе»;

создать условия для самореализации и стимулирования роста творческого потенциала педагогов в процессе проведения мастер – класса;

способствовать интеллектуальному и эстетическому развитию педагогов.

Материалы и оборудование:

-презентация к мастер-классу, выполненная в программе PowerPoint;

-образцы готовых работ выполненные педагогом;

-технологическая карта;

-материалы для практической работы (фоамиран белого, коричневого, черного цветов, зубочистка, пенопластовый шар, ножницы, утюг, клеевой пистолет, акриловые краски);

-шаблоны.

Ожидаемые результаты мастер - класса:

-повышение креативного мышления педагогов;

-возможность применения педагогами нового нетрадиционного метода в своей практике;

-изучение разработки по данной теме;

-рост мотивации участников мастер-класса к формированию собственного стиля творческой педагогической деятельности;

-практическое освоение участниками мастер класса специальных знаний, умений, навыков и приемов в процессе работы;

Методы: интерактивный (словесный, наглядный, практический)

Мастер-класс:

1. Вступительная часть.

Возникновение и свойства фоамирана

Фоамиран или как его просто называют мастера, фом (вспененная резина, пластичная замша) - уникальный по своим свойствам материал. Фоамиран с успехом используется для создания разнообразного объемного декора: цветов, кукол и аксессуаров к ним, гирлянд, магнитов на холодильник, аппликаций, объемных поделок, открыток и различных элементов скрапбукинга.

По своей структуре, фом напоминает губчатый лист, а производят его в Иране. Так же этот материал сейчас производят в Турции и Китае. Но самый качественный фом – иранский, он очень тонкий и изделия из него получаются как настоящие, реалистичные. Эластичность и прочность фома обусловлен тем, что в его состав входят этилен и винилацетат. Очень приятный в работе, не токсичен, этот материал просто идеально подходит для детского творчества.

Для производства пенной массы, из которой потом и получают губчатые листы фоамирана, применяется специальное автоматическое оборудование. В продажу фом

поступает в рулонах, подобных рулонам креповой бумаги. Ассортимент приводит в восторг разнообразием всевозможных цветов и оттенков. Нужно отметить, что даже с течением времени цвет материала остается таким же насыщенным, каким был изначально. Что касается создания декоративных изделий, то фоамиран открывает мастерам массу возможностей. Если сравнивать пенные листы с обычной бумагой, последние, явно уступает в своих качествах. Начнем с того, что фом намного прочнее и, вместе с тем, приятнее и мягче на ощупь, отлично держит форму и совершенно не боится воды. Даже если фом запачкался, его можно постирать, не боясь, что изделие будет испорчено. Техника работы с фомом проста и не требует особых познаний. Главное, что должно быть у мастера – это фантазия и нужный материал, а навыки можно получить в ходе работы. Таким образом можно выделить основные свойства фоамирана: мягкий на ощупь, хорошо режется и рубится, не боится воды и перепадов температур, при воздействии тепла хорошо принимает любую форму. На фоамиране можно рисовать, его можно тонировать, красить. Это идеальный материал для ручного творчества, особенно для детей. А еще фоамиран служит основой для детских мягких пазл, из него делают туристические и спортивные коврики, используется для летней детской обуви.

Куклы из фоамирана в национальной одежде

II. Технология изготовления куклы «Аддар-косе»

Сегодня мы сделаем с вами куклу из фоамирана своими руками.

Для изготовления куклы «Аддар-косе» потребуются:

Цветные листы фоамирана (белый, черный, коричневый)

Зубочистка.

Ножницы.

Утюг.

Термопистолет и силиконовые палочки.

Проволока

Шаблоны (см. Приложение 1)

Используя технологическую карту приступим к изготовлению куклы. В процессе работы провожу индивидуальный и групповой инструктаж. Во время изготовления отдельных деталей объясняю особенности свойства фоамирана: придания нужной формы при использовании утюга, растягивание материала до нужного размера.

Практическая деятельность идет параллельно с обсуждением полученных знаний и навыков. Между руководителем и участниками мастер класса осуществляется обратная связь.

Технологическая карта

№	Наименование операций	Фотоизображение
1	Подготовим необходимый материал: фоамиран, клеевой пистолет, полусфера из пенопласта диаметром 6,5 см, ножницы, маркеры .	
2	Подготовим картонные шаблоны всех деталей, которые мы будем вырезать из фоамирана.	
3	Формируем голову из пенопластового шарика. Фоамиран размером 10x10 см прикладываем к нагретому на минимальных температурах утюгу и сразу натягиваем его на пенопластовую заготовку.	
4	Вырезаем детали головного убора и приклеиваем их к голове. Вырезаем из фоамирана черного цвета орнамент. Приклеиваем орнамент к головному убору. Рисуем лицо акриловыми красками.	
5	Изготавливаем тело из пенопластового конуса. Конус обтягиваем белым фоамираном. К телу приклеиваем штанишки. Приклеиваем проволоку для ног.	
6	Делаем тапочки из пенопласта, обтягиваем из коричневым фоамираном, вырезаем орнамент и приклеиваем к тапочкам.	
7	Приклеиваем к туловищу халат, руки, рукава.	

III. Заключительная часть.

Уважаемые коллеги, предлагаю вам устроить мини-выставку ваших работ. Как по вашему мнению прошел мастер-класс? Ваши вопросы и предложения?

Педагоги делятся своими впечатлениями об увиденном мастер-классе, в своей практике в будущем хотят использовать этот материал в работе, используя уют в изготовлении нужных форм для изделий, включая элементы новшества, при создании национальных орнаментов.

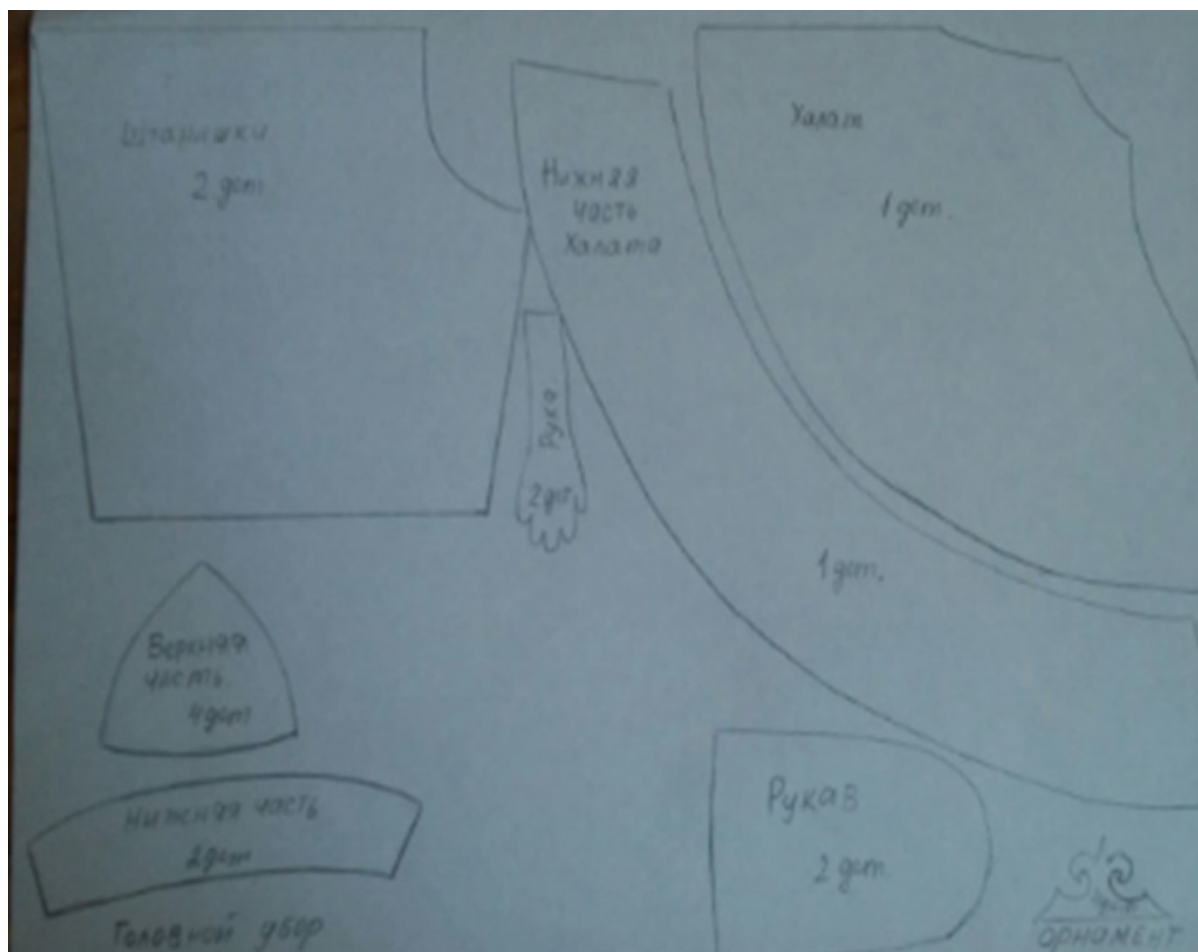
Желаю вам творческих успехов и вдохновений в работе с современными материалами, добавляя элементы, нотки декоративно-прикладного искусства.

Литература.

1. «Авторские текстильные куклы» Войнатовская Елена Питер, 2016 г.
 2. «Букеты в стиле винтаж» Е. Волосова 2016 г.
 3. «Волшебные куклы из ткани» Марго Бондарева Клуб семейного досуга, 2016 г.
 4. «Занимательные поделки из фоамирана» Груша О.С Феникс 2015г.
 5. «Изготовление цветов в разных техниках» Журнал «ZIZHIPEISHIYUAN»
 6. «Куклы из фоамиран» Ляховская Н. Формат – М, 2016 г.
 7. Мастер-классы и педагогические семинары в дополнительном образовании детей. Теоретические и организационные аспекты / Сост.: Кленова Н. В., Абдухакимова С. А. / Ред.: Постников А. С., Прыгунова А. П. – М.: МГДД(Ю)Т, 2009.
 8. «Цветы из фоамирана». А. Семёнова – Ростов - на - Дону: Изд. « Феникс», 2015-80с.
 9. «Цветы из фоамирана» Алена Семенова 2015 г.
 10. «Флористика из фоамирана» Ирина Ермолаева 2015 г.
- Интернет – ресурсы:
11. <http://ostrovokpodelok.ru/fialka-iz-foamirana/>
 12. <http://lediveka.ru/otdyx/hobbi/cvety-iz-foamirana-master-klass-video.html>
 13. <http://bebi.lv/foamiran-mk/roza-iz-foamirana-video-master-klass.html>
 14. <http://stranamasterov.ru/content/popular/inf/2176,451>

Приложение 1

Выкройка деталей

«АҚБАУЫР-ЕЖЕЛГІ АРХЕОЛОГИЯЛЫҚ- АСТРОНОМИЯЛЫҚ КЕШЕН» ҒЫЛЫМИ МӘЛІМЕТ

Батыс Қазақстан облысы, Теректі ауданы
Жайық НОМ тарих пәнінің мұғалімі
Бисенова А.Т педагог-сарапшы

I.	Кіріспе	8
II.	Негізгі бөлім.	10
2.1	Ақбауыр үңгірінің ежелгі тарихы	10
2.2	Ақбауыр ескерткішінің таңғажайып сырлары	12
2.3	Ақбауыр тарихи нысанының сырлары	15
III	Қорытынды	25
IV	Пайдаланылған әдебиеттер тізімі	26

I. КІРІСПЕ

Тақырыптың өзектілігі: «Туған жердің әрбір сайы мен қырқасы, тауы мен өзені тарихтан сыр шертеді. Қазақстанның қасиетті жерлерінің мәдени-географиялық белдеуі - неше ғасыр өтсе де бізді кез келген рухани жұтаңдықтан сақтап, аман алып шығатын символдық қалқанымыз әрі ұлттық мақтанышымыздың қайнар бұлағы», - делінген. Шынымен, кең байтақ қазақ жерінің әр тауы мен тасы тарихымыздан сыр шертеді. Еліміздің солтүстіктен оңтүстікке, батыстан шығысқа дейін едәуір созылған аумағы талай сын-тегеуріндерді, қиын-қыстау кездерді бастан өткеріп, біртуар тұлғаларды көрді. Бүгінде осындай рухани мәдениетімізді насихаттау мақсатында «Қазақстанның қасиетті рухани құндылықтары» және «Қазақстанның киелі жерлерінің географиясы» секілді ірі жобалар қолға алынуда. Мектеп оқушыларының киелі жерлерге туристік саяхаты ұйымдастырылып, қазіргі таңда кеңінен жүзеге асырылып жатыр.

1. Ғылыми зерттеу жұмысының мақсаты: Ақбауыр тарихи кешенінің шығу тарихы мен аңыздары, зерттеудегі маңыздылығы, қасиеттері туралы келешек ұрпаққа насихаттау, үлгі ету.

Міндеттері:

- Ақбауыр үңгірі туралы түсінік беру;
- Ақбауыр үңгірінің маңыздылығы мен құндылығын таныту.
- Ақбауыр кешенінің ерекшеліктерін жан-жақты мысалдар арқылы зерттей түсу;
- Туристерге кешеннің сырын ашып кеңінен насихаттау;

Болжам: Ақбауыр кешенінің тарихтағы сыры жастарға насихатталады.

Зерттеу кезеңдері:

1-кезең – Зерттеу тақырыбын табу, әдебиеттермен танысу және материалдар жинақтау;

2-кезең- Талдамаларды жобалау;

3-кезең- Жинақталған материалды сұрыптап, негізгі мақсатты ашуға жұмыстану;

4-кезең- Талдау жасап, жұмысты жүйелеу, рәсімдеу, қорытындылау, жазу.

Зерттеу әдісі: Зерттеуде іздену, жинақтау, саралау, әдеби-ғылыми талдау.

5.Зерттеу нәтижесі: Ақбауыр кешені туралы жинақталған тарихи және ғылыми сипаттағы деректерді енгізе отырып, жұрт қызыға көруге ұмтылатын туристтік ортаға айналдыруға септігін тигізу, жас иұрпаққа тарихи кешенді толық насихаттау.

6. Күтілетін нәтиже:

– Тарихи нысанның ерекше қасиеттері аясында түсінеді;

– Осы бағытта өз тарапынан не істеу керек екеніне мақсат қояды;

– Денсаулыққа пайдасы туралы нақты білімі қалыптасады.

Сақ дәуірінен бертін келе жатқан Ақбауыр табиғи кешенінің шығу тарихы, ерекше қасиеті сонымен қатар ескерткіштер туралы ғалымдардың қызықты мәліметтерді жинақтай отырып пайдасы туралы келешек жас ұрпаққа насихаттамақпын.

II. НЕГІЗГІ БӨЛІМ

2.1 Ақбауыр үңгірінің ежелгі тарихы

Ақбауыр үңгірі – қола дәуірінің ескерткіші. Шығыс Қазақстан облысының Ұлан ауданы бойынша Бестерек ауылынан солтүстікке қарай 3 км жерде Ақбауыр тауының етегіне орналасқан. Қазақстан Республикасы Ғылым Академиясының археологиялық экспедициясы 1970-90 ж.ж. (жетекшісі З. Самашев) жүйелі зерттеулер жүргізді. Үңгір қабырғаларындағы қызыл-күлгін охрамен оюлап салынған суреттер б.з.б. 3 мыңжылдықтың басына жатады.

Конус тәрізді үңгір тау етегінен 5-6 м биіктікте орналасқан. Ол құрбандық шалу және рәсімдерді орындау орны болды. Қабырғада жартастағы суреттер бар, онда екі дөңгелекті арба, өгіз, тау ешкісі, адамдар мен тұрғын үйлер бейнеленген. Суреттер қоңыр жебемен жасалынған және б. з. д. 3 мыңжылдықтың басына жатады.

1-сурет Ақ бауыр тарихи археологиялық кешеніндегі тас бетіндегі ерте ғасыр суреттері

2-сурет Ақбауыр тарихи археологиялық кешеніндегі ерте ғасыр суреттері

Зерттеуші-ғалымдардың пікірінше, Ақбауыр археологиялық кешені - неолит тас ғасырының ескерткіші. Конус түріндегі үңгір тау етегінен 5-6 метр биіктікте орналасқан. Бұрынғы заманда Ақбауыр үңгірі үлкен діни жиындарды ұйымдастыруға, құрбандық шалу сынды рәсімдерді орындауға арналған орын ретінде пайдаланылған. Үңгірдің қабырғаларында қос дөңгелекті арба, бұқа, тау ешкісі, адамдар мен үйлердің суреттері бейнеленген. Суреттер қоңыр жосамен салынған және де б.з.б. 3-мыңжылдықтың басына жатады.

Бүгінгі күнге дейін 80-ге жуық суреттер сақталған: адамның, тау ешкінің бірнеше бейнелері, тұрғын үйлер мен арбалардың суреттері, қалғандары әртүрлі белгілер мен таңбалар. Түрлі ғалымдар мен зерттеушілер Ақ-Бауыр петроглифтері туралы өз түсіндірмелерін ұсынды

2.2 Ақбауыр ескерткішінің таңғажайып сырлары

Бүгінде Ақбауыр тарихи-табиғи ескерткіші Шығыс Қазақстан өңіріндегі көп зерттелген орын болып табылады. Ұлан ауданында орналасқан ескерткіш 70 жылдан астам уақыт ішінде көптеген зерттеушілердің назарына ілігіп, қызығушылықтарын оятқан. Бұл жерде көптеген тылсымға толы табиғи және тарихи объектілер орналасқан. Кімде-кім ежелгі тарих, астрономия, ерекше және түсініксіз құбылыстарға қызығушылық танытса, Өскемен қаласынан 30 км. қашықтықтағы Құржымбай тауының етегіндегі жылғаның жоғары жағында ашық аспан астындағы «Ақбауыр» атты астрономиялық, археологиялық кешеніне баруына болады. Бұл жерге түскен кезде ерекше сезімге бөленесіз. Бұл, болжам бойынша, гранит тақталары сақталған көне астрономиялық зертхана, Үлкен аю шоқжұлдызының бейнесі бар астротор және күн сағатының белгіленген белгілері бар платформа туралы ақпарат бар.. Ұлан ауданы, Бестерек ауылындағы табиғаттың таңғажайып әрі көне туындыларына тәнті боласыз. Бұл кешен неолит дәуіріне жататын планетадағы ең көне ескерткіштердің бірі болып табылады. Алғаш рет жүйелі зерттеу жұмыстарын жүргізген ауылдың тумасы, тарих ғылымдарының докторы Зайнолла Самашев. Төбесі қуыс, іші конус тәріздес күркеге ұқсайтын үңгір, әсіресе, оның кіре берісіне қарсы суреттер салынған негізгі қабырғасы көп адам табынатын киелі орын болған. Оның алдындағы алаңда жылдың белгілі бір мерзімінде үлкен діни жиындар, құрбандық шалу, т.б. рәсімдер өткізілген. Тасқа салынған суреттер алуан түрлі. Суреттердің мазмұны да өте күрделі. Олардың айналасында әртүрлі орамалы сызықтар, нүктелер, үшбұрыштар, тіктөртбұрыштар мен адамдар, үш-төрт беседка бейнеленген. Гранит тақталарында (тасында) сақталған ежелгі астрономиялық зертхана Жетіқарақшы шоқжұлдызы бейнелеген астротор хабарларын өз бойына жинаған және күн арқылы сағатты білу алаңы болып табылады. Гранит орталығының жанында орналасқан үңгірдің үстінде ғарыш кемесінің осы жерге қонған сәтін сипаттайтын белгілер мен таңбалар сақталған. Содан бері жергілікті тұрғындар мұнда ет пен май әкеледі және Құдайдың сыйы ретінде оны гранит тастарының түбіне терең шұңқырға салып қалдырады. Үңгірге апаратын тас баспалдақтар ғарыштық белгілермен де байланысты. Үңгірдегі көптеген түрлі белгілердің ортасында-күннің белгісі. Бұл біздің ата-бабаларымыз болжағандай жұлдызды аспан картасы болуы мүмкін. Жартастардың кейбіреуінде негізгі жасанды қуыс, шұңқыршалар бар. Солардың біреуіне су құйса онда шығыстың күн тұтылуы кезінде (күн мен түн теңескен кезде) күннің сәулесі шағылысып, ең жоғарғы шұңқырға түседі екен. Бұл жартастың жанында үлкен тас орналасқан. Онда да шұңқырлар бар, құдды бильярд шарларына арналғандай. Мүмкін бұл ежелгі кеншілердің балқытылған кендері үшін жасалған болар. Бұл жерден тас формасын қайталайтын рудалардың сынықтары да табылған. Үңгір аймағынан кейбіреулері үлкен емес, кейбіреулері аса зор, тіпті олардың камераларына бір-екі адам сыятындай домна пештерінің қалдықтары да табылған. Бұл жерден бірнеше жүздеген метр қашықтықтағы тастарда жергілікті аңдар маралдар, сібір таутекелері, арқарлар, ешкімүйіз, тау ешкі бейнелеген петроглифтар орналасқан. Жол Қалба жоталарының тау сілемдері арқылы өтеді. Кешен жеткілікті көлемдегі тастар мен онша үлкен емес петроглифтер мен аңдар бейнеленген суретті гранитті жартастардан тұрады. Бірнеше ғасырлар бұрын адамдар қарапайым «құрылғылардың» көмегімен астрономиялық бақылаулар жүргізген сияқты. Кешеннің оң жағында сегіз жүз метр қашықтықта гранитті қабырғада үлкен емес үңгір, оның төбесінде және қабырғасында тас жазуының ережесімен салынбаған ежелгі суретші қызыл охрамен салған ерекше жазулар бар. Бұлақтың маңайында қазылған жалпақ плиталармен қоршалған рәсім өтетін жер бар. Басқа ғалымдардың пікірінше, батысқа бағытталған Ақ Бауыр қайтыс болған адам жақсы әлемге жол ашқан кезде жерлеу рәсімдерін өткізуге арналған. Олар жерлеу рәсімдері Ақ Бауыр шоқысының жанында басталып, қырық емес, мерзім деген сөзден шыққан Сорокина тауының етегіне қарай жылжыды деп болжайды. . Қазақтар мұндай тастарды «қарақшы» немесе «қарауыл» деп атаған. Шығыс Қазақстанда қойшылар әлі күнге дейін оларды өз ішінде қарауылдар деп атайды, оларды тау мен жоталардың шыңына шығып қарауға болады. Қарақшы жерде жол сілтеуші ретінде қызмет етеді. Алтайлықтар мен монғолдарда жолаушы тау арқылы сәтті өтуге алғысын білдіріп, үлкен тастар мен алаңдарды белгілеп, мата байлап, кейде тиын тастап, рухани тағзым көрсеткен. Бұл дәстүр «оба» немесе «оба-тас» (қазақтың оба-қорғанымен салыстыруға болады) деп аталады. «Оба» жолаушыны қауіп-қатерден, бақытсыздықтан, жын-шайтандардан, жамандық әкелушіден қорғап, жолдан адасып, шөл далада өліп қалудан сақтандырады. Осылайша қарақшы немесе оба белгілі бір жол сілтеуші. Олар Шығыс Қазақстанда әсіресе, бір кездері әулие болған мекендерде кездеседі. Қарақшы тау мен жоталардың шыңынан Ақбауырға жол сілтеп тұрады.

Кейбір зерттеушілердің көзқарасынша Ақбауыр кешені ерекше энергия мен ақпараттың генераторы, көкжиектен нақты поляры тәрізді. Мамандардың айтуынша бұл таңғажайып сырлы мекенге баратын сәтті күндер 22 наурыз бен 22 қыркүйек.

Ғимарат өзінің орналасқан жерін шығыстан батысқа қарай көрсетеді. Бұл қабырғаның ортасында биіктігі бір метрге жуық гранит бағанасы тұр. Егер сіз оған компас орнатсаңыз, онда солтүстікте жебе жүз метр жерде орналасқан төбені көрсетеді. Төбенің басында тағы бір ақ кварц бағанасы бар, ол өз кезегінде келесі шыңға шығады. Ғалымдардың пікірінше, егер сіз бұл сызықты одан әрі ақылмен жасасаңыз, онда ол күн мен түннің теңесуі күнінде ежелгі халықтарға бағыт-бағдар ретінде қызмет еткен Солтүстік жұлдызға бағытталған.

Біздің ата-бабаларымыз да Ақбауырды киелі деп қабылдаған сияқты. Ақбауыр мен Қызылтас тауларының маңында орындалған салт-дәстүрлер аспан, күн, найзағай, жануарлар мен өсімдіктер культімен бірге ертедегі сиқырлы культтердің бірі тау культімен байланысты болса керек. Дәл осы культтердің негізінде діндердің көптеген ертедегі формалары қалыптасты.

2.3 Ақбауыр тарихи нысанының сырлары

XX ғасырдың 80-жылдарынан бері «Ақбауыр» түсінігі бұрынғы астрономиялық кешеннің синонимі болды. Бұл жерде көктемгі тепе-теңдік, жазғы және қысқы күн тоқырауы кездерінде Күн өтетін үш нүктені бақылауға болатын арнайы орын бар. Ақбауыр археологиялық кешенінің бір ерекшелігі - осы ауданда көптеген ескі молалар мен қорғандардың орналасуы. Олардың ең көп зерттелгені - Қызылтас моласы. Шығыс Қазақстан өңірінің қасиетті орындарының бірі болып табылатын Ақбауыр арнайы қорғауға алынған және үңгірдің тұтастығы сақталуы үшін үнемі бақылау жүргізіліп отырады. Себебі, кешеннің қазіргі жағдайына ауа-райы шарттары, жауын-шашын мен адам факторы әсер етеді. Ал тарих ғалымдарының еңбек жолында тарихи және ерекше табиғи объектілердің маңыздылығы зор. Жас буынның тәлім-тәрбиесі үшін қасиетті орындар тарих беттерінен сыр шертетін бірден-бір дүние болып табылады. Үңгірде ежелгі адамдар адамзаттың құтқарылу жолы салынды деген зерттеушілердің болжамы бар, ол мұз дәуірінен кейінгі кезеңде өмір сүру орындарын іздеп оңтүстіктен солтүстікке қарай жылжыды деген ойға келуде.

Бұл ең батыл болжам емес. Біздің ата-бабаларымыз өзге ғаламшарлықтардың қону фактісін осылай түсірді деп санайтын зерттеушілер бар. Үңгірлердің суреттерінде ұшатын табақтың да, өзге ғаламшарлықтардың бейнесі айқын көрінеді.

Ақбауыр үңгірі – қола дәуірінен сақталған ескерткіш. Суретті үңгір Шығыс Қазақстан облысының Ұлан ауданындағы Бестерек ауылынан солтүстікке қарай 3 шақырым жерде, Ақбауыр тауының етегінен табылған. Ақбауыр үңгірі таудың етегінен 5-6 метр биіктікте орналасқан. Оның алдындағы алаңда діни жиындар, құрбандық шалу т.б. рәсімдері өткізілген. Үңгір қабырғасында қызыл күрең түсті охрамен б.з.б. III мыңжылдықтың басында салынған суреттер бар. Негізінен, қос аяқты арба, өгіз, таутеке т.б. суреттері бедерленген. Олардың айналасында әртүрлі ирек сызықтар, нүктелер, үшбұрыштар, төртбұрыштар және адамдар бейнеленген. Бұл суреттер жердің құнарлы болуын, малжанның өсіп-өнуін білдіреді.

Ақбауыр үңгірінің тағы бір кереметі бар. Ол оның қабырғаларындағы есте жоқ, ескі замандарда салынған ұсақ-ұсақ пиктограмма суреттер. Адамдар мен таутекелердің, арбалар мен түрлі шеңберлердің және нүктелердің сұлбалары бейнеленген олардың саны 80-ге жетіп жығылады.

2.4. Ақбауыр кешенін зерттеу жұмыстары

Б.з.д. III–II мыңж. Өскемен қаласынан оңтүстікке қарай 38 км, Өскемен–Самар тасжолының шығысында 2 км жерде, Бестерек пен Сағыр ауылдарының арасында орналасқан

Ол туралы аздаған естеліктер мен мәліметтер XIX–XX ғ.ғ. басына жатады. Ал 1980 ж. бастап жоспарлы түрде зерттеу басталған. Бірінші болып Сағыр ауылының аумағын және Ақбауыр үңгірін кеңінен зерттеген – З.С. Самашев. Ол әр түрлі тарихи кезеңнің көптеген жартасқа салынған суреттерін ашып, олардың сипаттамасын жасап, ғылыми түсіндірме берген.

Мемлекеттік Эрмитаждың Саян-Алтай археологиялық экспедициясы 1997 ж. бастап, Ақбауыр үңгірінің жаңа сурет көшірмелеріне басты назар аударып, жаңа бейнелерді және олардың ара қашықтығын зерттейді.

Ақбауырдың көптеген құпиясын осы заманғы адамдардың табуы мүмкін емес. Шатқалдың атауына әр түрлі жағынан қарауға болады. Орыс тілінде «Ақбаур» деп беріледі. Ал қазақ тілінде «баур» деген сөз жоқ. Бұл сөзге «баурай», «бауыр» сөздері жақынырақ болып табылады. Баурай сөзі бөктер болып аударылады. Ақбауыр атауы кейде сөзбе сөз аударғанда – ақ бауыр. Қазіргі қазақ, орысша сөздікте «бауыр» келесідей мағына береді: 1) бауыр, 2) қанды туыс, 3) бөктер, таудың баурайы. Қазақ тілінде «бауыр» сөзінің ауыспалы мағынасы бар – кіші інісі және «кіші», «кішкене», ол Ақбауыр өзінен үлкен «Қызыл тас» тауы жанында орналасқандықтан, осылай атауы ықтимал.

Картада «Ақбауыр» топонимі Қоржымбай тауы баурайындағы шатқалы ретінде белгіленген. Шамасы, «бауыр» ұғымының етене жақын аудармасы «тау бөктері, баурай» түсініктері көп аспектілі «Ақбауыр» сөзінің семантика сипаты болуы мүмкін. Бұл күнде «Ақбауыр» – біртұтас нысандар кешенінің атауы.

Шатқалдың топонимикалық атауын «Ақ» сөзіне теңеуі кездейсоқ емес. Ежелгі

мәдениетте ақ түс киелі болып есептелген. Ежелгі мәдениеттердің көпшілігінде тау биіктігін құдірет тұтып жергілікті құдайлардың мекені деп түсінген. Олар әлемнің ортасын көрсетіп, аспан мен жердің жанасатын орны, мәңгілік пен әлем биігіне талпыну әрекеті болып табылған.

Ескерткіш Қоржымбай тауының оңтүстік батыс тау бөктерінен 5–6 км жерде орналасқан. Аталған тау шымданған сұр гранитті үлкен пирамида пішінінде алыстан жақсы байқалады. Білмейтін адамға үңгір тау аясында мүлдем байқалмайды. Үңгірдің күмбез тәріздес төбесінде бірден байқалмайтын домалақ саңылауы бар, оның әр жерінде ыстың ізі байқалады. Үңгірдің ұзындығы – 9 м, ең үлкен жерінің ені, орталығында – 4 м, шыға берісіне таяу жердегі ең биік тұсы – 2 м.

Ақбауыр үңгірі б.з.д. III–II мыңж. жататын жергілікті маңыздағы петроглифтердің өзегі болып саналады

Ақбауыр үңгірі атаулы бір шоқымен тар үңгірде орналасқан табиғи саңылау. Кеңді Алтай өңірінің мәдени ескерткіштері тас дәуіріне жататын Ақбауыр кешені болып табылады. Ақбауыр үңгірі – қола дәуірінің ескерткіші. Ең алғаш рет 1970–1990 жылдары жүйелі зерттеу жұмыстарын осы ауылдың тумасы, тарих ғылымдарының докторы Зайнолла Самашев жүргізген екен. Үңгір қабырғасындағы қызыл күрең охрамен салынған суреттер б.з.б. 3-мыңжылдықтың басына жатады. Төбесі қуыс, іші конус тәріздес күркеге ұқсайтын үңгір, әсіресе, оның кіре берісіне қарсы суреттер салынған негізгі қабырғасы көп адам табынатын, киелі орын болған. Ол адамдардың жанын, рухын басқа дүниеге тасымалдайтын құрал деп саналған. «Ақ бауыр» аты да затына сай, сондағы орналасқан таулардың бауырға ұқсастығы, бір қызығы тастардың жылдан жылға бір пішінді түзеп, қалпында сақтап қалуында.

Ақбауыр жөнінде Бестерек ауылының ақсақалдарының сөзіне сенсек күннің үңгірдің дәл ортасына түскен сәулесі арқылы Наурыздың келгенін анықтаған екен. Демек жаңа жылды тойлау жоралғысы осы арада өткен. Бұл бір болжам ғана. Ал Ақбауыр болса, өз сырын әлі күнге бүгіп жатыр. Кейбір зерттеушілердің көзқарасынша Ақбауыр кешені ерекше энергия мен ақпараттың генераторы, көкжиектен нақты поляры тәрізді. Мамандардың айтуынша бұл таңғажайып сырлы мекенге баратын сәтті күндер 22 наурыз бен 22 қыркүйек. Бұл жерде көктемгі тепе-теңдік, жазғы және қысқы күн тоқырауы кездерінде Күн өтетін үш нүктені бақылауға болатын арнайы орын бар. Осы күндері көктемгі және күзгі күн тоқырауларын байқауға болады. Сондықтан да бұл кешеннің астрономиялық деп аталуы осымен байланысты.

Жалпы, Алтай өңірі тарихта әлі терең зерттелмеген, көп ізденуді қажет ететін аймақ. Ол – жер жүзінің жауһары. Мұндағы асыл қазынаны бағалап, оның қадір-қасиетіне жете алсақ, соның өзі біздің адамзат өркениетінің ашылмаған аралдарын зерттеуге аз да болса үлес қоса алғанымыз».

Біріншіден, ол алып тақтатастың үстінде тұр. Салмағы әлденеше тоннаға жететін бұл гранитті мұнда кім, қалай қойды, түсініксіз. Екіншіден, оның астында оларды біреу әдейі қашап немесе кертіп тұрып жағандай әсер қалдыратын үш ойық көзге шағынады. Мұны құдды үлкен ошақтың үш бұты дерсіз. Үштаған пошымындағы осы тесіктерден боранды күндері ызындаған үн шығады екен. Қазіргі заман тілімен айтқанда, резонатор деп аталатын ол есте жоқ ескі дәуірде қалай жасалған және сол қадым ғасырдағы адамдарға не үшін керек болған, бұл енді біз үшін мүлде түсінбейтін, біліп болмайтын жұмбақ, құпия сыр.

– Өздеріңіз көріп, танысқан жердің: «Тағы қандай ерекшелігі бар?» – дегенде оған мына жағайыптарды айтуға болады, – деді қайтарымызда жолбасшымыз. – Оның алғашқысы Ақбауыр аңғарының ғарыштан көрінетіндігі. Содан соң бұл сайда жағымды биоэнергиялық өрістің бар екендігі. Осы айтылған ерекшеліктердің екеуі де Ресей ғалымдарының тұжырымы. Бұларды олар космос құралдары арқылы біліп, анықтаған. Есте ұстайтын тағы бір жайт, Ақбауыр алқабы мен ондағы ежелгі ескерткіш іздері бар аумақ 63 гектар жерді қамтиды. Соңғы төрт жылдан бері соның 18 гектары қорғауға алынып, кешен мәртебесін алды. Онда туристерге арналған соқпақ жол, үңгір-тас пен өзге де жәдігерлер белгіленген көрсеткіш тақта жасалынған. Саяхатшылардың күн көзі мен жаңбырдан паналайтын ағаш үйшік, айбандары да ұмыт қалған жоқ. Қажетті-ау деген нәрселердің бәрі біртіндеп жүзеге асуда.

№2. Қандай қол өнер түрлері дамығанын анықтау

Біз ата-бабаларымыздың эволюциялық даму кезеңдерін көзімізбен көріп тұрмыз. Metallургиялық және тау-кен өңдеудің бастамасын көруге болады. Біздің ата-бабаларымыз керемет кеншілер болғаны мақтаныш сезімін оятады. Біреулері егіншілікпен айналысса, енді береулері металл өңдеумен айналысқан. Бұл жерде өнеркәсіп кешендері, металл және егістік өнімдерін өңдеу цехтары, сүйекті өңдеп, тастан қару жасаған шеберханалар, қыш ыдыстарды күйдіретін пештер бар.

Қыш-құмыралар мен ыдыс-аяқ түрлері. Табылған жаңалықтар жергілікті, тіпті шетелдік туристерді тартатын жаңа туристік кластер болатынына сенімдіміз. Жақын арада бірегей ерте қалашықты шыны күмбезбен жауып, үлкен көрме залын жасау жоспарлануда. Әзірше зерттеу жұмыстары жалғасуда, ал далалық зертханада табылған археологиялық материалдар – ірі көлемдегі қыш ыдыстардың сынықтары, тас өнімдері, сүйектен және металдан жасалған бұйымдар өңделуде.

(<https://www.youtube.com/watch?v=rCKLMGSZoV8> дереккөз, сілтемеге басып өту)

IV. Қорытынды

Бұл жерде астрономиялық бақылаулар жүргізілді деген ғалымдардың тұжырымдарын Ақ-Бауыр суреттері растайды, ал схемалық петроглифтер пиктографиялық жазудың пайда болғанын айғақтайды.

Қорытындылай келе, Ақ-Бауыр ескерткіші, сірә, ғұрыптық орталықтың басты киелі орны болған деп айта аламыз. Оның қабырға суреттері жұлдызды аспан картасы немесе адамзаттың құтқарылу жолын көрсетеді деген зерттеушілер арасындағы дау өте қызықты, бұл Ақ-Бауырдың бірегейлігін растайды.

Бұл жерге баруға кімде болсын құмар. «Ақбауыр» шоқысының өзі байырғы адамның ойынша дүниенің ортасы, әлемдік тауға баланған. Үңгірдің қабырғасында қызыл жоса сырымен көптеген суреттер салынған. Әрбір адамға «Ақбауырға» барып қайтуға кеңес берер едік.

Ақбауыр жөнінде жергілікті тарихшылардың сөзіне сенсек күннің үңгірдің дәл ортасына түскен сәулесі арқылы Наурыздың келгенін анықтаған екен. Демек жаңа жылды

тойлау жоралғысы осы арада өткен. Бұл бір болжам ғана. Ал Ақбауыр болса, өз сырын әлі күнге бүгіп жатыр. Кейбір зерттеушілердің көзқарасынша Ақбауыр кешені ерекше энергия мен ақпараттың генераторы, көкжиектен нақты поляры тәрізді. Мамандардың айтуынша бұл таңғажайып сырлы мекенге баратын сәтті күндер 22 наурыз бен 22 қыркүйек. Бұл жерде көктемгі тепе-теңдік, жазғы және қысқы күн тоқырауы кездерінде Күн өтетін үш нүктені бақылауға болатын арнайы орын бар. Осы күндері көктемгі және күзгі күн тоқырауларын байқауға болады. Сондықтан да бұл кешеннің астрономиялық деп аталуы осымен байланысты.

Ал, үңгірдің қабырғасына салынған петроглифтер б.з.д. үш мыңжылдықтың бас кезіне жатады. Төбесі қуыс күркеге ұқсайтын үңгірдің кіре берісіне қарсы орналасқан суреттерге толы қабырға көп адам табынатын, киелі орын болып есептеледі.

Неолит дәуіріне жататын ғаламшарымыздағы ең көне ескерткіштердің бірі болып табылатын Ақбауыр үңгірі - қола дәуірінің ескерткіші. Жүйелі зерттеу жұмыстарын 1970 - 90 жылы ҚР ҒА археолог экспед. (жетекші З.Самашев) жүргізді. Үңгір қабырғасындағы қызыл күрең охрамен салынған суреттер б.з.б. 3-мыңжылдықтың басына жатады. Төбесі қуыс, ішкі конус тәріздес күркеге ұқсайтын үңгір, әсіресе, оның кіре берісіне қарсы суреттер салынған негізгі қабырғасы көп адам табынатын, киелі орын болған.

Шығыс Қазақстан өңіріндегі осы тарихи орынды көруге алыс-жақыннан туристер арнайы келеді екен. Тауды айнала жүргенде үңгір қабырғасында қызыл күрең охрамен салынған суреттер бар. Олар б.з.б. 3-мыңжылдықтың басына жатады. Төбесі қуыс, ішкі конус тәріздес күркеге ұқсайтын үңгір, әсіресе, оның кіре берісіне қарсы суреттер салынған негізгі қабырғасы көп адам табынатын киелі орын болған. Оның алдындағы алаңда жылдың белгілі бір мерзімінде үлкен діни жиындар, құрбандық шалу, т.б. рәсімдер өткізілген. Тасқа салынған суреттер алуан түрлі. Суреттердің мазмұны да өте күрделі. Олардың айналасында әр түрлі ирек сызықтар, нүктелер, үшбұрыштар, төртбұрыштар және адамдар, үш-төрт күрке бейнеленген. Энеолит, қола дәуірлерінде салынған бұл суреттер жердің құнарлы болуын, мал-жанның өсіп-өрбуін тілеу мағынасын білдіретіні тарих пәнінен белгілі.

Келешекте Ақбауыр тарихи нысанын көне тарихи аймаққа айналдырып, әлемге танытуға, нысанның құрылысы мен ғимараттарды көркейтуді жастарға насихаттамақпын.

Ұсыныс:

- Ақбауыр тарихи кешенінде туризм саласын дамыту қолға алынса;
- Арнайы қонақ үйлері мен тамақ орындарын салып көркейтілсе;
- Қонақтарға арнайы жағдай жасалып, өз бетінше келіп зиярат етіп келушілерге арнайы талап ұсынылса деймін

V. Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Ә. Нысанбаев – Алматы «Қазақ энциклопедиясы» Бас редакциясы, 1998 I том
2. Энциклопедиялық анықтамалық. Алматы: “Аруна Ltd.” ЖШС, 2005
3. Курдаков Е.В. Загадки и тайны Ак-Бауыра // Братина. – М., 2002. – Вып. 1. – 32 с.
4. Самашев З. Петроглифы Казахстана. – Алматы: Өнер, 2006. – 200 с.
5. <http://jiviseichas.ru/ak-baur/>

Меншік иесі – Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің «Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК (Астана қаласы)

Редакциялық кеңес:

Шер Р.П., редакциялық кеңестің төрағасы, ҚР ОАМ РҚББОЭО директоры

Гончаров А.С., «Қалалық техникалық шығармашылық орталығы» ММ қосымша білім беру педагогі,
«Радио және робот техникасы» үйірмесінің жетекшісі.

Мажитов М.К., Қарағанды қаласы ЮНЕСКО Клубы №2 Өнер мектебінің директоры.

Ерубәева А.Ж., Павлодар қаласы, М.М. Катаев атындағы Оқушылар сарайының директоры.

Оразова Т.Б., ЮНЕСКО клубы Балалар көркемсурет мектебінің директоры, Шымкент қаласы.

Сенгалиев О.Т., Ақтөбе қаласы Жас натуралистер станциясының директоры.

Шығарумен жұмыс жасағандар:

Бас редактор –Атажанова Л.А.

Жауапты редактор – Досжан Г.Ж.

Дизайн – Хұрмет К.Х.

Редакцияның мекен-жайы: Астана қаласы, Кенесары к-сі, 40, «7 континент» БО, 15-қабат.

Тел.: 8 (7172) 64-75-87, e-mail: kosymsha20@bk.ru

Журнал ҚР Мәдениет және спорт министрлігінің есебіне қойылған.

2009 жылғы 20 ақпандағы № 9909-Ж есепке қою туралы күәлік.

Жазылу индексі – 75289.

Редакция материалдардағы ақпарат үшін жауап бермейді. Редакцияның пікірі автордың пікірімен әрдайым сәйкес келмейді. Қолжазбалар рецензияланбайды және қайтарылмайды.

Редакция мақалаларды, әдістемелік әзірлемелерді қысқартуға, редакциялауға және қажет болса, әдеби түзетулер жасауға құқылы. Респонденттердің материалдары қайтарылмайды және рецензияланбайды. Редакция хат алмаспайды.

ҚҰРМЕТТІ ӨРІШТЕСТЕР!

«Қосымша білім және тәрбие» педагогтерге арналған республикалық оқу-әдістемелік журналы бүгінгі таңда еліміздегі балаларға арналған қосымша білім беру жүйесінде жалғыз республикалық басылым болып табылады.

«Қосымша білім және тәрбие» журналының мерзімдік шығарылымы: 1 жылда 4 рет қазақ және орыс тілдерінде.

Журналда оқу-тәрбие үдерісіндегі инновациялар мен инновациялық технологиялар жөнінде мақалалар және тағы басқа материалдар жарияланады.

Біздің журналымыздың оқырмандары – жалпы орта, қосымша (оқушылар үйі, сарайы, балалар мен жасөспірімдер шығармашылығы орталығы; жас натуралистер, туристер, техниктер станциялары; балалар өнер мектебі, балалар музыка мектебі, балалар көркемөнер мектебі; балалар аула клубы және т.б.), кәсіптік және техникалық білім беру ұйымдарының, балалардың қоғамдық ұйымдарының педагогикалық қызметкерлері.

Журнал редакциясының келісімі бойынша Сіз ұйымның қызметі туралы және мерейтойлық материалдарды жариялай аласыз.

Сіз толық ақпаратты 8 (7172) 64-75-87 телефоны немесе e-mail: kosymsha20@bk.ru арқылы біле аласыз